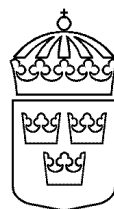

Onsdagen den 29 november

Kl. 9.00 – 17.58
19.00 – 20.16

Aktuell debatt:

1 § Aktuell debatt: Den nya fattigdomen och vägarna till en ökad social rörlighet

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Anf. 1 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ett nytt slags klassamhälle håller på att växa fram i Sverige. Skillnaderna blir tydligare och tydligare mellan dem som har ett arbete och dem som trots högkonjunkturen fastnar i arbetslöshet och utanförskap, mellan dem som får behålla så mycket av sin inkomst efter skatt att de kan köpa en privat sjukförsäkring och dem som får stå kvar i vårdköerna, mellan dem som lämnar skolan med goda kunskaper och dem som skolpolitiken lämnar i sticket.

Dessa nya klyftor är resultatet av en misslyckad politik, som låser in människor i nyfattigdom, som tar ifrån människor den värdighet som följer av att kunna försörja sig på en egen inkomst och, värst av allt, som hindrar människor från att förbättra sin situation av egen kraft.

Det är, fru talman, svårt att förstå att socialdemokratin på detta sätt har svikit sina gamla ideal. Den sociala rörligheten, möjligheten att genom egna insatser förverkliga sina livsdrömmar, som är drivkraften också för hela samhällets framåtskridande, har till stora delar gått förlorad de senaste decennierna.

Ska denna utveckling kunna vändas krävs en ny politik och ett nytt politiskt ledarskap. Det handlar om att riva hindren för de tusentals nya jobb som kan bryta utanförskap och bidragsberoende, om att var och en ska kunna leva på sin egen lön och spara för en trygg framtid. Det handlar om en skola som ger kunskap och bildning, en skola där ingen elev lämnas i sticket.

Vi moderater vill bygga ett Sverige där alla kan växa och där var och en känner tillförsikt inför en framtid där ingen lämnas utanför.

(Applåder)

Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Mitt ibland oss lever ännu människor med egna erfarenheter av det gamla fattigsamhället. De kan ännu berätta om barnauktioner, fattighus och legaliserat tiggeri. För dem blev 1900-talet stora sociala reformer: pensionerna, barnbidragen, sjukförsäkringen, den lagstadgade semestern, den sociala bostadspolitikerna och den gemensamma grundskolan. En enorm befrielse från klassamhällets förtryck. De beskriver gärna

det svenska 1900-talet som historien om hur klassamhället fick ge plats åt välfärdssamhället och ett anständigt folkhem.

De får gott stöd i alla internationella jämförelser. Enligt Världsbankens senaste rapport har Sverige och de nordiska länderna kommit längst när det gäller att skapa jämlika levnadsförhållanden mellan människor.

Men kampen för rättvisa och jämlikhet är inte avslutad. Också dagens samhälle kan beskrivas i klasstermer. Också i vår tid förpestar den gemensamma tillvaron av djupa klassklyftor. Vi kan se hur den ekonomiska eliten tar för sig med skyhöga löner, ofattbara bonusersättningar och optionsavtal och hur de manifesterar sin rikedom med storslagna herrgårdar, lyxkryssare och flotta vanor.

Samtidigt kan vi se att ett par hundra tusen människor fortfarande saknar arbete, att inkomstskillnaderna ökat under det senaste årtiondet, att löneskillnaderna är mycket stora mellan män och kvinnor, att männen dominerar i alla maktstrukturer, att flera tusen människor fortfarande är hemlösa, att människor som är födda i ett annat land diskrimineras, att människor med fysiska eller psykiska funktionshinder stängs ute från gemenskapen, att många äldre inte får den vård och omsorg de behöver och har rätt till, att ensamstående föräldrar faktiskt fått det sämre under de senaste tio åren.

Vi socialdemokrater är stolta över vår historia. Men vår politiska uppgift är att utjämna klyftorna i dagens samhälle. Vårt mål är ett samhälle där människor möts som jämlikar och där varje individ tillåts växa fritt och välja sitt eget liv.

Fru talman! Det är bara sex år sedan socialdemokratin fick väljarnas uppdrag att föra Sverige ut ur den värsta ekonomiska kris som drabbat landet sedan 1930-talet. Det gigantiska offentliga budgetunderskott som den borgerliga regeringen lämnade efter sig drev fram en ny massarbetslöshet, som i sin tur undergrävde välfärden och vidgade de sociala klyftorna.

Socialdemokratins första mål var att snabbt skapa balans i den offentliga ekonomin. Det krävde skattehöjningar men också stora nedskärningar av de offentliga utgifterna. Den ekonomiska saneringspolitiken var inte bara en tvingande nödvändighet, den var också ett avgörande led i en långsiktig restaurering av välfärden.

Den socialdemokratiska regeringen lyckades skapa balans i ekonomin och kunde därför formulera nästa mål, att på fyra år halvera arbetslösheten. Även detta har nu lyckats.

I januari 1999 uppdrog regeringen åt en grupp unga forskare att göra ett välfärdsbokslut för 1990-talet. Regeringen hade två motiv för att tillsätta välfärdsgruppen. Vi ville först och främst få en ordentlig undersökning av hur den ekonomiska krisen påverkat vår välfärd och därmed blottlägga de orättvisor den skapat. Vi ville också komplettera de mål för ekonomisk balans, tillväxt och sysselsättning som varit avgörande för utvecklingen under saneringsåren med tydliga mål också för välfärden.

Det material som gruppen hittills har redovisat bekräftar än en gång att ingenting är så förödande för välfärden som en offentlig ekonomi i obalans. Ingenting motverkar strävandena efter jämlikhet med sådan kraft som en hög arbetslöshet.

När ekonomin nu åter är i ordning och sysselsättningen åter ökar har vi möjlighet att intensifiera det politiska arbetet med att restaurera välfärdssystemen och att ställa färdriktningen mot ökad jämlikhet.

Flera steg är redan beslutade av riksdagen och andra är aviserade av regeringen. Barnfamiljerna ska få höjda barnbidrag och maxtaxa i barnomsorgen. De sämst ställda pensionärerna ska få ett ökat stöd från årsskiftet. En maxtaxa ska införas också i äldreomsorgen. Tandvårdsförsäkring ska förbättras med sikte på att skapa ett heltäckande skydd för höga tandvårdskostnader. Sjukvården och skolan ska få kraftigt ökade resurser för att kunna anställa mer personal, ge snabbare vård och en bättre skola. Regeringens särskilda storstadssatsningar ska bryta segregationen. Den nya handikappolitiken tar sikte på att bryta diskrimineringen av funktionshindrade. Kampen mot hemlösheten intensifieras.

Fru talman! Tre hållningar har genom historien skilt socialdemokratien från den politiska högern.

För det första: Socialdemokratins politiska program har byggt på insikten att de sociala och ekonomiska förhållandena är avgörande för samhällsutvecklingen. När samhället präglas av stora ekonomiska skillnader döms de flesta att stanna i växten och, som Hjalmar Branting en gång uttryckte det, kväva sina bästa stämningars längtan.

Den politiska högern har förklarat orättvisorna i andra dimensioner än de grundläggande ekonomiska förhållandena. Sociala orättvisor har ansetts vara individuella tillkortakommanden, individen har inte skött sig, inte förstått sitt eget bästa eller inte haft förmåga att göra rätt val i livet.

För det andra: För socialdemokratien är frihet och jämlikhet varandras förutsättningar. Om man vill att friheten till individuell växt, till att utveckla sin egen förmåga och till att förverkliga sina egna livsprojekt ska gälla alla och inte bara ett fåtal måste man också arbeta för jämlikhet.

Den politiska högern har däremot alltid sett en konflikt mellan social utjämning och individuell frihet. Den politiska högern tenderar att se livet som en kapplöpning och samhället som en tävlingsbana. Jämlikhet handlar för dem i bästa fall om att alla ska få stå på samma startlinje. Sedan får loppet och livet ha sin gång. Någon kommer i mål före alla andra, och en del kommer inte i mål alls.

Men livet är inte en kapplöpning, och samhället är ingen tävlingsbana. Människan utvecklas genom hela livet. Vi möter ständigt nya utmaningar och gör ständigt nya val. Socialdemokratins idé om jämlikhet handlar om att alla människor ska ha samma frihet i de vägval som livets olika skiften erbjuder oss.

För det tredje: Socialdemokratien har alltid sett politiken som en möjlighet, som ett redskap att bryta den ordning som bygger på stora ekonomiska skillnader. Genom att gemensamt och i demokratiska former ta ansvar och utveckla det som är grunden för individens utveckling, skolan, vården, tryggheten, omsorgen, och ge alla samma rätt att ta del av detta gemensamma, kan man bryta klasskillnaderna och vidga friheten.

För den politiska högern har politiken i första hand varit en restriktion. Ju större den politiska sfären är, desto mindre blir utrymmet för andra krafter, som enligt högern bör styra samhällets utveckling – vinstintresset, marknaden.

Dessa tre principiella skillnader blir tydliga igen när nu även moderaterna – glädjande nog – har sett klassklyftorna. Moderaterna ser politi-

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

ken, den representativa demokratin, som det stora klasshindret. Alltfler moderater beskriver de vanliga politikerna i kommun, landsting och riksdag som den härskande klassen. Men historien har lärt oss att utan representativ demokrati har demokratin svårt att fungera. Utan demokrati finns ingen frihet.

Moderaterna förstår inte att en utveckling av alla individers frihet kräver att vi gemensamt ordnar barnomsorg, vård och utbildning och att många människors trygghet är beroende av en fungerande a-kassa, ett reellt bostadsstöd och en generös sjukförsäkring. Bara de som aldrig mött ekonomisk otrygghet eller som aldrig själv varit utsatta kan inbilla sig att de mest utsatta skulle få det bättre om samhällets stöd minskade.

Moderaterna vägrar att se klassklyftorna som ett resultat av en orättfärdig fördelning av samhällets tillgångar. Alla förslag som moderaterna har lagt fram i riksdagen ökar klyftorna mellan fattiga och rika. Se på moderaternas skatteförslag. De ger gigantiska skattesänkningar till miljonärerna men mycket blygsamma belopp till vanligt folk. Moderaternas skatteförslag innebär att den som tjänar 50 000 kr i månaden får en skattesänkning på över 7 000 kr, medan låginkomsttagaren med 12 000 kr i månaden får 160 kr i skattesänkning.

Bo Lundgren, på vilket sätt minskar detta klassklyftorna?
(Applåder)

Anf. 3 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Kommer ni ihåg de som i skolan alltid skyllde ifrån sig: ”Det var inte mitt fel! Det var inte mitt fel.”

Jag ska inte gå in på debatten om 80-talets spekulationsekonomi, den bankkris som jag fick ansvaret att reda upp efter den socialdemokratiska regeringen. Låt det vara förflutet, låt oss diskutera framtiden i stället. Låt oss titta på Sverige som Sverige ser ut i dag.

Det som Sverige behöver är självfallet en fungerande demokrati. Det innebär inte att allt ska bestämmas av politiker. Det är där det stora problemet finns. När politiken blir så allomfattande som i Sverige i dag, kommer enskilda människor i kläm. Om man tittar på hur politiken ser ut med Lars Engqvist som sjukvårdsminister, är det de som har råd som kan köpa en privat sjukförsäkring, därför att det system som Lars Engqvist slår vakt om innebär att köerna växer eftersom behoven inte får styra. Det är politikerna som styr och bestämmer. Då blir det snett. Då blir det köer. Vanliga människor har ingen chans att köpa sig förbi köerna i Lars Engqvists Sverige.

Det är i Lars Engqvists och Göran Perssons Sverige som man ändrar förmögenhetsskatten så att miljardärer slipper betala förmögenhetsskatt, medan pensionärer vilkas hus upptaxeras får betala både hög fastighets-skatt och förmögenhetsskatt.

Det här är resultatet av att man låter politiken göra för mycket. Det som skrämmer mig är att Lars Engqvist talar om mer politik. Det skulle vara mer bidrag och mer politisk styrning på än det ena, än det andra hållet. Det var inte fråga om hur vi ska försöka bygga ett Sverige där vi lägger grunden i den enskilda människans egna kraft, egna förmåga att växa, hur vi ska öka friheten för varje enskild individ och se till att politiken verkligen står stark när den behöver stå stark, att se till att vi har en

sjukvård utan köer, att koncentrera sig på en skola som fungerar. Nej, det är politiken och makten som är det viktiga för socialdemokratien.

Fru talman! Arbetslösheten har långtifrån halverats. Visst är den öppna arbetslösheten 4 %, men inte i hela Sverige. Tar man hänsyn också till den gömda arbetslösheten – eller kanske vi ska kalla det den glömda arbetslösheten – de som finns i arbetsmarknadsåtgärder och utbildning, de som förtidspensionerades därför att jobben inte räckte till, rör det sig om 700 000 människor i Sverige som inte har den självkänsla som följer av att ha ett jobb. Många av dem håller på att hamna i ett permanent utanförskap. Det gäller alldeles särskilt de förtidspensionerade som skulle kunna ha arbetat om bara jobben hade funnits. Det här har att göra med att företagandets villkor inte är tillräckligt bra, att hinder för många jobb fortfarande finns. Det beror på att många har gett upp.

En stor del av dem som har ett arbete har så små ekonomiska marginaler att de blir beroende och tappar kontrollen över sin vardag. Många kan inte ta sig ur den situationen. Det de får av en ytterligare egen insats räcker inte till. Vi får en fattigdomsfälla. Så blir det när inte ens låginkomsttagare i Sverige får behålla mer än en dryg tredjedel av vad de tjänar för eget bruk och sedan drabbas av ytterligare marginaleffekter.

LO-rapporten som kom för någon tid sedan visar att skatterna i Sverige under de senaste tio åren har minskat för dem som tjänar mycket genom socialdemokratisk skattepolitik och ökat för låginkomsttagare. Det blir följderna i en internationaliserad värld när man ska ha kvar de höga skatterna. Då är det låginkomsttagare och normalinkomsttagare som drabbas hårdast. Värre kan det bli.

I budgetpropositionen talar man om att det faktiskt är problem med att behålla rörliga skattebaser. Då måste man slå vakt om hög skatt på det som inte rör sig så mycket. Var och en kan inse var det rör sig.

Kanske värst av allt är att man har urholkat skolpolitiken. Kunskap och bildning var kanske det viktigaste medlet att bryta de gamla klasskranken. Låt mig då citera ur en utredning som har kommit från Finansdepartementet om utbildningen som den ser ut i Sverige i dag: ”*Ungdomsskolans resultat motsvarar inte de uppsatta målen. Oacceptabelt många – – – lämnar grundskolan utan den grundläggande baskompetensen som krävs för såväl arbetslivet som för att klara gymnasiestudierna. – – – Ungefär 30 procent av gymnasieeleverna fullföljer inte sina studier inom fyra år. Allt färre lämnar gymnasieskolan med behörighet för vidare studier.*”

Det räcker med det citatet. Orden talar för sig själva.

Vi har i Sverige en situation där hundratusentals och åter hundratusentals människor är inlåsta på grund av arbetslöshet, på grund av att marginalerna inte räcker för att klara kontrollen över sin vardag även om man har ett arbete. Vi straffar ut många av våra barn och ungdomar genom att skolan inte ger dem de kunskaper de behöver. Värst drabbas de som har sämst förutsättningar.

Fru talman! Det går att bryta utvecklingen och bygga ett Sverige där ingen lämnas utanför. Men det förutsätter att vi river hinder och ger var och en de verktyg som behövs för att man ska kunna utnyttja den kraft som finns i varje enskild människa, att vi river hinder för jobb genom enklare regler för företagande, genom att göra det lättare att anställa, genom att se till att man kan försörja sig på sina egna arbetsinkomster

Prot. 2000/01:36
29 november

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

och genom att bygga en skola som grundas på de ursprungliga kunskaps- och bildningsidealen.

Det är så, Lars Engqvist, man skapar social rörlighet. Det bygger på den enskilda människan, på individen.

(Applåder)

Anf. 4 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Moderaterna återoppar rapporten *Den glömda krisen* för att starta den här debatten. Det är obegripligt, om ni är läskunniga. Varje uppsats i denna antologi har en analys som totalt strider mot er analys. Varje rekommendation går emot vad ni säger. Om jag har tid senare ska jag försöka ge ett antal exempel.

De krokodiltårar som ni gråter över arbetslöshetens nivå är bedrövliga. De krokodiltårar som ni gråter över att klyftorna är stora i samhället är bedrövliga att skåda, när jag samtidigt ser den politik ni för, som skulle öka förmögenhetsklyftorna, som skulle öka inkomstklyftorna och som skulle öka de sociala klyftorna snart sagt över hela samhällsområdet.

Den glömda krisen, fru talman, är inte glömd. Vänstern säger alltid att fler jobb och tillväxt är bra, men det går inte bra för hela Sverige. Regioner släpar efter, och många grupper släpar efter. Klyftorna har ökat. Klassorättvisorna förstärks av könsskillnader och av nya barriärer baserade på etnisk tillhörighet och segregation. Arbetslösheten är det grundläggande gisslet. Fattigpensionärer, ensamstående föräldrar och unga har mycket små marginaler.

Rapporterna – de sträcker sig ungefär till 1998 – som kommer från Valfärdsboksutet, från LO, och *Den glömda krisen* är mycket tydliga: Raset på 90-talet var brutalt. Vi ser en återhämtning. Den förstärks 1999 och 2000. Sysselsättningen ökar. Reallönerna ökar. De disponibla inkomsterna ökar. Den offentliga välfärden får mer resurser. Trygghetssystemen restaureras något.

Men det återstår mycket för att åter ha en politik för ökad jämlikhet och jämställdhet.

Social rörlighet är väl bra, men Vänstern vill också upphäva klassklyftorna, snarare än att inrikta sig på att en och annan kan få byta klass. Grunden för social rörlighet är trots allt arbete och utbildning förutom jämlikhet i fördelningen av ekonomiska resurser.

Dessutom: Riv barriärerna! Bekämpa segregationen! Det gäller boendet, skolorna, ungdomsmiljöerna och fritiden. Bekämpa klyftorna mellan dem som har och dem som inte har!

Bo Lundgren! Ni gör tvärtom i er politik.

Utanförskapet på etnisk grund är avgörande. Människor måste få sin chans i arbetslivet. Jag kan hålla med om att man har stängt in många invandrare i "klientism". De har hamnat under socialkontoren. Det är ett elände. Se till att de kommer ut i arbetslivet, får praktik och utbildning!

Men då behövs det också stöd, och då behöver man bli delaktig i det generella välfärdssystemet, Bo Lundgren. Jobb ska inte skapas för nya svenskar genom att man upphäver arbetsrätten, försämrar lönevillkoren på arbetsmarknaden i stort, subventionerar en ny låglönemarknad och skapar nya fattiga. USA:s utveckling förskräcker.

Den nya fattigdomen, är den så ny, Bo Lundgren? Handlar det inte, som vanligt, om makten som utestänger, att delaktigheten förhindras, att

marknaden inte räcker till för att skapa en mänsklig fördelning, att exploatering inte är värdigt ett välfärdssamhälle?

Det handlar om orättfärdiga maktstrukturer och brist på jämlika fördelningsprinciper. Det är kort sagt ett utslag av kapitalismens omänskliga drivkrafter, den starkes rätt och att till den som har ska varda givet. Vi måste våga tygla marknadskrafterna.

Många säger att klyftorna är oundvikliga, att den tekniska utvecklingen och internationell konkurrens skapar massarbetslösheten, att det var välfärdsstaten som var för dyr, att vi hade det för bra och att vi var för trygga och att det därför föll på 90-talet. Jag menar att det är fullständigt fel. Att ha förståelse för orsak och samband är A och O.

Jag och Vänstern är i grunden optimister: rättvisan är möjlig både i Sverige och globalt. Det är nödvändigt att skapa en socialt hållbar tillväxt, och då måste rättvisan ligga som grund. Därför bör all kraft läggas på riktiga jobb och jobb som ger löner man kan leva på.

Låt mig säga till Lars Engqvist, som har skrivit en intressant liten bok, *Jämlikhet i frihet*, att där finns en formulering som är farlig: Det var obalanserna i den offentliga ekonomin som var orsaken till krisen.

Det är fel. Det var arbetslösheten, efterfrågeraset och inflationspolitiken, grundad på en normpolitik, en inflations- och kasinoekonomi på 80-talet, och därefter en normpolitik som satte inflationsbekämpning före sysselsättning.

Se orsakerna! Men jag är säker på att vi egentligen är överens, Lars Engqvist. Och i den här situationen måste vi hävda statsfinanserna – därför samarbetet med Vänstern, Lars Engqvist.

Jag får återkomma senare till Moderaterna och rapporterna.

Moderaterna förlägger alltid fattigdomens orsaker till individen. Moderaterna säger i en partimotion att den som är i behov av bidrag och offentligt stöd inte ska betala skatt och att den som betalar skatt inte ska behöva bidrag. Det var ekonomimotionen i maj 1998.

Det är fullständigt fel! Människor vill betala skatt. Jag har träffat så många människor, i Angered, i Tensta och i Husby, som säger: Nu har jag fått jobb, och jag får betala skatt. Jag är delaktig. Jag vill vara en del i det svenska välfärdssamhället.

Ni underminerar solidariteten i samhället med er politik.

Fru talman! Den generella välfärdspolitiken är avgörande. Jämlikheten måste sättas upp på dagordningen, och Vänstern är den första garanten för att den finns där i den framtida politiken.

(Applåder)

Anf. 5 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Vad är det som gör att människor när det, som det heter, går bra för Sverige hamnar vid sidan om, inte blir delaktiga i den utveckling som andra grupper kan glädjas åt? Hur kan det komma sig att stora grupper invandrare inte får arbete? Varför tvingas många pensionärer, främst kvinnor, leva på en ekonomisk nivå som inte med bästa vilja kan kallas anständig? Hur kan det komma sig att vart tolfte hushåll tvingas leva på socialbidrag?

När den svenska skolan visar brister är det barn i familjer där föräldrarna inte orkar eller kan ge det nödvändiga stödet som drabbas hårdast.

När det svenska rättssamhället inte klarar sina uppgifter är det de som bor i särskilt oroliga områden som drabbas hårdast.

När sjukvården eller äldreomsorgen inte kan erbjuda en värdig vård och omsorg är det de som inte har en tjock plånbok eller starka anhöriga som kan ställa upp som drabbas hårdast.

De som har det väl förspänt klarar sig i regel.

Fattigdom handlar inte enbart om materiell fattigdom. Man kan också vara fattig när det gäller vänner och kontakt med sina barn, fattig i den bemärkelsen att man lider brist på trygghet på arbetsplatsen eller i skolan om man t.ex. är mobbad. Fattig är förstås också den som lämnar skolan utan att ha fått nödvändiga kunskaper. Även om det är enklast att komma med snillrika lösningar på de ekonomiska problemen får det inte hindra att vi diskuterar den långsiktiga inriktningen på politiken.

Samhällsutvecklingen har under de senaste decennierna letts av en strävan efter oberoende i förhållandet make–maka, barn i förhållande till föräldrar, föräldrar i förhållande till barn, granne i förhållande till granne. Detta har lett till att alla i dag är gränslöst beroende av det offentliga. Det civila samhället har trängts tillbaka genom en lång rad politiska beslut. Det här gör de offentliga budgetarna extremt sårbara, men vad som är värre är att många människor blir beroende av en ofta nyckfull politik som berövar människor den värdighet som ligger i förmågan att försörja sig på eget arbete och möjligheten att styra över sitt eget liv.

Vi kristdemokrater ser varje människa som en unik varelse med unika förutsättningar, unika möjligheter och behov – detta medan Socialdemokraternas jämlikhetsideal har utvecklats till ett likhetsideal: Alla människor är lika. När verkligheten dementerar detta får man genom politiska beslut korrigera människorna så att de passar in i den här mallen.

I Sverige håller vi oss med världens hårdaste beskattning av låginkomsttagare. Anser socialministern att det är rimligt att heltidsarbetande låginkomsttagare ska tvingas till socialbidrag för att ha råd att betala skatten? Jag anser det inte. Det är inte skatt efter bärkraft.

Fru talman! Att åtgärda arbetslösheten och att reformera högskattesystemet tillhör de allra viktigaste fördelningspolitiska uppgifterna. För socialdemokraterna förefaller det dock vara viktigare att bekämpa rikedom än att bekämpa fattigdom. Varför är det ofördelaktigt för undersköterskan att läsa vidare för att bli sjuksköterska? När studielånen är betalda har man knappast annat över än ett större ansvar på arbetsplatsen. Varför ska den som senarelägger inträdet på arbetsmarknaden efter långvariga studier och därmed på kortare tid än andra ska tjäna in sin livsinkomst med precision drabbas av värnskatten, som gör att han eller hon inte ens får behålla hälften av sin sist intjänade hundralapp, om vederbörande nu inte råkar vara utländsk expert och därmed får särskilda skatte-regler, förstås?

Det finns otvetydiga samband mellan det näringspolitiska klimatet och den långsiktiga förmågan att skapa eller upprätthålla en god nivå på offentlig service. Socialdemokraterna brottas fortfarande med resterna av en marxistisk föreställning som innebär att varje förbättring av villkoren för företag och företagande med automatik leder till motsvarande försämringar för oss som löntagare. Men det är inte på det sättet. Det är inget nollsummespel. Alla vinner på att näringslivet har sådana betingelser att nystartande och expansion som leder till nya arbetstillfällen underlättas.

Det privata andelen av den totala ekonomin måste öka för att vi ska klara de långsiktiga utmaningar som vi har att hantera, men det innebär inte att den offentliga sektorns storlek minskar i faktiska termer utan som andelen av den totala ekonomin.

Fru talman! Det finns grupper vilkas ekonomiska standard behöver och kan förbättras genom politiska beslut. Det handlar om förstärkningar av pensionerna för dem som inte har någon eller som har liten ATP. Det rör skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare, och det gäller åtgärder för att förbättra klimatet för utbildning och företagande. Det handlar också om att långsiktigt bedriva en politik som ger mer av beslutanderätt över den egna lönen och det egna livet till alla medborgare och om att stärka det civila samhällets strukturer.

I alla dessa avseenden står det nuvarande regeringspartiet med en verktygslåda vars innehåll måhända var lämpligt i en annan situation, men som inte duger för att lösa dagens problem.

(Applåder)

Anf. 6 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det kanske kan vara på sin plats att först fördela ansvaret lite. När man lyssnar på framför allt Lars Engqvist och Hans Andersson får man intrycket att det är Bo Lundgren som har skapat allt eländes elände som i dag finns i samhället, men det är väl ändå att lite överskatta Bo Lundgrens hittillsvarande betydelse i denna fråga. Det är faktiskt så att det är den socialdemokratiska regeringen och dess medhjälpande partier som har ett visst inflytande på den situation som vi diskuterar i dag.

Det kanske vore på sin plats att man tog till sig det och var medveten om att man har haft möjlighet att påverka och påverkar den samhällssituation som vi ser – den nyfattigdom som vi faktiskt ser i dag. Det är säkert möjligt att ha en del synpunkter på moderat politik – det har jag gärna – men ta lite ansvar, också, i regeringen och i Vänsterpartiet för vad ni håller på med!

Lars Engqvist vill gärna titta bakåt. Det kan man göra. Gamla människor kan visa på hur det var förr. Jag behöver inte gå så långt tillbaka. Jag kan titta tillbaka på min egen uppväxt på Söder i Stockholm. Situationen var den att vanliga människor – vanliga arbetare och vanliga småföretagare – och vanlig verksamhet, enkelt uttryckt, kunde finnas i en sådan stadsmiljö. Det var för många, tror jag, om inte en trygg uppväxt så ändå en uppväxt där man levde i någon form av gemenskap.

Det där har förändrats, och det vet många av er. När man tittar sig omkring i min gamla hembygd i dag ser man att hantverkarna och de vanliga människorna i stor utsträckning har flyttat ut. Vad vi har är ”flashiga” inredningsbutiker och IT-konsulter och en verksamhet med prisnivåer som många människor över huvud taget inte kan drömma om. Det gäller bostäderna, t.ex.

Det har förändrats på något sätt. Samhället har förändrats. Nu talar vi om min närmiljö. Det är likartat på många håll i landet. Vi har fått denna ökade klyfta mellan människor med vanliga inkomster och den nya överklass som man kan se har uppstått.

Problemet är att många inte får del av de medgångar som man har rätt till. Många människor har i dag inte möjlighet att dra nytta av och få del

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

av hela samhällets förbättrade ekonomi och utveckling. Det gäller inte minst människor med annan hudfärg – ofta med bra utbildning – som söker jobb efter jobb men aldrig får möjligheten att visa vad de går för. Det handlar också om människor som sitter fast i ekorrhjulet och som måste vända på varje krona för att få ihop månadsbudgeten.

Ska man kunna växa tror jag att man både behöver trygghet och frihet. Det är alldeles uppenbart att socialdemokratin har sprungit fel. Man förutsätter att trygghet är viktigare än frihet, och man förutsätter att det bara är staten som kan garantera tryggheten.

Så är det naturligtvis inte. Sanningen är att det behövs både frihet och trygghet. Det behövs naturligtvis ett grundläggande skyddsnet, men man ska också själv med sin egen ekonomi kunna klara sin tillvaro.

Det förutsätter att man sänker skatterna och skapar ekonomiskt utrymme för dem som behöver det bäst – inte för dem som skriker högst.

Men regeringen väljer i första hand att leverera till dem som burit fram valsegrar och fortsatt maktinnehav. Maxtaxan gynnar dem med högst inkomster. Man sänker skatter så att de som har små marginaler får lite eller ingenting alls. Det rimmar illa med den retorik som Lars Engqvist ger uttryck för.

Bo Lundgren ser naturligtvis problemet klart och tydligt. Det är för många inte lönt att skaffa sig högre lön, eftersom löneökningen äts upp av skatt, minskade bidrag och höjda avgifter. Nu tror jag inte, fru talman, att moderat politik är boten för problemet. Där ser man också att skattesänkningarna ger mest till dem som har mest, men de botar inte nyfattigdomen.

Det är därför, fru talman, som vi i Centerpartiet vill skapa utrymme för dem som har det svårast i dag. Vi vill se till att höja grundnivån i föräldraförsäkringen från 60 till 200 kr per dag. Vi vill höja pensionstillskottet för de pensionärer som har lägst inkomst, och vi vill naturligtvis höja grundavdraget så att det gynnar alla människor i samhället med lägre inkomster – inte bara dem som har de höga inkomsterna och har sysselsättning.

Jag tycker inte att det behövs ingenjörsmässiga lösningar när det gäller nyfattigdomen, fru talman – nya lagar, nya regler och nya kontroller. Vi behöver frihet. Vi behöver trygghet. Vi behöver välfärd med personligt ansvar, som gör att vi alla kan växa. Det är Centerpartiets politik.
(Applåder)

Anf. 7 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Vi pratar om nyfattigdomen. Jag tycker att det i mycket hög grad handlar om utanförskap och maktlöshet. Det handlar om brist på makten i sitt eget liv.

Det är skönt att höra att vi kan vara överens om att det inte var bättre förr. Men det som är nytt i nyfattigdomen är just att man inte kan göra någonting åt den. Det är svårt att vara fattig, men det är värre att inte kunna ändra på sin situation. Därför vill vi liberaler ha en annan politik. Vi har nämligen en vision om mänsklig värdighet och vardagsmakt där människor kan ha egna pengar som räcker till det viktigaste och som också är pengar som de har tjänat själva.

Den här värdigheten och vardagsmakten handlar ju om mycket mer. Det handlar om att kunna bestämma det som är viktigt för en själv, om

att kunna påverka barnens skolgång, bostadssituationen, var man ska bo, och att man ska kunna välja vad man ska använda pengarna till och inte behöva gå med mössan i hand till något socialkontor.

Bakom alla statistiska siffror och rapporter om nya klyftor, ojämlikhet och låga disponibla inkomster är det ju en hel värld av maktlöshet och utanförskap, av fattigdomsfällor och beroende och av regelverk som stänger ute i stället för att släppa in människor. Jag tror att socialdemokraterna inte bara i hög grad är med och orsakar det här utan också är oförmögna att göra någonting åt det. De är så fast i sina storstilade system att de inte kan se att det i många fall är de som stänger människor ute. De har försvurit sig åt system som skyddar dem som finns innanför men fungerar som utslagningsmaskiner för dem som är utanför, och de värnar politisk makt framför människors egen makt. Det betyder att det blir som en fot i ansiktet på dem som inte har kunnat komma innanför staketet.

Fru talman! Utanförskapet och fattigdomen går ju också i arv. Många barn och ungdomar växer upp i en miljö där de inte ser något samband mellan arbete och inkomst och där nästan inte någon runtomkring dem har ett jobb. Jag var med och jobbade i Storstadskommittén. Vi tog bl.a. fram boken *Rosor av betong*. Vi kunde konstatera det som vi så lätt kunde se, nämligen att barn och ungdomar i de mest utsatta områdena har jättehöga ambitioner och drömmar men att de inte kan förverkliga dem. Då säger vi i Folkpartiet så här: Det är de som behöver skolan mest som måste ha den bästa skolan, och det är inte så. Jag tror inte att det finns någon annan förändring som vi talar om här som skulle betyda mer för att bryta utanförskapet än bättre skolor. Skolan kan bli en murbräcka mot segregation och utanförskap, men det kräver att vi vågar göra upp med den socialdemokratiska skolpolitiken. Kravlösheten, bristen på ordning och lågt ställda förväntningar drabbar nämligen de elever värst som behöver skolan mest. Det här har visats bl.a. av Jonas Frykman, professor i etnologi vid Lunds universitet. Han konstaterar att skolan har upphört att fungera som en språngbräda för social rörlighet.

Vi kan också konstatera att det finns många exempel på att det kan lyckas. I Kvarnbysskolan i Rinkeby har nästan alla elever invandrarbakgrund. De har under de första fem åren i skolan läst 500 böcker. Jag tror att det är fler än vad de flesta av oss har lyckats göra, trots alla utredningar som vi håller på att läsa. De här barnen har inte bara en utmärkt svenska. De är också bättre än de flesta i matematik.

En mycket stor amerikansk undersökning visar vad det är som får elever att lyckas. En slutsats är att tillgång till en bra förskola är mycket viktigare än t.ex. föräldrarnas inkomster. Det är också orsaken till att vi i Folkpartiet har drivit så hårt att förskolan måste vara öppen för alla barn, särskilt för dem som behöver förskolan mest.

En jämlik skola ger barnen de bästa förutsättningarna för att kunna forma sin framtid. Och den viktigaste moroten för barnen är en förväntan om att de kan lyckas. Det ska vara krav på att de ska uppnå saker men också en förväntan om att de kommer att lyckas. Det ska vara allmän förskola. Man ska stärka läsningen och bryta boendesegregationen genom fritt val av skola. Det ska vara magnetskolor. Man ska satsa mer på skolor i utsatta områden och ge bättre stöd till elever med särskilda behov. Det här tror jag är några av de absolut mest avgörande förändringar-

Prot. 2000/01:36
29 november

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

na för att man ska få en ökad social rörlighet och för att bryta utanförskapet.

Fru talman! Det finns många andra regelverk som ska fungera som skyddsnät men som blir hinder som stänger ute. Jag tänkte ta ett konkret exempel. Det gäller bemanningsföretagen. Det var social misär, och de var olagliga. Olaga arbetsförmedling var ett brott som i socialdemokraternas Sverige hade högre straffvärde än misshandel. Den borgerliga regeringen ändrade på det, och bemanningsföretagen har betytt mer än många andra förändringar när det gäller att skapa en väg in på arbetsmarknaden för människor, särskilt de med invandrarbakgrund, som i årtal har varit utestängda.

I Malmö driver det kommunala bostadsföretaget Jobbakuten, en privat arbetsförmedling. Man hjälper massor med människor att få egen lön och ett värdigt liv. Vad gör den statliga länsarbetsnämnden? Jo, man åskar pengar för att kunna konkurrera ut det här.

Fru talman! Jag tillhör inte dem som tror att sänkta skatter är den enda lösningen på alla upptänkliga problem, men vi har världens högsta skatter, och det ger inte jämlikhet, men det ger höga marginaleffekter. Vi måste få en förändring när det gäller synen på marginaleffekter för människor med låga inkomster. Det är orimligt att de som har de lägsta inkomsterna får behålla minst pengar. Det är också en av de grundläggande orsakerna till den bristande sociala rörligheten. Människor kan inte påverka sin egen ekonomiska situation.

Fru talman! Det finns många statistiska rapporter som kan refereras, men i grunden handlar det om människor, om människors värdighet och om att få makten i sitt eget liv. Därför vill jag uppmana socialministern: Släpp dogmatiken, och släpp in de utestängda!
(Applåder)

Anf. 8 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! ”Människorna har aldrig haft så mycket pengar som nu men aldrig varit så fattiga.” Vad vill jag ha sagt med det lånade citatet? Jo, det rymmer en hel del dimensioner av intresse för en grön politiker, men jag förstår om det kan bli knepigt för människor med en ensidigt penninginriktad blå eller röd världsbild.

Vilka är då de fattigdomsbevis som vi ser runtomkring oss i samhället i dag? Det är självklart främst de hemlösa. Ferlin skrev: ”Men dessa de mycket fattiga dem gör det mig ont att se.” Nu får de en skärv, om inte av Frälsningsarmén, som i dikten, så i alla fall av Stadsmissionen, men frågan är vilka mekanismer som har fått dem att hamna där de är.

Vi har alla i den här salen säkert noga läst välfärdsboksluten och LO:s rapport och inser att barnen, invandrarna och de ensamstående mammorna också numera rent ekonomiskt är storförlorarna och att klyftorna i Sverige, som många har vittnat om, fortsätter att öka trots tillväxten.

Men verkligt fattiga blir vi allihop, emellertid, om vi går mot en framtid utan varg, val eller flodpärlmussla. Fattiga blir vi allihop av hundratals meningslösa valmöjligheter och erbjudanden från olika fondförvaltare, försäkringsbolag, leverantörer och teleoperatörer som vi tvingas lägga energi på att hörsamma, alltmedan busslinjen hemma i byn läggs ned och de verkligt viktiga valen uteblir. Fattiga blir allas våra barn om vi som föräldrar inte längre har råd att ge dem kommunala gitarrlektion-

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

er, och utarmade känner sig alla de människor som inte förfogar över sin arbetstid och sin levnadstid utan klockas in och ut på ett stressigt lönearbete som slukar det mesta av den vakna tiden på dygnet. Och fattigt är i sanning det utbud som väller in i våra hem från TV-skärmarna. Fattiga är också de unga och gamla som saknar ett eget starkt språk med många läckra ord att uttrycka sin vilja och sina tankar med och att erövra kunskap och få egen makt med. Och allra fattigast är kanske de vilsna själar för vilka inga mänskliga värden längre är heliga. Fattig blir också den fattigdomsdebatt eller skattesänkardebatt, fru talman och mina nya vänner, som inte innehåller dimensionerna tid, kvalitet och kulturens och naturens mångfald.

Visst har vi pengar nog för att solidariskt och väl ta hand om våra svagaste grupper, och visst finns det ett stort utrymme för att hämta upp reallönerna, så att vi slipper ligga i den europeiska bottenligan.

För oss gröna är en uthållig och verkligt solidarisk rikedom delvis också grundad på gemensamma skatter, men det gäller inte i första hand beskattat arbete utan det som är destruktivt för livets betingelser. Vi bidrar med en grön skatteväxling för en bibehållen skattefinansierad välfärd som fördelas klokt och som skapar mångdimensionell rikedom. För oss gröna är i dag, i dessa tillväxttider, den bästa satsningen att sänka den dagliga arbetstiden – så att vi hinner plugga, förkovra oss, leka med barnen, umgås med grannarna, musicera, hålla liv i de civila föreningarna, resa, kanske få perspektiv på vår fattigdom eller t.o.m. hinna engagera oss i samhället runtomkring. För oss gröna är rikedom självklart en intakt flora och fauna, en livskraftig skog och förutsägbara årstider – utan blåklockor som blommar i Västernorrland i november och utan en syndaflod i Arvika.

För oss gröna är också den enorma globala fattigdomsklyftan mellan nord och syd ett verkligt hot och en verklig utmaning. Slutligen är för oss gröna en social grundtrygghet, med ett uthålligt pensionssystem och med ett lättbegripligt och överskådligt trygghetssystem för alla som bor här, en solid bas i ett solidariskt samhälle. Men vi sätter frågetecken för en renodlad inkomstbortfallsprincip. Vi tar definitivt avstånd från en behovsprövad trygghet där man får stå med mössan i hand.

Sammanfattningsvis: Fattiga blir vi utan kunskaper, språk och levande kultur, utan sociala nätverk, utan ett gemensamt uppehållet skydds nät och utan egen makt. Det här skapar i sin tur ekonomisk fattigdom. Om vi människor inte klarar av att sluta oss samman för ett gemensamt mål och en gemensam fördelning av det goda rämnar också allting annat.

(Applåder)

Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag ska svara Lennart Daléus. Vi tar ansvar för den politik som vi har fört sedan vi fick ansvaret 1994. Vi gör det därför att vi kan redovisa resultat som är mycket framgångsrika.

För att vi ska kunna utjämna klassklyftorna och vidga friheten för den enskilda individen att välja sitt liv är det tre faktorer som har en alldeles grundläggande betydelse, och som faktiskt är beroende av varandra. Det är möjligheten till arbete, ett välfärdssystem som omfattar alla och en aktiv fördelningspolitik.

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

När det gäller möjligheten till arbete, Lennart Daléus, har regeringen varit mycket framgångsrik. Sedan regeringen Bildt fick sparken och Bo Lundgren tvingades avgå som skatteminister har 172 300 fler människor fått arbete. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder har minskat med 95 200 sedan 1994. Sysselsättningen fortsätter att öka, och den ökar mycket kraftigt. Under de senaste tolv månaderna var sysselsättningsökningen 121 000 personer. Inte sedan 1960-talet har sysselsättningen ökat lika snabbt. Detta har naturligtvis stor betydelse för de människor som drabbades värst under 1990-talets kris.

Jag ska påpeka för Göran Hägglund att detta har spelat allra störst roll för invandrarna. Minskningen av arbetslösheten är störst bland de utomnordiska invandrarna. År 1997 var en tredjedel, exakt 33 %, i den gruppen arbetslös. År 1999 hade denna siffra minskat till 21 %, och i oktober i år var siffran nere under 13 %. Bara under det senaste året har arbetslösheten för denna grupp minskat med nästan 40 %. Det är viktigt att denna utveckling fortsätter och att alla som vill och kan arbeta också får ett jobb.

Detta har också lett till att antalet socialbidragstagare nu minskar mycket kraftigt. Enligt Socialstyrelsens senaste rapport är minskningen 11 % jämfört med tredje kvartalet 1999 och 26 % jämfört med tredje kvartalet 1997, då som ni vet socialbidragskostnaderna var som högst. Socialbidragskostnaderna minskar i samtliga län och under det senaste året i fem av sex kommuner.

Moderaterna upprörs, med all rätt, över vad de föredrar att kalla den nya fattigdomen. Men oron över sociala orättvisor avspeglas inte alls i de förslag moderaterna presenterar här i riksdagen. Här är det tvärtom högerpolitik av gammalt känt märke. Moderaternas självklara svar på bristerna i skolan, vården och omsorgen är sänkta skatter, inte ökade resurser. Och det är skattesänkningar som gynnar höginkomsttagare och bara till en liten del berör låg- och medelinkomsttagarna. Det är alltså inte någon senkommen insikt om behovet av ökad jämlikhet som fått moderaterna att begära dagens debatt. Moderaterna är fortfarande samma gamla parti med samma gamla skattesänkningar för de välbeställda.

Jag påpekade i mitt inledningsanförande att Moderaternas skattesänkingsförslag faktiskt innebär att den som tjänar 50 000 kr i månaden får en skattesänkning på över 7 000 kr, medan en låginkomsttagare som tjänar 12 000 skulle få en skattelättnad på 160 kr i månaden. Jag tycker att Bo Lundgren som tidigare skatteminister är skyldig ett svar: På vilket sätt minskar detta klassklyftorna i det svenska samhället?

Anf. 10 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag förstår att Hans Andersson från Vänsterpartiet höjer rösten. Tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet har man ju ansvaret. Då känner man sig naturligtvis väldigt illa berörd över den situation som egentligen alla här har beskrivit.

En sak är dock förvånande. Hans Andersson talar om vikten av att inkludera. Varför säger ni då nej till den allmänna arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla, som vi fyra borgerliga partier skulle vilja ha i stället för den exkluderande arbetslöshetsförsäkring vi har nu?

Det finns mycket i USA som kan vara ett föredöme. Det finns mycket i USA som alls inte är ett föredöme. Man kan inte jämföra två så olika

länder. Men en sak vi kan se är att gränsen för fattigdom i USA är 170 000 kr, omräknat i svensk valuta. I USA befinner sig 11 % under den fattigdomsgränsen. I Sverige är det 35 % av hushållen som har sammanlagda förvärvs- och kapitalinkomster under 170 000 kr.

Lars Engqvist och Hans Andersson påstår att vi moderater anser att det är individen själv som bär ansvaret för utanförskap och beroende. Tvärtom, det är inte individen som bär det ansvaret. Det är ju Hans Andersson och Lars Engqvist som bär ansvaret för det. Det är ju ni som driver politiken som leder till inlåsnings, som leder till att människornas makt över sin egen vardag minskar. Det vi anser är att möjligheterna ligger hos individen. Möjligheten att åstadkomma någonting för sig själv och för hela samhället ligger hos varje enskild människa, i den kraft och de resurser som var och en har. Det är därför vi vill ändra maktfördelningen i samhället från politiken till människorna. Vi tycker att enskilda människor ska ha större rörelsefrihet, större möjlighet till självkänsla och större möjlighet till värdighet. Vi tycker att politiken ska ägna sig åt det som måste lösas gemensamt, som en bra sjukvård för alla – inte den sjukvård Lars Engqvist administrerar, där vissa får stå kvar i kön medan andra kan ha råd att köpa sig en privat sjukförsäkring.

Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet går i en annan riktning. Det finns inga tankar om en ändrad maktfördelning. Det ska vara mer av bidrag och mer av politisk styrning.

Jag är genuint oroad över det samhälle som håller på att växa fram med den politik som nu förs. Det är därför det krävs ändringar. Det krävs att man river hinder för nya jobb – genom ett bättre klimat för företagande, genom enklare former för att starta företag, så att den som vill starta ett litet företag och har entreprenörskänslan i sig tycker att reglerna är sådana att de inte kväver en från början. Vi ska vidare se till att var och en som har ett arbete också kan försörja sig på sin arbetsinkomst, spara för framtiden och känna den självkänsla som ligger i att ha kontroll över den egna vardagen. Det förutsätter att vi sänker skatten rejält, Lars Engqvist, för dem som har låga och medelstora inkomster. Vårt mål är ett mycket stort grundavdrag så att en stor del av inkomsten blir skattefri, med särskild inriktning på barnfamiljerna som får ett särskilt stöd, ett extra grundavdrag.

Visst vill vi också sänka skatten på företagande och för dem som genom sin kunskap och utbildning kan tillföra Sverige mycket. Men när det gäller fördelningen är det så att Göran Persson i dag betalar nio gånger mer än ett vårdbiträde i skatt. Med vår skattepolitik kommer han att betala tio gånger mer än vårdbiträdet – inte därför att han får högre skatt utan därför att hon får väsentligt lägre skatt.

Allra sist – jag kommer tillbaka till det – det kanske viktigaste av allt: renovera skolan, bygg en ny skola med kunskap och bildning som de gamla idealen som åter kommer till heders.

(Applåder)

Anf. 11 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Ett sådant hyckleri! Sverige har den största täckningsgraden på sin a-kassa. Vi har det system som ger bäst trygghet. Ni försöker visserligen år efter år försämra det, men kom inte dragande med det. Ni

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

försöker överföra makt från demokrati till marknaden, inte till människorna.

Vi tar ansvar, och vi är glada över att vi har en rekordartad sysselsättningstillväxt, reallöneökningar, av disponibel inkomst. Vi börjar kunna ge tillbaka lite pengar till kommuner, och vi börjar kunna restaurera trygghetssystemen. Jag tycker att det är ett hyckleri att ni begär en debatt på grund av en bok som så tydligt försvarar den generella välfärden, en bok som så tydligt visar hur skillnaderna ser ut när man inte har den.

När ni har ert drömsamhälle, när ni avreglerat arbetsmarknaden, när arbetsrätten är avlövad, när vi har de privata trygghetssystemen och de privata försäkringarna, då är vi väl i USA eller i England. Ni brukar ofta åberopa dem.

Vad händer? Ja, titta på fattigdomsgraden – 20 % av hushållen med barn. Titta på ensamstående mammor – 60 %. Sverige har 4 %. Vi är alltså det i särklass jämlikaste samhället. Ändå är jag upprörd över de klyftor som vi har. Titta på fattigdomen, titta på förmögenhetsfördelningen, titta på inkomstspridningen, och du finner att de samhällen som satsar på enbart marknadsstyrning och inte korrigerar det med demokratiska beslut är samhällen som blir oerhört ojämlika.

Daléus: Vi tar ansvaret. Vi tar ansvaret för vad som hände efter 1998. Fram till 1998 var det mycket Daléus som hade ansvaret. Då var det, med förlov sagt, Lars Engqvist, 75-procentsnivån som gällde i a-kassan. Bu, säger jag. Bu, säger de arbetslösa.

Läs rapporter, håll reda på årtalen. Jag tar mitt ansvar.

Låt mig sluta med att säga: Jag utmanar moderaterna och Bo Lundgren på debatter i utsatta områden, i Rosengård bland de arbetslösa. Då ska vi tala sanning. Tänk efter, Lars Engqvist, efter den här debatten vem ni ska hålla i handen om ni ska stå tryggt. Här har ni en karda som duger! (Applåder)

Anf. 12 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Lars Engqvist och stödpartierna tar naturligtvis upp och påpekar att vissa siffror förbättrats. Skam vore väl annars under den enastående högkonjunktur som vi har. Men problemet är att man knappast, inte ens från regeringssidan med stödpartier, kan räkna in att en högkonjunktur kommer att vara evig. Förr eller senare kommer den att brytas. Människor som då är beroende – och det vet vi är många – av stöd från det offentliga ska återigen sätta sin förtröstan och sin tillit till politiker som har att hantera världens mest konjunkturberoende statsfinanser. Detta är ett bekymmer. Vi kan knappast räkna med en evig högkonjunktur.

Fru talman! Ungefär 75 % av barnfamiljerna bor i småhus. Många har det tufft ekonomiskt, och värre blir det förstas när fastighetsskatten höjs. Vissa områden kommer formligen att rensas på människor med medelinkomster eller låga inkomster. Är det skatt efter bärkraft? Det är det förstas inte.

Änke pensionerna försämrades för några år sedan på ett sätt som av många av oss upplevdes som oanständigt. Är det att ge till var och en efter behov? Det är det förstas inte. Änke pensionerna måste återställas.

Maxtaxa inom barnomsorgen ger mest till redan välbeställda grupper. Den är orättvis och ett typiskt exempel på politisk styrning i stället för att

ge medborgarna det självklara förtroendet att välja lösningar efter de egna behoven.

Det brukar heta att går man vilse tillräckligt länge börjar man känna sig hemma. Vi inrättar våra liv efter de regelsystem som finns, men i det beroende av det offentliga som vi har talat om tidigare blir vi också oerhört sårbara. Individerna, familjerna måste stärkas, utvecklingen måste vända.

Anf. 13 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Vi tar ansvar, säger Lars Engqvist och skriker Hans Andersson. Men det är inte det de gör, det är tomma ord. Vad de gör är att de gör av med de pengar som det gavs möjlighet till genom ett hårt ansvarstagande bl.a. från vår sida under förra mandatperioden. Det gäller att hålla ordning på begreppen, Hans Andersson.

Nu var det inte vi i Centerpartiet som åstadkom pengarna, utan det gjorde många människor i Sverige. Det gjorde småbarnsfamiljerna, det gjorde pensionärerna, det gjorde flera som i dag inte får tillgång till de resurser som samhället har förbättrat bl.a. genom vår försorg. De får inte tillgång till dem just därför att ni driver en politik som inte minskar klyftorna i samhället. Ni ger inte åter till småbarnsföräldrarna de resurser som de behöver för att klara sin dagliga ekonomi. Ni är inte med om att t.ex. höja grundavdrag i föräldraförsäkringen. Fråga gärna, Lars Engqvist, men det är på det sättet. Ni är inte med om att ge resurser tillbaka till de pensionärer som behöver den ökade ekonomin, den ökade ekonomin som vi var med om att skapa.

Fru talman! När Lars Engqvist säger att man tar ansvar är det tomma ord. Han verkar inte se att vi i dag har en skola som inte ger de kunskaper som ungdomarna behöver när de går vidare i livet. Han verkar inte se att Sverige håller på att kantra, att vi har en del av Sverige som har mycket stor tillväxt, en annan del av Sverige har grundservicen, det naturliga för att kunna utveckla företag och människor, saknas. När Hans Andersson nickar innebär det inte att han är med om att ta ansvar för en praktisk politik som leder till en förbättring. Han är fortfarande med om att leverera till dem som ger dem, tillsammans med socialdemokraterna, maktinnehavet. Så får det inte fortsätta, fru talman!

Anf. 14 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Utanförskapet handlar inte bara om pengar. Men någonsans är det väl märkligt med ett land där de som har höga löner också har mycket makt över allting annat, medan de som har lite pengar också ska drabbas av att inte kunna påverka sin egen situation och inte kunna bestämma över andra viktiga saker i livet.

Jag skulle vilja ställa en mycket konkret fråga till socialministern. Vi talar mycket om margineffekter. Det kan låta tekniskt, men det handlar just om möjligheten att själv påverka sin situation. Särskilt ensamförsörjare men barnfamiljer i allmänhet har margineffekter som är av den graden att vi ser att svenska direktörer flyttar utomlands när de drabbas av det. Men vanliga småbarnsmammor kan inte göra det. Varför vill inte ni påverka margineffekterna för dem som har de lägsta inkomsterna? Genom ett Perssonskt infall har ni försvurit er åt att sänka de högsta

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

dagistaxorna. Varför vill ni inte göra något åt de marginaleffekter som verkligen betyder mest för dem som har de minsta marginalerna?

Sedan talar vi en del om att det blir bättre för många människor nu, och det är mycket bra. Socialbidragen har för många människor under 90-talet helt och hållet ersatt sjukförsäkring eller a-kassa men framför allt arbetsinkomst. De sjunker nu. Detta är ett utomordentligt tillfälle för regeringen att ta itu med en socialförsäkringsreform som just innebär att man kan komma över i helt andra strukturer som gör att man inte blir så inlåst. Med socialbidrag blir också vägarna ut ur socialbidragstagandet omöjliga. Det vore bra om ni kunde satsa lite mer energi på att ändra strukturerna.

Jag skulle vilja uppmana regeringen återigen att, i stället för att ständigt försöka lägga livet till rätta för människor, ta bort det som ligger i vägen för livet.

Anf. 15 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag ska ställa två frågor. Först skulle jag vilja höra med socialministern om han skulle kunna tänka sig att medverka till att ta fram beräkningar på vad en arbetstidsförkortning skulle kunna ge, alltså hur den skulle kunna berika offentligt och även privat ekonomi.

Hittills har man mest av rädsla bara räknat fram vad en arbetstidsförkortning kostar. Men får vi färre sjukskrivningar, lägre rehabiliteringskostnader och färre förtidspensioneringar, då får vi självfallet också lägre statliga utgifter. Och föräldrar som jobbar kortare dagar kanske vågar skaffa fler barn. Vad ger då denna ökade nativitet som vi längtar efter? Tryggare barn som hinner träffa sina föräldrar får mindre behov av BUP, Bris och skolkuratorer. Vi får också äldre människor som håller för att jobba ända fram till tänkt pensionsålder. Det här skapar intressanta siffror. Jag skulle verkligen vilja få del av dem. Jag hoppas att Lars Engqvist är beredd att ta fram sådana siffror.

Sedan har jag en fråga till Bo Lundgren. Jag skulle verkligen vilja att Bo Lundgren förklarade för mig hur ni får resonemanget att gå ihop i er skuggbudget med de gigantiska skattesänkningar som ni föreslår. Ni tänker också ta bort det kommunala utjämnningssystemet. Vi vill ha tillväxt. Vi vill ha mindre fattigdom i hela landet. Hur ska det fungera?

Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Göran Hägglund sade någonting om att vi hänvisar till vissa siffror. Men nu var det inte vilka siffror som helst, utan de visar en dramatisk ökning av sysselsättningen, fler människor i arbete, och det är grunden för att vi ska få välfärd i det här landet.

Den andra siffran visade hur mycket socialbidragskostnaderna har minskat i kommunerna. Att andelen socialbidragstagare nu minskar drastiskt betyder också att välfärden ökar och att ett större antal människor kan styra över sina egna liv. Det var, Göran Hägglund, inte vilka siffror som helst. Det var grunden för en fungerande välfärd.

Lennart Daléus har tydligen missat det mesta som sker här i riksdagen. Vi har redovisat vad som ska ske när ekonomin nu har vänt. Barnbidragen höjs från den 1 januari nästa år. Vi inför en maxtaxa i barnomsorgen för att ge familjer möjlighet att få en fungerande barnomsorg utan att de får de marginaleffekter som Karin Pilsäter talade om. Det förslag som

riksdagen – såvitt jag har förstått – har fattat beslut om innebär just att man lyfter marginaleffekterna också från låginkomsttagarna.

De sämst ställda pensionärerna kommer att få förbättringar från den 1 januari. Vi ska förhoppningsvis i dag besluta om mera resurser till sjukvården. Vi har gett besked om att vi tänker satsa ökade resurser på skolan. Vi använder den ekonomiskt goda situationen för att restaurera välfärden, Lennart Daléus, för att skapa en större rättvisa, eller som jag skulle vilja uttrycka det: för att öka jämlikheten.

Bo Lundgren säger att politiken måste bli mindre. Den politiska sfären ska krympas. Men frågan är: Till förmån för vad? Jag är övertygad om att ett väl fungerande trygghetssystem är en grund för människors frihet. Om man krymper den politiska sfären hur som helst är risken att vi får ett nytt förmynderi.

Jag har sett att man i Stockholms stad på allvar funderar på att överlåta det som vi betraktar som socialtjänstens myndighetsutövning till privata bolag. De rättigheter som vi som enskilda medborgare ska försöka att hävda gentemot det offentliga ska nu hanteras av privata bolag utan insyn. Det är ett nytt slags förmynderi som jag hoppas att vi gemensamt aldrig ska få uppleva. Om man bara tar sikte på att minska demokratiens verkningsslag och inte är medveten om vad man gör i övrigt så är vi tillbaka i det gamla klassamhället och det gamla fattigsamhället.

Och sedan, Bo Lundgren, ta gärna chansen och redovisa på vilket sätt moderaternas skatteförslag minskar inkomstklyftorna eller minskar klassklyftorna. Jag har gått igenom alla de skatteförslag som Bo Lundgren undertecknade som skatteminister. Jag skulle kunna räkna upp alla de pålagor som lades på vanliga inkomsttagare och alla de förmåner som lades på dem som hade det gott ställt i tillvaron. Säg en enda skattereform som du, Bo Lundgren, föreslog som minskade klassklyftorna i det svenska samhället!

Anf. 17 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det ska jag gärna göra. Att höja grundavdraget på ett sätt som gör att arbetsinkomster och pensioner är skattefria upp till en nivå på 4 000–5 000 kr i månaden var en reform som gör att vi inte har den utveckling som er högskattepolitik leder till, nämligen att de som har det sämst ställt och minst förmåga att betala skatt får betala ännu mer i skatt.

Sedan blir jag bekymrad när jag hör Lars Engqvist i den här debatten. Den handlar om hur man ska bryta nyfattigdomen och öka den sociala rörligheten. Är det någon av er som har hört ett enda ord från Lars Engqvist om hur enskilda människor ska få bättre förutsättningar?

Lars Engqvist har talat om ökade bidrag och maxtaxa. Det är inte föräldrarna som ska bestämma utan kommunpolitikerna. Varje förändring som han har talat om här innebär mer makt för honom själv och politiker runt om i landet. Låt föräldrarna bestämma över barnomsorgen!

Lars Engqvist berömde sig av en fantastisk bra utveckling och väljer siffror och statistik som det passar honom. Om vi tittar på en lite längre tidsperiod, mellan 1979 och 1999 – 20 år – har antalet jobb minskat med 41 000. Antalet personer i arbetsför ålder har minskat med 392 000. Det är på 20 år ett jobbundskott på 433 000. Då behövs det konkreta åtgärder för företagande och för jobb.

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Aktuell debatt:

*Den nya fattigdomen
och vägarna till en
ökad social rörlighet*

Men det behövs också de åtgärder som vi talade om, den viktiga sociala skattereformen som ger människor självbestämmande över sina egna liv. Det som gläder när jag nu har tvingats att ge upp Lars Engqvist, Hans Andersson och Miljöpartiet är att de borgerliga partierna talar, fast med lite olika inriktning, om den enskilda människan som grunden för politiken, talar om vikten av att varje enskild människa får mer makt, större förutsättningar att räcka till och själva bestämma över sådant som Göran Persson och Lars Engqvist vill bestämma över. Det är grunden för att bryta nyfattigdomen och öka den sociala rörligheten. Och det kan bli verklighet i oktober 2002.
(Applåder)

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Historien har lärt oss två saker. Det ena är att den väsentliga grunden för frihet är demokrati. Demokrati betyder att vi gemensamt fattar beslut om det som vi gemensamt tycker är viktigt.

Det är alldeles riktigt att demokratins verkningsradie inte får gå för långt. Det finns en privat sfär som vi alla mår om, en sfär som vi inte tycker att någon annan över huvud taget ska lägga sig i. Men den politiska striden mellan Moderaterna och Socialdemokraterna har handlat om huruvida vi gemensamt ska ta ansvar för det som är grundläggande för individens utveckling: omsorg, skola och vård.

Det är det här som är grunden för att individen ska utvecklas. Men varje gång vi har mötts i debatter har Moderaterna lagt fram förslag som har inneburit att vi skulle minska ambitionerna just på dessa områden. Man har tagit pengar från skolan, från vården, från de generella välfärdsystemen och i allt väsentligt flyttat dem till höginkomsttagarna. Alla skatteförslag och åtgärder har inneburit minskat offentligt åtagande och större utrymme för dem som är rika. Detta leder till ökade klyftor.

Det andra som ingår i demokratin är öppenheten, att vi ska granska vad som sker. Det är viktigt att Moderaterna inser att om man för en allmän kamp mot de förtroendevalda och mot den representativa demokratin kan det grunda sig på att det här och var kanske inte fungerar. Men om man för en allmän kamp mot den representativa demokratin är risken att man undergräver förtroendet för det demokratiska systemet och öppnar urskillningslöst för den typen av lösningar som man gör i Stockholms stad där de styrande på allvar tänker sälja ut socialtjänstens utredningsverksamhet till privata bolag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 23 november.

Talmannen meddelade att på begäran av Kristdemokraternas riksdagsgrupp skulle aktuell debatt om mobbning anordnas *tisdagen den 5 december kl. 11.30*, efter voteringen.

Från regeringen skulle statsrådet Ingegerd Wärnersson delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om aktuell debatt om mobbning

Under den senaste tiden har samhällets oförmåga att komma till rätta med mobbning i skolan kommit att uppmärksammas och diskuteras livligt. Genom personliga kontakter och via massmedia har allt fler fått upp ögonen för de problem som många barn och ungdomar upplever på sin arbetsplats, skolan. Kristdemokraternas riksdagsgrupp anholder om att talmannen låter arrangera en aktuell debatt om mobbning.

Skolan är genom skolplikten ett obligatoriskt inslag i en ung människas liv. En skolpliktig pojke eller flicka är i princip tvingad att infinna sig i skolan oavsett hur de själva uppfattar miljön. Eleverna är således i hög grad utlämnade åt skolledningens och den enskilda lärarens skicklighet, omdöme och inlevelseförmåga. En obligatorisk skolgång ställer följaktligen särskilt höga krav på skolans ambition att forma ett gott arbetsklimat. Att slippa mobbning är en rättighet för varje ung människa.

Det måste vara en självklar rätt att få känna sig trygg i skolan. Ingen elev skall behöva på grund av handikapp, ras, språk, hudfärg, sexuell läggning eller någon annan orsak behöva känna rädsla för att gå till skolan. Det är hela vuxenvärldens skyldighet att se till att skolan är en trygg plats för våra barn.

Stockholm den 22 november 2000

Göran Högglund

Gruppledare

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:43 Förslag till rådets förordning om organisering av sockermarknaden *KOM 604/00* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:44 Förslag till rådets förordning om vissa koncessioner i form av gemenskapstullkvoter för vissa jordbruksprodukter och om anpassning, som en autonomövergångsåtgärd, av vissa jordbrukskoncessioner enligt Europaavtalet med Litauen *KOM 637/00* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:45 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om sjösäkerhetskommittén och om ändring av förordningarna om sjösäkerhet och förhindrande av förorening från fartyg samt förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven om

- säkerhet på fartyg och förhindrande av förorening från fartyg
KOM (2000) 489 till trafikutskottet
2000/01:46 Meddelande från kommissionen om Europeiska unionens
oljeförsörjning *KOM (2000) 631* slutlig till näringsutskottet
2000/01:47 Förslag till rådets förordning om budgetförordningen för
Europeiska gemenskapernas allmänna budget *COM (2000) 461* till
finansutskottet
2000/01:48 Kommissionens meddelande till Rådet, Europaparlamentet,
Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén Genomfö-
rande av ett europeiskt område för forskningsverksamhet: riktlinjer
för unionens åtgärder inom forskning (2002–2006) *KOM (2000) 612*
till utbildningsutskottet

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion 2000/01:Fi9 till finansutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU1
Skatteutskottets betänkanden 2000/01:SkU1, SkU6 och SkU3

*Totalförsvarsbudgeten
för år 2001*

7 § Totalförsvarsbudgeten för år 2001

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU1
Totalförsvarsbudgeten för år 2001 (prop. 2000/01:1 delvis och förs.
2000/01:RR2)

Anf. 19 HENRIK LANDERHOLM (m):
Fru talman! Dagens försvarsdebatt handlar formellt om nästa års anslag
och inriktning inom politikområdena försvarspolitik och skydd mot
olyckor. Reellt handlar det naturligtvis om avväganden som får avgö-
rande betydelse för försvarspolitiken under nästa försvarsbeslutsperiod,
alltså 2002 till 2004, men i lika hög grad också om tiden fram till 2010.

I våras fattade riksdagen ett beslut som öppnade för den största de-
struktionsprocessen i det svenska försvarets historia. Människor som
kostat miljarder att utbilda, fastigheter och anläggningar som kostat mil-
jarder att bygga och materiel som kostat skattebetalarna hundratals mil-
jarder avvecklas nu i en oerhört snabb takt. Att en försvarsreform är
absolut nödvändig är vi helt överens om i denna kammare, men varför
denna okontrollerade förstörelseprocess?

Nästa års budget fortsätter marschen mot avgrunden. Trots alla var-
ningssignaler fortsätter regeringen som om ingenting har hänt. När kartan
och terrängen inte stämmer överens, väljer regeringen kartan – precis

som i den fråga som var upprinnelsen till vårens beslut, nämligen den om kompensation för effekterna av anslagsförordningen eller, enklare uttryckt, när dåvarande finansminister Göran Persson lade rabarber på 15 miljarder av Försvarsmaktens pengar och Erik Åsbrink två år senare vägrade att lämna tillbaka dem.

Vårens beslut var inget försvarsbeslut. Det var ett infrastrukturbeslut. Man lade ned utan att bygga upp. Man lovade i ord, men levererade inget i handling. Alla de viktiga avgöranden som nu krävs för att realisera den nödvändiga försvarsreformen lyser ännu med sin frånvaro.

Innan samtliga viktiga systemfrågor var avgjorda gick man till verket och lade i stort sett allt i diverse utredningar. Personalförsörjningen är kanske det värsta exemplet. Inga frågor är avgjorda, trots att många – t.ex. ett förändrat värnpliktsystem, ny befälsordning, ändrade villkor för tjänstgöring utomlands, visstidsanställda soldater och sjömän – är absoluta förutsättningar för att det över huvud taget ska bli någonting av det fagra talet om ett nytt försvar.

Frågan om finansiering av internationella insatser är en annan. Vad spelar det för roll att kunna när det inte finns pengar för att göra? Satsningen på internationella insatser kostar nämligen – både att kunna, dvs. att skapa förmåga, anskaffa materiel och hålla beredskap, och att göra, dvs. att skicka ut våra förband när det bränner till.

Det senaste exemplet är de 1 900 män och kvinnor som nu anmälts till EU:s militära krishanteringsstyrka. Den årliga kostnaden för utbildning och beredskap för att hålla dem i skick är en kvarts miljard. Det går på oförutsett – hur nu denna ambitionsnivå kunde vara oförutsedd för regeringen – inom ramen för de reguljära försvarsanslagen. Investeringarna uppgår till över 600 miljoner – en engångskostnad som betalas från materielanslagen. Kloka åtgärder – javisst, men de kostar.

Kostar, och kostar mer, gör det också när det blir tal om konkreta insatser. Om vi ska använda hela den anmälda styrkan – vilket inte är särskilt sannolikt men ändå ett exempel – kostar det nästan 2 miljarder om året. De pengarna finns inte. De pengar som regeringen lyckats skaka fram fr.o.m. 2002 tas dessutom i huvudsak från de ordinarie anslagen för förbandsverksamhet och materielanskaffning. Utan att berätta det för riksdagen har regeringen i budgetpropositionens redovisning av utgifterna för 2002 och 2003 urholkat dessa anslag med en halv miljard om året. Det är inte bara otillständigt, utan det är också en åtgärd som direkt minskar möjligheterna.

Grundkostnader och insatskostnader för den internationella verksamheten är inte utbytbara. Att insatskostnaderna inte bara måste särredovisas utan också särfinansieras är en absolut nödvändighet för en planerad utveckling av försvaret, alldeles oavsett ekonomisk nivå. Men det är inte bara denna halva miljard som åter ur den lilla skärv som blev resultatet av vårens beslut. Enligt Försvarsmaktens interna planering saknas 1 ½ miljarder om året under nästa försvarsbeslutsperiod. Det är inte bara de 5,5 miljarder som det redan fattats beslut om som ska bort. Nu ska verksamhet för ytterligare 1 ½ miljarder tas bort från den ambitionsnivå och inriktning som fastställdes i våras. Vad ska bort? Vad ska läggas ned? Vad ska inte anskaffas? Verkligheten kräver svar redan i dag.

I praktisk handling motverkar regeringen reformeringen av försvaret. Den i praktiken närmare 20-procentiga reduktionen av försvarsanslagen

gör det ohyggligt svårt, kanske omöjligt, att samtidigt driva en avvecklings- och utvecklingsprocess. Materielsidan är här det kanske värsta exemplet.

Riksrevisionsverkets senaste rapport *Från hot till skrot* visar tydligt att visionen om det nya försvaret riskerar att bli en tumme, eller kanske t.o.m. en minustumme. RRV visar på att det fria utrymmet fram till 2010 när det gäller materielanskaffningen är 6 miljarder kronor. 6 miljarder av 220 är felräkningspengar i ett tioårigt tidsperspektiv. Och vad värre är – om kostnadsökningarna fortsätter på samma sätt som under den senaste tioårsperioden är det inte 6 fria miljarder, utan då är det 16 miljarder som fattas. Vad ska bort? Hur ska de högtflygande planerna realiseras?

Men det finns alternativ. Förutsättningen för att genomföra en försvarsreform är nya pengar och en ny inriktning. Förutsättningen för att genomföra försvarsreformen är också politisk vilja och förmåga att lägga fram förslag, också i alla svåra knäckfrågor. Regeringen har haft kraft att spara och lägga ned. Men att riva ned är lättare än att bygga upp, särskilt under den extrema knapphets iskalla stjärna som lyser över det svenska försvaret. Omställningen av försvaret hade varit nog svår även med oförändrade försvarsanslag. Nu är den i många avseenden omöjlig.

Fru talman! Självklart står jag bakom alla reservationer från moderaterna i betänkande FöU1. För tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till den första i raden, närmare bestämt reservation nr 2. Det gör jag inte för att den är viktigare än andra utan just för att den kommer först.

Anf. 20 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Vänsterpartiet har genom årets budgetuppgörelse mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna ställt sig bakom de utgiftsramar som vi tre partier har kommit överens om.

Vi har också ställt oss bakom det stora försvarsbeslutet från den 20 mars i år och ser det nu som en huvuduppgift att detta följs upp och verkställs på ett bra sätt. Det är en nog så svår uppgift, eftersom erfarenheterna från tidigare stora besparingsbeslut ofta resulterat i större utgifter när slutnotan levererats. Detta beror på en dålig uppföljning av besluten och på att vissa beslutsfattare saboterat eller inte förstått intentionerna i de demokratiskt fattade besluten.

Vi tror därför att en huvuduppgift för försvarsutskottet och Försvarsdepartementet blir att under de närmaste åren följa upp det radikala beslutet att ställa om Sveriges totalförsvaret från ett invasionsförsvaret till ett insatsförsvaret på ett sådant sätt att beslutet får ett konsekvent genomslag och ekonomiskt önskvärda effekter. De närmaste åren blir alltså uppföljningen viktigare än att fatta nya djärva beslut.

I förra årets budgetmotion lyfte vi fram tre grundläggande strukturproblem i den svenska försvarspolitik. För det första gällde det brister i det ekonomiska tänkandet, någonting som Henrik Landerholm nyss har belyst. För det andra gällde det alltför stora och svärmotiverade materielbeställningar. För det tredje gällde det en överdimensionering av personalstyrkan.

Efter det senaste försvarsbeslutet börjar vi se en tendens till en viss anpassning av personalstyrkan. Däremot kvarstår i allt väsentligt de två första problemen, alltså med det ekonomiska tänkandet och med de stora,

felaktiga och tyngande materielbeställningarna. Inom parentes kan jag säga att Henrik Landerholm nämnde att det fria utrymmet fram till år 2010 endast var 6 miljarder kronor. Men detta är ju en konsekvens av de stora, tunga beställningar som vi ännu inte har betalat av, exempelvis 7 miljarder kronor per år för JAS-projektet fram till år 2007. Det är klart att det inte blir någonting över då.

I vår motion till årets budget har vi därför haft som ambition att på ett konstruktivt sätt komma med förslag till systemförändringar för att underlätta att nå resultat med den inledda och nödvändiga omstruktureringen av försvaret. De övergripande säkerhetspolitiska frågorna, som öppnat för den nya försvarspolitik, överlåter vi till våra kamrater i utrikesutskottet att hantera. Dem kommer jag inte att beröra.

Efter en genomförd beredning i utskottet har vi nu valt att reservera oss på tre områden. För det första vill vi se att man genomför en omfördelning inom försvarets utgiftsramar med 500 miljoner kronor för att uthålligt säkra resurser för den internationella krishantering.

Den andra reservationen gäller att vi vill att den pågående materieförsörjningsutredningen får som tilläggsdirektiv att analysera möjligheten att stimulera försvarsindustrin att övergå till civil produktion samt att ett program tas fram i syfte att reducera gjorda överbeställningar på materielsidan. Framför allt gäller det att minska på JAS-beställningen, som slukar enorma pengar de kommande åren och blockerar allt utvecklingsarbete.

För det tredje vill vi att Försvarsmakten ges i uppdrag att ta fram ett särskilt stödprogram för den övertaliga civila personalen. Jag vill här i korthet ge motiven till våra förslag.

Först gäller det en uthållig finansiering av den internationella krishantering. En av försvarets huvuduppgifter framöver är internationella insatser. Detta blir den mest operativa verksamheten i framtiden. Det är viktigt och självklart att det militära försvaret inom sin budgetram tillser att resurser finns för denna verksamhet. Därför föreslår Vänsterpartiet att planeringsförutsättningarna inför 2002 och 2003 inkluderar en omfördelning av 500 miljoner kronor per år i försvarsanslaget inom kostnadsområdena Förbandsverksamhet och beredskap samt Materiel, anläggning. Syftet är att inom budget för det militära försvaret säkerställa resurser för internationell verksamhet.

Intressant är att notera att regeringen sedan budgetpropositionen har lagts fram har anslutit sig till samma uppfattning som vi har och så sent som för tre veckor sedan sökt stöd hos utskottet för sin nya uppfattning. Tyvärr fick man nobben den här gången, men vi utgår ifrån att man återkommer med ungefär samma förslag som vi har lagt fram.

Sedan gäller det reducering och ominriktning av materieförsörjningen. Det pågår en omvärdering och ett nytänkande när det gäller materieförsörjningen. Materieförsörjningsutredningen och Riksdagens revisorer arbetar med frågan och har lämnat delrapporter där man ifrågasätter den tidigare politiken. Samtidigt lever tyvärr idén om att man ska kunna tillföra landet stora exportinkomster genom försäljning av dyra vapensystem som t.ex. JAS. Stor energi inriktas på detta. Vi menar att det är dags att byta affärsidé.

Därför vill vi att Materieförsörjningsutredningen, helst förstärkt med civil ekonomisk kompetens, får tilläggsdirektiv om att dels analysera hur

försvarsindustrin kan ges en mer civil inriktning, dels göra en analys av ansträngningarna i fråga om krigsmaterielexport i deras helhet för att dra lärdomar av gångna tiders misstag. Det gäller allt från Bofors vapenexport till Indien till de exportansträngningar som lagts ned på JAS; Sydafrikasansan, Polenåret, Chile osv. Inom parentes kan man säga att det är märkligt att det inte finns någon plussida, någon inkomstsida för de här exportansträngningarna i budgeten. Det finns inga avtryck någonstans. Ändå tror man att de ska kunna tjäna stora pengar på de här affärsidéerna.

Vi vill också ha ett program för reducering av överbeställningarna. Nu pågår ett omfattande program för att skrota produkter och tömma förråd av materiel som levererats under invasionstänkandets tid. Men fortfarande återstår ej levererade beställningar. Vi föreslog i förra årets budgetmotion att man skulle tillsätta en arbetsgrupp med hög juridisk kompetens som skulle se över gjorda men ej levererade beställningar i syfte att reducera dem eller omvandla dem till mer behovsanpassade order.

Även här kan naturligtvis JAS vara ett belysande exempel. Som jag nämnde återstår ca 7 miljarder kronor per år att lösa in. Det är pengar som rimligtvis borde kunna användas bättre. Vi vill därför upprepa vårt krav på tillsättande av en arbetsgrupp.

Till sist har vi den avslutande reservationen. Den gäller särskilda insatser för övertalig personal. Vi får nu in rapporter om att omstruktureringarna flyter bra vad gäller den militära personalen. Trygghetssystemen är där tillfyllest. Officerarna är efterfrågade på arbetsmarknaden. Det är relativt lätt för dem att finna nya arbeten. Samhällsekonomiskt är vinsten uppenbar. Efterfrågad personal flyttar över från lågproduktiv verksamhet till tillväxtbranscher.

För den civila personalen kan det däremot te sig annorlunda. Ofta har man en lägre utbildningsnivå och är av olika anledningar mer stationär. Det handlar ofta om lågbetalda kvinnor i olika servicefunktioner som aldrig fått chansen till kompetensutveckling eller vidareutbildning. Trygghetssystemen är sämre än på den militära sidan.

Därför finner vi det angeläget att staten som arbetsgivare tar sitt ansvar för den stora omstruktureringen även vad gäller civil personal och upprättar ett speciellt riktat handlingsprogram för att hantera övertaligheten på den civila sidan.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag här har sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 7 och 11.

Anf. 21 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! Totalförsvaret genomgår nu en omfattande förändring för att utvecklas till ett flexibelt insatsförsvar med anpassningsförmåga. Viktiga frågor är under utredning inför nästa års försvarspolitiska beslut. Jag yrkar bifall till reservation 3, som jag ska redogöra för. Jag ska också redogöra för innehållet i vårt särskilda yttrande gällande Kristdemokraternas budgetförslag för utgiftsområde 6, Totalförsvaret, år 2001.

Målet för Kristdemokraternas säkerhets- och försvarspolitik är att bidra till fred, frihet och säkerhet för alla människor i vårt samhälle samt att solidariskt bidra till en fredlig utveckling i vår omvärld. Det handlar

om att både främja och försvara människors fri- och rättigheter. Såväl civila som militära medel måste finnas till förfogande för detta.

Fred kan inte byggas utan aktiva och skapande ansträngningar. Då stater misslyckas med att skydda människors säkerhet har vi en förpliktelse att ställa upp för utsatta medmänniskor. Ingen har rätt, i en attityd av passiv neutralitet, att överge människor som utsätts för kränkningar av sitt människovärde.

Det är då hot uppstår i närområdet som svenska medborgares säkerhet främst sätts i fara. Samtidigt innebär globaliseringen, de nya säkerhetspolitiska hoten och politisk instabilitet, att oroligheter i omvärlden kan få direkta konsekvenser för Sveriges och medborgarnas säkerhet. I dagens värld angår allt alla. Den tekniska utvecklingen gör samhället mer sårbart och möjliggör även för relativt resurssvaga aktörer att få tillgång till kunskap eller att skaffa vapen som kan utgöra allvarliga hot och åstadkomma stor skada. Tydligast framstår detta inom informationstekniken.

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitik inlemmas nu i ett allt bredare internationellt samarbete för mänsklig säkerhet. Det europeiska samarbetet är i grund och botten ett fredsprojekt i syfte att uppnå en stabil fred i Europa.

Denna politik bör i första hand drivas genom en förebyggande, stabilitetsskapande politik och humanitära insatser, men i andra hand även med fredsbevarande eller fredsframtvängande medel. Det handlar om att slå vakt om det okränkbara människovärdet, inte bara i ord utan också i handling, även då detta innebär uppoffringar.

Den personal som skickas ut i världen i fredsfrämjande missioner sänds ut på uppdrag av det svenska folket för att bidra till att skapa och upprätthålla internationell fred och säkerhet. Verksamheten utomlands kan komma att utövas i mycket komplicerade och farliga situationer, vilket kräver stor kompetens, initiativförmåga och handlingskraft hos all personal. Internationell övnings- och utbildningsverksamhet och deltagande i fredsfrämjande insatser kräver god omsorg om den personal som tjänstgör utomlands.

Eftersom 11 av de 15 medlemsstaterna i EU är medlemmar i Nato, kommer Nato att vara den dominerande säkerhetspolitiska och militärstrategiska organisationen i Europa.

Fru talman! Utgiftsområde 6 – Totalförsvar som behandlas i detta betänkande omfattar politikområdet Försvarspolitik, som gäller handhavandet av totalförsvarsresurserna, och politikområdet Skydd mot olyckor, som bl.a. omfattar den del av Kustbevakningens verksamhet som gäller miljöräddningstjänst till sjöss, sjöräddning samt eftersökning med flyg. Jag ska först ta upp politikområdet Försvarspolitik.

Försvarets fredsbevarande funktion är central. Hög kompetens och kvalitet ska fortsatt prägla totalförsvarsresurserna. Genomgående för försvaret ska vara dess flexibilitet och förmåga att verka i olika situationer och med olika grad av insatser. Särskilt viktig är därvid förmågan till samarbete med andra länders försvarsresurser och förmåga till snabba och resoluta insatser både vid direkt försvar eller vid internationella insatser.

I en svårförutsägbar omvärldsutveckling är det nödvändigt att ha beredskap också för att dagens gynnsamma säkerhetspolitiska läge i framtiden kan komma att försämrats. Vi måste därför fortsatt ha en betryggande

försvarsförmåga för att kunna möta närtida hot mot vårt land och framtida hot vid omvärldsförändringar.

Fru talman! Det svenska systemet för planering och insättande av truppförband måste kunna hantera en internationell fredsfrämjande insats av dignitet på kortare tid än fem månader efter beslut. Detta ökar trovärdigheten till Sverige som truppbidragare och säkerställer att våra förband används på ett effektivt sätt.

Då man i dag effektiviserar rekryteringen och utbildningen, ställer vissa förband till förfogande och upprättar register över tillgängliga styrkor och förbättrar snabbinsatsförmågan, är det absolut nödvändigt att inte det politiska beslutsfattandet ytterligare försenar en operation.

Kristdemokraterna anser att finansieringsfrågan bör vara löst samtidigt som det fattas ett politiskt beslut om deltagande för att inte ytterligare försena insatsen. Förvarsutskottet upprepar därför vad som framfördes vid vårens grundorganisationsbeslut om finansieringsfrågan, nämligen att ”regeringen snarast återkommer med ett förslag till riksdagen efter vilka principer som utlandsinsatser bör finansieras”. Försvarsmakten behöver en fungerande operationsbudget för effektiva krishanteringsinsatser.

Deltagandet i internationella fredsfrämjande insatser får inte urholka det nationella totalförsvaret. Pengar ska vara öronmärkta för de fredsfrämjande insatserna.

Fru talman! Beträffande inriktningen av förbandsverksamheten vill jag ta upp några saker där Kristdemokraterna för fram kritik.

Framtida insatser kommer att ställa höga krav på kompetens hos all personal. Våra operativa insatsstyrkor ska kunna sättas samman av förband ur alla försvarsgrenar och typer av stridskrafter och kunna agera integrerat med stor operativ rörlighet. Detta kräver hög samverkansförmåga inom insatsstyrkorna. Behovet av samträning blir därför än mer centralt i framtidens försvarsmakt.

Försvarsmaktens viktigaste kompetensbas finns i insatsorganisationen och grundorganisationen, och här finns de kompetenser som behövs för anpassning, tillväxt och handlingsfrihet att möta militärtekniska förändringar. Kompetensbrister påverkar kärnverksamheten negativt liksom möjligheterna att medverka i internationella insatser.

Kristdemokraterna anser att förbandsverksamheten måste förstärkas för att bl.a. kunna upprätthålla och vidareutveckla den unika kompetensen att genomföra kvalificerad väpnad strid både nationellt och vid multinationella fredsfrämjande insatser. Förmågan till väpnad strid, som successivt har minskat under de senaste åren, måste tränas genom realistiska förbandsövningar under varierande förhållanden samt genom deltagande i internationell verksamhet. Då ges möjligheter att anpassa förbandens beredskap och tillgänglighet till nationella och internationella behov.

Internationellt säkerhetssamarbete är ett medel för att även utveckla och stärka vår nationella försvarsförmåga. En väl utvecklad förbandsverksamhet ger den kompetens som krävs för att förbanden ska kunna nå hög operativ förmåga i framtida insatsmiljöer. Förmåga har uppnåtts när man har erforderlig kompetens och dessutom resurser för att kunna lösa en given uppgift.

Genom ett fördjupat PFF-samarbete förbättras de svenska förbandens internationella samarbets- och samverkansförmåga. På sikt bör sådan samverkansförmåga nås att alla operativa insatsförband kan ingå i Nato-ledda krishanteringsinsatser.

Det är nu viktigt att vi får en totalbild över de satsningar som krävs för svensk medverkan i internationella insatser. Enbart beredskapskostnaderna för samtliga anmälda förband uppgår till 210 miljoner kronor per år, och kraven på samverkansförmåga uppgår till 602 miljoner kronor.

För att stärka Sveriges förmåga att bidra till fred och säkerhet i Europa och dess närhet genom att delta i internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet har vi kristdemokrater avsatt 500 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag till just förbandsverksamhet och beredskap. I vårt särskilda yttrande på s. 144 i betänkandet finns det som jag nu framfört om Försvarmaktens verksamhet angett.

Hemvärnet firar i år 60 år och är nu den enda militära enhet som finns i varje kommun dygnet runt. Hemvärnet är en del av Försvarmakten och utgör med sin anpassade beredskap en omedelbart gripbar resurs, bl.a. när det gäller stöd vid svåra påfrestningar. Årets översvämningar visar på Hemvärnets betydelse inom räddningstjänsten i det fredstida samhället.

Vårt territorialförsvaret, där Hemvärnet ingår, utvecklas mot nationella skyddsstyrkor. Eftersom de nationella skyddsstyrkorna bl.a. ska stödja de operativa förbanden måste de organiseras och utvecklas mot en breddad hot- och riskbild till allsidigt användbara förbandsenheter.

Fru talman! Utskottsmajoriteten anser att regeringens redovisning och förslag till försvarsbeslut hösten 2001 ska inväntas när det gäller Kristdemokraternas motionsförslag att undersöka möjligheterna att behålla ytterligare två ubåtar i drift. Och jag vill ge vår bakgrund till detta.

Ubåtssystemet är ett av landets strategiska system med hög beredskap som klarar hela skalan av uppgifter från väpnat angrepp till stöd till samhället. I dag utnyttjas systemet för dold militär underrättelseinhämtning och genomför även spanings- och underrättelseuppgifter till sjöss för olika svenska myndigheter. Det är positivt att ubåtsförband nu ställs till förfogande som stöd vid krishanteringsinsatser. Vid t.ex. en krishärd som riskerar att eskalera kan en ubåt genom framskjuten övervakning och spaning dolt övervaka utvecklingen.

Kristdemokraterna anser att fem ubåtar är en kritisk gräns när det gäller operativ verksamhet. Det har visat sig att rekryteringsbasen fem ubåtar är otillräcklig för att tillgodose nödvändig personalförsörjning. Det blir bl.a. svårt att personalförsörja ubåtsräddningsorganisationen med räddningsfartyget Belos samt ubåtsräddningsfarkosten URF, den s.k. URF-en.

För att ubåtssystemet ska kunna fortsätta att fungera säkerhetsmässigt och organisatoriskt borde möjligheterna att behålla ytterligare två ubåtar i drift ha undersökts inför nästa års försvarsbeslut.

Helikopterförbandens förmåga har inte förbättrats under 1999. Huvudproblemet är stor brist på tekniker, vilket medför ett lågt flygtidsuttag. Dessutom förekommer allvarliga materielbrister främst avseende helikoptrarnas tillgänglighet. Och detta har bl.a. negativt påverkat flygtidsproduktionen och förbandsutbildningen avseende de sjöoperativa förbanden.

Helikopterförbanden är en viktig del i insatsorganisationen eftersom deras styrka är god operativ rörlighet och förmåga att samverka med mark-, sjö- och flygstridskrafter. Kristdemokraterna anser att den intensifierade teknikerrekryteringen måste fortsätta; detta för att säkerställa helikopterförbandens operativa förmåga. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3.

Fru talman! När det gäller politikområdet Skydd mot olyckor har kristdemokraterna i en separat kommittémotion utvecklat sin syn på Kustbevakningens verksamhet. För att långsiktigt kunna fullgöra fastställda uppgifter och möta utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll och miljöräddningstjänst till sjöss bör Kustbevakningens resurser förstärkas. Kristdemokraterna har därför avsatt 50 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag och jag vill redovisa skälen till detta.

Sveriges geografiska förhållanden är från övervakningssynpunkt i många avseenden speciella. Sverige har en lång kust i förhållande till landets yta. Territorialgränsen i havet är betydligt längre än Sveriges landgräns.

Förutom att Sveriges kust är en av unionens längsta med två yttre gränser – en längs kusten och en runt Gotland – är den dessutom en av de mest svårövervakade genom vidsträckta skärgårdsområden och glesbygd.

I Kustbevakningens uppgifter ingår att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet till sjöss. Kustbevakningen svarar bl.a. för gränskontroll och polis- och tullverksamhet till sjöss och har då också ansvar för miljöräddningstjänsten. Genom en ständig närvaro till sjöss bidrar Kustbevakningen till ökad säkerhet och trygghet.

Genom Sveriges medlemskap i EU ställs det väsentligt större krav på Kustbevakningen beträffande såväl rutinmässig civil övervakningsverksamhet som förmåga att snabbt, korrekt och samordnat verkställa ingripanden över större ytor och då även på flera ställen samtidigt. Det operativa inträdet i Schengensamarbetet kommer att ställa ökade krav på patrullering med fartyg som har lång uthållighet och som kan operera såväl inomskärs som inom territorialvattnet och svensk ekonomisk zon.

En ständigt pågående och utökad övervaknings- och kontrollverksamhet kräver hög beredskap för miljöräddningstjänst till sjöss och sjöräddningstjänst. Detta kan lösas med kombinationsfartyg, dvs. uthålliga fartyg med förmåga till kvalificerad självständig miljöräddnings- och sjöräddningsinsats.

Snabba ingripanden är nyckeln till framgång både för att begränsa utsläppen och för att kunna identifiera fartyg som har orsakat utsläpp. Det är 50–100 gånger dyrare att sanera en strand än att ta upp oljan till sjöss.

Kristdemokraterna anser att målen för miljöräddningstjänsten till sjöss samt för utsjöbevakning måste kunna uppnås längs hela den svenska kusten. För att lösa dessa uppgifter behöver ytterligare två fartyg tillföras, s.k. kombinationsfartyg – det ena för norra Östersjön, Ålands hav och södra Kvarken och det andra för västkusten.

Fru talman! Kustbevakningen har således en mängd uppgifter inom olika lagområden, och myndighetens kontrollverksamhet och övervakning genom hög närvaro till sjöss har en förebyggande effekt mot brottslighet av olika slag.

Anf. 22 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Jag satt i min bänk här och liksom utanför protokollet lyssnade på mina vänner i försvarsutskottet. Jag kan inte låta bli att nämna att jag i morse på mitt rum satte på en skiva – jag letade nämligen efter en text – och då hörde några skolbarn i min skola hemma i Värmland sjunga: Jag har en dröm om en värld utan krig där vi lever tillsammans i fred i en värld där vi hjälper varandra hand i hand.

Jag skulle vilja inleda anförandet från Folkpartiet med dessa ord eftersom jag hoppas att det här är målet för oss alla; detta trots att det heter försvarstal.

Inledningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 12 från Folkpartiet men naturligtvis står jag bakom samtliga reservationer från Folkpartiet i betänkandet.

Folkpartiets politik har länge sammanfattats med orden ett smalare men vassare försvar. Försvarsbeslutet våren 2000 gör försvaret smalare men tyvärr inte tillräckligt mycket vassare. Vi har accepterat sänkningen i försvarsramen men anser – i likhet med vad vi gjorde när försvarsförhandlingarna avbröts – att det s.k. omställningsbidraget måste vara större.

Utöver regeringens föreslagna anslag vill Folkpartiet anslå ytterligare 3 miljarder kronor i omställningsbidrag för åren 2002–2003. Detta skulle möjliggöra den modernisering av försvaret som vi anser är nödvändig. Viktiga delar i en sådan modernisering är materiell förnyelse – t.ex. elektroniska motmedel, ett nytt robotsystem för luftförsvaret och attackhelikoptrar – och, kanske en mycket viktig sak från Folkpartiets synpunkt, ett nytt könsneutralt värnpliktssystem. Ett sådant värnpliktssystem skulle öka möjligheterna att ha personal med specialkompetenser snabbt tillgängliga för internationella insatser och kraftigt öka resurserna för internationella fredsbevarande insatser i t.ex. FN- eller EU-regi.

Produktionen av skyddsrum bör begränsas och inriktas mot områden där riskerna bedöms vara störst. Bemyndigandet av anslaget 6:6 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst bör därför begränsas till sammanlagt 100 miljoner kronor för år 2001.

Fru talman! Det är uppenbart att den tid är ute då beställningar från det svenska försvaret utgör ett tillräckligt underlag för en allsidig inhemsk försvarsindustri. Det svenska försvaret kommer i framtiden att köpa allt mindre serier av olika materielslag än tidigare, samtidigt som möjligheterna till uppgradering av elektronik m.m. gör att livslängden för olika vapenbärare och vapensystem tenderar att bli längre. Med färre enheter och längre mellanrum mellan nybeställningar blir det allt svårare att basera utveckling och produktion på huvudsakligen svenska behov.

Den svenska försvarsindustrin håller på att omstruktureras från att i huvudsak ha varit nationell till att bli en del av europeisk industri. Denna omstrukturering måste bejakas. Den får dock inte stå i motsatsställning till att svensk försvarsindustri också framgent kan finna samarbetspartner inom amerikansk försvarsindustri. Alternativet till europeisk samverkan är för Sveriges del inte inhemsk försvarsindustri utan snarare ingen försvarsindustri alls.

Fru talman! Däremot vill jag upprepa de krav som tidigare ställts av Folkpartiet om att regeringen måste anstränga sig så att den restriktiva svenska lagstiftningen rörande krigsmaterielexport får genomslag också i

olika former för europeiskt samarbete på området. Det gäller såväl inom ramen för det nyligen beslutade medlemskapet i WEAG som inom det ramavtal för krigsmaterielsamarbete som ingåtts.

Sveriges säkerhet kan bara ses i ett europeiskt och ett globalt sammanhang. Det är därför naturligt att Sverige deltar med totalförsvarsresurser i internationella fredsbevarande och fredsfrämjande insatser.

Folkpartiet liberalerna anser att riksdagen därför bör besluta om en ökning för anslaget 6:2 Fredsbevarande truppinsatser; detta för att anslaget bättre ska svara mot verksamhetens omfattning. Sålunda bör 500 miljoner kronor omfördelas från anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. till anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser.

Fru talman! Sverige har en lång tradition när det gäller att delta i fredsbevarande militära insatser i FN:s regi. Det svenska försvaret har fått värdefulla erfarenheter genom att under 1990-talet ha bidragit till de fredsbevarande och fredsskapande insatserna i Kroatien, Makedonien, Bosnien och, nu senast, Kosovo.

Dessa insatser i europeiska konflikthärddar är också ett mer påtagligt sätt att skapa förutsättningar även för vår egen säkerhet i Europa. De illustrerar att Sveriges fred och säkerhet främjas genom ett aktivt deltagande i internationella insatser, särskilt i Europa och dess närområde. Internationella insatser är sålunda en integrerad del av svensk försvarspolitik och en av dess huvuduppgifter.

Det svenska försvaret måste enligt Folkpartiets mening redan i närtid ges förutsättningar för att kunna delta i internationella insatser i en omfattning som är två till tre gånger större än de nuvarande. Sverige måste vidare vara berett att omedelbart kunna utföra fredsbevarande och fredsfrämjande insatser om konflikter uppstår i vårt närområde.

Därför välkomnar Folkpartiet ansträngningarna att skapa förutsättningar för krishantering på alla nivåer också inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU. Vi ser det som ett komplement och inte som ett alternativ till det oundgängliga transatlantiska samarbetet inom Nato. Detta måste Sverige klargöra i syfte att aktivt motverka varje form av anti-amerikanism eller anti-Natooptinon såväl i Sverige som i Europa.

Fru talman! De anmälda styrkorna i EU:s krishantering stöds av Folkpartiet, men vi anser att vi skulle kunna erbjuda mer och öppnare möjligheter genom att klart uttala ett mål som leder till ett Natomedlemskap i nära samverkan med Baltikum och Finland. Natomedlemskap för de baltiska staterna ligger helt i svenskt säkerhetspolitiskt intresse. Det gäller oavsett vad svenska generaler kan få för infall vid morgonfikat. Svenska generaler som polemiserar mot regering och riksdag i frågor utanför deras kompetensområde har aldrig varit någon tillgång för svensk demokrati. En klar deklaration i Natofrågan i den riktning som här nämndes som Folkpartiets uppfattning skulle ge stöd och trovärdighet för svensk säkerhets- och försvarspolitik.

Anf. 23 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Ärade ledamöter! Åhörare! Protokolläsare! Vi diskuterar nu totalförsvarsbudgeten för år 2001. Det finns naturligtvis mycket att säga om de 150 sidor text som utskottet har producerat. Men jag tänkte fokusera mitt inlägg på två stycken frågeställningar.

Det första är försvarsbudgetens storlek. Vi vet i dag att det fortfarande inte finns något militärt hot mot Sverige. Det är den bedömning man samfällt har gjort ute i Europa de senaste tio åren. Det existerar inte längre något militärt invasionshot. Också militären och den militära underrättelsetjänsten står bakom den bedömningen. Det har inneburit att ute i Europa har militärutgifterna halverats under 90-talet. I Ryssland har de minskat med över 90 % under samma tidsperiod. I Sverige däremot ligger de kvar på samma höga nivå som under det kalla kriget, då de motiverades av ett stort invasionshot. Trots att det inte längre finns ligger de kvar på drygt 40 miljarder om året av svenska skattebetalares pengar.

Jämför man den här summan med andra behov i samhället – behov inom skolan, inom sjukvården och inte minst mot bakgrund av den debatt vi hade här i kammaren på morgonen om den nya fattigdomen i Sverige – framstår de 40 miljarderna i försvarsbudgeten som en grotesk felprioritering av skattebetalarnas medel.

Man kan fråga sig hur det kommer sig att Miljöpartiet står bakom budgeten. Förklaringen är ganska enkel. Vi har ett samarbete kring budgeten med regeringen, och vi respekterar tidigare ingångna beslut. Socialdemokraterna har tillsammans med Centerpartiet gjort upp om hur stor försvarsbudgeten ska vara och har inte haft förmåga att anpassa budgeten efter en förändrad verklighet, en förändrad omvärld. Därför ligger de kvar på den här höga nivån.

Men, fru talman, vi ska 2002 fatta ett nytt försvarsbeslut. Det finns anledning att se optimistiskt på möjligheterna att då få till stånd kraftiga minskningar av militärutgifterna också i Sverige.

Vi har i försvarsutskottet fått rapporter från den militära underrättelsetjänsten. Vi ser också rapporter från andra länders underrättelsetjänster. De visar samfällt att möjligheten för en militär hotbild mot Sverige avlägsnar sig alltmer. Tittar man på den ryska krigsindustrin finns det ingen tillväxt eller förnyelse. Tittar man på den ryska krigsmakten över huvud taget är det ett fortsatt fullständigt sönderfall. Därför ter sig behovet av militärutgifter allt mindre.

Samtidigt menar man från FOA:s försvarsanalys och från andra försvarsanalytiker att de icke-militära hoten mot Sverige ökar. Risken för att vårt land ska utsättas för IT-sabotage ökar. Det är naturligtvis ett hot som man inte kan försvara sig mot med JAS-plan. Vi har risken för terrorism som också är ett icke-militärt hot och som inte går att skydda sig mot med ubåtar. Vi har sönderrostade atomubåtar i Murmansk som om de börjar läcka radioaktivitet hotar Sverige, vårt territorium, ett hot som man naturligtvis inte kan skydda sig mot med stridsvagnar. Det krävs en helt annan inriktning och organisation än den militära för att skydda oss mot de hoten, som man menar är alltmer sannolika.

Det finns alltså anledning att i försvarsbeslutet 2002 minska militärutgifterna och bl.a. frigöra resurser för att möta de icke-militära hoten.

Nu i mars, fru talman, fick vi äntligen majoritet för åtminstone en blygsam minskning av försvarsbudgeten på 10 % framöver. Det beslutet har vi fått en lång rad erfarenheter av. Det visade sig att det medförde stora problem. Det fanns ingen planering för hur man skulle minska. Vi såg att förslaget som tyvärr en majoritet också ställde sig bakom innebar att man genomförde minskningarna på ett orationellt sätt. Jag ska ta ett exempel som jag tror är lättbegripligt.

Man beslutade sig för att lägga ned flygflottiljen i Ängelholm som var Sveriges, kanske Europas modernaste flygflottilj där man hade investerat hundratals miljoner av skattebetalarnas medel på de nya anläggningar som man ansåg att flygvapnet krävde. Denna av alla flottiljer lägger man ned i stället för att lägga ned en gammal som inte har framtiden för sig. Det var bara ett exempel på ett orationellt beslut. En annan erfarenhet av att man inte hade någon planering innebar att man förmodligen inte minskade tillräckligt.

Fru talman! Jag måste dela Henrik Landerholms farhågor om att det kan komma att uppstå s.k. svarta hål i försvarsbudgeten. Vi vet ju alla att vi har haft överbefälhavare som med någon sorts regelbundenhet har kommit till riksdagen och sagt: Hoppsan, nu har vi ett svart hål i försvarsbudgeten. Vi måste få fler miljarder. Jag delar Henrik Landerholms farhågor att den situationen kan komma att uppstå igen just därför att riksdagen saknade förmåga att minska tillräckligt mycket på den militära organisationen.

Det är därför Miljöpartiet har lagt fram en motion om att inför försvarsbeslutet 2002 utreda hur t.ex. en halvering av Sveriges försvarsbudget skulle kunna genomföras på ett så smidigt sätt för samhället som möjligt.

Det skulle vara smidigt för anställd personal och rationellt på det sättet att det sparar mest pengar och på olika sätt skapar minst turbulens. Tyvärr har majoriteten i utskottet avstyrkt det här förslaget. Man har sagt: Nej, vi ska inte förbereda någon halvering eller minskning av försvarsutgifterna. Det har man gjort med den motiveringen, som jag tycker kan vara värd att återge, att några andra ekonomiska utgångspunkter än de av riksdagen beslutade inte bör ligga till grund för försvarsplaneringen.

Man säger alltså att i och med att en minskning ännu inte har beslutats ska man inte heller förbereda sig för en sådan. Det innebär att utskottet är berett att en gång till begå det misstag som det begick i mars i år. Det är också en lite ologisk avslagsmotivering. Samtidigt som man inte vill förbereda fortsatta minskningar är man väldigt mån om att ha en beredskap för anpassning uppåt. Man ska snabbt kunna öka militärutgifterna och bygga ut den militära verksamheten. För detta ska det finnas förberedelser, tankar och planer, men för den kanske mest verklighetsnära utvecklingen, en fortsatt minskning, vill man inte ha någon planering. Jag tycker att detta är tragiskt, inte minst därför att det är ett dåligt sätt att hantera skattebetalarnas pengar.

Fru talman! Den andra frågeställningen som jag vill beröra i mitt inlägg gäller vad vi ska ha den del av försvaret som vi beslutar oss för att behålla till. Det militära invasionshotet existerar inte längre. Det är ett alltmer irrelevant alternativ. I stället har riksdagen beslutat enligt Miljöpartiets förslag från 90-talet om en vidgad hotbild, dvs. att använda försvarsresurserna också för andra ändamål än de militära. En huvuduppgift är t.ex. i dag att bistå samhället i svåra situationer. Ett utmärkt exempel på det är översvämningarna i Arvika.

Genom både vårt lands och andra länders oförmåga att minska koldioxidutsläppen, något som ger fortsatta bidrag till växthuseffekten, kan vi räkna med att det som händer i Arvika kommer att bli alltmer vanligt. Det är ett exempel på vad forskarna har varnat för kommer att bli framtiden.

dens verklighet. Man räknar med att nederbörden i Sverige i framtiden kommer att öka med 30 %. Det innebär förmodligen att det som händer i Arvika inte är ett extremt undantag utan alltmer kommer att bli en normalsituation. Man kan säga att Försvarsmakten därmed tyvärr har en alltmer relevant uppgift att fylla, om vi nu inte lyckas minska koldioxidutsläppen och motverka en fortsatt växthuseffekt.

En annan huvuduppgift för försvaret är, som flera tidigare talare har berört, att delta i internationell krishantering. Mot bakgrund av vad som under 90-talet har hänt i vår egen världsdel, i det forna Jugoslavien, är det angeläget att det europeiska samfundet på olika sätt försöker hantera kriser så att vi slipper se folk mord, folkfördrivning, massvåldtäkter och terror mot civila människor.

Felet i det som nu diskuteras i EU är att hela krishanteringens fokus ligger på att utveckla militära förmågor. Det innebär att vi, om man fortsätter med den inriktningen, riskerar att återigen få se en kris. Det är inte så att krig uppstår som en blixtnedslag från klar himmel, utan en kris utvecklas först till en konflikt och övergår till en väpnad konflikt för att till slut kanske leda ända fram till krig. Det är då som det europeiska samfundet är berett att agera. Man har stora militära styrkor och militärstaber och planering för att på olika sätt hantera det här.

Det är tragiskt, för då är det för sent. Då är kriget ett faktum. I stället borde EU:s krishanteringsförmåga fokusera på den förebyggande insatsen. Hur kan man identifiera en potentiell kommande konflikt? Vilka politiska åtgärder kan man vidta för att konflikten inte ska utvecklas? Om man misslyckas med att hitta lösningar på konflikten, hur kan man med civila insatser förhindra att konflikten fortsätter att utvecklas?

Ett flertal motionsyrkanden från Miljöpartiet om allt detta behandlas i detta betänkande. Vi bör från svensk sida satsa på att stödja konfliktförebyggande verksamhet och konfliktlösning, men tyvärr säger majoriteten i försvarsutskottet nej. Sverige ska inte satsa ökade resurser på det här området. Åke Carnerö från Kristdemokraterna säger här att det är viktigt med konfliktförebyggande verksamhet och med konflikthantering. Jag är nyfiken på att se vilken knapp Åke Carnerö kommer att trycka på vid omröstningen, fru talman. Kommer han att säga en sak i talarstolen men sedan trycka på nej-knappen, eller kommer hans handlande faktiskt att överensstämma med det anförande som han höll? Det är kanske fler än jag som är nyfikna på detta.

Fru talman! Jag tycker att det kan vara värt att återge utskottets motivering för avslag också på den här motionen. Man framhåller att utskottet förvisso inte utesluter att förslagen i Miljöpartiets motion kan komma att övervägas under det konstruktiva skede som EU befinner sig i vad avser att forma en europeisk förmåga att bidra till fred och säkerhet. Man säger här alltså att idéerna i sig nog inte är dåliga och att man inte kan utesluta att det här kommer att hända i EU, men man är från Sveriges sida inte beredd att stödja det. Det är en mycket märklig slutsats. Hur tänker man sig att det ska gå till att utveckla den konfliktförebyggande verksamheten, om man inte är beredd att rösta för ett förslag om att arbeta för det? Alla beslut som fattas runtom i världen grundar sig faktiskt på att någon har lagt fram ett förslag, men det är man inte beredd att göra här i riksdagen. Det beklagar vi i Miljöpartiet.

Den civila krishanteringen innan det går så långt att en konflikt utvecklats till fullt krig är oerhört viktig. Det finns möjligheter att dämpa motsättningar och skapa utrymme för konfliktlösning. Detta såg vi i Kosovo, där OSSE fattade ett beslut om att föra in 2 000 civila observatörer för att dämpa motsättningar och skapa utrymme för lösningar. Problemet var att det inte fanns någon sådan organisation. Det finns tiotusentals militärer som man kan beordra att flyga in, men civila observatörer existerar inte. Sådana måste ha utbildning i hur man hanterar en konfliktsituation, hur man kan medla och kan övervaka brott mot mänskliga rättigheter. Sådant personal existerar inte. Man lyckades tyvärr inte genomföra den här idén, därför att beredskap saknades.

Vi har från Miljöpartiet både i Sveriges riksdag och i Europaparlamentet drivit förslag om att utveckla en civil fredskårsstyrka. Man ska se till att det finns personal som kan gå in i ett område där det finns en konflikt som håller på att utvecklas, för att dämpa motsättningar, beivra övergrepp mot mänskliga rättigheter och skapa utrymme för konfliktlösning. Vi lyckades i Europaparlamentet att nå en majoritet genom Per Gahrton, som lade fram förslaget. Man sade i Europaparlamentet att det här är en bra idé, som man ville ställa sig bakom. Man beslutade att göra en genomförbarhetsstudie, dvs. att man ska studera hur det här ska kunna gå till i praktiken. Det är ett mycket bra förslag, som vi har lagt fram också i Sveriges riksdag. I betänkandet behandlas samma förslag, nämligen att Sveriges regering ska stödja kraven i kommissionen om att en genomförbarhetsstudie nu ska göras.

Men, kära åhörare, vad tror ni att Sveriges riksdag kommer att besluta? Vad säger utskottsmajoriteten? Det är tyvärr skillnad mellan den officiella retoriken om vikten av att förebygga och föregripa krig och den praktiska handlingen. I eftermiddag kommer majoriteten i kammaren att trycka på nej-knappen och se till att Sverige inte ska verka för en sådan här genomförbarhetsstudie. Fru talman! Jag kan bara beklaga denna skillnad mellan retorik och vackert tal om vad alla håller med om som viktigt och vad man sedan gör i praktiken. Jag tror tyvärr att detta inte bidrar till att öka förtroendet för vare sig politiken eller politikerna.

Man kan då lite cyniskt säga att det kan vara bra för åtminstone några personer att riksdagen säger nej till sådana här förslag. Det kan vara bra för Natos förre generalsekreterare Solana, som nu är ansvarig för EU:s krishanteringsförmåga. Hans ambition tycks ju vara att helt fokusera EU:s krishanteringsförmåga på den militära kapaciteten. Man kan också säga, lite cyniskt, att ett avslag är bra för Sveriges försvarsminister, som är bäst i klassen på att vräka ned militära resurser till EU:s krishanteringsförmåga. Han har ställt både JAS-flygplan och ubåtar till förfogande, trots att det inte har efterfrågats. Det är ingen i EU som har efterfrågat det. Det är ingenting som FN efterfrågar. Det är inget som riksdagen har efterfrågat. Det är försvarsministerns och regeringens eget lilla projekt. Det bidrar till den fortsatta fokuseringen på militär förmåga som leder till att vi vid nästa konflikt kommer att vänta passivt tills det blir för sent. Det är då vi har en organisation, en militär organisation. Det är bara att beklaga.

Frågan är om det avslag som riksdagen kommer att besluta om i eftermiddag verkligen är bra för EU:s krishanteringsförmåga. Svaret är självklart nej. Det är inte bra. Man kan också fråga om det är bra för den

militära delen av krishanteringsförmågan. Vi i Miljöpartiet är eniga om att den också måste finnas. Det finns en gräns. När man har misslyckats med förebyggande och civila insatser och våldsamma övergrepp begås mot mänskliga rättigheter, då finns det militära våldet som en sista utväg. Men Sveriges deltagande sker på frivillig grund. Det är svenskar som frivilligt anmäler sig till att delta i fredsfrämjande FN-operationer. Gynnas det om man samtidigt ser att vårt land är fullständigt ointresserat av att stödja de förebyggande åtgärderna? Vi vill hellre stå passiva vid sidan av. När det är för sent och blir krig, då ska vi skicka våra svenska pojkar och flickor ned till krishärden.

Vi i Miljöpartiet är av den uppfattningen att det inte gagnar viljan att delta i sådana operationer. De blir allt mindre legitima när människor ser att man är fullständigt ointresserad av den förebyggande verksamheten.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att det som till synes skulle kunna betraktas som en seger för Solana och försvarsministerns totala fokusering på de militära resurserna, och även för Åke Carnerös tidigare inlägg i denna del, kanske är att betrakta som en pyrrhusseger.

Fru talman! Jag vill självklart yrka bifall till Miljöpartiets reservation, reservation 13.

Anf. 24 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Miljöpartiets reservation innehåller många bra saker, t.ex. krishantering och en civil fredskår. Det är förslag som framfördes även vid förra årets budget. Från början är det gamla OSSE-förslag. Reservationen innehåller många olika saker, och det är svårt att ta hela paketet.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande av förslaget om att halvera militärutgifterna. Det är i och för sig mycket sympatiskt. Men hur ska det gå till rent konkret? Vi vet att vi är uppbundna av JAS fram till år 2007, med 7 miljarder per år i kostnader. Risken är att det bara blir JAS kvar, om vi ska ta bort resten. Det är en sådan fundering jag har. Hur ska vi tackla det? Har Lars Ångström någon idé om hur vi ska komma ur den stora JAS-beställningen? Vi har kontrakt. Det är vår kamp. Hur gör vi konkret för att reducera den överbeställningen, för att på så sätt få ned kostnaderna?

Jag skulle vilja ha ett konkret förtydligande av hur Miljöpartiet har tänkt sig att minska kostnaderna.

Anf. 25 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Stig Sandström frågar på vilka områden vi kan minska militärutgifterna. Det finns bara två. För det första är det förbandsverksamheten. Vår uppfattning är att den fortfarande är alldeles för omfattande i relation till hotbilden och de eventuella behov av stöd till det civila samhället som kan uppstå. Där finns det utrymme för en minskning. För det andra finns det också utrymme för en minskning på materielanskaffningsområdet, både genom att omförhandla ingångna kontrakt och genom att avstå från planerade kontrakt. Det är orimligt att använda skattebetalarnas medel för nyanskaffning av materiel när man har svårt att hitta ett hot som motiverar det.

Om jag förstår Stig Sandströms fråga rätt undrar han hur det ska gå till. Det är det vi i Miljöpartiet skulle vilja se en utredning om: Hur kan

man undvika att hamna i en situation som vi har haft tidigare, med försvarsministrar som har bundit upp Sveriges riksdag för många år framåt? Vi kommer att få över 100 JAS-plan för mycket, för en halv miljard styck, som skattebetalarna har betalat. De bara står där. Det finns ingen användning för dem. Det finns inget behov av dem. Sådant måste vi titta på. Hur undviker vi att försätta oss i en sådan situation? Här krävs självklart planering. Det är det som Miljöpartiet har föreslagit.

Anf. 26 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för det förtydligandet, även om jag skulle vilja vara ännu mer konkret. Faktum är att en halvering av försvaret fram till 2007 innebär att vi bara har JAS och ett antal flottiljer kvar, om vi inte blir kvitt kontrakten. Därför har vi föreslagit att en arbetsgrupp ska tillsättas, med den bästa juridiska expertis vi har i landet, för att se hur vi kan komma ur den situationen. Vad jag förstår är Lars Ångström beredd att bifalla vår reservation i den delen.

Anf. 27 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Där tycks det inte föreligga några större skillnader. Där har vi samma inriktning. Man måste se på hur man ska genomföra det. Om jag hade kunnat ge ett konkret svar på exakt var, hur och när, då hade vi inte behövt lägga fram någon motion om att utreda och planera.

Anf. 28 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Fru talman! Lars Ångström tar upp förebyggande arbete. Självfallet undviker man så långt det är möjligt att sätta in militära styrkor i en krishärd. Man försöker genom förebyggande och stabilitetsskapande arbete, som jag nämnde i mitt inlägg, att se till att det värsta inte bryter ut. Det sker t.ex. inom EU:s ram. EU är ett fredsprojekt, som jag också nämnde. Bistånd är en annan sak. Man gör olika humanitära insatser när människor på olika ställen får det svårt.

Så kommer kravet på en civil fredskår. Jag vill erinra Lars Ångström om att kristdemokraterna redan 1997 tog upp frågan. Vi menade allvar med att det var något som borde undersökas. Men det föll på att vi inte kan ta ut människor med plikt. Den nuvarande pliktlagstiftningen medger inte att man tar ut människor med plikt för internationella uppdrag. Det upprepades nu i årets betänkande. Då faller lite av möjligheten.

Utrikesutskottet har nu fått samma motionsyrkande från kristdemokraterna. Vi får se vad som händer där. Det kanske finns andra sätt att skapa en civil fredskår än att ta ut människor med plikt. Jag är öppen för att diskutera det.

Sedan kommer frågan vilken status dessa människor ska ha, när de sätts in i ett område där det är så oroligt att det kan bryta ut en allvarlig kris. Vad händer då, folkrättsligt? Det är också en fråga som måste diskuteras och klargöras. Men vi är inte främmande för den tanken.

Lars Ångström tar upp förbandsverksamheten. Jag får ta upp det sedan, eftersom min talartid är slut.

Anf. 29 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Åke Carnerö ställer flera relevanta frågor som naturligtvis måste ges ett svar. Det är därför EU-parlamentet har beslutat att förspråka en genomförbarhetsstudie, just för att få svaren på frågorna. Det är därför Miljöpartiet har lagt fram samma motion om att stödja kravet på en genomförbarhetsstudie, så att vi kan få svaren på de frågor som Åke Carnerö ställer.

Det är märkligt att höra Åke Carnerö argumentera. Det låter som om han egentligen är för att få svar på frågorna. Det låter som om kristdemokraterna är för att utveckla en sådan politik. Men i praktiken röstar man nej.

Anf. 30 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Lars Ångström tar upp många viktiga frågor i sitt långa och ordrika inlägg. Jag blir ändå lite fundersam av den enkla anledningen att Miljöpartiet anser att den nuvarande försvarspolitiken och de stora resurser som läggs på försvaret är en grotesk felprioritering.

Jag tror att vi är många i denna kammare och också ute i vårt samhälle som undrar över hur Miljöpartiet så entydigt kan utgöra regeringsunderlag till ett parti, nämligen Socialdemokraterna, som för en politik som innebär groteska felprioriteringar på detta område. Jag får intrycket att Miljöpartiets försvars- och säkerhetspolitik i första hand är ett spel för gallerierna.

Miljöpartiet är inte i något avseende berett att sätta hårt mot hårt i frågor som är viktiga för Miljöpartiet där det skulle kunna ha inflytande genom att använda sin roll som utpressare och del i regeringsunderlaget. Det gäller t.ex. krigsmaterielexporten. Det gäller också frågan om utvecklingen av den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken.

Miljöpartiet, med Lars Ångström, Per Gahrton och många fler, producerar mycket varmluft här i talarstolen. Men ni är inte beredda att sätta hårt mot hårt när det verkligen gäller. I samarbetet med regeringen är ni tysta som lamm. Det är en politik som är riktig för Sverige. Men Miljöpartiet är uppenbarligen inte berett att göra någonting i praktisk handling för att motverka den. Det tycker jag är ett hycklande förhållningssätt, Lars Ångström.

Anf. 31 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Henrik Landerholm att den politik jag för fram här, och som är Miljöpartiets politik, ingalunda är ett spel för gallerierna. Den som är lite mer uppmärksam än Henrik Landerholm kan naturligtvis se att det är en politik vi har fört under hela vår tid i Sveriges riksdag. Under hela 90-talet har vi fört fram samma krav i försvarsutskottet och i debatterna i kammaren. Det är inte på något sätt några nya krav eller idéer som jag för fram här för partiet.

Anledningen till att vi står bakom uppgörelsen med regeringen om budgeten, som också den noggranna lyssnaren noterade tidigare i debatten, är vår respekt för tidigare ingångna uppgörelser. Även om vi naturligtvis tycker att det är helt fel att regeringen och Centern har träffat en uppgörelse respekterar vi det. Där ställs vi i den situationen att vi kan välja mellan att inte acceptera det och avbryta samarbetet eller att fortsätta och delta i det och påverka andra delar av budgeten.

Miljöpartiets bedömning är att vi har fått igenom så pass stora och bra förändringar i samarbetet med regeringen att det gagnar såväl ekonomin som politiken i Sverige att fortsätta. Även om Centerpartiets och regeringens försvarsbudget ligger kvar genom tidigare fattade beslut har Miljöpartiet påverkat utvecklingen åt ett grönt håll, något som väldigt många väljare uppskattar.

Vi har lyckats få till stånd stora satsningar på framför allt miljöområdena. Vi har fått igenom en statsbudget där man använder sig av gröna nyckeltal och plötsligt kan se att vissa saker kostar också för miljön, som många människor tidigare trodde var helt gratis att förstöra. Det är de framstegen på miljöområdet som vi betraktar som oerhört viktiga.

Jag kan hålla med Henrik Landerholm och bara beklaga att vi inte har lyckats påverka. Vi respekterar ett tidigare fattat beslut.

Anf. 32 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Lars Ångström är mycket väl medveten om att alla ingångna avtal och alla fattade beslut går att ompröva om man är beredd att i praktisk handling sätta hårt mot hårt. Jag ifrågasätter inte Miljöpartiets försvarspolitiska synpunkter, att de är ärligt menade och kommer från hjärtat. Om de kommer från hjärnan låter jag andra bedöma. De har förts fram i riksdagen med stor kraft under hela 90-talet.

Det är en orealistisk försvarspolitik byggd på en halvering av försvarsbudgeten. Det är en mycket gammaldags föreställning om vad militär styrka och försvar är till för. Man förväxlar dagshotet och dagsformen på andra sidan Östersjön med behovet av en militär styrka i ett längre tidsperspektiv och som ett aktivt instrument för att hävda svenska säkerhetsintressen för att gynna stabilitet och integration i Europa. Det är ett perspektiv som är fullständigt borta i Lars Ångströms värld.

När det gäller frågan om hur Miljöpartiet prioriterar mellan de politiska områdena är jag glad över Lars Ångströms svar. Miljöpartiet har heller inte i fortsättningen för avsikt att sätta hårt mot hårt utan prioriterar andra delar av samarbetet högre men fortsätter likväl att för gallerierna producera varmluft i ett väldigt högstämt tonläge. Det är synpunkter och åsikter som inte kommer att få någon som helst betydelse för de beslut som fattas i denna kammare.

Anf. 33 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Naturligtvis finns det en risk för att Miljöpartiet inte kommer att få en majoritet bakom sig vid försvarsbeslutet år 2002 och att man kommer att stå kvar här inne i kammaren och bita sig fast vid en svunnen epoks nivåer på försvarsbudgeten.

Man kan alltid göra sig lustig över huruvida idéer eller politik kommer från hjärtat eller hjärnan. Men om jag granskar Miljöpartiets förslag på försvarspolitikens område de senaste 15 åren kan jag bara konstatera att fem tio år senare finns det en majoritet för dem. Det gäller bl.a. idéerna om att vidga hotbilden och se att det finns andra hot mot oss utöver militära. Det var någonting som alla till att börja med var emot men som vi år 1996 fick en majoritet bakom. Det gäller också behovet av att minska militärbudgeten och överföra resurser till sjukvården. Först i mars år 2000 fick vi Centerpartiet och Socialdemokraterna att ställa sig bakom det kravet.

På punkt efter punkt kan vi se att en majoritet i riksdagen kommer efter. Det är snarare vad det handlar om, Miljöpartiet som en spjutspets som går före och ligger före i tiden. Min förhoppning är att även Henrik Landerholms parti kommer att stå bakom de förslag som vi lägger fram. Det är ingalunda någonting som är producerat för det korta perspektivet, utan det är producerat just för det långa perspektivet.

Vad har vi för behov? Vad ställer 2000-talet för krav på svensk säkerhetspolitik? Där kan vi se att det finns behov av att utveckla former för försvar mot icke-militära hot. Det finns mot bakgrund av vad som har hänt i Europa behov av att kraftigt utveckla civil krishantering och konfliktförebyggande politik. Det är naturligtvis en förhoppning att även Moderaterna kommer att stödja en sådan försvarspolitisk utveckling.

Anf. 34 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! I dag, när vattnet fortfarande stiger i Väneren efter regnen som fallit över Värmland, Dalsland och Dalarna, känns det självklart att först tänka en stund på dem som drabbats av översvämningarna. Alla vi som följer händelserna från sidan av delar lite känslan av vanmakt inför naturens krafter. Samtidigt blir vi imponerade av den beslutsamhet och driftighet som visas för att klara situationen och rädda det som går att rädda.

Trots många och svåra bakslag fortsätter människor arbetet oförtrutet. Det är människor som är bofasta, värnpliktiga och hemvärnsmän, anställda och frivilliga inom försvaret, Räddningsverket och kommunerna som har gjort och gör storartade insatser. Alla är säkert ense med mig om att det är ett bra sätt att använda försvarets resurser och att det är bra att de finns.

När vi i försvarsutskottet talar om behovet av att använda försvarets resurser för att stödja samhället kommer vi ofta fram till att lagstiftningen är otillräcklig. Så är det nog. Men den här gången liksom så många gånger tidigare visade det sig att när det verkligen gäller är människor klokare än lagen, gör det som måste göras och bidrar med allt sitt kunskande och all sin kraft.

Att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred är en av Försvarsmaktens fyra huvuduppgifter. En annan är att bidra till fred och säkerhet i omvärlden. Det är i dag liksom tidigare ett viktigt inslag i svensk säkerhetspolitik. I mer än 50 år har svenska soldater deltagit i fredsbevarande operationer i FN:s regi. I dag är vi aktivt med och bygger upp EU:s krishanteringsförmåga.

Militära, civila och konfliktförebyggande insatser ska vara de tre ben som krishanteringsförmågan står på. Helt nyligen har Sverige anmält vilka olika militära förband vi kan delta med. Där ingår minröjningsförband och militärpoliserna men också tunga förband och spaningsplan.

Mycket arbete återstår inom EU innan man kan ta sig an konflikthantering, de s.k. Petersbergsuppgifterna, i egen regi. Men utskottet kunde vid ett studiebesök i Bryssel i måndags förvissa sig om att det arbetas seriöst och på alla nivåer för att en krishanteringsförmåga värd namnet ska ta form.

För de ytterligare uppgifter som finns inom Försvarsmakten – att försvara Sverige mot väpnat angrepp och hävda vår territoriella integritet – handlar det i dag i hög grad om den omstrukturering och ominriktning

som riksdagen fattade beslut om för drygt ett halvår sedan och som inleddes vid halvårsskiftet.

Tiden som föregick beslutet var arbetsam på sitt sätt för de anställda, med alla de diskussioner och den osäkerhet som råder innan beslut är fattade. Tiden efter är jobbig, innan alla delar faller på plats. Vem måste flytta? Vem får jobb? Vad kommer i stället för det som läggs ned?

Mitt i allt detta ska man också klara av både att tänka nytt och att genomföra nytänkandet för att vara rustad mot de nya hoten. Och man klarar det! Så här långt i processen rapporteras detta omfattande omdanningsarbete gå förvånansvärt bra – ibland snabbare än väntat. Bl.a. genom den s.k. omställningsgruppens arbete har nya verksamheter förlagts till de flesta av de orter som förlorat militära förband. Officerare har visat sig vara eftertraktad arbetskraft, och inom Försvarsmakten görs särskilda ansträngningar för den civilanställda personalen. Den bästa omställningshjälpen är nog ändå att både arbetsmarknad och ekonomi i dag är i ett betydligt bättre tillstånd än för fem sex år sedan. Ändå har naturligtvis utskottet en viktig uppgift i att följa vad som händer.

Framöver har dessutom utskottet en hel del viktiga frågor att hantera som antingen inte reddes ut i beslutet i mars eller som på annat sätt har direkt anknytning. Vissa av de frågorna, t.ex. flygutbildning och ledningsfrågor, hanteras i särskilda propositioner under vintern och våren. Andra, som pliktfrågor och personalförsörjning, ska redovisas i nästa stora försvarsproposition som presenteras om ett år.

Utskottet har vidare stora förväntningar på sårbarhets- och säkerhetsutredningen. Den ska redovisa sina resultat under våren, och utskottet utgår från att de vägs in i planeringen för totalförsvaret. De nya hoten är i hög grad hot mot det civila samhället, och det råder bred enighet om att detta betyder en tyngdpunktsförskjutning inom försvarspolitiken som måste komma till uttryck i både planering och resurser. Här är det på sin plats att hålla fram att det är just totalförvarstänkandet som har gjort och som gör att Sverige är långt framme när det gäller civil krishantering. Det har vi nytta av också när vi samarbetar med andra kring EU:s krishanteringsförmåga.

Försvarsberedningen har ett särskilt uppdrag i att följa utredningsarbetet inom det här politikområdet. Förutom de redan nämnda utredningarna finns en utredning om materielförsörjning och frivilligorganisationernas uppgifter framöver. Beredningen ska lämna två rapporter under våren; först en säkerhetspolitisk och sedan en försvarspolitisk. Rapporterna blir utgångspunkt för höstens försvarsproposition. Det är därför tillfredsställande att sex av riksdagens sju partier numera är med i Försvarsberedningens arbete. Det är också beklagligt – om än inte förvånande, och särskilt inte mot bakgrund av dagens inlägg i debatten – att Moderaterna ställer sig vid sidan om.

Fru talman! Det är stora krav som ställs på dem som arbetar inom Försvarsmakten. De ska klara allt från tuff konflikthantering i Kosovo över att bygga befästningsvallar till att möta hoten från nya sofistikerade vapen och från helt nya fiender. Den spännvidden är enorm. Jag är helt övertygad om att de klarar detta. Jag är dessutom övertygad om att i den budget som nu fastställts för 2001 har vi föreslagit på kronan när precis så mycket pengar som behövs för att klara detta. Några partier vill ha mer, andra mindre. Somliga tycker att försvaret ska göra mer, andra att

uppgifterna ska vara annorlunda. Ståndpunkterna är kända sedan tidigare debatter. Jag ska inte gå närmare in på dem, utan nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Allra sist, fru talman, vill jag vända mig till en annan grupp som det understundom ställs stora krav på. Det är utskottets kansli, som ibland tycks besitta nästan magisk lyhördhet för vad utskottets ledamöter önskar och menar. Jag är säker på att det tack jag nu framför till kansliet framför jag på hela utskottets vägnar.

Anf. 35 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Jag valde att i mitt inledningsanförande ställa några frågor. Jag har inte fått svar från regeringssidan på dem, och därför tar jag mig friheten att ställa dem igen. Jag gjorde en redovisning av de stora potentiella ekonomiska problem som utskottet har fått sig redovisade under beredningsprocessen. Det handlar delvis om Försvarsmaktens interna röda hål – jag kallar dem så därför att de är resultatet av åtgärder som regeringen har vidtagit – årligen under åren 2002–2004.

Jag vill fråga Tone Tingsgård: Vilken verksamhet är det som ska tas bort under nästa försvarsbeslutsperiod? Vilken materiel är det som inte ska anskaffas? Vad är det som försvaret inte ska göra när det blir fråga om ambitionssänkningar för att kunna klara av den ekonomiska ram som regeringen åtminstone inte här i dag är beredd att ompröva?

Vidare gäller det materielanskaffningen. Jag refererade till Riksrevisionsverkets rapport, som pekar på att det blir minus 15,7 miljarder om kostnadsutvecklingen är ungefär som den har varit under 90-talet under de närmaste tio åren. Vilka redan nu liggande projekt, vilket inrymme och vilken materiel är det som ska tas bort enligt regeringens mening med anledning av den rapport som Riksrevisionsverket har lagt fram?

Anf. 36 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag har både i dagens debatt och tidigare noterat att vi har en lite annorlunda inställning till den ekonomiska ramen när det gäller försvarsbudgeten. Det är alldeles uppenbart att vi också har olika inställning när det gäller möjligheterna att reda ut de frågor som Försvarsmakten ska klara ut. Jag är mer positiv än Henrik Landerholm, som jag tycker företräder en onödigt pessimistisk syn på frågorna i dag.

Anf. 37 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Denna onödigt pessimistiska syn har tyvärr sin grund i tio års erfarenhet av försvarspolitik i denna kammare. Jag kan avslöja för vice ordföranden i utskottet att ekonomiska problem och brister som har haft att hanteras genom i princip årliga beslut här i riksdagen har varit normalfallet under denna tioårsperiod. Därav min pessimism.

Men man ska inte vara så pessimistisk att man inte tar tillfället i akt att göra någonting när man ser problemen torna upp sig – och det inte bara vid horisonten, utan det är redan nu, under perioden 2002–2004, som Försvarsmakten har ekonomiska problem enligt de analyser som man nu har gjort. Det fattas inte bara de 5,5 miljarder som gick åt genom vårens beslut – 4 miljarder i ram och 1 ½ miljard i teknikfaktor är effek-

ten 2004 – utan nu ska verksamhet för ytterligare 1 ½ miljard tas bort inom ramen för den ambition som fastställdes av riksdagen den sista mars detta år. Det är mycket! Denna penningssumma måste beskrivas också i reala termer.

Min fråga anknyter helt till detta. Om Riksrevisionsverket gör analysen att det fattas 16 miljarder – vad blir det då av det nya försvaret? När det tillgängliga utrymmet i princip redan är in-tecknat utöver de tillgängliga resurserna så handlar det ju inte om vad vi ska kunna satsa nytt för att knyta ihop verkanssystemet i ett nätverkscentrerat, reformerat försvar. Då handlar det om vad vi ska ta bort. Den prioriteringen måste Tone Tingsgård redan nu vara beredd att ge en indikation på hur den kommer att bli, i stället för att skjuta frågan på framtiden och ta problemen när de kommer. Det har i stor utsträckning varit riksdagens förhållningssätt under de beslut som har fattats under senare delen av 90-talet, och det har också lett till den mycket besvärliga situation som vi faktiskt står i i dag.

Anf. 38 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Det är oppositionens privilegium att kunna klara ut en del av de problem som man står inför genom att föreslå att man tillskjuter nya pengar. Det kan inte vi göra. Men inte ens Moderaternas fyra fem miljarder lär räcka till för de siffror som Henrik Landerholm här radar upp, så vi lär väl få hjälpas åt även framöver med att hitta bättre rutiner och bättre prioriteringar.

Anf. 39 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Centerpartiet har medverkat till, och också tagit ansvar för, den ominriktning av det svenska försvaret som nu pågår.

I den tidigare debatten här i kammaren noterar jag att Lars Ångström karakteriserar den här ominriktningen som en grotesk felsatsning med för mycket pengar. Han vill ha 20 miljarder mindre, om jag fattar honom rätt. Henrik Landerholm har om samma process sagt att det är en katastrofal destruktion som för mot avgrunden. Det fattas 16 miljarder hörde jag i hans senaste inlägg. Av dem är Moderaterna beredda att tillskjuta 4–5 miljarder. Befinner vi oss på samma planet? Det är en retorisk fråga.

Den ominriktning som nu sker, sker i rätt tid och är nödvändig. Den är nödvändig för att vi ska kunna stå rustade för att med relevanta medel möta en förnyad hotbild och ett annat säkerhetspolitiskt läge.

Arbetet med ominriktningen pågår med stor kraft. Fortfarande återstår en del viktiga frågor att avgöra och hantera. Jag vill redovisa den ambition vi i Centerpartiet har. Det är vår avsikt att vara med och påverka utfallet av de här utstående frågorna. Låt mig ta några exempel. Vi är angelägna om att ta ansvar för att det framtida marina fartygsunderhållet baseras på den civila varvsindustrin. Vi vill vara med och påverka utformningen av den framtida organisationen av militärhögskolorna. Vi vill också bidra till att säkerställa en stabil personalförsörjning till högre tjänster runtom i landet.

En av de absolut viktigaste frågorna framöver är hur vi på ett effektivt och rationellt sätt ska kunna möta ett bredare spektrum av hot och risker. Med det vidgade säkerhetsbegreppet, som också inkluderar icke-militära hot och risker, är det i dag svårt att dra en skarp gräns mellan vad som i

traditionell mening är säkerhetspolitiska hot och vad som är risker inom fredssamhällets ram. Att åstadkomma en bättre helhetssyn och effektivare utnyttja samhällets resurser är alltså en stor utmaning som vi står inför. Det är en mycket angelägen uppgift där vi i Centerpartiet ser fram emot att få bidra.

Fru talman! Genom de baltiska staternas ansökan om medlemskap i Nato har stödet till dessa stater på senare tid kommit att debatteras. Låt mig slå fast att stödet till de baltiska länderna är ett viktigt och konkret uttryck för vår uppfattning att varje land har rätt att självt välja sitt säkerhetspolitiska arrangemang. Detta är en viktig princip som ska upprätthållas. Att bidra till fred, stabilitet och säkerhet i vår omvärld och, som i det här fallet, i vårt definitiva närområde är av avgörande betydelse för vår egen nationella säkerhet.

De internationella insatserna, som ju är en av Försvarmaktens huvuduppgifter numera, ökar i betydelse, och det får också konsekvenser. Den breddning och fördjupning av det militära kunnandet som de internationella insatserna ger är ovärderlig. Därför är det en smula förvånande att höra uttalanden om att denna uppgift skulle vara väsensskild från uppgiften att hävda den territoriella integriteten och vår förmåga att försvara oss mot väpnade angrepp. De militära förmågor och förband som behövs internationellt är ju i praktiken desamma som även behövs för nationella uppgifter. Det är samma färdigheter som vi eftersträvar, nämligen rörliga, flexibla och välutbildade insatsstyrkor.

Den motsättning mellan internationella insatser och försvaret av vår egen självständighet och vårt eget territorium som en del målar upp tycker jag därför är skenbar och en smula konstlad. Försvaret kan i själva verket dra nytta av de internationella uppgifterna för sin fortsatta utveckling.

Att hålla fast vid invasionsförsvarsuppgiften skulle göra den svenska försvarsmakten säkerhetspolitiskt irrelevant i dagens situation. Att avstå från ett aktivt internationellt engagemang skulle döma försvaret till en sorts mental istid i professionellt avseende. Det vore också att underblåsa en nationalisering av den europeiska säkerheten, vilket Sverige som en liten och omvärldsberoende och samtidigt militärt alliansfri stat knappast skulle vara betjänt av. En nationaliserad säkerhetsordning där ömsesidig misstro och osäkerhet trappas upp har vid två tillfällen kastat in Europa i ett världskrig.

Fru talman! I det vidgade säkerhetsbegreppet ligger ett viktigt element i förmågan att hantera förändringar. Att aktivt och allsidigt bidra i det alltmer fördjupade internationella säkerhetssamarbetet även inom det militära området är ett sätt att hantera de här förändringarna i omvärlden.

Vår säkerhetspolitiska linje utgör inget hinder för ett aktivt deltagande i uppbyggnaden av en europeisk eller för den delen även en gemensam euroatlantisk krishanteringsförmåga. Vår militära alliansfrihet minskar inte heller vår förpliktelse att föra en aktiv och utåtriktad säkerhetsfrämjande politik. Tvärtom ska ett direkt deltagande i internationella civila och militära insatser även fortsättningsvis vara en naturlig och integrerad del av svensk utrikespolitik.

Händelseutvecklingen på Balkan visar ju också på nödvändigheten av att ibland kunna sätta kraft bakom orden. Ibland måste agerandet på plats kunna backas upp av en kraftfull både politisk och militär förmåga. Kris-

hantering innehåller ju som alla vet ett brett spektrum av uppgifter som sträcker sig från djupaste fred till randen av krig, t.ex. för att skilja stridande parter åt. Det innebär också att det behövs en uppsättning instrument, dvs. civila resurser och olika militära förbandstyper, för att kunna agera adekvat för att lösa dessa uppgifter. Det handlar om alltifrån preventiv diplomati till mer robust militärt agerande.

Därför bejakar Centerpartiet fullt ut det faktum att EU:s förmåga till civil och militär krishantering nu verkligen utvecklas. Vi hälsar med särskild tillfredsställelse omfattningen av det svenska s.k. nationella kapacitetsmålet som nyligen presenterats. De militära resurser som vi ställer till förfogande är sammansatta av förband från alla tre försvarsgrenarna. Det är ett substantiellt bidrag med mycket hög ambition. Det tycker jag att vi ska känna stolthet över, inte minst nu när Sverige under det kommande halvåret kommer att inta en viktig roll som ordförandeland i EU. Det är självklart en viktig markering från svensk sida att vi bidrar fullt ut till att Europas krishanteringsförmåga stärks.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag uppmärksamma hemvärnets och frivilligorganisationernas betydelse för det svenska försvaret, inte minst som uttryck för en bibehållen försvarsvilja. Om några månader kommer den nya frivilligutredningen att presentera sin syn på frivilligorganisationernas roll och uppdrag, varför vi får anledning att återkomma till detta både i försvarsutskottet och här i kammaren.

Vidare framstår det som uppenbart att hemvärdet får en ökande betydelse i den nya försvarsmaksstrukturen. Hemvärdet blir sannolikt den viktigaste komponenten i de nationella skyddsstyrkorna och därmed även i det s.k. territorialförsvaret, förutom uppgiften att stärka det civila samhället vid kriser av olika slag. Hemvärnets roll och kompetens i det senare sammanhanget har vi fått många tydliga bevis på denna sommar och denna höst.

Men samtidigt måste också hemvärnets framtida roll och struktur noggrant analyseras och diskuteras, inte minst inom hemvärnsrörelsen. Den ändrade hotbilden med ett avklingande invasionshot och ett ökat hot mot samhällets infrastruktur borde enligt min uppfattning leda till en översyn av lagstiftningen så att hemvärdet kan användas inom en något vidare ram än i dag. Alternativt skulle hemvärdet också kunna utgöra en kaderorganisation med en kärna av befäl och soldater. Därmed skulle man utgöra en av grundstenarna i en anpassningssituation där Försvarsmakten måste kunna tillväxa både för stöd till det civila samhället och för att hävda Sveriges säkerhet i militärt hänseende. Detta är frågor som jag anser bör uppmärksammas i den fortsatta moderniseringen av det svenska försvaret.

Anf. 40 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Min värderade kollega Erik Arthur Egervärn frågar sig om vi befinner oss på olika planeter. Kanske en enkel sakupplysning kan få honom att inse att vi nog befinner oss på samma planet åtminstone i ett hänseende, nämligen när det gäller den ekonomiska verkligheten. Erik Arthur Egervärn borde ha kunnat studera våra motioner i försvarsfrågorna noggrannare. Nu ger han kammaren det intrycket att det förslag som vi har på det ekonomiska området för att t.ex. täcka den under tio år

uppkomna och i dag uppgivna bristen på 16 miljarder skulle vara 4–5 miljarder.

Låt oss i stället göra ett överslag grundat på det första inlägg jag gjorde här som har stöd i våra motioner. Det handlar om att arbeta för en försvarsekonomi som bygger på en oförändrad försvarsram. Eftersom den besparing som Erik Arthur Egervärn och hans parti har ställt sig bakom innefattar 4 miljarder om året, är vi tvungna att ta siffran 4 gånger 10 och kommer sålunda upp i en siffra som ligger någonstans runt 40 miljarder. Jag vill säga detta upplysningsvis.

Men i ett annat avseende tror jag att Erik Arthur Egervärn och jag står på helt olika sidor och inte ser samma verklighet. Ser inte Erik Arthur Egervärn verkligheten och de problem som finns där? Kan verkligheten verkligen beskrivas så rosenkimrande och med så vackra ord som Erik Arthur Egervärn gör? Det handlar om befälsbristen på våra förband som omöjliggör en hög ambitionsnivå och en hög kvalitet i våra förband, strömhoppet av kompetenta och begåvade officerare, strömhoppet inom det hemvärn som ligger Erik Arthur Egervärn så varmt om hjärtat, rekryteringsproblemen vid internationella insatser och den ohyggliga förtroendeklyfta som finns inom Försvarsmaktens organisation i dag. Detta är dagens verklighet som också Centerpartiet faktiskt måste se i vitögat när man som stödparti eller släpvagn, beroende på hur man vill uttrycka det, ställt sig bakom den här försvarsuppgörelsen.

Anf. 41 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik:

Fru talman! Jag har den största respekt för den av Försvarsmakten redovisade personalbrist som finns på nästintill samtliga våra förband i dag. Det är ett faktum som man naturligtvis på något sätt måste hantera. Jag har som sagt var den största respekt för det.

Det är klart att det i ett omställningsskede, som Försvarsmakten har befunnit sig i och befinner sig i, inte är helt orimligt eller onaturligt att det blir en ska vi kalla det överrörlighet av personal på grund av farhågor om framtiden osv. Nu tycker jag ändå att man får ett annat intryck när man lyssnar till de tal överbefälhavaren håller på sina resor ute i förbanden i höst. De andas en mycket stor framtidsoptimism.

Jag har också själv vid samtal med ett antal förbandschefer naturligtvis fått den bild verifierad som Henrik Landerholm tar upp: brist på personal, brist på kompetent personal, det är fel personal som har lämnat Försvarsmakten i det här skedet. Jag säger inte emot på den punkten. Men det betyder inte att problemet är olösligt.

Nu kan jag inte siffrorna exakt, men det tillkommer faktiskt 500–600 nya officersaspiranter varje år till våra officershögskolor och militärhögskolor. Sett över tiden är jag alldeles övertygad om att Försvarsmakten kommer att ha god tillgång på kompetent personal inom en rimlig framtid. Men, som sagt, jag förnekar inte den kanske akuta situationen just här och nu.

När det dessutom gäller försörjning av personal till våra internationella insatser vet Henrik Landerholm lika väl som jag att man funderar över någon form av kontraktsanställning, en korttidsanställning, bl.a. för att fylla upp våra internationella förband med personal. Jag tycker att man ska avvakta hur den tanken och idén realiserar innan man dömer ut personalförsörjningsproblematiken helt och hållet.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Totalförsvarsbudgeten
för år 2001*

Anf. 42 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Erik Arthur Egervärn ser verkligheten. Jag tror också att det är oerhört viktigt att se och inse att denna verklighet är ett resultat av de försvarsbeslut under åren 1999 och 2000 som Centerpartiet inte bara har varit med och stöttat utan också aktivt tagit fram.

Anf. 43 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik:

Fru talman! Jag sade inledningsvis i mitt anförande att Centern har medverkat till den nödvändiga omställningen av det svenska försvaret och det har vi gjort tillsammans med regeringen. Vi har medverkat till och tar fullt ut ansvar för det. Jag försöker inte gömma mig bakom något annat. Vi tar ansvar för det.

Jag har som sagt medgivit att den akuta personalsituationen i våra förband kan upplevas som besvärlig och det ska man naturligtvis hantera. Jag har pekat på några åtgärder och att man trots allt måste se tiden an och avvakta hur många nya unga officersaspiranter som kommer att finna Försvarsmakten vara en bra arbetsgivare för framtiden. Jag har inte alls samma pessimistiska syn som Henrik Landerholm när det gäller den framtida försörjningen av personal till Försvarsmakten.

Anf. 44 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att förutom den reservation som Åke Carnerö yrkat bifall till, nämligen reservation 3, också yrka bifall till reservation 14.

I motion Fö307, som är underlaget till reservation 14, framförs kritik mot de brister som finns i det underlag som var grunden för regeringens proposition *Det nya försvaret*, brister som sedan kom att följa ärendet hela vägen till beslutet i riksdagen den 30 mars i år. Skälet till det var att regeringen, med endast mindre kosmetiska ändringar, valde att lyfta in det underlaget som en väsentlig del i sin proposition, en handling som vi nu kan se konsekvenserna av, vilket Åke Carnerö, Henrik Landerholm och andra har påpekat.

Det är viktigt att medborgarna, de som har valt oss, kan lita på att vi gör vårt allra yttersta för att de beslut som vi fattar ska hålla en så hög kvalitet som möjligt. En viktig förutsättning för det är att de underlag som ligger till grund för propositionsskrivande och utskottsarbete är genomarbetade och håller en utredningstekniskt sett hög standard. Det ska kunna gå att följa tankegången i en utredning, även om sakfrågan i sig är komplicerad. Beslutsfattandet får inte bli fel på grund av dåliga eller styrda utredningsunderlag. Det ser jag som ett allvarligt hot mot demokratin.

När det gäller det tjänstemannaunderlag som presenterades den 25 oktober förra året av Arbetsgruppen för grundorganisationsförändringar inom Försvarsmakten, den s.k. Styrgruppen, kan jag inte finna sambanden mellan regeringens beskrivning av uppdraget till Styrgruppen och Styrgruppens återrapportering till regeringen.

Kritik mot avsaknaden av konsekvens i Styrgruppens förslag har inte saknats. Inte heller har kritik saknats mot Styrgruppens bristande förståelse för allmänt vedertaget ”utredningshantverk”. Jag skulle kunna ge många exempel.

Jag har i olika sammanhang kritiserat det ofullständiga, ja, nästintill obegripliga underlag som låg till grund för regeringens proposition. Jag ställde t.ex. en fråga för skriftligt svar i ärendet till försvarsminister Björn von Sydow redan i november förra året, och jag anmälde beredningsprocessen till KU.

Jag ställde frågor till försvarsministern och till de tjänstemän från departementet och Högkvarteret som var kallade till utskottet under beredningen av propositionen *Det nya försvaret*. Svaren var ofta glidande och långt ifrån tillfredsställande. Därför känns det lite märkligt att utskottsmajoriteten väljer att avstyrka Olle Lindströms och min motion med följande motivering:

”Beträffande förslagen i motion Fö307 anser utskottet inte det motiverat att en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp ser över den beslutsprocess som föregick riksdagens beslut den 30 mars 2000. Utskottet hade vid beslutstillfället inga invändningar mot hur regeringen hade berett propositionen.”

Fru talman! Det är förklarligt, mot bakgrund av det jag nyss har sagt, att jag inte känner igen mig i den beskrivning som ligger till grund för avslagsyrkandet. Som jag minns var det först efter en utdragen behandling i försvarsutskottet, med tydliga drag av både Hela havet stormar och Örådet i TV-aktuella Robinson som Socialdemokraterna och Centern lyckades få med sig Vänsterpartiet på en slutjustering av utskottsbetänkandet.

Främst var det hanteringen av F 10 i Ängelholm som tedde sig obegriplig, men också andra garnisonsorter föreslagna för nedläggning togs upp till diskussion i sammanhanget.

Jag har både innan utskottsbehandlingen och under utskottsbehandlingen använt de möjligheter som vårt demokratiska system medger för att ge uttryck för min avvikande mening. Man måste vara bra okänslig för att inte förstå att mina återkommande frågor faktiskt var en markering mot regeringens, Centerpartiets och senare även Vänsterpartiets stora entusiasm över förslagen i propositionen *Det nya förslaget*. Därför har jag också svårt att förstå fortsättningen på utskottsmajoritetens avslagsyrkande, som lyder:

”I den mån det funnits brister i handläggningen inom Försvarsmakten anser utskottet att det bör ankomma på ledningen för myndigheten Försvarsmakten att granska detta.”

I klartext hävdar således utskottsmajoriteten att ledningen för myndigheten Försvarsmakten, där för övrigt minst en av Styrgruppens medlemmar ingår, själv ska ta ställning till om det finns några brister i handläggningen. Vad kommer i så fall svaret att bli?

Utskottsmajoritetens förslag innebär alltså att en myndighet ska granska sig själv på eget initiativ. Vad är det egentligen utskottsmajoriteten föreslår? Vad säger detta om syftet med oberoende granskningsorgan som KU, Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket?

Om inte de politiska besluten tål en öppen och oberoende granskning, om inte de myndigheter som lyder under regeringen tål att deras arbete blir föremål för en öppen och oberoende granskning är den fråga som Olle Lindström och jag tar upp i vår motion plötsligt någonting mycket större. Då handlar det om hur vi som folkvalda väljer att förvalta demo-

kratin, om hur vi väljer att sätta demokratins gränser. Utskottsmajoritetens förslag gör mig faktiskt djupt bekymrad.

Man kan faktiskt undra om inte försvarsministern känner betänkligheter inför det granskningsalternativ som utskottsmajoriteten föreslår. Samma undran har jag också till försvarsberedningens ordförande.

Fru talman! Om inte riksdagen som folkets valda representanter vill eller vågar genomlysa och ompröva sina egna eller underställda myndigheters beslut, bådar detta inte gott för demokratin. Tvärtom är det en tydlig signal till de medborgare som känner uppgivenhet inför politiken. De menar att det inte går att påverka, att vi politiker inte lyssnar och att vi framför allt anser att vi aldrig gör fel.

Vi kristdemokrater tror på en öppen och oberoende granskning av de många turer som föregick riksdagens beslut för exakt åtta månader sedan. Därför har vi reserverat oss i utskottet till förmån för motion Fö307. Jag yrkar således bifall till reservation nr 14.

Fru talman! Nu går jag över till något helt annat.

Det civila försvaret blir alltmer viktigt och angeläget. Den grundläggande utgångspunkten för det civila försvaret måste vara det vidgade säkerhetsbegreppet som regering och försvarsmakt arbetar utifrån. Det ställer naturligtvis en del annorlunda krav på hela försvarets inriktning eftersom det civila försvaret är en del av totalförsvaret.

Vi kristdemokrater anser att genom den förändrade hotbild vi nu har, bör satsningarna inom det civila försvaret förskjutas från försörjningsberedskap och skyddsrumbyggnad till en förstärkt satsning för att minska sårbarheten i samhällets infrastruktur. Det kräver naturligtvis en kontinuerlig analys av olika konfliktmönster eller konfliktscenarier liksom också en ständig analys av den nya krigföringens eventuella konsekvenser för civilbefolkningen och samhällets funktioner.

Fru talman! Den tekniska och elektroniska utvecklingen går oerhört fort, så fort att de flesta av oss inte hänger med. Sverige som har ett gott anseende inom teknikens och elektronikens områden måste också i fortsättningen ha möjlighet att ligga ett, helst flera, steg före för att vi ska ha en chans att också i fortsättningen vara en spjutspets inom de områdena. Det behövs bl.a. för vårt lands försvar. Här handlar det mycket om nationellt och internationellt samarbete och samverkan både på forskningens område och i framtagning av materiel.

Vi anser att det civila försvarets inriktning mot en minskad sårbarhet i infrastrukturen snarast måste få ett tydligt genomslag i den framtida planeringen av det civila försvaret. Budgetpropositionens redovisning av de brister som finns inom det civila försvaret är en viktig utgångspunkt för det fortsatta planeringsarbetet. Åtminstone har jag under ett par år nu sett redogörelser för bristerna men väldigt lite om vad som åtgärdats. Därför tycker jag att det är dags att nu tala om åtgärder på allvar.

Samtidigt ser vi med tillfredsställelse att regeringen har beslutat att utreda förutsättningarna för att inrätta en särskild funktion för hantering av IT-incidenter. Det är bra. Men eftersom attacker mot informationssystem kan gå långa vägar i det globala informationssamhället innan de hamnar hos oss, är det angeläget att förutsättningarna för internationell samverkan inom det området behandlas samtidigt.

Fru talman! Kristdemokraterna har vid flera tillfällen betonat de frivilliga försvarsorganisationernas stora betydelse för försvaret, försvars-

viljan och totalförsvarets förankring i samhället. Riksdagen har också vid flera tillfällen markerat betydelsen av att säkerställa de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet. För att underlätta utbildning och rekrytering för de frivilliga försvarsorganisationerna är det viktigt att deras verksamhet knyts till totalförsvaret så nära som möjligt på lokal och regional nivå.

Det dagliga stödet liksom samhörigheten med den tradition och kontinuitet som de gamla landskapsregementena innebar, behövs för att ta vara på det engagemang som finns i vårt land för att få göra en frivillig insats inom totalförsvaret.

Därför anser vi nu att militärdistriktsstaberna och militärdistriktsenheterna måste förses med en tillräcklig personalvolym som medger god förmåga till utbildning av också frivilligorganisationerna. Det är en angelägen fråga för oss kristdemokrater.

Fru talman! Nu har jag inte mer att tillägga än att jag yrkar bifall till reservation 14.

Anf. 45 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Till skillnad från reservanternas i reservation 14 anser jag och en majoritet i utskottet att det har varit en ovanlig öppen process som har lett fram till det beslut som fattades i mars för ett halvår sedan. Den redovisades i propositionen, den redovisades publikt i tidningar och den redovisades i den försvarsberedning som arbetade då, där varken moderaterna eller kristdemokraterna fanns med.

Det är svårt att frigöra sig från intrycket att det snarare är resultatet av processen som inte tillfredsställer reservanternas än själva processen i sig.

Anf. 46 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vilken process som Tone Tingsgård hänvisar till. Den process som har varit i behandlingen av vår motion har inte varit särskilt långvarig eller innehållsrik. Den har gått förbi mer eller mindre i tysthet. Sedan har man kommit fram till den slutsats som skrevs ned, fastän vi opponerade oss livligt.

Anf. 47 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag vill uppehålla mig ett ögonblick vid internationella insatser som många andra har talat om i dag.

Vi står nu inför ordförandeåret där Sverige ska leda EU:s arbete bl.a. vad gäller krishantering. Vår regering har gjort stora och viktiga åtaganden som minsann är väldigt betydelsefulla både humanitärt med tanke på de konflikter med fruktansvärda konsekvenser som pågår runtom i vår världsdelen och på andra håll, men också som en viktig del av vår säkerhetspolitik och det förtroende vi har i omvärlden.

Det oroar när man ser på budgeten. Stora åtaganden görs men där budgeten och pengarna knappast motsvarar samma ambitionsnivå. Ett annat stort problem är faktiskt beslutsgången. Det gäller att undvika det som vi har sett hittills, t.ex. Kosovo. Det tog sex månader att få dit en svensk kontingent. Att kunna genomföra krishantering visade sig i Kosovo vara ohyggligt svårt, t.ex. att få militär kapacitet på plats. Det är ännu svårare när vi kommer till civila resurser. De finns ute i vårt land på olika funktioner, t.ex. inom rättsväsende och polis – som det ofta handlar

om vid civila insatser. Det är då oändligt mycket svårare att få fram de resurserna. Många departement och ministrar är inblandade.

Vi kan ta polisen som ett exempel. Utrikesministern eller försvarsministern utlovar poliser. Justitieministern kan inte avvara några poliser. Försvarsministern är den som upptäcker bristen när han får vädjanden från både civil och militär ledning i utlandsstyrkan.

Det är absolut inte Lars Ångströms civilarmé som behövs, utan ett seriöst arbete där vi verkligen kan göra stor nytta om vi ser till att vi kan sätta verklighet bakom de fina ord vi uttalar.

Vi moderater har föreslagit att pengarna för utlandsinsatserna ska föras från försvarsbudgeten så att för det första vi verkligen ser till att pengarna finns – det gjorde de inte förra året – och för det andra vi underlättar att kunna flytta resurser och arbeta med alla de åtgärder som behövs vid internationella insatser. Det kanske inte alls är fråga om bara militära insatser. Det är kanske insatser på många andra områden. Det fordrar att vi är beredda att ta tag i den beslutsprocessen. Vi har lämnat ett förslag.

Vårt deltagande i olika utlandsuppdrag ska ju skapa förtroende, och det får inte riskeras genom dubbla budskap när man åtar sig en sak och gör något annat. Det får inte stanna vid bara god vilja och välvilliga uttalanden. Nu är det bråttom att vi kan stå för alla våra åtaganden i uppbyggnaden av EU:s krishantering, men framför allt när vi ska ta över ledarskapet med den fortsatta uppbyggnaden av den mycket viktiga uppgiften.

Med detta, fru talman, vill jag ställa mig bakom vårt särskilda yttrande om totalförsvarets utgifter.

Anf. 48 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det känns lite smickrande när Anna Lilliehöök säger att det absolut inte är Lars Ångströms civila fredskårsstyrka som behövs. Det är tyvärr inte min egen idé, utan det är ett EU-parlamentsbeslut. En majoritet i EU-parlamentet har uppdragit åt kommissionen att göra en genomförbarhetsstudie av hur en civil fredskårsstyrka ska kunna utvecklas. Miljöpartiet har här i Sveriges riksdag lagt förslag om att bistå detta EU-parlamentsbeslut.

Jag tror att det är viktigt – det är Anna Lilliehööks inlägg ett tydligt tecken på – att öka förståelsen för och vikten av att utveckla just det konfliktförebyggande arbetet och att utveckla civil krishantering. Det är först efter att vi har misslyckats som vi kan tvingas ta till militärt våld.

Av det som har hänt i forna Jugoslavien under 90-talet är det kanske den allra viktigaste slutsatsen. Vi hade ett passivt Europa, som stod vid sidan av och såg på hur våldet trappades upp, hur folk fördrevs, hur våldtäkter sattes i system och hur människor mördades utan att kunna göra någonting. Det fanns inte någon beredskap, inte någon förebyggande organisation och inte några civila insatsenheter att agera med. Det var först när det blev mer eller mindre fullt krig som den militära apparaten fanns.

Jag tycker tyvärr, fru talman, att Anna Lilliehööks och Moderaternas inlägg vittnar om att man har ingenting förstått, ingenting begripit och ingenting lärt av det som Europa har gått igenom. Det är tragiskt.

Anf. 49 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Det kanske är dags att Lars Ångström börjar se sig om i världen, hur det ser ut och vad som behöver göras. Om man åker ned t.ex. till Kosovo behöver man inte fundera särskilt länge innan man inser vad som behövs av de resurser som vi har här hemma och som vi måste kunna dela med oss av.

Jag tar ständigt upp exemplet poliser, därför att det är framför allt det som behövs. Det har visat sig att västvärlden och EU absolut inte har kunnat leva upp till sina åtaganden. Det saknas poliser i Bryssel och i Stockholm, och det betyder att det helt enkelt inte fungerar att skicka i väg några poliser för att svara upp mot våra åtaganden.

Det kanske vore bra om Lars Ångström kunde stödja den typen av beslutsprocess, så att den fungerar bättre. Jag tror i och för sig att det är många som vill att det ska fungera. Vi kan börja med att utöka polisutbildningen, så har vi i alla fall någon möjlighet att svara upp mot våra åtaganden.

Anf. 50 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nu är det lite annat ljud i skällan. Det som Anna Lilliehöök nu talar om är just civil krishantering. Det är just Miljöpartiets politik som Anna Lilliehöök ger uttryck för och stöd åt, nämligen de civila insatserna i Kosovo just nu. Det är både behovet av ett rättssystem som fungerar, att få kriminalteknisk polis på plats, och behovet av hjälp med det civila samhällets uppbyggnad. Det är någonting helt annat än att, som i dag, sätta fokus på militära resurser när man diskuterar EU:s krishantering.

Här tycks det råda enighet. Det vore ju bra om Anna Lilliehöök och Moderaterna kunde stödja Miljöpartiets motion om att satsa mer på den civila krishantering. Där delar vi uppenbarligen uppfattningen att det finns ett behov.

Jag vill också, fru talman, informera Anna Lilliehöök om att Miljöpartiet i budgetuppgörelsen har verkat för ökade ekonomiska resurser just till polisen. Vi fick igenom ett antal miljoner just för utbildning, därför att det är där som behovet är störst.

Anf. 51 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Först måste vi se till att vi har tillräckligt många poliser. Vi kan självfallet inte skicka i väg poliser från gatorna i Stockholm om det inte går att upprätthålla ordningen här först. Lars Ångström kan då stödja det förslag som vi har lagt under Justitiedepartementets område om att se till att vi åtminstone på sikt, om än inte just nu, till viss del kan leva upp till våra åtaganden.

Anf. 52 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! Jag kände ett visst behov, på grund av Anna Lilliehööks inlägg, att slå fast att det är budgeten för 2001 som vi diskuterar. När det gäller den budgeten har vi en finansiering klar för den internationella styrkan, som Anna Lilliehöök efterlyste. Det är vi överens om i utskottet.

Jag medger att det finns många saker kvar att lösa när det gäller krishanteringsförmåga inom EU:s ram. I den mån det krävs resurstillskott från andra politikområden klarar vi kanske inte det under försvarsutskot-

tets budget, men även där kan vi naturligtvis bidra, kanske inte minst med nytänkande på det här området.

Sedan har vi ett problem när det gäller att hitta en långsiktig finansiering, men den ligger minst lika mycket i tekniken som i pengarna och är på sitt sätt lika stor för både dem som vill tillskjuta pengar och dem som vill hålla sig inom ramen. Vi får titta på det och tillsammans försöka jobba fram en bra lösning.

Jag måste säga att för stunden tycker jag att Moderaternas lösning att föra bort pengar från budgetområdet hör till de mera bisarra.

Anf. 53 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Det handlar inte om att föra bort pengar, utan om att i första hand sätta in pengarna i ett sammanhang där de går att använda på ett sådant sätt att vi mycket mer konstruktivt kan bidra till de viktiga uppgifter och den stora nytta som jag tror att vi kan göra med våra internationella insatser. Men det är många svåra avvägningar, framför allt att det är oändligt mycket svårare att hitta de civila resurserna. Man måste antagligen i framtiden vara beredd att föra resurser mellan de olika typerna av insatser.

Redan att få ned militära insatser till Kosovo som ändå står beredda var svårt nog, men att dessutom rycka loss människor som arbetar ute i det svenska samhället är sannolikt både dyrare och svårare.

Det gläder mig naturligtvis om Socialdemokraterna vill fundera över förutsättningarna för detta. Jag har tagit upp polisfrågan därför att jag är orolig för att om man står och lovar att vi ska vara med i civil krishantering utan att ha löst den första frågan kan det bidra till att förtroendet för vår förmåga tyvärr inte kommer att bli det som vi hoppas att det ska vara.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Kultur, medier, trossamfund och fritid

Föredrogs

kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU1

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 54 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Den kristdemokratiska kulturpolitiken hämtar sin näring ur vår grundläggande ideologi, och kärnan i den handlar om människan, hennes förutsättningar, behov och uppgifter. Människan är inte bara en varelse som formas av materiella behov. För att man ska bli hel som människa krävs en andlig eller en kulturell dimension. Därför lägger vi stor vikt vid att kulturpolitiken utformas på ett sätt som medger att alla människor får möjlighet att ta del i och själva utöva kulturella aktiviteter.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står tillsammans bakom majoritetstexten i det här betänkandet och har alltså anslutit sig

till den budgettram som regeringen föreslog och som tidigare har antagits av riksdagen. Övriga partiers ramförslag har alltså redan avvisats.

Jag tycker att det finns anledning att påminna om att budgetprocessen numera går till så att de partier som samarbetar gör det om hela budgetten. Det går alltså inte att, som tidigare, bilda olika majoriteter beroende på vilken fråga det handlar om. Jag vill gärna säga det här i kammaren, därför att jag förstår att många som hör av sig till utskottet tror att det är en mycket enkel procedur att ändra någon del av regeringens budgetförslag i utskottet om bara viljan finns. Men så är det alltså inte.

För att kunna ge en samlad bild av hur de olika partierna vill fördela de tillgängliga medlen inom den ram som de har föreslagit har varje parti ett särskilt yttrande där alla förslag som påverkar budgeten är samlade och där varje parti också redovisar sin principiella syn på hur kulturmedlen ska fördelas.

Men det finns också frågor som behandlas i betänkandet där inte pengar är inblandade eller där besluten inte påverkar nästa års budgettramar, och i sådan frågor har vi som vanligt reserverat oss där vi har en annan uppfattning än majoriteten. För kristdemokraternas del vill jag redan nu yrka bifall till reservationerna 1 och 20. Vi nöjer oss med att rösta om dem, men står bakom även alla vår andra sju reservationer.

Jag vill också redan nu säga att Dan Kihlström och Gunilla Tjernberg kommer att ta upp frågor senare under debatten som rör arkiv, teater, dans och musik och konstnärernas villkor. Det är många delar som vi diskuterar i en sådan här budgetdebatt.

Jag vill börja med att ta upp en fråga där jag talar för hela utskottet, och det gäller tillsättning av styrelser för Konstnärsnämnden och Sveriges bildkonstnärnsfond. Utskottet har konstaterat att regeringen efter tillkännagivandet från riksdagen för ett år sedan nu har utvidgat förslagsrätten så att det är möjligt att ha ett bredare urval av kandidater när dessa två styrelser ska utses. Det är bra att det har blivit gjort, även om det gjordes med en viss fördröjning. Detta är nämligen en viktig ändring som ytterligare förstärker möjligheten att hitta lämpliga personer med både stort kunnande inom området och stor personlig integritet. Nu återstår det för utskottet att följa resultatet av denna ändrade förordning, som vi alltså tackar statsrådet för.

Fru talman! Situationen för våra centrala och regionala museer har varit svår under flera år, och i årets budgetproposition medger regeringen det och höjer också anslagen till de centrala museerna – något som vi har väntat på länge. Det är vällovligt, men det räcker inte på långa vägar för att kompensera det eftersläpande behov som finns när det gäller vård, registrering, dokumentation och digitalisering.

Utvärderingen av det s.k. SESAM-projektet visade att vi har en akut situation när det gäller museernas förvaring av samlingar. Då räcker det inte med att som ytterligare en del i den översyn av museiområdet som pågår säga att man ska granska magasinssituationen. Kunskapen om brister och om behov finns redan. Förslag till lösningar finns också. Det är beslut som saknas.

Vi kristdemokrater har föreslagit en riktad satsning för att lösa hanteringen av centralmuseernas samlingar och avsätter i vårt budgetalternativ 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Även på den regionala nivån är behovet stort av långsiktig finansiering för att museerna ska kunna bedriva det samverkansarbete som är nödvändigt mellan de olika nivåerna om vi ska kunna uppnå målet som vi alla är överens om – ett levande kulturliv i hela landet. Därför föreslår vi också här en anslagshöjning på 10 miljoner kronor i stället för den tillfälliga satsning som regeringen har aviserat.

Fru talman! När beslutet om ett nytt världskulturmuseum togs, där Medelhavsmuseet, Folkens museum – etnografiska och Östasiatiska museet i Stockholm samt Etnografiska museet i Göteborg skulle ingå, sades uttryckligen att den nya satsningen inte skulle gå ut över de tre befintliga Stockholmsmuseernas verksamhetsanslag. Nu tyder allt på att det trots allt kommer att bli så. Det går inte att tolka propositionen på något annat sätt. De nya pengar som aviserats ska gå till det nya Göteborgsmuseet medan de övriga får nöja sig med oförändrade anslag, vilket i praktiken innebär minskade anslag. Detta vore det intressant att få statsrådets kommentar till. Har kulturministern tänkt sig att lösa det på ett sätt som stämmer med de löften som gavs när diskussionen var som hetast angående den nya myndigheten?

Fru talman! Lokalhyrorna för ändamålsfastigheter på kulturområdet växer och äter upp en stor del av anslagen till kultursektorn. I den särredovisning av hyornas andel av anslaget som utskottet begärde förra året och som regeringen presenterar i propositionen framgår det tydligt att lokalhyran kan ta i anspråk upp till hälften av anslaget, och ibland t.o.m. mer. Variationen är förstas stor mellan institutionerna. Denna situation är naturligtvis ohållbar i längden.

Arbetet med att se över museistrukturen har pågått länge, och riksdagen får varje år veta att det pågår och ibland också att det kommer att redovisas i kommande års budgetproposition. Men ännu lyser redovisningen med sin frånvaro. Därför känns det inte bra när frågan om lokalhyrorna tas upp i kulturbudgeten i samband med just den översynen. Kommer frågan att gömmas där?

Utskottet har i stor enighet krävt att lokalhyrorna när det gäller ändamålsfastigheter inom kulturområdet ska prioriteras och att den översynen ska påbörjas omedelbart. Det innebär förstas hela kulturområdet och inte bara museerna. Det har också antytts från regeringshåll, även om det inte står i propositionen, att det skulle kunna bli så. Jag tror att det skulle lugna många om statsrådet kunde bekräfta att det är så det ligger till, nämligen att man ska börja med kulturfastigheterna när man ska lösa lokalhyreproblemet.

Det jag kan lova är att vi kristdemokrater – jag tror faktiskt att jag kan tala för hela utskottet – kommer att följa upp hur det går och på olika sätt fortsätta att driva på för att få en lösning på denna fråga så snart det någonsin går.

Kristdemokraterna fortsätter också att markera betydelsen av kulturella mötesplatser. Staten har ett stort ansvar för att medverka till att det finns god tillgång till lokaler runtom i landet, oavsett om det handlar om allmänna samlingslokaler, icke-statliga kulturlokaler eller trossamfundens lokaler.

Regeringen har svängt lite fram och tillbaka när det gäller det statliga stödet. Ena året har det föreslagits att stödet ska tas bort helt, och nästa år har det funnits med som en prioriterad fråga i regeringsförklaringen. Då

taler jag om de allmänna samlingslokalerna. De 15 miljoner som blev kvar med hjälp av en räddningsaktion här i riksdagen 1998 ligger kvar på samma nivå fortfarande, trots att samlingslokalerna nu återigen tillmäts en viktig demokratisk funktion av regeringen.

För Kristdemokraterna är det ingen tvekan om att det behövs ett statligt stöd i botten för att det ska vara möjligt att ha ett nät av lokaler över hela landet som för en billig penning är tillgängliga för människor att träffas i. Även människor med funktionshinder ska kunna delta i möten av olika slag. De senaste åren har statsbidragen så gott som uteslutande använts just till handikappanpassning, och det är en försvinnande del av alla ansökningar som kan tillgodoses. Vi vill därför se en satsning på 15 miljoner per år utöver regeringens förslag under en treårsperiod. De skulle användas för att rusta upp och handikappanpassa ett antal lokaler som är i trängande behov av den åtgärden.

Fru talman! Jag vill också gärna höra hur det går med bokmomsfrågan. Det är Finansdepartementet och skatteutskottet som äger frågan, som det heter, men Kulturdepartementet arbetar också med den, och det finns ett stort intresse för frågan i kulturutskottet eftersom det i allra högsta grad – först och främst, skulle jag vilja säga – är en kulturpolitisk fråga. Om det ska hända något är det därför Kulturdepartementet som måste vara pådrivande. En majoritet av partierna i riksdagen har uttalat sig för en sänkning, så det bör inte bli svårt att få majoritet för ett sådant förslag här.

Nu när det finns utrymme för skattesänkningar borde alla goda krafter hjälpas åt att se till att en del av de skattesänkningar som kommer att genomföras de närmaste åren också kommer kultursektorn till del. Även om en momssänkning inte är det allena saliggörande för att öka bokläsningen och intresset för böcker spelar priset här, precis som på alla andra områden, en stor roll. Hur blir det? Kommer det ett förslag i vårpropositionen?

Frågan om statligt stöd till Stockholms läns blåsarsymfoniker har tyvärr blivit en långkörare. Förra året uttalade utskottet att de förutsättningar som gäller för statsbidrag till regionala kulturinstitutioner borde gälla också för Stockholms läns landsting om landstinget beslutar att en regional musikorganisation ska inrättas. Det har skett nu, och allt tyder på att de förhandlingar som pågår mellan Kulturrådet och landstinget kommer att leda till att orkestern kommer att tilldelas statsbidrag.

Utskottet betonar också att det ser positivt på en sådan utveckling och utgår från att regeringen tar hänsyn till den här orkesterns ekonomiska situation vid fördelningen av anslaget. Så långt handlar det om utskottet.

Det kan, som jag ser det, innebära en tillfällig omfördelning inom anslaget i avvaktan på att förhandlingarna mellan Kulturrådet och landstinget avslutas och ett beslut kan träda i kraft. Och det är vad vi kristdemokrater har föreslagit. Det glapp som annars uppstår kan komma att få svåra konsekvenser för orkestern som inte är lätta att åtgärda i efterhand.

Även om statsrådet inte anser att det här är en stor principiell fråga – det kan jag i och för sig förstå – berör den många enskilda och är avgörande för om orkestern ska överleva som en professionell blåsorkester i framtiden. Därför vill jag gärna höra om kulturministern möjligen har någon kompletterande information att ge. Det är ju olyckligt att Kulturrådet inte behöver redovisa sina slutsatser förrän den 31 december, dvs.

när budgetbesluten för nästa år redan är fattade och ingen ändring kan göras.

Slutligen, fru talman, har jag en fråga som gäller fonogramstödet. Det ska struktureras om, och de flesta är nog överens om att det är bra med större flexibilitet i bidragsgivningens utformning, men det som har uppört och förvånat många är att det stöd som har funnits under väldigt många år nu plötsligt betraktas som en försöksverksamhet som regeringen anser att man inte ska binda för mycket pengar i. Därför har anslaget minskat med nästan en fjärdedel.

Jag ska erkänna att vi kristdemokrater trodde att regeringen hade mer information än vi i frågan när vi läste formuleringarna i budgetpropositionen, som antydde att det fanns skäl för en viss återhållsamhet med tanke på den snabba förändring som musiklivet genomgår. Därför har vi lika lite som något annat parti tagit upp bidragsförändringen i våra motioner. Däremot insåg vi att minskningen skulle slå väldigt olika och föreslog att regeringen skulle redovisa utfallet för respektive genre varje år. Vi vidhåller det förslaget men vill också gärna ha en kommentar om vilka förändringar inom musiklivet det är som har lett till bedömningen att små musikproducenter med smala utgivningar kommer att klara sig med bara tre fjärdedelar av de anslag som de får i dag.

Anf. 55 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 2. Vi har naturligtvis flera reservationer, men vi inskränker oss till att yrka bifall till nr 2 för att spara tid. Det vet jag att talmannen är tacksam för.

Den 9 november beslöt de samverkande vänsterpartierna, s, v och mp, i finansutskottet att tillstyrka regeringens förslag om ramar för de olika utgiftsområdena för år 2001. Samtidigt tillstyrkte man också utgiftstaken för 2002 och 2003.

Låt mig instämma i det som Inger Davidson sade om omöjligheten, när ramarna är bestämda, för oss i opposition att få någon ändring så som vi skulle vilja.

Moderata samlingspartiet har i såväl parti- som kommittémotioner föreslagit en annan inriktning av den ekonomiska politiken. Vår utgångspunkt är att skapa förutsättningar för ett Sverige – och dess medborgare – som kan växa på alla områden, således inte bara ekonomiskt och socialt utan också kulturellt. För oss är utbildning bland det mest essentiella när det gäller framtidens medborgare och för att det ska bli ett bättre liv för alla. Det ska också vara en större enskild sektor som ger möjligheter för både företag och enskilda människor. Vi har därför föreslagit en ordentlig växling från subventioner och bidrag till rejäla skattesänkningar för alla, men främst för låg- och medelinkomsttagare, bl.a. i form av höjda grundbidrag just för dem som har de lägsta inkomsterna.

Men, fru talman, det är för oss också självklart att slå vakt om dem som av olika skäl är beroende av samhällets stöd och som därför inte kan påverka sin egen situation. I de fallen vilar ansvaret på samhällets olika instanser och ska så göra. För de uppgifter som är gemensamma och som bäst kan handhas av samhället ska naturligtvis också resurser ställas till förfogande.

Så ska jag gå över till dagens kulturbetänkande, som i dag står i fokus för riksdagsdebatten. Vår partimotion i år inleds med följande:

”Kulturen ger upplevelser, identitet, samhörighet, uttrycksmöjligheter och är ett viktigt inslag i människors dagliga liv. Ökat internationellt utbyte och nya medier ger nya förutsättningar och även nya uttrycksformer.”

Kulturdebatten handlar i allmänhet om resurser och bidrag men mindre om innehåll och kvalitet. Stat och kommun, enkannerligen politikerna, ska enligt vår uppfattning inte styra innehållet men väl ge de ramar och de förutsättningar inom vilka kulturen kan utvecklas.

Vi anser det väsentligt att kulturen står fri i förhållande till de politiska beslutsfattarna. Kulturen ska motverka kommersialismens negativa verkningar, säger socialdemokraterna. Detta är enligt vårt sätt att se inte politikernas uppgift. Vi är av den mening att de negativa verkningarna ska motverkas av de enskilda människorna. Det undermåliga förlorar ju i längden terräng till förmån för det som är av kvalitet, som är bärkraftigt och som har ett värde i sig.

Låt mig påminna om den store konstnären Vincent van Gogh! Tänk om hans samtid skulle ha bedömt den konst som han över huvud taget inte fick sälja, som nedvärderades av alla och som vi i dag anser är bland det finaste vi kan se! Just detta visar att det är viktigt att vi inte bedömer i dag utan också låter framtidens människor vara med i bedömandet. Det dåliga väljs bort, och det fina överlever när tiden går vidare.

Men, fru talman, det finns enligt vår mening områden där staten kan och måste ha ett övergripande ansvar. Dit hör bl.a. ansvaret för bevarandet av vårt kulturarv. Varje generation har att axla detta ansvar, och statens insatser bör här styras mot verksamheter som har nationellt intresse och som inte skulle komma till stånd utan detta statliga ansvar. Ett glapp i ansvarstagandet skulle kunna leda till oreparerbara förluster för vilka vi inte kan ta ansvar inför framtida generationer.

Vi anser således att detta statliga ansvar bör renodlas och tydliggöras. Kulturens betydelse för näringslivet har under senare år blivit allt tydligare. Etablerare av nya företag tar i sin bedömning allt oftare hänsyn till kulturella verksamheter på platsen för etableringar. Rekryteringen av personal tycks i allt högre grad underlättas av sådana verksamheter. Vi menar att samhället ska ta sitt ansvar, men vi menar också att all kultur inte kan uppbära stöd. Målet måste vara att föra en kulturpolitik som leder till en kulturens mångfald med rika möjligheter och hög kvalitet.

Liksom tidigare år har vi i en motion föreslagit en kulturfond, en dubbleringsfond, till stöd för nyskapande verksamheter som inte får stöd av offentliga medel. Stöd från fonden ska utgå med samma belopp som den sökande har kunnat mobilisera genom enskildas insatser eller sponsorsbidrag. En sådan dubbleringsfond – vi kan också kalla den krona-för-krona-fond – skulle möjliggöra flera satsningar på plats från dem som lever nära initiativen. Subsidiariteten, närheten, till verksamheten, till det lokala eller regionala skulle få större genomslag.

Det skulle också göra såväl enskilda kulturarbetare som grupper mer självständiga gentemot Kulturrådets dominerande roll. Enligt vår mening skulle en vital förnyelse för nya, friska kultursatsningar kunna tillskapas.

Sedan, fru talman, vill jag ta upp sponsring. Det är lätt att konstatera att det bland Socialdemokraterna föreligger ett starkt motstånd mot sponsring, även om man ibland drar in klorna. Att kulturministern är en svuren motståndare till sponsring tror jag står klart för de flesta. Men jag

frågar mig: Varför detta motstånd? Varför denna rädsla? Såvitt jag kan se är huvudorsaken att man vill hålla i rodet själv och inte ens till ett par ynka procent överlåta styrförmågan till någon annan. I och för sig är detta inte så märkligt. Socialdemokraterna anser sig alltid sitta inne med det bästa omdömet, den bästa förmågan och den bästa politiken. Och makten – att behålla makten – går tyvärr före allt annat.

I en debatt med finansminister Ringholm fick vi debattdeltagare veta att det inte var något fel på lagen om sponsring. Det var inget fel på reglerna. Om finansministern hade rätt frågar man sig: Var ligger då felet, när t.ex. Pharmaciamálet har drivits ända upp i kammarrätten? Var ligger felet när företagen tycks tveka inför nya avtal just på grund av osäkerheten?

Det är inte bara nya resurser, fru talman, som är viktiga här. Minst lika viktigt, åtminstone som jag ser det, är att man genom sponsring kan nå nya grupper. För detta fick faktiskt utskottet bevis så sent som i går, när vi besökte Dramaten och fick höra vilka erfarenheter man där hade av sin sponsring och sitt möte med nya besökare.

Till sist instämmer vi moderater i Kristdemokraternas reservation beträffande Folkens museum – etnografiska, Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet. Vi anser också att det finns all anledning att påminna om vad riksdagen har uttalat om likvärdiga förutsättningar. Det råder stor oro i museivärlden. Det är helt oacceptabelt att dessa tre ska tvingas stå tillbaka för den satsning som sker. Det är bra att man satsar i Göteborg, men det får inte bli på bekostnad av de tre andra.

Här har jag tre frågor till kulturministern.

Hur ser kulturministern på det här? Kommer likvärdiga förutsättningar att gälla för dessa tre Stockholmsmuseer?

Sedan har jag en fråga om sponsring. Som situationen är nu skulle jag vilja fråga: Är kulturministern beredd att ta initiativ till en utredning om sponsringens förutsättningar, företräden och eventuella negativa effekter – även om jag inte kan se några?

Den sista frågan är: När kommer en lösning på kulturinstitutionernas lokalhyror? Det är en fråga som har varit aktuell i många år i utskottet och som vi nu tycker måste komma till en lösning.

Anf. 56 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Först vill jag tacka kulturministern för att hon har kommit hit i dag för att debattera kulturpolitiken in i 2000-talet.

Fru talman! I förra veckan debatterades utgiftsramarna och statsinkomsterna. Då fick vi höra att huvudinriktningen i svensk ekonomi är positiv med en historiskt sett mycket god ekonomisk tillväxt, en snabb uppgång av antalet jobb och starka offentliga finanser. Vi fick också höra att Sverige skulle möta framtiden i solidaritet, att vi gemensamt värnar välfärden och utvecklar den så att den blir en välfärd för alla – inte bara för några, de som har de individuella förutsättningarna.

Kultur är en del i den välfärd som finansutskottet debatterade i förra veckan. Trots detta fick vi inte höra att kultur och eget skapande ger människan möjlighet till uttryck, att kultur är en källa att söka sin identitet i och att kultur stimulerar den ekonomiska och demokratiska utvecklingen, folkhälsan, välfärden och tillväxten, främst den andliga tillväxten.

Kultur är livets salt. Man kan inte klara sig utan uttryck och upplevelser. Det är lättare, påstår jag, att klara sig utan pengar. Frågan är då vilken typ av tillväxt vi ska ha. Är det bara den ekonomiska tillväxten? Jag menar att det inte är så. Vi måste även ha en annan typ av tillväxt, den som handlar om delaktighet, uttryck, demokrati och upplevelse. Sådan tillväxt skulle jag gärna vilja höra om, även i en finansdebatt.

Kultur ger möjlighet att använda sin yttrandefrihet. Tal, skrift, bild, form, teater, dans, sång och musik – allt kan användas till att uttrycka sin mening och att kommunicera. Kulturen, konsten, hjälper oss att förstå verklighet och sammanhang. I kulturen ställs bl.a. frågor om hur samhället ser ut och varför. Kulturen, konstnärerna och konsten kan hjälpa oss att urskilja problemen och ger oss kraft och verktyg att göra någonting åt dem. Kulturen är också ett verktyg i integrationsprocessen och i arbetet för att få ett bättre, rättvisare och mer solidariskt samhälle.

Fru talman! Vad vore egentligen livet utan böcker, musik, dans, bild etc.? Jag skulle gärna se en låg, 6-procentig kultur moms, nu när det går så bra för Sverige. Visst skulle statsbudgetens intäktssida minska något, men våra liv skulle bli så mycket rikare. Är inte det en del av solidariteten, att få människor att växa? Genom att vi gör kulturen mer tillgänglig för alla, även för de eftersatta grupperna, och genom att vi satsar på kultur kommer tillväxten inom vårt område att berika hela samhället – mig, dig och oss alla.

Att satsa på kultur kräver väldigt lite pengar i förhållande till helheten, hela den samlade offentliga ekonomin. Inte skitar det ned miljön heller. Därför skulle jag vilja att vi fick lite mer tryck i kulturpolitiken, även i finansdebatten när det gäller kulturpolitik.

Det enda nya som finanserna lyckas komma med, som kommer att få efterverkningar på kulturlivet, är fyra till sex kasinon med internationella regler. Jag frågar mig: Hur ska det gå för Folkrorelsesverige när staten skor sig på människors spelförluster? Jag efterfrågar i stället radikala förslag som stärker en kulturpolitik som ger människor möjlighet att lära och uppleva, få del av nya kunskaper, färdigheter och känslor på jämlika villkor. Jag vill inte att drömmar ska hållas vid liv genom att man köper ett spel eller en lott; jag vill att människor ska få reella möjligheter att förändra genom egna uttrycksmedel i möten mellan människor. Nog måste ni väl hålla med om att kasinon av dessa slag kommer att påverka våra fritids- och kulturvanor.

Inte heller tror jag på den lösning som moderaterna förespråkar, där en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle ska medföra att många företag och människor växer, där man växlar från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för att ge människor pengar i plånboken att spendera på kultur.

Fru talman! Till största delen är vi och regeringen överens om kulturbudgeten. Men vi vill liksom lite mer. Därför har vi våra fyra reservationer, och därför fortsätter förhandlingarna inför vårproposition, tilläggsbudget och budget.

En av Vänsterpartiets hjärtefrågor är *public service*, en radio och TV i allmänhetens tjänst. SVT, Sveriges Radio och Utbildningsradion behöver alla mer pengar. Omställningen från analog till digital teknik kostar bolagen pengar, främst i form av dubbla kostnader för distribution. Detta är ett problem som vi anser måste lösas så fort som möjligt. Jag vill därför

fråga kulturministern vad regeringen avser att göra för att lösa bolagens dubbla kostnader.

Ibland känns det, när vi föreslår saker inom den statliga kulturpolitiken, som att när den går ett steg framåt så går kommuner, landsting och regioner två steg tillbaka. Staten kan inte själv skapa all den kultur som behövs för att få delaktighet inom kulturlivet. Därför måste kommuner, regioner och landsting vara delaktiga.

Delaktigheten gäller många saker, som kompetens i fråga om konstverken, möjligheter att mötas, samlingslokaler och hyror. Problemet finns överallt. Härromdagen fick jag höra att Drottningholmsteaterns museum, som är inhyst i Filminstitutets lokaler, har blivit uppsagt och snart står utan lokaler. Om de ska få tag på nya lokaler i Stockholmsområdet kommer hyran att skjuta i höjden, och det kommer inte deras anslag att klara.

Ett annat teaterhistoriskt museum som snart också är utan lokal är Teaterhistoriska museet i Eskilstuna, som står utan lokaler den 15 maj nästa år.

Det är två viktiga verksamheter som samlat och synliggjort svensk teaterhistoria. Båda dessa samlingar hotar nu att splittras. Därför vill jag höra om kulturministern har för avsikt att göra någonting åt detta.

Vänsterpartiet har sedan ett par år tillbaka insett att den struktur som finns inom kulturområdet måste vidareutvecklas. Vi föreslår därför att en samordning av de olika budgetområdena görs så att kulturen kan ges möjlighet att genomsyra samtliga samhällssektorer. Vi skulle därför vilja se en utredning som ser över penninganslagets väg genom Kultursverige för att se vilka förbättringar som kan göras. Vi vill att en analys görs av hur stor del av kulturmedlen som kommer män respektive kvinnor till del. Vi ifrågasätter de överhyror som kulturinstitutionerna i dag betalar. Därför har vi i reservation 7 begärt att en sådan översyn görs. Jag yrkar bifall till reservation 7.

Vidare vill vi i reservation 4 att ett utredningsarbete genomförs med uppdrag att ta fram förslag till hur en ekonomisk och innehållsmässig samordning mellan kultursektorn och övriga utgiftsområden ska genomföras. Vi anser att man bör se över kulturpolitikens struktur, där en viktig del är bl.a. att Statens kulturråd ska få i uppgift att erbjuda utbildning för att sprida Kulturrådets kompetens vidare ut i kommuner, landsting och regioner i syfte att de kulturpolitiska målen ska genomsyra samtliga politikområden och därmed också motverka social och geografisk ojämlikhet på kulturområdet. Därför bör det prövas att integrera kultur i flera samhällsområden, såsom utbildning, arbetsmarknad, arbetsliv, hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Vad anser kulturministern måste till för att de statliga kulturpolitiska målen också ska genomsyra de beslut som fattas kommunalt och regionalt? Vi tror att den strukturförändring som vi föreslår skulle kunna hjälpa en sådan process.

Vänsterpartiet värnar den kulturella yttrandefriheten, och därmed vill vi begränsa sponsring. Vi tror inte att kultur kan bära sig utan ett starkt offentligt stöd. För detta synsätt tycker vi att vi finner stöd i de kulturpolitiska mål som lyder: främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar. Kultur ska och bör vara en fri och obunden kraft i samhället.

Ett annat viktigt mål är att verka för alla så att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet, till kulturupplevelser och eget skapande.

Därför menar vi att allmänhetens kulturarv måste göras tillgängligt även för s.k. eftersatta grupper, vilket görs genom låga priser eller inga priser alls, att lokaler görs funktionella för funktionshindrade, att arkiv- och museisamlingar och bibliotek hålls öppna och tillgängliga och kvalitetssäkras, genom exempelvis x bibliotek på x invånare. Att *public service* sänds okodat är också en väldigt viktig fråga. Där skulle jag vilja höra kulturministerns syn.

Man kan också låta museer, bibliotek och arkiv och deras samlingar IT-anpassas och samordnas så att de kan läggas ut på nätet. Då kan var och en på sitt folkbibliotek, i sin skola eller hemma via datorn komma åt dem.

Vänsterpartiet har många fler förslag, och Tasso Stafilidis och eventuellt några fler vänsterpartister kommer att återkomma till dem.

Anf. 57 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 5 och 21.

Kulturell allemansrätt för alla människor i hela landet är viktig för livskvaliteten. Kultur är viktig för ungdomars utveckling. Kultur främjar integration och mångkultur. Kultur ökar också företagande och arbetstillfällena.

Satsningar på kultur kan leda till en positiv utveckling av den regionala balansen i Sverige. Det gäller bl.a. satsningar på barn- och ungdomskultur och projekt som syftar till att stödja ungdomarnas kreativitet. Centerpartiet har av den anledningen avsatt 100 miljoner extra i vårt budgetförslag till ett KUL-bidrag. Tanken med det är att kommuner som låter ungdomar bestämma genom t.ex. ungdomsråd eller liknande organisation ska kunna få upp till 1 miljon kronor per kommun.

Vi har dessutom, som extra grädde på moset, avsatt 65 miljoner till Ungdomsstyrelsen. Anledningen är att vi anser det vara av största vikt att ungdomar ska få möjlighet att verkställa sina idéer. När ungdomarna kommer på något de vill göra behövs pengarna helst i morgon, för om en vecka är det för sent. Därför är det viktigt att man förenklar reglerna. En av ledarna inom Cirkus Cirkör sade vid ett seminarium: Om man vill göra något i Stockholm måste man vända sig till 22 olika representanter.

Därför anser vi att det är viktigt att förenkla reglerna så att det går lättare att få pengar. Vi i Centerpartiet vill med våra pengar ge ungdomar möjlighet att få pengar till sina projekt – för unga, av unga och med unga.

I dag ser vi tendenser till att kommuner skär ned på pengar till fritidsgårdar och ungdomshus. Det leder i sämsta fall till att gårdarna stängs. Det är förödande för ungdomarna, som då hänvisas till gatan. Detta har, som ni alla vet, lett till ökat våld, stölder och ökat droganvändande. För oss i Centerpartiet är ungdomars uppväxt så viktig att vi därför valt att avsätta sammanlagt 165 miljoner till dem utöver regeringens budgetförslag. Vi tror oss veta att de ungdomar som tycker att de haft en bra uppväxt med möjligheter till ett rikt utbud av fritidssysselsättningar kommer att vilja bo i sin hembygd den dag de bildar familj.

I regeringens budgetproposition anslagsområde 29:2 står det att det är viktigt att stödja ungdomars engagemang och möjlighet till inflytande. Vi har tagit det på allvar och visar det i vårt budgetförslag.

Dessutom vill jag nämna, med anledning av den mobbningsdebatt som uppstått till följd av en del tragiska händelser i landet, att vi skrivit en hel del om förebyggande åtgärder för att motverka mobbning i vår kulturmotion och givetvis också i vår utbildningsmotion. Vi vill satsa på kultur i skolan i form av drama, bild och musik. Med regelbundna dramaövningar från förskolan upp till tonåren stärks ens självförtroende, och empatin ökar. Den du i olika övningar tar i slår du inte, anser vi.

Fru talman! Samlingslokalerna runt om i landet har en väldigt viktig funktion att fylla. De behövs för bygdernas verksamheter av olika slag. Ofta är de samlingspunkten för ungdomar, men minst lika ofta är det vuxna som träffas för att kanhända gå i någon studiecirkel eller bygdens invånare som samlas kring någon gemensam fråga som känns angelägen för bygden.

De naturliga samlingspunkterna blir i dag färre och färre, eftersom post, apotek, banker och butiker av olika slag stänger sina lokaler. Det viktiga sociala nätverket kan då hållas levande i samlingslokalerna. Dessa lokaler behöver ibland rustas upp, och vi föreslog 40 miljoner till detta i vår budget.

Dessutom anser vi att det är angeläget att samlingslokaler och bygdegårdar ska kopplas upp till bredbandsnätet. Det bör ingå i den digitala allemansrätten, som vi i Centerpartiet har talat oss varma för under ett par års tid. Det är viktigt eftersom de verksamheter som finns där – t.ex. studiecirkel och ungdomsverksamhet – ska kunna koppla upp sig till nätet.

Centerpartiet reagerar för övrigt på att regeringen i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet valt att flytta över 4 miljoner från område 29:2 inom Ungdomsstyrelsens budget till ansvarsområde 30:2, som är allmänna samlingslokalers konto. Dessa 4 miljoner ska enligt regeringen användas till fördelning av bidrag för informationsinsatser och utredningsarbete.

Det enda positiva som jag kan se med detta är att det på papperet ser bra ut när man ska söka utrustningspengar till samlingslokaler. Anslaget har ju ökat från 15 till 19 miljoner. Men vad innebär det i praktiken? Antingen riskerar man att pengarna utnyttjas till samlingslokalerna till fullo för upprustningar eller också att mer än 4 miljoner utnyttjas till ungdomarnas informations- och utredningsarbete. Det har jag i och för sig inte så speciellt mycket emot, men det blir missvisande i förhållande till upprustningsbudgeten. Håll med om att risken finns att detta utnyttjas felaktigt! På Ungdomsstyrelsen är man inte glad över denna omfördelning från ett område till ett annat.

Varför, kulturministern, gör regeringen denna omfördelning, trots att Ungdomsstyrelsen uttryckligen har sagt att man inte vill ha en sådan omfördelning?

Fru talman! Hittills har jag talat om områden som vi har avsatt extra pengar till. Tyvärr har vi ingen skattkista att gräva ur så vi har nödgats att skära lite grann. I vårt budgetförslag har vi t.ex. skurit ned på litteraturstödet till vuxna och även på litteraturstöd till bokhandeln.

Det kan se lite märkligt ut med dessa nedskärningar eftersom vi i både kultur- och utbildningsmotionerna har poängterat vikten av att ge hjälp till dyslektiker m.fl. Därför har vi lagt till 10 miljoner extra för dem som har läs- och skrivsvårigheter samt för de synskadade genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Anledningen till att vi vill sänka de nyss nämnda anslagen är att vi i våra långsiktiga budgetplaner vill sänka bokmomsen till 6 %. Det är visserligen en skattefråga, men folk överlag ser det som en kulturangelägenhet. Vi i Centerpartiet tycker att det är rimligt att sänka bokmomsen, eftersom man i dag kan köpa böcker via Internet. Studenterna köper sin litteratur via Internet. Man kan också köpa barnböcker på svenska via Internet utan att betala moms. Som vi ser det rör det sig om en snedvriden konkurrens. Därför skulle det vara intressant att höra vad kulturministern har för syn på detta med bokmomssänkning, trots att sänkta skatter inte ligger inom kulturministerns ansvar.

Fru talman! Många unga människor har väldigt dålig kondition. Undersökningar visar att antalet barn och ungdomar som inte alls ägnar sig åt regelbunden idrottsutövning har ökat. Resultatet visar sig på så sätt att tolvåringar har värkande knän och diskbråck. Förslitningsskador uppstår i väldigt unga år. Därför vill vi i Centerpartiet avsätta 7 miljoner mer än regeringen till idrott som ska riktas mot barn och ungdomsaktiviteter.

Regeringen har inte räknat upp idrottsbudgeten, och inte heller har man angett vilket belopp idrotten har att vänta från överskottet av Svenska Spels värdeautomater. Visserligen säger man att prognoserna ligger på 120 miljoner, men tyvärr har detta belopp hittills aldrig blivit så högt. Med osäkra pengar är det mycket svårt att göra en bra planering som kan bidra till att skapa en god kvalitet på verksamheten.

Jag skulle gärna vilja ha ett svar på frågan om pengarna från värdeautomaterna. Kanske kan Åke Gustavsson ge mig det svaret eftersom idrottsministern inte är här.

En väg att gå för att stärka idrottsföreningarnas ekonomi är – tycker vi i Centerpartiet – att tillåta lokala föreningar att samarbeta i en lottförsäljningsterminal så att lottköparen får välja mellan att ta en lott och stödja fotbollsklubben, ridklubben eller teaterföreningen. För det lokala föreningslivet skulle en sådan möjlighet innebära ett ekonomiskt tillskott av stort värde för verksamheterna.

Det finns många hjärtefrågor inom kulturområdet. Jag tänker inte tala om alla. Tobo folkmusikinstitut kan jag dock inte undgå att säga några ord om. Tobo har ett stort intresse för folkmusik. Nyckelharpan har blivit ett signum för dess verksamhet. Man har elever från hela landet. Dessvärre har Tobos anslag på 1 ½ miljon inte uppräknats så att man kan bedriva en verksamhet i samma storleksordning som under tidigare år. Det skapar en otrygghet, och det kan påverka kvaliteten på utbildningen. Centerpartiet har avgett ett särskilt yttrande om detta. Dessutom kommer Rigmor Stenmark senare att tala mer om Tobo.

Centerpartiet anser också att en rättvis fördelning av statens resurser till kultur är nödvändig för att ge förutsättningar till ett brett kulturutbud för alla åldrar i hela landet. I det sammanhanget är det rimligt att alla regioner i landet får det fulla ansvaret för kulturresurserna. Dessvärre har inte Västra Götaland fått det ansvaret ännu. Centerpartiet anser att varje region ska få det ansvaret.

Vi har också andra önskemål i vår budget. Vi vill t.ex. ha fler nationella uppdrag i landet. Det gäller bl.a. Bildens hus i Sundsvall, Dalhalla i Rättvik och Röhsska i Göteborg. Det sistnämnda kommer Marianne Andersson att tala mera om senare i debatten.

Flera har varit inne på sponsring. Elisabeth Fleetwood var inne på tanken att det skulle tillsättas en utredning om kultursponsring, och det ställer vi helhjärtat upp på.

Vi har också diskuterat hyrorna för kulturlokaler. Från Centerpartiet har vi lagt fram ett förslag som inte kommer att behandlas i kulturutskottet utan i skatteutskottet. Vi tycker att man ska se över om man möjligen kan bilda ett fastighetsbolag av kulturbyggnaderna. Då kan bolaget hantera sin egen budget och får på det sättet mer pengar till sin verksamhet. Jag hoppas att den möjligheten utreds seriöst och att kulturministern kan vara med och stödja den tanken.

Fru talman! Läns museerna har på flera håll i landet ekonomiska bekymmer. Med tanke på dessa museers betydelse för den regionala kulturen är det angeläget att uppmärksamma de regionala museernas ekonomi i en särskild utredning. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 21.

I övrigt yrkar jag bifall till reservation nr 5, som handlar om att 25 % av kulturanslagen bör gå till barns och ungdomars kultur. Sedan står jag givetvis bakom alla våra övriga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till två av dem.

Anf. 58 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! När jag förra året motionerade om och sedan i debatten tog upp frågan om att vi ville ändra kulturmålen blev det inte någon särskilt häftig reaktion eller, rättare sagt, ingen reaktion alls. Kulturministern var uppenbart inte intresserad av att här i kammaren diskutera frågan, trots att det är här som den i första hand hör hemma.

Inte heller blev det någon större reaktion när frågan kom upp för realbehandling här den 30 mars i år. Vi reserverade oss då till förmån för de mål som vi nu igen har yrkat på för att få fart på en debatt om de nationella kulturmålen.

De mål som fastställdes 1974 fick, om man ser i backspegeln, ett ganska bra gensvar. Inte minst tycker jag att man lyckades engagera landstingen att se kulturen som en möjlighet. Man stimulerade fram läns-teatrar etc.

Omarbetningen 1996 baserades i hög grad på ämnena i 1974 års mål. Men en viktig del var att den bytte område från mål för statlig kulturpolitik till nationella mål och att den i än högre grad kom att ligga till grund för landstingens och kommunernas egna målformuleringar.

Nå, vad är det nu som har skett eftersom det har blivit en sådan fart på Kulturdepartementet? Jo, Stockholms kommunfullmäktige ansåg att målen borde vara desamma som jag tog upp för ett år sedan. Samtidigt måste jag erkänna att jag blev lite förvånad över att kommunen tog upp frågan. Men eftersom målen kallas nationella är de ju tämligen styrande även för kommunen, och då är det ju inte fel att kommunen har synpunkter. Dessutom – med tanke på den kommundebatt om Stockholm som vi också lyssna på här i fjol – kanske detta var ett sätt att jämma ut det hela.

Jag hoppas att vi i år kan diskutera de frågor som riksdagen ska handlägga och att kulturministerens aversioner kan koncentreras till massmedier eller till andra scener.

Vad är det då vi – med ett ackompanjemang som är något besvärande – säger från Folkpartiets sida? Jo, vi vill koncentrera själva målen, vad vi vill nå, till tre – alltså frihet, mångfald och kvalitet – och sedan besvara huvudfrågorna samt förklara hur vi vill omsätta målen i mer praktisk handling.

Det är klart att i en del avseenden skiljer de sig inte särskilt mycket, om än alls, från de nuvarande målen. Ta t.ex. att bevara och bruka kulturarvet, som finns med både i de gällande målen och i mitt förslag. Det är bara det att vi ser det som ett medel att nå målet mångfald, inte bara som ett eget mål.

Sedan anser jag att vi har preciserat kvalitetsmålen på ett bättre sätt än vad man har gjort när det gäller de nuvarande målen. Det här är Folkpartiets ställningstagande, som det uttrycktes på vårt landsmöte förra hösten, och det är mot den bakgrunden vårt förslag ska ses. Om sedan andra partier, här eller i andra sammanhang, vill stödja det och kanske också diskutera formuleringar är de naturligtvis välkomna att göra det. Vi kan ha ytterligare diskussioner om fördjupning.

Vad som också är viktigt är att vi håller i gång en debatt om kulturen, om varför den ska ha ett ordentligt offentligt stöd. Och vi har uppenbarligen lyckats med att få i gång en debatt i alla fall.

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp den kulturfråga som innebär den största ekonomiska avvikelsen från regeringens budgetproposition i vid bemärkelse.

Förra året kunde jag bara avisera att vi i Folkpartiet på sikt ville sänka bokmomsen. I år är jag mycket glad att konstatera att Folkpartiet har lagt fram ett konkret förslag om sänkning av bokmomsen till 6 % och att vi givetvis också finansierat sänkningen. Antalet partier som pläderar principiellt för förslaget är många, men tyvärr är det väl bara vi och Kristdemokraterna som anslår medel till detta.

Det får inte bara stanna vid munväder. Det måste till konkreta förslag för att det ska bli något. För 2001 har jag gett upp. Jag tror inte att övriga partier vågar ta steget fullt ut nu. Men glöm inte bort frågan till nästa år! Skriv motioner om sänkt bokmoms och finansiera den, eller – ni som till äventyrs sitter med vid förhandlingsbordet med regeringen om budgeten – sätt tryck på förslaget! Det blir ju inte trovärdigt om ni bara står här i kammaren och talar vackert men sedan säger nej till pengar, för det här kostar ett antal miljoner kronor. Hur många det är diskuteras, men det handlar väl om i storleksordningen 600 miljoner plus minus något hundratal miljoner kronor.

I anslutning till mål och bokmoms etc. finns det ett ord som jag tycker mer om än andra, och det är ordet bildning. Det är ett av de finaste ord jag vet, för det innehåller så mycket av det som gör livet värt att leva.

Jag minns fortfarande Annika Nilssons målande beskrivning förra året av sin upplevelse av Monet och hennes besök på museet i Luzern. Jag tror att vi alla som arbetar med kulturpolitik har ett antal sådana upplevelser, antingen det handlar om konst, litteratur, teater eller musik. Variationerna är oändliga. Men vi får möjligheten att uppleva mycket, och den politik som Folkpartiet står för innehåller målet att alla ska få

den möjligheten. Då tror jag att läsning är en grund för att gå vidare på andra områden. Därför har vi i år en särskild motion om just läsningens betydelse. Jag hoppas att innehållet i den ska förverkligas med tiden.

En del av bildningen handlar om språket. Jag gläder mig mycket åt den parlamentariska språkutredning som regeringen har tillsatt – jag tror att det var efter initiativ av utskottet. Det är viktigt med språk. Inte minst viktigt är att vårt språk lever och också får en rimlig och självklar ställning inom EU. Det ska inte behöva vara ett måste att kunna något av de tre största språken för att kunna väljas in till EU-parlamentet, även om det naturligtvis underlättar. Framför allt måste det finnas en möjlighet för alla att ta del av vad som händer i EU och i EU-parlamentet och de beslut som där fattas, för det är ju en förutsättning för demokratin.

När det gäller förändringen av vårt språk här i riksdagen, kan jag inte låta bli att erinra mig ett besök av en docent i språkvetenskap för en knapp vecka sedan på författarmorgonen, som PAKS anordnar. Han talade om modeord. Han visade bl.a. ett floskelbingo med ord som tänket, typ, fokusering, *benchmarking* osv. Om ni säger för många ord av det här slaget här i kammaren och hör någon ropa bingo, då vet ni att ni verkligen lyckats träffa rätt med många modeord, inte minst importerade engelska ord.

Så över till idrotten. Regeringen säger i sitt budgetförslag att forskningen inom idrotten bör stärkas. Det är en uppfattning som Folkpartiet till fullo delar. Vi ser gärna en inriktning på forskning inom idrotten, t.ex. ur sociologisk, ekonomisk och samhällsnyttig synvinkel. Det handlar alltså inte bara om att forska för att eliten ska nå bättre resultat eller om idrotten ur fysiologisk synpunkt. Detta är viktigt på många sätt, och det är inte otänkbart att även mobbningen skulle kunna motverkas ännu mer inom idrotten.

I det här sammanhanget kan jag inte låta bli att ta upp de avarter som kommer idrotten till del via hejarklackar. Här måste det ske en uppstramning, för annars blir det så att det som accepteras på idrottsplatsen följer med utanför arenan, och vi riskerar att få ytterligare språklig terror med tillmälen till varandra som bara kan skada. Det här är en viktig uppgift för idrottsrörelsen.

Tillbaka till forskningen: Regeringen säger att den ökade forskning som vi är ense om bör ske ska ske inom ramen för anslaget. Vi i Folkpartiet har en annan uppfattning. Vi tycker att det är viktigt att ge signalen genom att öka anslaget och rikta ytterligare 5 miljoner till idrottsforskningen med den inriktning som jag har angett.

Idrotten är viktig och betyder oerhört mycket, inte minst ur hälsosynpunkt. Även om vi inte vill att riksdagen ska besluta om timplanerna i skolan, är det min övertygelse att ett ökat antal rörelsetimmar i skolan ökar förmågan att ta till sig också andra nyttigheter där.

Nästa punkt är de regionala frågorna. Här har vi en fråga där jag upplever ett avstånd, inte bara mellan kulturministern och Folkpartiet utan eventuellt också i praktiken mellan kulturministern och majoriteten av utskottet, fast det inte tar sig uttryck i direkt text.

I år har vi ju Åke Gustavsson här, till skillnad från i fjol. Jag skulle vilja ställa en fråga till honom som jag har sparat på i ett år, och jag hoppas på ett uppriktigt svar: Är det så att Åke Gustavsson inte skulle ha förtroendet för sina och mina partikamrater i Jönköpings läns landsting

att klara att fördela en statlig kulturpåse inom regionen på ett för kulturen bra sätt?

Det är nu 26 år sedan riksdagen fastställde de kultur mål som är grunden för dagens mål och också startade en politik som, vilket jag tidigare sade, innebar att staten stimulerade landstingen att satsa på kultur. Det var bra, och jag har aldrig kritiserat den politiken. Men tiderna förändras. Vi behöver i dag ett mycket mer flexibelt förhållningssätt till verksamheterna ute i landet. Landstingen och regionerna har mognat, och efter 26 år kan de faktiskt betraktas som myndiga. De känner bäst till vilka kulturyttringar inom regionen som av tradition har möjligheter att utvecklas och var det finns entusiaster som man kan bygga nya ting på. Se t.ex. på Film i väst. Parkutredningen kom ju också fram till att försöken bör fortsätta. Det skulle onekligen vara intressant att höra Åke Gustavssons synpunkt i ärendet. Kulturministerns har jag tagit del av tidigare.

I Folkpartiet har vi tagit konsekvenserna av den här politiken i årets motion. Det är mot den bakgrunden man ska se minskningen av anslagen till Riksteatern och Riksställningar. Vi gör det alltså inte för att spara pengar, utan vi gör det för att föra ut pengar till regionerna. Beträffande Rikskonserter har vi inte gjort någon ändring i år, men vi föreslår ändå i vår motion att man lägger ytterligare pengar till länsmusiken. Med det har vi också finansierat utökningen av Stockholms länsmusik. Det är väldigt roligt om den kommer till stånd, och där instämmer jag i Inger Davidsons yttrande här i talarstolen. I musikpengarna har vi också en extra slant till Göteborgsoperan – i år liksom förra året. Det är inte så mycket, men det är en markering och en förhoppning om att även staten i framtiden kan tänka sig att öka anslaget.

Jag vet inte i hur många år man har hållit på, och hur många regeringar av olika slag som har gjort det, med att ge institutionerna anslagspåslag som inte räcker till de löneökningar som deras personaluppsättning kräver. Varje år ligger uppräkningsprocenten någon eller ett par procentenheter under den utveckling som vi vet att alla får eller borde få. Det kan väl inte vara så att vi anser att aktörer på olika arenor och bakomvarande personal inom kultursektorn inte ska ha samma löneökningar som vi andra, inte minst vi här i kammaren?

Det går inte att spara in ytterligare på personalen utan att det får återverkningar i kulturproduktionen. Det är mot den bakgrunden som vi i Folkpartiet föreslår anslagsökningar till Dramaten, Moderna museet och Operan. Dessa belopp på vardera 3 miljoner kronor är alltså inte avsedda för ytterligare produktion eller liknande utan för de årliga kostnadsökningarna.

I detta sammanhang kommer naturligtvis också hyrorna in i bilden. Vi har ju fått en numera tämligen berömd rapport om det här med att leka marknad. Den innehåller en hel del godbitar. Nu är det väl så att den bara står för en enskild person än så länge, men jag har inte hört att någon har sagt att det är fel i den. Där påvisas bl.a. den obalans som gäller vid förhandlingar om hyrorna. Och inte bara det; det handlar dessutom om förvaltningen av byggnaderna.

Det borde vara en självklarhet att institutionerna själva får avgöra via upphandling vilka som ska förvalta och sköta byggnaderna. De pengar de kan spara på det sättet ska givetvis tillfalla institutionen. Detsamma ska

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

vara fallet om man lyckas sänka hyrorna. Här ställer jag helt upp bakom utskottets skrivning om den utredning som bör komma till stånd.

En fråga som har direkt bäring på den samlade kulturens ekonomi är ju möjligheterna till sponsring. Det har varit uppe tidigare i debatten, och med tanke på min talartid ska jag hoppa över resten av vad jag hade tänkt säga om det. Men om det finns möjligheter i replikskiftena tänker jag återkomma.

Jag har i mitt anförande i första hand velat poängtera Folkpartiets politik, och jag har i vissa avseenden jämfört den med regeringens. Men jag måste också, nästan i enlighet med traditionen tyvärr, säga något om moderat kulturpolitik.

Jag har läst igenom er motion. Den innehåller många fina ord, och det gör i och för sig allas våra motioner. Men tyvärr klär ni dessa ord i besvärande minustecken framför siffrorna. Det är ju faktiskt så att ni minskar kulturbudgeten med nästan 670 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 8,6 %. Det är inte lite. Det är också så att ni drar in rejäla belopp på t.ex. Riksteatern och Riksutställningar. Då är det fråga om besparingar och inte, som vi föreslår, överföringar till den regionala nivån.

Jag har egentligen inte så mycket emot att inrätta en fristående fond, men jag kan inte tänka mig att finansiera de 129 miljonerna med att spara 400 miljoner på andra områden. Jag beklagar den njudda moderata kulturpolitiken, men jag har också läst mig till att i en regeringskoalition är de i hög grad pratbara.

Problemet för mig, fru talman, är att jag skulle vilja kommentera ännu mycket mer av vår kulturpolitik. Det gäller inte minst ekonomiskt smärre men ändå viktiga områden som Akvarellmuseet i Bohuslän, läns museernas ekonomiska situation, radio-TV-frågor, konstnärsorganisationer, anslag till trossamfund osv. Men allt detta framgår av vårt särskilda yttrande, som jag rekommenderar till läsning.

Jag vill sluta med, fru talman, att yrka bifall till reservationerna 1 och 29. Jag står givetvis bakom övriga folkpartireservationer, men för tidsvinnande behöver vi inte votera om dem.

Anf. 59 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill beklaga att Lennart Kollmats fick hålla stora delar av sitt anförande till ett störande ackompanjemang som det tyvärr tog lång tid att spåra och stoppa.

Anf. 60 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag har en liten fråga till Lennart Kollmats gällande lokalhyror och anslag. Vi är ju alla i utskottet överens om att man ska se över lokalhyror osv. Men Vänsterpartiet har också i sin reservation, alltså i vårt förslag, lyft fram frågan att det inte är rimligt att anslagen bara ska gå tillbaka till den kulturinstitution som eventuellt får ett lägre anslag. Vi tycker att man bör tillsätta en parlamentarisk utredning som tittar på hur man på ett bra sätt kan fördela de här pengarna inom hela kultursektorn.

Min fråga till Lennart Kollmats är: Vore det inte bättre att man tittade på helheten? I dag är det ju så att t.ex. Operans anslag också är satt i förhållande till den höga lokalhyra de har. Vore det inte då rättvist att man kanske delade med sig till övriga Kultursverige?

Anf. 61 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är så att engagemanget för att driva en fråga ökar om man ser att belöningen tillfaller det arbetsområde där man jobbar själv. Det innebär att om operachefen har förhandlingar om hyrorna tror jag att hans engagemang ökar väsentligt om han vet att det han till äventyrs kan lyckas få ned hyrorna med kommer att tillfalla Operans verksamhet. Jag tror alltså att engagemanget minskar något, även om jag har stort förtroende för att operachefen har en vid kultursyn, om han vet att det han lyckas få till Operan i förhandlingar som kan vara rätt så tuffa ska gå till kulturen sin helhet. Det är den ena delen.

Den andra delen jag tar upp är förvaltningen av fastigheten som sådan. Vi tycker att det är rimligt att man gör en upphandling och att det inte finns ett monopol på förvaltning. Där ser jag en möjlighet till ett ännu tätare engagemang för förvaltningen av den egna fastigheten. Då kan man ju också gå in och titta noga på vad det är som ska förvaltas och vilken kvalitet som behövs i förvaltningen. Därigenom kan kostnaderna minska, och då är det definitivt nödvändigt att "vinsten" går till den egna institutionen.

Anf. 62 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag delar Lennart Kollmats synsätt att det finns två delar i detta. Man behöver kanske en drivkraft som enskild teaterchef för att försöka få ned hyran för sin egen institution. Det vi i utskottet har kommit överens om är att man ska se över ändamålsfastigheternas hyressättning. Det är ju någonting annat. För mig är det viktigt att om man generellt sett får ned hyrorna på ändamålsfastigheterna inom kultursektorn borde det tillföras kultursektorn som helhet. Jag pratar inte om eventuella individuella hyresförhandlingar, som Lennart Kollmats utgick från. Då förstår jag bättre hur han tänker.

Anf. 63 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det är bra om vi förstår varför vi har olika uppfattningar.

Anf. 64 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi sparar. Det är nödvändigt att spara. Vi hoppas också att vi genom våra åtgärder ska kunna se till att mer av kulturen betalas av de enskilda människorna med tanke på de skattesänkningar som vi också föreslår för att det här ska kunna gå ihop. Det är ju så att när andra partier föreslår besparingar tycker man att det är bra, men när vi gör det tycker man att det är negativt.

När riksdagen för många år sedan fattade beslut om att inrätta en riksteater sade man att det var ett bra beslut. Det tyckte vi också inför att länsteatersystemet skulle byggas ut. Nu är det utbyggt. I det första beslutet sade man också att när länsteatrarna är etablerade ska Riksteatern minska sin verksamhet. Därför har vi också minskat på anslaget till Riksteatern. Men viss verksamhet ligger kvar.

Anf. 65 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! När det gäller besparingar vill jag säga att om vi ser på vad vi håller på med här i dag så vill ju de partier som inte är eniga med

förslagen från regeringen och från partierna som ingår i regeringsunderlaget plussa på kulturbudgeten i dess helhet, bortsett från Moderaterna som vill minska den med 668 miljoner. Det är mycket pengar. Vi andra vill öka den i olika omfattning. Det tycker jag ändå lite grann speglar olika syn på kulturen.

Jag kan delvis dela Elisabeth Fleetwoods synpunkter när det gäller Riksteatern, men på längre sikt. Ni tar ett så stort grepp. Och jag tror inte att det är möjligt att under 2001 göra en så stor besparing. Dessutom, vilket för mig är det svåra problemet, hänvisar ni till länsteatern som sorterar under landstingen, samtidigt som ni vill avskaffa landstingen. Detta gör ju att denna politik inte går ihop. Men vi försöker ju fördela riksteaterpengarna till länen för att ytterligare förstärka länsteatrar, länsmusik, läns museer, osv. Men ni vill avskaffa landstingen, och då hamnar det hela i ett vakuum, och det är en politik som jag inte kan ställa mig bakom.

Anf. 66 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi har föreslagit en nedläggning av landstingen, men icke, Lennart Kollmats, av den verksamhet som försiggår i landstingen. En del av den ska överföras till kommunerna och en del till andra instanser. Det är inte fråga om att avskaffa verksamheten. Det är fråga om att avskaffa en politisk nivå som kostar pengar och som inte fyller den funktion som vi anser att den ska göra.

Anf. 67 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag har ju lång erfarenhet av att arbeta med moderata kamrater i landstinget, och i kultursammanhang har det inte alltid varit det roligaste, måste jag faktiskt erkänna.

Anf. 68 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Kära arbetskolleger! Åhörare! Det var en gång ett barn som hade 100 språk. På den långa vägen till vuxenskapet förlorade hon 99 av dem.

En grundtanke i den gröna ideologin är att ge varje människa möjlighet att utveckla sina förmågor och att få uttrycka sig fritt. Vi kan inte ge barnet tillbaka dess förlorade språk. Men vi tror att kulturen spelar en avgörande roll när det kommer till den vuxnes möjlighet och förmåga att hitta former för sina egna uttryck. För Miljöpartiet de gröna är kulturen nyckeln till mänsklig tillväxt.

Låter det inte spännande att läsa Miljöpartiets partimotion om kultur? Jag tänker inte läsa mer, utan nu är det upp till er.

Däremot tänker jag yrka bifall till reservation 6 under mom. 6 som handlar om att man oavsett var man bor i vårt avlånga land ska ha rätt till ett rikt kulturutbud och att det är rimligt att priserna på det kulturutbudet hålls på en sådan nivå att barn, ungdomar och vuxna har råd att nyttja detta kulturutbud.

Vi tror att en nationell kulturpolitik garanterar en sådan rättvisa. Och vi tror att de tre R:en som spjutspetsar – Riksteatern, Rikskonserter och Riksutställningar – är garanter för att hela Sverige får ta del av ett rikt kulturutbud.

Nu tänker jag direkt gå över till realpolitik och börja med Fastighetsverkets hyressättning av ändamålsfastigheter inom kultursektorn.

Under lång tid har ju kulturutskottet stött och blött denna fråga, och det har varit på initiativ av olika motioner, bl.a. från Miljöpartiet. Kulturutskottet har agerat enigt i denna fråga. Vi har varit oroliga för utvecklingen, vi har poängterat att någonting är fel och vi har velat att man ska se över det som är fel. Vi har sagt att det är bra att man går före med kulturändamålsfastigheterna, eftersom det är vårt område, och vi tycker att kultur är livsavgörande.

Då kan jag med glädje läsa på s. 26 i budgetpropositionen att regeringen säger att med anledning av att detta är en så svår fråga vill man att den skyndsamt ses över när det gäller lokalförsörjning för statliga myndigheter och vissa bolag.

Sedan blev jag ännu gladare när jag hörde regeringsförklaringen – det blev väl alla – och statsministern sade att kulturinstitutionernas lokal-kostnader ska ses över. Ja, tänkte jag, nu kommer det att hända någonting, därför att det kan ju inte betyda att det ska bli *status quo*, eller hur?

Märk då min förvåning när jag läste ledarsidan i Fastighetsverkets tidning Kulturvärlden där generaldirektör Christer Wadelius säger att senast man utredde denna fråga kom man fram till att det inte var någonting som behövde göras och att man säkert kommer fram till det nu igen. Dessutom ställer han frågan: Varför skulle just kultursektorn befrias från hyreskostnader?

Jag blir faktiskt väldigt ledsen när jag läser detta. Det verkar nämligen som om denne generaldirektör inte har upptäckt någonting.

Jag hoppas på en skyndsam hantering av detta ärende och att *status quo* icke kommer att gälla framöver.

Nästa område som jag vill ta upp är medierna. Det pågår nu en *public service*-beredning. Det finns också en digital-TV-kommitté. Och många framtida beslut förbereds ju i denna beredning och i denna kommitté.

I år höjer vi TV-avgiften marginellt. Det är högst rimligt. Det är ju den här avgiften som ska garantera ett högt kvalitativt utbud av *public service* i radio och TV. Jag är allvarligt oroad över den utveckling som vi har just nu, där omställningen till ny teknik, som i framtiden kommer att göra att sändningar kommer att bli väsentligt billigare, är så dyr att den riskerar att inkräkta på kvaliteten i utbudet.

Public service ska ju stå för nyheter som vi kan lita på och som vi kan förstå. De ska ha en utrikesrapportering som inte är densamma som den snabbupprepade och snabbköpsbetonade CNN-varianten. Det ska vara utrikesnyheter som förklarar bakgrunden. Det ska vara drama och barnprogram som har så hög kvalitet att inte bara våra nordiska grannländer efterfrågar dem utan att man också gör det i hela Europa. Och jag vet att ögonen nu riktas mot Sverige, och kanske Skandinavien, när det gäller vårt filmutbud.

Detta ska *public service* stå för. Och för att kunna klara det måste man ju ha en teknik som också ligger långt framme. Detta kostar. Och jag är orolig över den allmänna attityden i samhället där man struntar i att betala. Och jag hoppas att vi ändå ska kunna börja tänka på andra finansieringsformer, eftersom sådana behövs om vi vill ha en stark *public service*-verksamhet, och det vill vi.

Jag är lite förvånad över Folkpartiet i detta sammanhang, eftersom Folkpartiet inte vill höja avgifterna och inte heller vill ha någon annan finansieringsform. Jag är därför lite nyfiken på hur Folkpartiet, som jag vet vill ha en stark *public service*-verksamhet, tänker klara av att hålla denna höga kvalitet, om det innebär reklam i *public service*-verksamheten eller om ni har andra förslag.

Sedan vill jag säga några ord om det digitala marknätet. Det är ju till för att användaren inte ska vara låst till företagsanknutna företag och inte ska behöva köpa hela paketet av utbudet utan kunna selektera sitt utbud. Nu är det krig. Viasat krigar. SVT har gått in och satt hårt emot och säger: Nu får ni faktiskt betala för att ni sänder *public service*. Jag tycker att det är ett bra grepp att sätta hårt mot hårt.

Med monopol brukar det vara så att först dumpar man marknaden. I det här fallet skänker man bort konverteringsboxar. På så sätt slår man ut alla och sedan blir man ensam. Man har monopol, ett kapitalistiskt monopol, och kan höja priserna hur mycket man vill. Där måste vi alla, tycker jag, vara med och ta ansvar så att vi inte får monopol i Sverige.

Det är viktigt att gå vidare med den digitala utbyggnaden av marknätet. Det föreslås ju nu i propositionen, och vi kommer att här ta ställning till det. Det är en demokratiskt viktig fråga, inte bara därför att alla i hela landet kommer att få en fantastiskt bra TV-bild med kristallklar skärpa utan också därför att man kommer att få tillgång till ett större utbud och själv kan välja det utbudet med tilläggstjänster.

Sedan ska jag säga några ord om museerna. Jag börjar med Moderna museet, som ju har traditionen att inte köpa in konst utförd av kvinnor. Men nu har man fått 11 ½ miljoner för att köpa in samtida konst. Ett av de inköp som planeras gäller en videoinstallation. Det handlar först om en sekvens där en man suger på en penis. I nästa sekvens suger mannen på en barnarm. ECPAT har polisanmält denna videoinstallation, men förundersökningarna är nedlagda. Då tycker museet, enligt dess informationsavdelning, att det är helt okej. Men jag och Miljöpartiet menar att museet har ett ansvar inför publiken. Jag tänker på dem som kommer för att se den här videoinstallationen och som inte är beredda på vad de får se. Hur kommer museet att ta hand om alla chockade människor?

Jag, som trots allt har sett ganska mycket när det gäller pornografi och våldspornografi för att följa den utvecklingen, blev chockad när jag såg den här scenen. Hur kommer då inte andra människor som inte är lika luttrade att må? Vilket ansvar har museet egentligen? Jag menar att museet har ett ansvar för sin publik.

När den här flickan, det här spädbarnet, växer upp till vuxen och får se sig själv på videogrammet är hon allvarligt kränkt och utnyttjad. Enligt min mening borde det här videogrammet över huvud taget inte visas.

Fru talman! Jag vet att alltfler talar om att bojkotta Moderna museet. Besökssiffrorna för år 1999 ligger på samma nivå som besökssiffrorna för år 1984 – ungefär 280 000 besökare. Jag vill inte automatiskt dra några slutsatser, men jag kan säga att jag är orolig för utvecklingen på Moderna museet.

Sedan gäller det den arbetsgrupp som ska se över genusperspektivet vad gäller våra museer. Jag ser fram emot att det arbetet kommer i gång. Det innebär dock *inte* att Miljöpartiet har gett upp tanken på ett kvinno-

museum – kvinnan i Sverige och kvinnan i världen. Självklart ska alla museer visa hela mänskligheten, eller hur? Det är dock lång väg dit.

I dag finns Marinmuseum, Armémuseum, Medelhavsmuseet, Östasiatiska museet och Sjöhistoriska museet men inget kvinnohistoriskt museum. Vi har dock icke gett upp.

Nu kommer landets läns museer att kunna utveckla sin museipedagogik. De får 10 miljoner kronor under tre år, och det är vi väldigt glada över. Vi är också glada över att deras grundbidrag har höjts, för det har varit skandalöst lågt. Vi hoppas således på en fin utveckling vid våra läns museer.

Självklart behöver också arkiven en slant för att utveckla sin museipedagogik. Vi återkommer senare till den frågan.

Jag ska också säga några ord om folkmusiken, om Stallet och Tobo. Vi kan säga att världsmusiken är på väg. Också när det gäller Tobo återkommer vi för att förstärka deras anslag. Det är jättefint att de har fått ett anslag, men det räcker inte riktigt. Där håller jag alltså med Birgitta Selén. Stallet behöver också ha pengar för sin verksamhet. Det är väl också något som vi får återkomma till.

Världsmusiken i sig behöver stärkt ställning i Sverige. Jag skulle föredra ett nationellt uppdrag där för att riktigt markera detta. Ni kanske tycker att de har fått tillräckligt men det tycker inte vi. Världsmusiken är ju en stor del av Sverige men inte ens radion, tycker vi, visar att det är fråga om en så stor del.

När det gäller folkmusiken hoppas vi på vidare utveckling. Det gäller då t.ex. Folkmusikcentrum i Östersund som samarbetar med Trondheim, liksom Rättvik som redan är i gång och även Visby och Växjö.

Centrum eller institut – ja, våra nordiska grannländer kan visa på en väg för hur man kan utveckla folkmusiken i hela landet och därmed också världsmusiken.

Dans och folkmusik hör självklart ihop. Här behövs det tydligen några enkla regeländringar för att man ska kunna försörja sig som danspedagog.

När det gäller arrangörsstödet menar vi att ansvarsfrågan måste klargöras. Är det Riksteatern, studieförbunden eller Kulturrådet som har ansvaret, eller vem har ansvar för arrangörstöden och vem har ansvar för amatörkulturen? Är det alltså Riksteatern eller studieförbunden som har det ansvaret?

Kulturrådet ska jag också ägna några ord. Flera partier i utskottet tycker att Kulturrådet behöver utredas, och det är möjligt att de har rätt. Men just nu ger man oss många värdefulla nya rapporter. I den senaste rapporten tar man upp villkoren för de fria grupperna, något som vi har diskuterat mycket i kulturutskottet. Man säger att de fria grupperna nu har det sämre än någonsin och att det har varit en kontinuerlig försämring under de senaste tio åren. Inte heller har de någon löne- och prisuppräknings. Varför togs den bort? Förut hade de ju en sådan. Vad var alltså skälet till att löne- och prisuppräknings togs bort?

Jag menar att vi måste ta ett gemensamt ansvar för att bryta trenden. I sammanhanget bör kanske noteras att de fria grupperna står för 20–30 % av den totala teaterpubliken och för 40–50 % av barn- och ungdomsbesökarna.

När det gäller Kulturrådet och dess framtid kan det väl i dag i alla fall konstateras att man behöver en pott för projekt – för det nya som händer i landet. Stiftelsen Framtidens kultur står ensam i dag och ska möta allt det nya. Dess pengar minskar ständigt, för att så småningom – kanske om tio år – helt försvinna. Det är nog dags att redan nu ge Kulturrådet en pott för projekt så att man kan möta allt det som händer i landet.

I regeringsförklaringen betonar statsministern att konstnärernas villkor ska förbättras, och så sker. Varje år får de det lite bättre, och det är jättebra. Detta betonades redan i kulturpropositionen. Vi hoppas att det blir en musikallians och en dansallians – alltså att det inte bara är fråga om den teaterallians som finns i dag – och också att teateralliansens ställning förstärks. Det behövs nämligen.

Konstnärer som bildkonstnärer och tonsättare måste också på ett rimligt sätt kunna existera, och det kan de om de får en form av grundtrygghet – deras inkomster kommer ju högst sporadiskt.

Vidare utgår utskottet från att regeringen följer upp beslutet om att minska fonogramstödet. De nya teknikaliteterna kanske inte ger de effekter som regeringen förutsatt att de ska göra, och då finns det ingen majoritet här i kammaren för att sänka stödet – detta har vi inte diskuterat.

Fru talman! Jag är den enda som i dag talar för Miljöpartiet i kulturfrågor så jag kommer att tala lite längre.

När det gäller kultursponsring vill jag helt kort säga att vi här ser ett värdefullt *tillskott*. Men det är olyckligt att Regeringsrättens dom vad gäller kultursponsring inte medgav skillnad i kraven på exponering, relaterad till avdragsrätten mellan de båda kulturyttringarna idrott och kultur. Vi i Miljöpartiet anser att lagstiftningen behöver förtydligas så att det klart framgår att det är skillnad mellan idrottssponsring och kultursponsring.

Sedan vill jag säga några ord om samisk kultur och då betona religiösa trummor. Man kan säga att vår historiska behandling av det samiska ursprungsfolket saknar allt motstycke i Sverige. Och vi har fortfarande inte återlämnat de trummor som vi har konfiskerat. De finns i Nordiska museets källare. Samarbete med Åjtte har gjort att en del av trummorna har kunnat visas. Men vi tycker att i stället för att ha detta fantastiska kulturarv som rätteligen tillhör samerna i en källare på Nordiska museet ska man lämna tillbaka kulturskatten till samerna för att de i sin tur ska kunna bestämma hur den ska visas upp.

Så några ord om boken. Det är vi i kulturutskottet som ändå har målen med läsandet. Skönlitteratur på bredden är dyrt i dag. Alla jagar billig pocket, och urvalet är selektivt.

Har ni förresten läst Mary Wollstonecrafts bok? Tasso har det. Det är en fantastisk bok. Vilken kvinnlig pionjär! Det är helt otroligt. Den kostar över 300 kr. På senare år har jag inte heller hittat t.ex. Noam Chomsky i pocketupplaga. Han fanns en gång på 70-talet i pocketupplaga. Det var nog boken *I krig med Asien*. Den kunde man köpa då. Betänk vilka stora utgifter studenterna i dag har för litteratur.

Jag är orolig för läsandets avsmalning och vill påminna kulturministern om Kulturutredningen. Där sade alla partier unisont att om vi måste införa en kultur moms i Sverige – det var EU som tryckte på – ska den vara den lägsta, 6 %, och inkludera boken.

Så några ord om bibliotek. Alla kommuner gör inte som man gör i Stockholm, lägger ned biblioteken. I t.ex. Katrineholm på biblioteket Ängeln samarbetar man med ungdomar, med utställningar, med Riksutställningar. Man har olika verksamheter och ett öppet bibliotek, och det är alltid fullt med folk där. Dessutom bygger Katrineholm ut sina biblioteksfilialer. Vi hoppas på ett förtydligande av bibliotekslagen, för det behövs.

Så kort några ord om tidskrifter. De årliga återkommande evenemang som kulturtidskrifterna arrangerar skriver regeringen mycket positivt om. Men inga nya medel föreslås. Frågan behöver ses över, menar vi. Också stödet till invandrar- och minoritetsmedierna behöver ses över. Där har Miljöpartiet ett eget förslag. Säg att man öronmärker 15–20 % av medlen för professionell översättning av de olika invandrar- och minoritetsmediernas upplagor. Vi kan inte läsa dem, och man kan inte läsa varandras tidningar. Och det är inte bra för en ökad förståelse i samhället. Vi tycker att det är en bra idé.

Så har vi kulturarvet, där miljöbalken gör det möjligt att inrätta kulturresevat. Anslaget är nu fördubblat, och vi väntar på att det ska användas. Men för att det ska kunna användas krävs det samarbete med Naturvårdsverket. Vissa definitioner behöver klargöras. Ända sedan vi inrättade Nationalstadsparken i Stockholm har man inte lyckats definiera vad ett historiskt landskap är. Vi väntar på att man ska snabba på utvecklingen.

Det gäller också arkeologifrågan, där mycket återstår att önska. Vi har konflikten i Lund. Vi samlar på oss mycket föremål, och det ska vi göra. De ska dessutom vårdas. Men någon måste ta ansvar för att de också förvaltas. Det här är komplicerade frågor, och vi hoppas att de får en snar lösning.

När det gäller nya infrastrukturer och planeringen av dem finns det en klar tendens att man glömmer bort eller helt negligerar kulturarvet. I Västerhaninge gjorde man t.ex. nyligen ett sensationellt fynd, ett femkantigt tempel. Man tror att det är från 400 f.Kr. Liknande tempel har aldrig hittats i Sverige förut. Folk vallfärdade dit för att titta på utgrävningarna, och det var väl bevarat. Träpelare fanns kvar. Och vad hände sedan? Tja, kommunen bestämde att skyffla bort alltihop. Det ligger nu i en hög, och man bygger bostäder för 50-plus på området. Det är en präktig skandal. Det är Riksantikvarieämbetet som är ansvarigt. Man måste mer ut på fältet och öka kommunpolitikernas kunskap om deras skyldigheter.

Så tänker jag avsluta med att ställa en fråga till kulturministern vad gäller arbetet med bilden av kvinnan i medierna.

Ända sedan kvinnokonferensen i Beijing och förtydligandet i New York i somras säger man att världens länder, med hänvisning till pressfriheten, ska uppmuntra medierna att vidta självsanerande åtgärder när det gäller bilden av kvinnan i medierna. Det slogs fast att det är ländernas regeringar som är ansvariga för att bilden av kvinnan i medierna är jämställd. Nu visar ny forskning att den kvinnliga representationen i medierna är dålig. Och det är väl ingen som är förvånad över den forskningen. Men nu vill jag veta hur regeringen arbetar med frågan.

Tack för tålamodet med att jag pratar för tre stycken på en gång.

Anf. 69 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag har samma förutsättningar som Ewa Larsson. Hon pratar för tre, jag pratar för hela partiet. Därmed hinner man inte allt.

Ewa Larsson säger sig ju vara för en sänkt bokmoms. Så långt är det bra. Men jag vill veta hur mycket Ewa Larsson och Miljöpartiet är beredda att sätta bakom det kravet i förhandlingar, vad det är värt. Det kostar ju lite grann. Vad är Miljöpartiet berett att spara på eller offra för att få fram en bokmomssänkning? Eller är det bara fina ord som inte förpliktigar till något speciellt – en flört med nuvarande och blivande bokläsare och med studenter i förhållande till deras kurslitteratur? Det var det ena.

Det andra är ett svar när det gäller *public service*. Jag delar Ewa Larssons bekymmer över de uppgifter som har kommit fram om bristande betalningsvilja. Jag vet inte riktigt vad det pekar på mer än att jag tror att man upplever licensen som en skatt. Det är ungefär samma sak. Det är vi här som beslutar om hur hög den ska vara. Att vi nu inte vill höja den beror på att vi är emot vad vi tycker är skattehöjningar. Det är det ena enkla svaret. Det andra är att man får rätta mun efter den matsäck man tilldelas.

Men problemet är mycket djupare. Det är, precis som Ewa Larsson tar upp, finansieringen framöver med de ändrade förutsättningar vi nu får med t.ex. möjligheter att se TV via dator. Tar man bort det här med licens och ersätter den med något annat – om det ska vara skatt eller fond eller något annat vet jag inte i dag, men det håller vi på att titta på – sparar man in Radiotjänst och kontrollanter. Man sparar också in registrering när folk köper TV-apparater och liknande. Ewa Larsson vill väl inte införa en registrering även när vi köper datorer?

Anf. 70 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Nej, bevara mig väl, om vi börjar med det sista. En obligatorisk avgift är det ju lätt att inte uppfatta som skatt. Frågan är vad det är för skillnad mellan en obligatorisk avgift och en skatt. Medierna utvecklas, och i dag betalar man för innehav av en TV-apparat, en TV-apparat som man kan använda för dataändamål och TV-spel och som man i framtiden kommer att än mer kunna använda för interaktiva tjänster. Det blir svårt att logiskt förklara varför man ska betala för innehavet.

Man måste tänka på att systemet kom till när det inte fanns det utbud som finns i dag och som alltfler använder sig av. Jag tycker att vi bör kunna diskutera att finansiera *public service* på andra sätt, t.ex. direkt via skattsedeln och även på andra sätt.

När det gäller bokmomsen välkomnar Miljöpartiet att Folkpartiet nu är med på banan när det gäller att sänka bokmomsen. Vi har haft det i vårt partiprogram så länge vi har haft ett partiprogram. Det är i 20 år. Vi tycker att det är rimligt att i det partiprogrammet inte ha någon moms på böcker alls. Men eftersom utvecklingen har gått framåt, eller bakåt eller hur jag ska tolka EU-inträdet, och vi i dag har skyldighet att ha en generell kultur moms kan vi tycka att det är rimligt, precis som Kulturutredningen där alla partier var överens, att även boken inkluderas av den lägsta kultur moms, 6 %.

Anf. 71 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är eniga om att fundera över finansieringen av *public service*, för *public service* är oerhört viktig. Också om det är vi eniga. Jag har i dag ingen lösning på detta. Vi jobbar för närvarande intensivt med detta i partiet.

Det är också en balansgång mellan *public service* oberoende och det statliga inflytandet, som man inte ska glömma. Det är riksdagen som fastställer TV-avgiften, liksom riksdagen också fastställer skatt. Möjligtvis kan man hitta en tillräckligt oberoende ställning eller ha en annan möjlighet till finansiering.

Detta tarvar mycket av ”tänk”, som det numera heter på floskelspråk.

Vad gäller bokmomsen är skillnaden den att Miljöpartiet nu sitter med i regeringsunderlaget och av och till talar om att man fått igenom förslag. Det är därför som jag undrar vad Miljöpartiet är berett att spara in på för att få igenom bokmomssänkningen och inte bara ha den i parti-programmet.

Anf. 72 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Det går ju väldigt bra för Sverige just nu, Lennart Kollmats. Det finns utrymme för skattesänkningar. Många partier har olika förslag till skattesänkningar. Det vore väldigt bra om vi gemensamt inte bara i kulturutskottet utan hela vägen upp till finansutskottet kunde vara överens om att det finns ett finansiellt utrymme för att sänka bokmomsen. Det gör ju det. Vi behöver alltså inte spara på någonting. Det är väldigt enkelt för oss politiker att föreslå sänkt bokmoms. Det har vi också gjort, och det kommer vi att fortsätta att göra.

Vi hoppas att regeringen till slut ska tycka att det här är en så pass viktig skattesänkingsfråga att den går före andra skattesänkningar. Det är en väldigt viktig fråga.

Anf. 73 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag ska koncentrera mig på två saker. Det gäller för det första några synpunkter på övergripande kulturpolitik och för det andra *public service*.

När det gäller den övergripande kulturpolitiken vill jag göra en positionsmarkering, nämligen att den socialdemokratiska synen på kulturen innebär att denna är en dimension i samhället, alltså mer än bara en sektor. Det är en dimension i människors liv och en drivkraft till samhällsutveckling. Därför finns det också en viktig jämlikhetsaspekt i sammanhanget, som innebär att alla människor ska få möjlighet att utveckla sin skapande kraft och ta del av kulturlivet.

När man diskuterar de kulturpolitiska målen tror jag att det är ganska viktigt att framför allt till Lennart Kollmats säga att beslut om de kulturpolitiska mål som vi nu diskuterar fattades 1996, alltså inte 1974. Jag säger det därför att det beslut som togs 1996 hade föregåtts av ett mycket långt arbete i den kulturpolitiska utredningen. Riksdagen tog sedan beslut efter förslag från regeringen om fastställande av de kulturpolitiska målen. Folkpartiets representant i utskottet vid den tidpunkten medverkade mycket aktivt i detta sammanhang, och vi fick en bredd i besluten. Moderaterna hade liksom även Miljöpartiet på någon punkt en avvikande

mening, men det var fråga om en bred markering av att det var fråga om nationella mål.

Vi har haft dessa mål i ungefär fyra år, och Lennart Kollmats vill nu riva upp dem. Det innebär att han inte vill medverka till att de får det ordentliga genomslag som de tidigare målen faktiskt fick. Jag tycker att det är beklagligt att Folkpartiet här i riksdagen har valt att inta den ståndpunkten.

Birgitta Sellén använde uttrycket ”den kulturella allemansrätten”. Jag tycker att det är ett bra uttryck. För mig handlar det om en ökad tillgänglighet, alltså att kulturen ska finnas i hela landet. Det är viktigt att vi medverkar till att kulturens värden görs tillgängliga för alla människor. Här har samhället i vid mening också ett ansvar för en bra infrastruktur. Det gäller exempelvis samlingslokaler, som Birgitta Sellén själv var inne på, det gäller skolan, det gäller radio och TV och det gäller barnen.

Inom parentes sagt är jag när det gäller barnen förvånad över att moderaterna i sin mångordiga reservation inte nämner barnen med ett enda ord.

Jag vill också passa på att säga till Elisabeth Fleetwood att det inte är sant att Socialdemokraterna är motståndare till sponsring. Hade vi varit det skulle vi ha medverkat till en annan utgångspunkt för diskussionen.

Jag tycker att det är bra att företag sponsrar t.ex. Operan och Dramaten, och jag tycker att det är bra att Volvo kan vara med om att sponsra Göteborgssymfonikerna, men självklart får inte sponsorerna påverka mål och inriktning i verksamheten.

Jag går över till att något kommentera Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion. Den beredningsgrupp som nu arbetar utgår i stor utsträckning från det utmärkta arbete som Anders Ljunggren har gjort i form av en kartläggning och en probleminventering. Jag tycker att det är viktigt att slå fast några principer i utgångspunkterna.

Den första är att programföretagen ska vara oberoende av politiska och kommersiella intressen, och jag menar att avgiftsfinansiering garanterar företagets integritet både gentemot staten och gentemot kommersiella intressen. Man kan också säga att ett förändrat samhälle kräver ändrade förutsättningar. Det är därför självklart att vi ganska förutsättningslöst får gå igenom villkoren för *public service*-företagen. Vi vet dock att de åtnjuter en hög grad av förtroende hos den svenska allmänheten. De som i morse t.ex. åkte tunnelbana och hade tillfälle att läsa Metro kunde då se att det gjorts trovärdighetsmätningar där Sveriges Television fått ett mycket gott betyg. Undersökning efter undersökning har givit samma resultat. Detta visar att vi i detta sammanhang har ett ansvar.

Programbolagen har ju många och viktiga uppgifter. En uppgift är att ta ansvar för att erbjuda ett programutbud också för etniska och språkliga minoriteter. Jag tycker inom parentes sagt att t.ex. Utbildningsradion inför en kommande tillståndsperiod faktiskt borde kunna göra mer än vad som för närvarande sker i det här sammanhanget. Jag tror också att det är rimligt att vi har en speciell policy när det gäller funktionshindrade. Jag syftar framför allt på syn- och hörselskadade, som *public service*-företagen har ett speciellt ansvar för. Vi vet att inga andra programbolag tar ansvar för dessa grupper. De kommer säkert inte heller i framtiden att göra det.

En annan punkt är att det är viktigt att vi tydliggör kraven på regional produktion. Det förekommer med jämna mellanrum ett ifrågasättande av dessa, t.ex. målet att 55 % av produktionen ska vara förlagd utanför Stockholmsområdet. Jag tycker att ett sådant mål måste kvarstå. Det har ifrågasatts bl.a. från den utgångspunkten att det leder till att man inte förlägger någon tung produktion ute i landet utan att det med den modell som man har skulle vara naturligt att låta den vara koncentrerad till Stockholm.

Jag tycker att det är ett felaktigt synsätt, men om det finns en sådan fara tror jag att utläggningmålet måste kopplas till ett ekonomiskt eller annat verifierbart mål i dessa sammanhang. Jag tycker alltså att det är viktigt att målen kvarstår men eventuellt kompletteras med någon form av kvalitetsmål.

Jag har i några sammanhang sagt – och det vill jag återigen betona – att bolaget heter Sveriges Television, inte Stockholms Television.

Jag måste något återkomma till moderaterna. De skriver i motion K400 käckt: Sälj ut Utbildningsradion! I motioner som behandlats tidigare år har man skrivit: Sälj ut SVT 2! Sälj ut P4! Snäva av programverksamheten till något som är mer inriktat på eliterna! Jag ser i moderaternas motion inget av de här ordvalen utöver det som gäller Utbildningsradion.

Därför skulle jag vilja fråga Elisabeth Fleetwood eller någon annan moderat företrädare i debatten var moderaterna står i dag. Har ni närmat er oss? Avstår ni från de stora röjningsfesterna, där man ska hugga bort viktiga delar av *public service*-verksamheten? Om så är fallet, hälsar jag er gärna välkomna till den stora majoritet som vill stå upp för *public service*-verksamheten.

TV-avgifterna har diskuterats. Det är viktigt att vi slår vakt om TV-avgiften. Jag har noga följt den debatt som har varit. Jag är övertygad om att Radiotjänst i Kiruna kommer att göra ingående kontroller. Jag vill bara säga ett par saker som kommentar till en alternativ skattefinansiering.

Oberoendet för *public service*-företagen är ett viktigt skäl till att TV-avgiften tas ut i särskild ordning och inte via skatten. Man har armslängds lucka till politikerna i det fallet. Jag ska gärna medge att det kan finnas problem med det. Ett sådant problem kan vara avgiftsskolket och den tekniska utvecklingen. Det är bakgrunden till att regeringen har tillsatt en utredningsman som ska titta på frågorna. Dessutom gör Radiotjänst i Kiruna årligen en undersökning om hur det förhåller sig. Radiotjänst har fram till nu uppskattat att ungefär 8 % av dem som borde betala är skolkare. Den frågan får vi anledning att återkomma till i den vidare beredningen.

Moderaterna och Folkpartiet säger nej till höjningen av TV-avgiften med blygsamma 24 kr. Att Moderaterna gör det kan jag förstå. Men jag har svårare att följa med om Folkpartiet, som säger sig vilja slå vakt om *public service*, vill medverka till att rundradiokontot redan i år får röda siffror. De klarar inte sitt uppdrag att få in tillräckligt med pengar för verksamheten.

Fru talman! Det är viktigt att vi ligger i framkant av den tekniska utvecklingen också när det gäller *public service*-företagen. Vi tar nu ställning till en digitalisering, som innebär att digital TV kommer att kunna

följas i stort sett i hela landet. På motsvarande sätt är det viktigt att kunna satsa på digital radio, det som kallas för DAB. Här sker en utveckling runtom i andra länder. Det är en viktig förutsättning för att kunna utveckla och stärka *public service*-verksamheten.

Fru talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till kulturutskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 74 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det var utmärkt med Åke Gustavssons ställningstagande kring sponsring. Det besparade mig en fråga med anledning av kulturministerns uttalande för någon vecka sedan. Hon sade då att det med sponsring blir någon sorts hemkänsla, en äganderätt, som innebär att sponserna styr verksamheten. Det känns som om man träder in i någon annans vardagsrum i stället för i en allmänfinansierad kulturverksamhet. Det speglar en helt annan inställning till sponsring.

Jag vill påpeka för Åke Gustavsson att jag sade i mitt inlägg att målen omarbetades 1996. Jag vet inte om det var då Åke Gustavsson diskuterade motorväg mellan Borås och Jönköping med en kollega från Borås. Dessutom poängterade jag att det finns en viktig skillnad. Det ena var statliga kulturmål. Det andra var nationella mål. Det är för mig en viktig skillnad, och det sade jag i mitt anförande. Skillnaden nu är att vi i Folkpartiet vill utveckla målen ytterligare.

Slutligen vill jag säga följande som svar på ytterligare en fråga. Det gläder mig att jag får till stånd en debatt i kulturfrågor med mina inlägg. Åke Gustavsson sade att rundradiokontot redan i år får röda siffror. Jag lovar att det inte kan bero på vårt förslag att bibehålla avgiften för nästa år.

Anf. 75 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Dessvärre kan det nog komma att bli så. Om Radiotjänst är duktigare på att få in TV-avgifterna – och det tror jag att Radiotjänst kan vara – behöver den situationen inte uppstå. Det är snarast så att det är trångt redan med en höjning med 24 kr.

Lennart Kollmats tar upp de kulturpolitiska målen. Uppriktigt sagt kan jag inte se på vilket sätt målen utvecklas genom det förslag som Folkpartiet har lagt fram, i förhållande till de nu gällande målen. Om en princip är vi nog hyggligt överens, nämligen att det är värdefullt om målen kan vara utvärderingsbara. Det är möjligt att man, utifrån nu gällande mål, kan diskutera det vidare.

Fru talman! Eftersom jag höll mitt anförande förra gången svarade jag inte på den fråga som Lennart Kollmats ställde i sitt anförande, om jag har förtroende för att mina partikamrater i Jönköpings län klarar fördelningen av kulturanslagen. Svaret på den frågan är enkelt: Självklart har jag det.

Här handlar det om vilket ansvar man ska ha på nationell, regional respektive lokal nivå. Den s.k. PARK-kommitten har nu lagt fram sitt betänkande. Där diskuteras de relationerna, inte minst på kulturområdet. Den utredningen är nu föremål för remissbehandling. Jag vill för min del avvakta de synpunkter som kommer in från olika håll, inte minst från olika regionala organ i detta sammanhang.

Svaret på Lennart Kollmats fråga är att jag har fullt förtroende för de socialdemokrater som sitter i de regionala organen i Jönköpings län.

Prot. 2000/01:36
29 november

Anf. 76 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att Åke Gustavsson också hade förtroende för de folkpartistiska ledamöterna på den regionala nivån. Jag är positiv till min läggning och noterar med tillfredsställelse Åke Gustavssons svar och försöker förstå att det finns en antydning till en positiv inställning till att kunna lägga ut en kulturpåse. Det är viktigt att den ska användas till kultur. Sedan har regionen själv att göra en fördelning mellan olika kulturella verksamheter.

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 77 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Eftersom Folkpartiet och Socialdemokraterna samregerar i landstinget i Jönköpings län kan jag inkludera Folkpartiet.

Fru talman! En sak till. Det gäller Riksteatern och Riksutställningar, som Lennart Kollmats ville skära ned på. Lennart Kollmats har nu inte tillfälle till ytterligare repliker.

Den verksamhet som Riksteatern och Riksutställningar har möjliggör en del stora produktioner som annars inte hade kunnat komma till stånd. Jag ska ta två exempel. I somras kunde åtskilliga, inte minst unga människor, njuta av uppsättningen av musikalen Hair. Parken Zoo i Eskilstuna hade inte haft en chans att visa den, om man inte kunnat göra en turnésatsning, bl.a. tillsammans med Parkteatern i Stockholm. För något år sedan gjorde Riksutställningar en turné som hette Spåra staden, som bl.a. SJ var med och sponsrade. Man kunde runtom i landet visa på arkitektur, hur staden växer fram, ljuset i staden osv. I anslutning till det arrangerades ett antal seminarier. Om Riksutställningar inte hade funnits, hade man inte haft den chansen. Man ska vara försiktig när man går på den här typen av viktiga nationella institutioner. Jag försökte att inte vara alltför polemisk, eftersom jag vet att Lennart Kollmats nu inte har möjlighet till replik.

Anf. 78 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Jag blev lite förvånad över Åke Gustavssons angrepp på att barnen inte finns med i vår partimotion. Jag slog upp den, och bland det första jag träffade på var skolan. Vilka är det som går i skolan om inte barnen? Det är väl känt hur jag i ganska många år har talat om skolans betydelse för alla barn, både förskola och skola. Det gäller hela vägen upp. Naturligtvis har vi inte glömt barnen, Åke Gustavsson. Det var ett lite fult påhopp.

Låt mig ta ett exempel när det gäller sponsring. Det vore bra – jag är ledsen att behöva säga ”vore” – om jag kunde tro på Åke Gustavssons ord om att ni inte är emot sponsring. När jag satt i styrelsen för Statens konstmuseer för ganska många år sedan fanns det absolut ingenting kvar till verksamhet när man hade betalat lokalkostnader, löner och de säkerhetskostnader som följer med museerna. All verksamhet bekostades av sponsoringar. Det visar hur viktiga sponsormedlen är på toppen just för att de kan gå till verksamheten. Det är precis samma sak i dag både med Statens konstmuseer och med många andra verksamheter.

Jag har framför mig ett protokoll där kulturministern säger följande med anledning av sponsring. Hon får frågan varför inte alla skulle ha tillgång till kultur bara för att man lägger ut det på entreprenad eller betalar det med sponsorpengar. Då svarar kulturministern: Det är för att sponsring innebär t.ex. att det inte är vår allmänna angelägenhet, vår allmänna tillgång, om sponsringen antar de dimensioner som Stockholms borgerliga ledning är ute efter.

Jag har inte hört talas om att Stockholms borgerliga ledning är ute efter några sponsorpengar mer än i den dimension som redan gäller, som brukar vara 2–4 %.

Anf. 79 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag refererade i det här fallet inte till Moderaternas motion utan till Moderaternas reservation nr 2 som är fogad till utskottets betänkande. Den handlar om utgångspunkterna för kulturpolitiken. Det var i det sammanhanget som jag tog upp frågan. Sedan beklagar jag att Elisabeth Fleetwood betraktar det som ett påhopp.

När det gäller sponsring säger Elisabeth Fleetwood: Det vore bra om jag kunde tro på vad Åke Gustavsson säger. Jag hoppas att vi alla är ute i ärliga avsikter och säger vad vi tycker och hur vi uppfattar situationen. Jag tycker faktiskt att Elisabeth Fleetwood ska tro på vad jag säger i det här sammanhanget.

Både Elisabeth Fleetwood och jag inser ju att sponsring också kan innebära ett problem, nämligen om det påverkar verksamhetens mål och inriktning. Det finns också där gränser som man bör sätta i dessa sammanhang. Det är inte bara svart eller vitt. Vi måste ändå försöka att problematisera frågeställningen något. Det tror jag att vi alla tjänar på, inklusive sponsorerna, och framför allt institutionernas trovärdighet.

Anf. 80 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! När det gäller det sista – påverkan, mål och inriktning – är vi helt eniga. Det är inte frågan om det. Däremot kan det för företagen vara en tillgång att få synas i en sådan positiv verksamhet genom annonsering och annat.

Glöm inte bort det som jag uppfattar som det allra viktigaste. Man kan få med nya grupper, nya åskådare och nya medverkande, genom att företaget får vissa förmåner. Det kan t.ex. få hyra teatern, om det nu gäller en teater, en kväll för sina anställda.

Vi vet att det många gånger har hänt att anställda en sådan kväll för första gången har gått på en teater och återkommit regelbundet därefter. Då har sponsringen gjort just det som vi alla vill, nämligen spritt kulturen till flera.

Anf. 81 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det här kan kanske bli mycket skrik för lite ull. Jag ska bara nöja mig med att nu konstatera att utgångspunkten för företagen är att det är en tillgång för dem att sponsra. Inget företag tar på sig en utgift om det inte ser det som en satsning i något sammanhang. Det kan vara en satsning på marknadsföring eller någonting annat. Det är det yttersta syftet för verksamheten.

Jag vill lägga till en sak som jag inte tror är oviktig. Det är viktigt att företag känner sig som en del av det lokalsamhälle som de verkar i. Det tycker jag mig också märka i större utsträckning. Om ett utrikes uttryck tillåts finns det ett amerikanskt uttryck som säger att man ska vara *a good citizen*, dvs. en god samhällsmedborgare.

Jag tycker att Svenska Spel i Visby i det sammanhanget illustrerar det på ett väldigt bra sätt. Där är man varje år vecka 32 med och sponsrar Medeltidsveckan i Visby. Den hade inte alls fått den omfattningen den har om inte Svenska Spel varit med.

Anf. 82 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill först bara kommentera det som Åke Gustavsson sade sist. Det är dessutom förbjudet med Coca-Colaburkar på Medeltidsveckan. Det innebär att man inte sponsrar hur som helst utan har en medveten kultursponsring. Det tycker jag är det allra bästa.

Jag vill ställa en fråga om *public service*-bolagens frihet, som Åke Gustavsson tog upp. En obligatorisk avgift garanterar frihet, sade Åke Gustavsson. Men det är ju riksdagen som avgör storleken på avgiften. Så var det med den friheten!

Det är också riksdagen som fastställer *public service*-avtalet, det är riksdagen som fastställer sändningstillståndet, och det är regeringen som fastställer anslagsvillkoren. Vad skulle skillnaden bli om man i stället direktfinansierade? Allt detta skulle fortsätta att gälla precis som i dag. Det är mycket pengar det handlar om. Det är en stor fråga, och jag tycker att det är viktigt att man debatterar den.

När betalningsviljan har sviktat i andra EU-länder har t.ex. *public service*-kanaler sålts ut. Det finns partier här i riksdagen som föreslår det. Eller så har man infört reklam i *public service*-kanaler. Det finns också partier här i riksdagen som tycker att man ska göra det. Det vill inte Miljöpartiet.

Om nu utvecklingen blir att allt färre vill betala för innehav av TV – eller medieburk, som det blir framöver – hur vill då Åke Gustavsson garantera en stark, bred och högkvalitativ *public service*?

Anf. 83 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! När det först gäller historieskrivningen är det inte korrekt att allt färre betalar avgiften. Radiotjänst har sedan någon månad tillbaka noterat en stigande trend. Det har inte varit *all time high*, men år 2000 har varit ett av de bättre åren ur den synpunkten.

Den andra frågan gäller friheten och oberoendet från politiken. Om bolagen finansieras via statsbudgeten finns risken att de återkommande hamnar i en politisk diskussion med de politiska partierna, regeringen osv.

Man skulle kunna säga: Nu är budgetläget ansträngt, och det är angeläget att vi satsar på andra områden. Därför får vi hålla tillbaka på radio och TV, och därför håller vi tillbaka anslagen.

I stället har programbolagen själva genom sitt dotterbolag ansvaret för att plocka in pengarna, som staten inte har med att göra i den delen.

Sedan är det slutligen korrekt att riksdagen fattar två beslut om anslaget till *public service*-företagen. Det ena gäller avgiftens storlek. Det

andra gäller hur mycket anslag vardera av programbolagen ska få efter den fördelningsprincip man har.

Självklart ska man i beredningen diskutera allt detta förutsättningslöst. Men jag vill varna för att man kan hamna ur askan i elden genom att säga: Nu tar vi det skattevägen, och då blir det inga problem. Jag tror faktiskt inte att det är riktigt så enkelt. Det gör jag framför allt av det skälet att bolagen riskerar att hamna i ett större beroende av statsmakerna.

Sedan får man i beredningen också diskutera hur man ska ha det med anslagsvillkor, sändningstillståndet och kanske med bolagsordningen. Kanske ska man också fundera lite grann på radio- och TV-lagen. Men det är inte någon fråga som vi nu har att ta ställning till. Nu gäller den konkreta frågan TV-avgiften.

Anf. 84 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi har en väldigt stark betalningsvillighet i Sverige för TV-avgifter jämfört med i våra europeiska grannländer. Men frågan är hur länge vi kan hålla kvaliteten på *public service*-TV så att de som betalar vill fortsätta att betala. Hur kan vi i framtiden motivera att man betalar för en medieburk med vilken man gör så mycket annat än ser på *public service*-TV?

Det är en viktig fråga. Man måste se på den ur flera olika aspekter. Det behövs mycket pengar för att hålla kvaliteten. Det gäller bl.a. den kvalitet som vi i Public service-beredningen vill att bolaget ska ha. Vi ställer en mängd olika höga krav på utbudets utformning, och riksdagen fastställer det. Riksdagen fastställer också avgiftens storlek.

Jag menar att vi i dag har ett stort inflytande på att kunna bevara en bra *public service*. Om man betalar direkt över skattsedeln blir ansvaret tydligare än vad det är i dag. Men jag medger att det kan finnas en del som kan få den missuppfattning som Åke Gustavsson är rädd för.

Om det är en stigande trend att fler betalar eller inte i Sverige vill jag inte diskutera. Jag har inte granskat siffrorna exakt. Men jag vet att det är en allmän attityd i samhället att man struntar i att betala. Det är ungdomar som inte ser något skäl att betala avgiften.

Det finns också de som av ekonomiska skäl lägger räkningen till Radiotjänst längst ned i bunten, och de kommer aldrig ned till just den räkningen. Det vore synd om de i framtiden inte hade möjlighet att kunna se *public service*-TV.

Anf. 85 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Vi behöver inte fortsätta den här diskussionen så mycket längre. Jag ska bara göra några konstateranden.

Det ena är att vi i det ordentliga land som Sverige är inte vet exakt i dag hur många hushåll vi har eftersom vi inte har haft någon folk- och bostadsräkning sedan 1990, tror jag att det var. Det är ju den man relaterar till när man säger att si och så många procent av hushållen skolkar osv. Det är den ena osäkerhetssiffran.

Det andra är att alla hushåll faktiskt inte har någon TV, och då ska de heller inte betala någon TV-avgift. Därför kan man inte heller av det skälet säga att 100 % ska betala.

Det tredje är att det kan finnas lagliga skäl att inte betala. Det gäller visst äldreboende, en del studentboende, klienter, sjömän, diplomater osv. som är undantagna i sammanhanget. Det går alltså inte att säga: Exakt så här ser det ut. Men man ska ju komma så nära man kan i de här sammanhangen.

Om man har en TV-apparat och av lagliga skäl är skyldig att betala en TV-avgift ska man självfallet göra det. Jag ser ingen bestämd tendens att det skulle vara så att skolket i Sverige ökar, vilket är den bild som medialt målades upp för någon dag sedan. Jag betvivlar det i hög grad, med den insikt som jag har i verksamheten.

Däremot håller jag med om att det kan bli problem framöver med ny teknik. Lagen knyter an till innehavet av en TV-apparat, och har man andra tekniska lösningar och distributionsformer i sammanhanget är vi i en ny situation. Denna situation försöker man möta genom att titta över det hela.

Anf. 86 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 3 och 20. Jag har tydligen sagt någonting annat, har jag fått reda på i efterhand.

Jag noterar sedan att Åke Gustavsson och kulturministern tycks se helt olika på frågan om sponsring. Åke Gustavsson och jag står betydligt närmare varandra än kulturministern och jag gör. Jag tror att Åke Gustavsson är inne på att man skulle behöva uppmuntra sponsring på olika sätt. Om det ska ske så vet alla att möjligheten till avdragsrätt behöver förtydligas. Därför är min fråga till Åke Gustavsson: Är han beredd att verka för att reglerna förtydligas? Då undviker man att olika skattemyndigheter gör olika bedömningar och att det blir en osäkerhet som gör att det är svårt att få långsiktighet. Långsiktigheten är ju också en viktig del i sponsorverksamhet – det måste bli långsiktigt och under flera år så att kulturverksamheten vet vad den har att räkna med.

Det är intressant att det dras i gång en debatt angående *public service* och många av de frågor som Översynskommittén sitter och jobbar med. Det är svårt att i ett replikskifte tala om precis hur vi står. Jag tycker kanske inte heller att detta är rätt plats och tid att göra det på. Det ska nämligen varje parti föra fram, och åsikterna ska blötas och stötas mot varandra i den beredningsgrupp som sitter. Det handlar t.ex. om hur vi på bästa sätt ska garantera att Sveriges Television och Sveriges Radio verkligen blir en *public service*-verksamhet för hela landet. Hur gör man det på bästa sätt? Är det genom att ta en procentsiffra när det handlar om produktion på olika ställen i landet, eller kan man göra det på något annat sätt? Det ska vi fortsätta att diskutera.

Men en fråga som vi ska diskutera här är kvalitetspengarna till de olika bolagen. För nästa år får Sveriges Radio bara fem miljoner. Vi har föreslagit ytterligare fem. Även det är väldigt lite i förhållande till vad Sveriges Television får. Jag vill höra hur Åke Gustavsson ser på skillnaden. Även Sveriges Radio har ju stora utgifter för övergången till digital teknik.

Anf. 87 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tar det sista först. Jag har för mig att kostnaden för Sveriges Radio för övergången till digital teknik har legat på 160 miljo-

ner, vilket man också har fått särskilda pengar för. Vad vi tycker i det här sammanhanget framgår av betänkandet. På den här punkten har Inger Davidson reserverat sig. Jag vill nu bara göra en mer principiell markering, nämligen den att jag tror att det vore bättre, just med tanke på oberoende och frihet som vi har talat om tidigare, att man undviker att öronmärka pengar. Det kan uppstå speciella situationer, t.ex. som i samband med kvalitetspengarna och nu i övergången till en digital teknik, då man av sådana skäl tvingas att göra så här. Men i övrigt tycker jag att man ska försöka hålla rent. Pengarna ska vara generella.

Den digitala tekniken är Inger Davidson och jag helt överens om såvitt jag förstår. Dessutom tror jag att det är viktigt att *public service*-företagen går före och ligger i framkant i de här sammanhangen. I motsats till en del propagandister tycker jag att det rullar på ganska hyggligt för TV. Man är uppe i närmare 40 000 *set up*-boxar nu, om jag inte kommer ihåg helt fel. Däremot är det trögt på DAB-sidan därför att man inte har någon draghjälp på marknaden. Om vi menar allvar med att Sveriges Radio ska få en chans att komma in i den digitala tekniken tror jag att det är viktigt att vi genom lagstiftning och på annat sätt ser över hur vi aktivt ska stödja en utveckling av DAB-tekniken i Sverige. Det är nämligen inte till glädje bara för *public service*, utan det är självfallet till glädje för mediemarknaden över huvud taget.

Anf. 88 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Vi kan väl ta en vända till då om avgiftsfinansieringen i framtiden. Vi är ju överens om den lilla höjning som nu föreslås inför nästa år. Hur hela systemet ska se ut ska däremot diskuteras i beredningsgruppen.

Man kan säga att oberoendet från den politiska sfären inte har varit så enormt stort. Det har jag som företrädare för Kristdemokraterna i många sammanhang fått uppleva innan vi hamnade i positionen att vi kom in i riksdagen. Den politiska styrningen kan alltså ske på många olika sätt. Jag ser inte heller någon bättre finansieringsmöjlighet i dag än avgiftsfinansieringen. Det är möjligt att skattefinansieringen skulle öka beroendet ännu mer. Därför ska vi diskutera det i de forum där det ska diskuteras.

Jag återkommer till frågan om kvalitetspengarna. Sveriges Radio har en oerhört viktig uppgift i att hålla hög kvalitet – och gör det också när det gäller innehållet i många av sina program. Men det finns bekymmer i dag på Sveriges Radio. Man är orolig för framtiden, och man är framför allt orolig för om man ska kunna uppehålla den höga kvalitet som man har haft inom kulturbevakning, samhällsdebatt osv. Det är kvalitetspengar som det handlar om här. Jag frågar igen varför man gör så olika bedömning av Sveriges Television och Sveriges Radio.

Anf. 89 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Först ska jag svara på frågan om sponsring, som jag glömde i det förra replikskiftet. Jag tycker att lagstiftningen ska vara tydlig och klar. Finns det otydligheter så att man hamnar på olika slutsatser i olika delar av landet eller vad det nu kan vara så bör lagstiftningen vara klarare och träffa mer exakt.

När det gäller Sveriges Radios ekonomi och kvalitetspengarna så tror jag att vi alla är medvetna om att läget är kärvt. Ska jag vara riktigt upp-

riktig så hade jag önskat mig att vi hade kunnat nå en högre höjning av TV-avgiften. Då hade man lättare fått in mer pengar på rundradiokontot, och därmed också kunnat öka anslaget. Nu har vi inte det förhållandet, och därför återstår för oss nu att vi i den beredning i vilken samtliga partier från riksdagen är närvarande får titta också på den här frågan. Det står beredningen fritt att ta upp alla frågor om villkoren inför en kommande tillståndsperiod. Jag är ganska övertygad om att också kvalitetsfrågorna för Sveriges Radio kommer att tas upp i den diskussionen. Jag hoppas också att frågor av typ Sisuradio kan komma upp. Jag har nämligen fått information om att man där inte har fått den utdelning man borde ha fått i förhållande till de anslagsvillkor och sändningstillstånd som gäller.

Anf. 90 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det var trevligt att Åke Gustavsson gillade vårt begrepp ”kulturell allemansrätt”. Jag hoppas att det kan bli ett ord på allas läppar.

Jag ställde en fråga till Åke Gustavsson om budgeten och anslaget från Svenska Spel till idrotten. I prognoser har det sagts att det skulle uppgå till 120 miljoner. I idrottspropositionen pratades t.o.m. om upp till 200 miljoner. Men år 2000 fick de 93 miljoner, och man föreslår att Svenska Spel ska ge ett bidrag på 60 miljoner för år 2001.

Det finns väldigt fina och övergripande syften för statsbidragen. De ska bidra till att utveckla barns och ungdomars intresse och benägenhet för motion, göra det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion och bidra till att väcka ett livslångt intresse för motion och därmed främja en god hälsa hos alla människor.

Vi kan bara konstatera att vi inte har nått upp till detta, i alla fall inte det sista. De pengar som finns i budgeten i dag har inte ökat någonting, och de är redan utportionerade. Det finns liksom ingenting mer att ge. Hur ska man komma till rätta med detta så att idrottsrörelsen kan planera och möjligen få mer pengar? Hur ska man kunna leva upp till den här prognosen? Det skulle betyda oerhört mycket om de kunde få 120 miljoner i stället för, som nu för år 2001, 60 miljoner från Svenska Spel.

Anf. 91 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag har koncentrerat mig på de mer övergripande frågorna och på *public service*. Den som har hand om förståndet i utskottsgruppen i den här frågan är Annika Nilsson. Jag utgår ifrån att hon kommer att kommentera den här frågan senare.

Den andra frågan gällde kulturell allemansrätt. Vi kan gärna diskutera olika begrepp osv. Jag använde mig av det begreppet. Jag tycker att det är ett bra begrepp. Sedan tillför det också att samhället tar ansvar för en kulturell infrastruktur. Det tycker jag också är mer handfast. Men allemansrätt är ju någonting som är positivt. Man menar att detta är öppet för alla. Det ska vara en tillgång, en option och en möjlighet för alla. Jag tror inte att vi har några större meningsskiljaktigheter på den punkten, utan vi är nog tämligen överens.

Anf. 92 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag ser fram emot Annika Nilssons inlägg här. Där ser man vådan av att vara ett stort parti. I vårt parti får vi ta ansvar för hela

biten. Då hade jag kanske kunnat svara om jag hade varit i Åke Gustavssons ställe. Nu får jag alltså ge mig till tåls. Jag hoppas att Annika Nilsson även tar upp hur vi ska kunna få ordning på hälsan för människorna. Vi ser ju att folkhälsan vacklar.

Anf. 93 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är tvungen att ta en replik här. Det är ingen våda av att vara ett större parti. Det är precis tvärtom. Genom att vi är fler kan vi också borra mer i frågorna. Det kommer ni att märka på kulturministerns anförande här också. Det är en utomordentligt god kvalitet i vårt parti. Vi är ett stort parti, men vi vill gärna bli lite större.

Anf. 94 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Under 90-talets krisår tvingades staten spara på en rad viktiga områden. Det gällde dock inte kulturen. Här har statens satsningar stadigt ökat varje år, även när det såg som mörkast ut. Sammantaget handlar det om en permanent ökning på en bra bit över en halv miljard kronor per år enbart när det gäller tillgångarna inom kulturbudgeten. Till detta kommer kultursatsningar som ligger inom andra utgiftsområden.

För regeringen och för oss socialdemokrater har det varit självklart. Kultur är för oss inget man beviljar sig enbart i goda tider utan något som är intimt förknippat med innehållet i demokratin och med vår syn på människors lika värde och möjligheter. Jag kan gärna ansluta mig till Birgitta Selléns tankar kring en kulturell allemansrätt.

Detta betyder nu inte att all kulturverksamhet har gått opåverkad ur de här svåra saneringsåren. Så är det verkligen inte. Vi beskriver det ganska ingående i årets budgetproposition.

Ambitionen från regeringens sida har dock varit att värna den kulturella infrastrukturen, dvs. att under krisåren så långt som möjligt stötta befintliga kulturinstitutioner och verksamheter så att de skulle kunna överleva de här tunga åren, och samtidigt uppmärksamma det nya som har växt fram även under krisåren och som fortfarande växer fram i form av nya konstnärliga uttryck och nya verksamhetsformer.

Detta har betytt att en betydande del av de statliga tillskotten har fått användas till att fylla svarta hål som har uppstått när kommuner och landsting har haft svårt att hålla fast vid sina ambitioner när det gäller kulturen. Det har i sin tur inneburit att vissa statliga kulturinstitutioner inte har fått tillräckliga resurser.

Med årets budgetproposition kan vi konstatera att aktion rädna infrastrukturen i stort sett har lyckats. Biblioteken finns där, och de är öppna och avgiftsfria för alla. Det finns dessutom en hel del nya bibliotek, även om vi beklagar att en del filialer har råkat illa ut. Teatrarna har inte bommat igen. Museerna lever osv.

Därmed kan vi också gå vidare med att bättre ta hand om den kulturella infrastrukturen som vi har lyckats bevara. I år gör vi det bl.a. genom den stora satsningen på museerna, både de nationella museerna och läns- och kommunmuseerna. Vi kan också ägna än mer kraft åt det nya som faktiskt har etablerats redan under krisåren men som kanske hade kunnat få en bättre start om det hade kommit i gång i dag. Det gäller Moderna museet som är en av de absolut största satsningar som har gjorts med allmänna medel i något europeiskt land på ett samtida konstmuseum. Det gäller också

Arkitekturmuseet, tillskapandet av ett världskulturmuseum i Göteborg och satsningen på Stallet som är en folkmusikscen där också världsmusiken får en egen plats på nationell nivå.

Vi har vågat börja tala om form- och designfrågorna och om att försöka skaffa ett hem för dessa frågor. Det handlar inte bara om att Svensk Form har lyckats skaffa sig ett mycket tydligt skyltfönster på Skeppsholmen utan också om hur vi går vidare med detta.

Förhoppningsvis ska vi också kunna göra mer när det gäller dansen och många andra av de områden som ni har berört i utskottsbetänkandet.

Två områden har varit särskilt högt prioriterade i regeringens kulturpolitik under de senaste åren. Det första har varit litteraturen och läsandet. Det andra har varit konstnärernas villkor.

Det första är ganska självklart. Utan språk har man svårt att nå andra kulturella upplevelser. Man blir svagare som individ, och man blir också svagare som medborgare. Det andra är lika självklart. Utan konstnärer blir det faktiskt inte heller mycket till kultur.

Dessa högprioriterade mål avspeglar sig också i årets budgetproposition. Bibliotekslagen ses över. Regeringen gör nya satsningar på skolan. De är inriktade på just litteraturen och läsandet i betydande grad. Vi utökar satsningen på *En bok för alla*. Vi stöttar Barents litteraturcentrum. Med dessa ytterligare satsningar uppgår litteratur-, läsnings- och biblioteksdelen i kulturbudgeten till närmare 350 miljoner kronor per år. Det är ett kraftigt påslag som vi har gjort under några år.

I och med förslagen i årets budgetproposition har vi gjort kraftiga påslag när det gäller konstnärernas ekonomiska villkor. Ökningen utgör drygt 230 miljoner kronor per år sedan mitten av 90-talet.

Dessutom har vi genom att stärka de upphovsrättsliga ersättningarna etablerat en helt ny kassettersättning. Efter tio års strid lyckades vi genomdriva denna viktiga kassettersättning. Dessutom har vi vidareförsäljningsersättningen, droit de suite, som ni alla känner till. Detta innebär att konstnärsgруппerna dessutom tillförs ytterligare ca 50 miljoner kronor per år varje år. Det kan naturligtvis bli mycket mer.

Med detta fortsätter vi att sträva mot målet att även konstnärer faktiskt ska kunna leva på sitt arbete. Vi vill se till att det blir lättare för konstnärer att visa vad de gör, vad de kan, för att den vägen bli intressantare. Fler ska faktiskt vilja betala för det de presterar.

Men det handlar också om att man inte bara ska kunna få betalt en gång. Där kommer upphovsrätten in. Den är väldigt viktig.

Vi vill också öka konstnärernas trygghet. Teateralliansen, som vi föreslår ska permanentas efter två lyckosamma år i försöksverksamhet, ger drygt hundratalet professionella teaterarbetare från hela landet en grundtrygghet. Vi vill arbeta vidare med den typen av insatser. De arbetsmarknadsmedel som man nu föreslår ska föras över till kulturbudgeten har till syfte att stimulera just den konstnärliga arbetsmarknaden.

De konstnärliga centrumbildningarna arbetar med detta. Enligt AMS utvärdering har insatserna och försöken varit mycket framgångsrika. Det här är systembrytande. Det har varit väldigt viktigt. Jag tror att det kommer att betyda mycket för konstnärernas villkor framöver.

Herr talman! I reservationerna till kulturutskottets betänkande kan jag dock som vanligt notera att mycket av det som har byggts upp vill Moderata samlingspartiet i denna riksdag rasera. De vill mer än halvera Kul-

turrådets förvaltningsanslag, som går direkt till mycket av allmän kulturverksamhet i hela landet. De vill minska det statliga bidraget till allmän kulturverksamhet med 100 miljoner kronor. De vill som vanligt ompröva Riksteaterns, Riksställningars och Rikskonserters verksamhet. De vill minska stödet till den regionala biblioteksverksamheten, upphäva bibliotekslagen, minska litteraturstödet med 30 miljoner kronor, ta bort stödet till *En bok för alla*, avveckla stödet till bokhandeln, minska stödet till konstnärlig utsmyckning, inte öka satsningen på konstnärers villkor med 40 miljoner kronor, helt ta bort stödet till icke statliga kulturlokaler. Kort sagt, ta bort allt statligt stöd som skapar förutsättningar för ett aktivt kulturliv i hela landet.

Nu är ju moderaterna väldigt ensamma om dessa förslag i denna riksdag. Här har de inte makt att praktisera denna politik. Det allvarliga är att den i dag praktiseras av en moderat majoritet i Stockholm, där, tyvärr Lennart Kollmats, ett folkpartistiskt kulturborgarråd genomför denna politik. Detta är djupt oroväckande. Trots den glädje jag kan känna i dag över den samsyn som finns mellan alla övriga partier utom Moderata samlingspartiet i de grundläggande kulturpolitiska frågorna finns det orostecken inför framtiden.

Jag är naturligtvis beredd att svara på de flesta av de frågor som ni har ställt här. Jag hoppas att jag får en möjlighet att göra det i replikskiftena.

Anf. 95 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag hade väntat mig ett något längre anförande, så jag blev nästan tagen på sängen. Men så behöver det inte alls vara.

De fria grupperna och de regionala verksamheterna där man ägnar sig åt musik, teater och dans känner sig inte så tillfreds med situationen som den bild av läget kulturministern målade upp ger sken av. Det är sant att kulturanslagen inte har minskat. Det gällde även de första åren på 90-talet, när vi hade en folkpartistisk kulturminister. Den uppgången har också fortsatt. Det tycker jag är glädjande. Men alla får inte del av det.

Vi kommer att ta upp detta lite senare också, men jag kan gärna nämna det redan nu att just de fria gruppernas situation och den regionala musik-, teater- och dansverksamheten behöver mer medel för att överleva, skulle jag nästan vilja säga.

Men jag vill gärna också växla några ord med kulturministern om sponsringen. Jag vill höra om kulturministern ställer upp på den syn som Åke Gustavsson har redovisat tidigare och i så fall också är beredd att se över reglerna, så att vi får entydiga regler när det gäller hur företagen ska kunna presentera vilket mervärde de får av sponsringen. Det bör framgå att det här inte har med något som liknar idrottsponsring att göra, så att orkestrarna ska behöva sitta och spela med emblem på fracken eller vad det kan vara, utan att det är helt andra mervärden som företagen måste förvänta sig att få och som de också i dag förväntar sig att få om de bidrar med sponsormedel. Är kulturministern beredd att se över de här reglerna?

Dessutom vill jag gärna återkomma till bokmomsfrågan för att få en kommentar om det aktuella läget efter den senaste enmansutredningen, som kulturministern själv tillsatte och som har lämnat sitt förslag.

Anf. 96 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! De fria grupperna fick under nästan tio års tid icke några ökningar. Tyvärr valde den borgerliga regering som satt i början av 90-talet också att ta bort den automatiska uppräknings av deras löner, den s.k. PLO-delen. Vi har försökt att kompensera detta. Vi har räknat upp frigruppsstödet i nivå vid två tillfällen med sammanlagt 15 miljoner kronor. Vi har dessutom räknat upp arrangörstödet med ca 10 miljoner kronor.

Tittar man bara på siffrorna kan man för teater-, dans- och musikgrupperna säga att arrangörstödet 1996 låg på 8 ½ miljoner kronor. Nu är det uppe i 63 ½ miljoner kronor.

Jag vill ändå säga att jag tycker att de fria grupperna behöver ytterligare stöd. Framför allt är jag oerhört engagerad i att kommunerna, som tidigare stod för att beställa de flesta föreställningarna från frigrupperna, särskilt barn- och ungdomsteater, måste börja engagera sig och beställa från dessa grupper. Vi kan inte hålla dem under armarna med statligt stöd om de inte får spela. Jag hoppas verkligen att kommuner och landsting nu när det går bättre där ska ha råd och tycka att det är viktigt att engagera dessa grupper, så att de faktiskt också kan leva på de inkomster de själva spelar in. Visst har de en besvärlig situation. Men det är vi som har höjt stödet till dem. Vi kan säkert göra mer framöver.

När det sedan gäller de regionala musik-, teater- och dansinstitutionerna är jag väl medveten om att det ser lite olika ut. Det är likadant där, en del har bättre ekonomiska möjligheter att stötta regionalt och lokalt. Andra har det svårare, och en del är faktiskt ointresserade av det. Jag kanske kan återkomma även i den frågan.

Anf. 97 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det blir svårt att hinna med alla frågorna i replikskiftena. Jag ska därför inte gå in på någon sifferexercis när det gäller hur anslagen till de fria grupperna beräknas. Det finns lite olika åsikter om det här och där, har jag förstått, även mellan utskottet och departementet. Ska man t.ex. räkna in Orienteatern och bidraget som ges dit eller ska man ta bort arrangörstödet ur slutsumman som anses gå till den här verksamheten?

Oavsett det anser vi att det behövs mer pengar i dag. Vi anslår det. Eftersom regeringen tycker att det var fel att göra den förändring som gjordes i början av 90-talet angående den automatiska uppräknings vill jag påpeka att det har funnits många år nu när det kunde ha åtgärdats.

Men jag vill ännu en gång återkomma till sponsringsfrågan. Är kulturministern beredd att ändra reglerna så att de blir tydliga? Vad säger kulturministern om bokmomsen? Helst skulle jag också vilja hinna få kommentarer om översynen av lokalhyrorna när det gäller kulturändamålsfastigheterna.

Anf. 98 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Bara kort när det gäller frigruppsverksamheten. Vi ska inte bråka om siffrorna, därför att jag tror att vi är ense i sak. Däremot måste jag säga att det tar väldigt lång tid att städa upp efter den borgerliga regering som Inger Davidson själv ingick i i början av 90-talet. Vi har inte klarat av det jobbet riktigt än.

När det sedan gäller sponsringen tror jag inte att Åke Gustavsson är någon dissident i denna fråga. Han stöder helt regeringens linje när det gäller sponsringen. Sponsring är bra som komplement så länge sponsringen inte överstiger en nivå där man börjar hamna i det vardagsrum från vilka många utestängs. Jag är fullständigt övertygad om att de flesta kulturinstitutioner klarar av att själva göra bedömningen när den konstnärliga integriteten eller öppenheten mot allmänheten på något vis riskeras. Därför ligger de flesta kulturinstitutionerna som alls är intressanta för sponsring på en sponsringsandel på 1–5 %. Jag tycker att det låter rimligt. Vi har noggrant studerat Pharmacia & Upjohn-domen först i Regeringskansliet och sedan i kontakter med Riksskatteverket. Beskedet där är entydigt. Detta förändrar ingenting. Det förändrar inte praxis, och det ger inga problem när det gäller lagen.

Vi kommer naturligtvis att följa frågan. Det finns ingenting som säger att den domen skulle behöva förändra sponsorernas agerande. De kan fortsätta som tidigare. Vi har en hög uppmärksamhet i frågan. Som ett komplement, och säkert ibland som ett sätt att engagera personal i vissa företag, kan sponsringen spela en roll. I ett idealtillstånd, om man nu tycker att kulturen är så viktig, ska allt vara allmänfinansierat. Fast vi vet att det inte kommer att fungera.

Ja tack till sponsring, men aldrig så att det leder till stängda dörrar, till att folk tycker att kulturens trösklar blir högre än de redan är för en del människor och absolut inte så att den konstnärliga integriteten störs.

Anf. 99 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Det var en välgörande nyansering som kulturministern gjorde beträffande sponsring mot vad jag hörde i radion härommorgonen.

Kulturministern inledde sitt anförande med att säga att vi har ökat den statliga kulturbudgeten med en halv miljard per år. Jag tittade på 1994, och den siffra jag fick fram var 7,1 miljarder. År 2001 är förslaget 7,8 miljarder. Mot den bakgrunden är jag nyfiken på hur Marita Ulvskog räknar fram drygt 1 miljard per år.

Jag ska hjälpa kulturministern med en sak; hon sökte ett hem för form och design. Det finns – Röhsska i Göteborg. Då har vi klarat av den delen.

En annan sak är idrottsforskningen. Det är lite luddigt skrivet i budgetpropositionen. Det står i enkla termer ingen ökning nu och dubbelt nästa år. Två gånger noll är noll för mig. Vad innebär skrivningen egentligen? Jag tror inte att det är så man menar. Gör kulturministern det så lätt för sig att hon anser att forskningen ska öka, men var pengarna ska tas ifrån är Riksidrottsförbundets egna problem?

Anf. 100 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Det var inte en välgörande nyansering. Det är den ståndpunkt som fanns formulerad redan i kulturpropositionen 1996, även om den inte var fullt lika utförlig. Vår ståndpunkt när det gäller sponsringen har varit denna hela tiden. Däremot är vi väldigt oroade över den syn som den borgerliga ledningen i Stockholms stad markerar när det gäller sponsringen. Man vill dra ned på det offentliga ansvar och finansiering och i stället satsa på sponsring eller skicka över de kulturverksamheter som går i kvav till Statens kulturråd och Kulturdepartementet.

Sedan var det frågan om den ökade kulturbudgeten. Vi är uppe i en dryg halv miljard i dag. Det har varit en successiv ökning sedan mitten av 90-talet. Då blir det en bit över en halv miljard. Det har inte varit en halv miljard varje år under denna period.

När det gäller idrottsforskningen ber jag att få hänvisa till Annika Nilsson, som kommer att tala senare eftersom idrottsminister Ulrica Messing inte är här och deltar i debatten i dag.

Anf. 101 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Då kan jag glädja Marita Ulvskog med att kulturborgarrådet i Stockholm mycket tydligt har uttryckt att sponsring är ett komplement till offentlig finansiering. Då kanske ni kan vara eniga i det.

Det var en väldig skillnad på en halv miljard sedan mitten på 90-talet mot en halv miljard per år. Det var så kulturministern uttryckte det i radion. Det var så jag uppfattade att det sades i dag också. Hade det varit så, hade vi haft en kulturbudget nästa år på 10,6 miljarder. Det är en rätt stor skillnad. Gå till utskriften av radiodebatten. Marita Ulvskog kommer att finna att hon säger en halv miljard per år – möjligen i debattens hetta, men vi kan också se i protokollet för i dag.

Nu är vi där jag trodde att vi var. Då hade jag inte läst fel i siffrorna. Jag var nyfiken på den delen.

Kulturministern säger att bibliotekslagen ska ses över. Det står också i propositionen. Då har jag en stillsam fundering om kulturministern tänker se till att även där införs en graderad rösträtt vid eventuella förslag till förändringar av drift och kvantitet.

Anf. 102 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Jag kan aldrig, Lennart Kollmats, bli en sådan petimätersom folkpartistiska kulturpolitiker. Jag menar att vi i år kan använda en dryg halv miljard mer till kulturpolitik än vi kunde tidigare. Detta är något som har byggts upp successivt. På många andra områden har det tvärtom blivit så att anslagen har minskat dvs. budgetens omfattning har minskat radikalt. Det är detta som jag vid en rad tillfällen har skrivit om, som framgår av diverse riksdagstryck, och som jag har sagt i debatterna.

Återigen är det frågan om sponsring. Jag har läst noga vad Birgitta Rydell har sagt i olika sammanhang. Jag antar att hon uttrycker sig korrekt i varje kommatecken. Hon tycker att vi har en helt felaktig syn när det gäller sponsring och kommersialisering. Det är naturligt att släppa in American Express, som står i Kulturhuset och tar emot de unga människor som kommer för att titta på t.ex. MTV-galan. Man vill använda Kulturhuset på ett helt annat sätt än hittills.

Den kulturverksamhet som ökar mest i Stockholms stad är Lava i Kulturhuset. De ägnar en betydande del av sin tid åt att bekämpa den kommersialisering som Birgitta Rydell står för i kulturpolitiken. Jag hoppas att Lava fortsätter att växa. Birgitta Rydell får gärna skryta med publiksiffrorna, men Lava bekämpar den kulturpolitik som hon praktiserar.

Anf. 103 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Kulturministern värnar den kulturella infrastrukturen. Det tycker jag är bra. Men jag är oroad över att påverkan av verksamhet-

er departement emellan inte i tillräcklig omfattning följs upp. Hur har man tänkt sig att följa upp den förändring i fritid och kulturvanor som de fyra–sex internationella kasinon – vilka ligger under Finansdepartementet – kommer att medföra för Kultursverige och den kulturella infrastrukturen, främst på orterna Sundsvall, Malmö, Göteborg och Stockholm?

Syftet med att etablera kasinona kan väl ändå inte vara annat än att regeringen tror att människor kommer att disponera en hel del tid och pengar där. Det kommer att innebära en förändring i hur man använder sin tid. Det kan innebära att man går mindre på bibliotek, teater, konserter, bio m.m.

Vad har gjorts för att mäta hur fritids- och kulturvanor ser ut före etableringen av kasinona, så att det går att jämföra med hur det blir efter det att de är etablerade?

Anf. 104 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Kasinofrågorna ligger inte på Kulturdepartementet, utan det är Finansdepartementet som har ansvaret för dem. Finansdepartementet har agerat i enlighet med en beställning från riksdagen.

Jag har ingen anledning att gå in på några djupare analyser av detta. Det är en beställning som har gjorts av riksdagen och effektuerats av regeringen.

Anf. 105 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Det är helt tydligt att den här frågan faller mellan flera stolar. Beställningen kom också från kulturutskottet, så man borde egentligen fråga de ledamöter i kulturutskottet som föreslog det här från första början.

Kulturfrågorna är ändå kulturministerns ansvar, och av den anledningen borde en kulturminister också ta ansvar för den del som gäller hur en sådan här ny verksamhet kanske kommer att påverka just kulturverksamheten på de här orterna. Vems ansvar är det annars? Det är ju regeringen som har sett till att kasinona nu kommer till just de här orterna. Är det kommunernas ansvar, eller är det regeringens ansvar? Jag tycker att det är regeringens ansvar.

Om det inte är kulturministerns ansvar hoppas jag att hon går tillbaka till finansministern och utkräver ansvar av honom.

Anf. 106 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att finansministern då kommer att gå till riksdagen och fråga vad det egentligen var som riksdagen beställde av regeringen. Vi får nog säga att om politikerföraktet inte ska öka får vi ta gemensamt ansvar för detta, och vi får se till att det blir så bra som möjligt. Eller också får vi säga att det inte blev bra, och då lägger vi ned dessa kasinon.

Att lägga ansvaret på regeringen när den har effektuerat en beställning från riksdagen är inte snyggt.

Anf. 107 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag undrar lite grann över regionernas kulturansvar, som jag nämnde i mitt inledningsanförande, och att Västra Götaland inte har

fått ansvar för att fördela de kulturpengar som regionen har. Jag skulle vilja veta hur ministern ser på det.

När det gäller samlingslokalerna har man lagt över 4 miljoner från Ungdomsstyrelsen till informations- och utredningsarbete om samlingslokaler, och det är mot deras önskemål. Varför gör man på detta sätt?

Sedan skulle jag vilja ha en kommentar om bokmomssänkningen och hur ministern ser på den. Även om vi inte har det finansierat för 2001 har vi det redan finansierat för 2002.

Anf. 108 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med bokmomsen, eftersom det har ställts flera frågor i detta ämne som jag inte har hunnit besvara.

Det har suttit en ämnessakkunnig under någon månad här i höst och gjort en studie åt oss. Kulturrådet gjorde på eget initiativ en studie under förra året som hade en mer ekonomisk inriktning. Inom Kulturdepartementet har vi gjort en rent kulturpolitisk utredning.

Man kan säga att problemet med alla skattesänkningar är att effekterna inte alltid blir de som man har trott. Det är väldigt svårt att veta det på förhand. Skattesänkningar leder sällan till paradiset.

Den ämnessakkunnige som har studerat den finska bokmomssänkningen har också kunnat visa något helt annat än det vi har trott tidigare, nämligen att den gav en väldigt svag effekt och framför allt ledde till ökade marginaler för dem som bedriver t.ex. förlagsverksamhet. Det är ju så på marknader där man inte har tillräcklig konkurrens. Det har vi inte på den svenska bokmarknaden.

Jag tror dessutom att det finns massor av saker som marknaden kan göra själv och som den nu har börjat göra på ett förtjänstfullt sätt. Det är t.ex. originalpocketutgivning men också andra insatser. Jag tror att det ger framgång. Vi ser nu att det går väldigt bra vad gäller bokförsäljning, bokutlåning och kringarrangemang runt läsning. Vi kan också se att barn läser mer i dag än för bara några år sedan. Vi ser det också i form av att det är fler barnbokstitlar som utges och i utlåningssiffrorna på biblioteken.

Vi har tillsammans i riksdagen och regeringen gjort en rad insatser. Det finns mängder av läsrörelser av olika storlekar och dimensioner som har engagerat sig i detta, och det börjar nu ge resultat. Bokmomsen kan inte ses isolerat från detta.

Anf. 109 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Man kan säga att sedan undersökningen gjordes i Finland har utvecklingen gått snabbt; den går fruktansvärt snabbt nu. Vi ser hur Internethandeln ökar, där man alltså är helt momsfri. Därför är det inte riktigt jämförbart att se på den.

Jag vill, som sagt var, veta lite om samlingslokalerna.

Jag skulle också vilja fråga om de nationella uppdragen, om det finns tid till det. Det är väldigt stängt runtomkring det, och det gläntas bara lite på dörren. Varför går det inte att glänta ännu mera på den dörren och ge mer nationella uppdrag, så att t.ex. Röhsska museet kan få ett nationellt uppdrag? Då skulle vi ha ett designmuseum som kan uppnå de mål som kulturministern saknar.

Anf. 110 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Låt mig först avsluta diskussionen om bokmomsen. Vår ingång till detta i Kulturdepartementet har inte med de samhällsekonomiska konsekvenserna att göra, inte heller med att konkurrensen via Internetförsäljning skulle påverka. Vi ser det rent kulturpolitiskt: Kommer fler människor att läsa böcker om man sänker priset med några tior på en bok som kostar 300 kr? Kommer det att göra att en människa som har svårt att nå fram till böckerna köper den boken? Vi känner stor tveksamhet.

Om man kan vara säker på att en bokmomsenkning inte bara leder till ökade marginaler och ökade vinster för dem som är inne i branschen, att det blir ett industristöd, utan också leder till lägre priser, som i sin tur i kombination med andra kraftfulla satsningar kan leda till ökat läsande, är det naturligtvis bra att sänka bokmomsen. Men på vägen dit vill vi vara säkra på att vi inte kastar ut kanske 1 miljard kronor på något som inte leder till ökat läsande. Det är därför vi vill gå noggrant fram. På kulturbudgeten är drygt 1 miljard kolossalt mycket pengar.

När det gäller de allmänna samlingslokalerna måste jag hänvisa till en annan minister. Det är numera Britta Lejon som ansvarar för dem. Annika Nilsson kan säkert också säga någonting om dem när hon går upp i sitt anförande.

Anf. 111 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara påminna om att kulturbudgeten inte förstärks med 1 miljard om vi inte sänker bokmomsen. Det är ju en skattefråga, så det har inte direkt med varandra att göra.

Jag har tre korta frågor.

Fråga nr 1: Alla museer har ett jämställdhetsansvar. Hur ser kulturministern på Moderna museets långa tradition att inte köpa in verk utförda av kvinnor?

Fråga nr 2: Jag tycker också att grundbulten i konstnärligt skapande ska vara att man kan leva på försäljning av verk. Men om en bildhuggare säljer konst för 300 000 kr ett år och sedan inte säljer någonting på tre år måste han ändå skatta till fullo för dessa 300 000 kr. Kan vi förvänta oss en förändring där?

Fråga nr 3: Bilden av kvinnan i medierna är inte speciellt jämställd. Ny forskning stärker att inte mycket har hänt sedan kvinnokonferensen i Beijing 1995. Hur arbetar regeringen med frågan?

Anf. 112 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Moderna museets chef har skickat över en kopia av ett brev till Ewa Larsson där han redovisar ganska mycket i detalj hur det ser ut med inköpen av konst av kvinnliga respektive manliga konstnärer. Under lång tid har de manliga konstnärerna dominerat totalt, därför att kvinnliga konstnärer varit få. De har haft väldigt svårt att vinna legitimitet under den tid de verkat och då verken köpts in.

Nu ser situationen annorlunda ut, och det syns också i den inköpsstatistik som Moderna museet för, där man visar hur många kvinnliga konstnärer man har köpt in av och hur många manliga. Det kommer att ta lite tid, men vi pressar på.

Vi har också en dialog med Konstnärnämnden och Bildkonstnärnsfonden när det gäller stipendiefördelning, inkomstgarantier och liknande, för att de gamla strukturerna nu ska förändras när det kommer fram många kvinnliga konstnärer som är i högsta grad etablerade.

Tittar man på hur det ser ut internationellt ser man att det är de kvinnliga svenska konstnärerna som har de största framgångarna när det gäller samtida konst. Jag tror att detta är ett tillstånd och att vi är på väg att antligen se en förändring.

Det är inte Moderna museets chef eller inköspolicy som är hindret, utan det är mycket större och värre än så. Men jag tror att en förändring är mycket nära och att den har inletts.

Anf. 113 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Det var roligt att höra att en förändring är att vänta, för museerna ska ju vara nydanande. De ska inte vänta på att konstnärerna blir kändisar och går på export innan de köper in verken. Så har det alltid varit. Man kunde ha börjat att köpa in kvinnlig konst redan för 50 år sedan – i alla fall för länge sedan.

Det var två frågor till. Den ena handlade om möjligheten att leva på det som man själv skapar. Om man säljer ett verk för 300 000 kr ett år och sedan inte tjänar en krona under de tre kommande åren får man ändå skatta fullt ut för dessa 300 000 kr. Kunde vi få en förändring av det?

Hur arbetar regeringen för att förändra bilden av kvinnan i medierna?

Anf. 114 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Arbetet med konstnärernas villkor kräver ständigt insatser. Konstnärer passar inte riktigt in i några system alls. Vi brukar kalla dem för ofrivilliga företagare. Det gör att de ibland hamnar i väldigt besvärliga situationer när det gäller socialförsäkringssystem, a-kassa och liknande.

Jag tror att det är i budgetpropositionen – det är möjligtvis i någon av Näringsdepartementets arbetsmarknadspolitiska propositioner – som vi har utvecklat en längre text kring detta och också formulerat det uppdrag vi tar på oss kollektivt som regering, nämligen att se över dessa system och hur kulturarbetare bättre ska kunna fungera i systemen. Man får kanske hitta särlösningar för just konstnärgruppen.

När det gäller bilden av kvinnan i medierna vill jag säga att medierna själva väljer vad de vill skildra. Men det spelar stor roll att vi t.ex. är många kvinnor inom politiken i regeringen och i riksdagen. Det börjar bli lite fler kvinnor i väldigt många andra sammanhang och i maktpositioner. Det börjar t.o.m. finnas en del kvinnor i medierna, och det spelar faktiskt också roll.

Men vi kan inte styra annat än genom debatten – genom att själva delta i den. Jämställdhetsministern driver naturligtvis också i allra högsta grad kampen för jämställdhet och jämlika villkor.

Anf. 115 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Får jag först verifiera att kulturministern i den beramade radiodebatten sade att man har ökat den statliga kulturbudgeten med en halv miljard per år och drygt det. Det var överord.

Kulturministern säger nu att moderaterna tar bort allt statligt stöd som skapar kultur i hela landet. Vi ligger ungefär en halv miljard lägre. Om vi jämför med förra årets budget ser vi att det resonemanget innebär att inte heller majoriteten ville ge något statligt stöd till kulturen då.

Vi ligger på samma nivå som vi låg på här i riksdagen och som regering och riksdag låg på för ett år sedan. Ändå kan kulturministern påstå att vi tar bort allt statligt stöd. Det är märkligt.

Låt mig mycket kort säga att vi är rädda för att bibliotekslagen kan verka kontraproduktivt såtillvida att filialer inte öppnas därför att man är osäker på om man klarar det kommunalt. Är det så att man inte klarar det kan man sedan inte stänga dem.

När det gäller Stockholmsfientligheten, som också fanns med i debatten, vill jag nämna ett par korta saker för protokollet. Stockholm har gjort en stor satsning på barn och ungdom. De har prioriterat bibliotek, böcker och läsning. Kulturhuset hade 90 000 fler besökare första halvåret. 70 000 barn fick subventionerade biljetter på teatern. Det var 20 000 fler besökare på Kulturhuset, och 30 000 fler böcker har inköpts till biblioteken varje år. Jag kan inte se att det är en fientlig kulturpolitik som Stockholm för.

Jag riktade tre frågor till kulturministern. Den första var hur det går med de tre Stockholmsmuseerna – Östasiatiska, Medelhavsmuseet och Etnografiska – i förhållande till vad som händer i Göteborg. Får man, som riksdagen uttalade förra året, sina anslag i den ordning som då angavs? Det var den första frågan.

Den andra gällde sponsring. Jag skulle vilja tala om att vi vid ett seminarium, som jag har citerat från tidigare, fick veta att det egentligen inte är något fel på lag och regler, utan det är fel på fortbildningen av skattehandläggarna. Jag har många gånger frågat om vi inte kan få en fortbildning. Kan inte kulturministern ta ett samtal med finansministern i det fallet?

Anf. 116 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Jag kommer säkert att glömma bort några av Elisabeth Fleetwoods frågor, men då får hon återkomma.

Låt mig börja med Stockholms siffror. Jag har läst Kulturrapport Stockholm 2000. Där kan man se precis hur den moderata och borgerliga ledningen i Stockholm använder siffrorna. För att t.ex. visa att det har blivit fler elever i kulturskolan har man räknat in de 670 elever som anmälde sig men inte fick plats. Då kommer man upp till en högre siffra. På samma sätt har man gjort omfördelningar som innebär att de 70 000 fler i en viss åldersgrupp som har fått gå på teater har försvunnit från en annan post i tabellen. Det är detta som jag vänligt och diplomatiskt brukar kalla för budgetteknik eller dribbel med siffror. Man flyttar runt mindre mängder pengar hela tiden.

För några år sedan fick varje stockholmare ungefär 1 400 kr i kommunalt stöd när det gällde kultur. I dag ligger den siffran betydligt lägre. Man minskar och minskar, men man flyttar hela tiden runt pengarna. Man flyttar också mellan tabellerna för att det ska se mer ut.

Jag tror att det vore väldigt trevligt för Elisabeth att läsa denna rapport, för hon är en seriös kulturpolitiker.

Anf. 117 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Det sista som kulturministern säger – att man flyttar runt pengarna – låter för mig nästan som ett falsarium. Menar kulturministern att den borgerliga ledningen i Stockholm använder sig av falsarier för att visa sin verksamhet? Då är det ganska allvarligt.

Jag fick inget svar på frågan om de tre Stockholmsmuseerna. Jag förstår att den frågan är känslig, för det är många i Musei-Sverige och inte minst utomlands – det rör ju också Östasiatiska – som är oroliga.

Min tredje fråga hann jag inte med i förra repliken. När får vi se en lösning när det gäller kulturinstitutionernas hyror, som verkligen är ganska uppseendeväckande?

Anf. 118 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Regeringen ändrade i maj i år instruktionen för Statens museer för världskultur och förtydligade därmed att myndigheten består av fyra olika museer med varsin chef. Det gjorde vi för att tillmötesgå riksdagen på denna punkt. Det är alltså väldigt tydligt att detta är en myndighet med fyra museer.

I den dialog som naturligtvis hela tiden sker mellan Kulturdepartementet och Statens museer för världskultur och också naturligtvis med de enskilda museer som ingår finns det inget som tyder på att Stockholmsmuseerna missgynnas inom den nya organisationen. Tvärtom satsar myndigheten väldigt mycket på att förbättra samarbetet inom myndigheten, och den satsningen åtföljs av pengar.

När Östasiatiska museet tillfälligt har drabbats av ett underskott på en och en halv miljon kronor vet jag att styrelsen har beslutat att stötta museet och se till att det underskottet försvinner. På det viset arbetar man solidariskt inom denna grupp museer. Det finns ingenting som talar för att det skulle ske på annat sätt än vad som är avsett. Dessa fyra museer ska nämligen samtliga fungera väl inom myndigheten, precis som inom andra myndigheter där det finns flera museer. Det gäller t.ex. Statens sjöhistoriska museer, där Vasamuseet, Sjöhistoriska museet och Marinmuseum samsas. Marinmuseum har haft för lite pengar, och det är nu viktigt att se till att man får en omsorg om varandra inom myndigheten. Det tycks fungera hyfsat väl även där.

Anf. 119 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Jag kommer i detta anförande att i huvudsak beröra områdena teater, dans och musik men även andra delar inom kulturpolitiken som kommer till uttryck i betänkandet KrU1. Jag kommer att redovisa Moderata samlingspartiets politik som den kommer till uttryck i reservationer, särskilda yttranden och motioner, främst i vår motion Kr291.

Herr talman! Jag kommer också att kommentera kulturministerns angrepp på Stockholm. Det var dock hovsammare än vanligt i huvudanförandet, men det tog sig något under replikerna. Därför önskar jag att ministern är kvar under anförandet.

Herr talman! Det är viktigt att inleda med att erinra om vårt förslag om att skapa en kulturfond på 120 miljoner kronor. Det ger naturligtvis möjligheter att förstärka en bra och nyskapande kultur inom hela kulturområdet.

Numera har i stort sett alla län en egen länsteater. Det innebär naturligtvis att behovet av en riksteater inte längre finns på samma sätt som när institutionen skapades. Vi föreslår därför i vår motion, Kr291, att vuxenteaterverksamheten vid Riksteatern ska utgå utom när det gäller specialteater, Tyst Teater och Cullbergbaletten. Detta ger självfallet våra länsteatrar och fria teatergrupper ökat utrymme, och därmed får vuxenteaterverksamheten en ökad regional förankring. Det senare har stor betydelse, och där har våra fria teatergrupper en betydande och viktig uppgift att fylla.

Herr talman! Mot bakgrund av det som jag har sagt om de fria teatergrupperna vill jag nu framhålla att Moderata samlingspartiet i kommittémotionen 291 föreslår en betydande förstärkning av anslaget till de fria teatergrupperna med 20 miljoner kronor. Jag är övertygad om att den här förstärkningen kommer att välkomnas av de fria teatergrupperna runtom i landet. Läger man därtill möjligheterna att utnyttja delar av Kulturfonden blir det tydligt vad vi moderater tycker är viktigt på det här området.

Vi är övertygade om att detta påtagligt kommer att öka såväl mångfalden som nyskapandet inom teaterområdet. Och det är nog så att de flesta i någon form har börjat i de fria teatergrupperna. Därför är det en viktig teaterform, och en ökad satsning skulle vara en möjlighet att utveckla detta ytterligare. Nu har många teatergrupper en besvärlig ekonomi, och jag tror nog att många repetitioner får genomföras utan att det är betald arbetstid.

Herr talman! Jag måste i detta sammanhang ta upp frågan om ekonomin för de länsteatrar som ingår i försökslänen. Vår minsta länsteater, som finns på Gotland och som jag väl känner till, har fått det bekymmersamt i och med att den får del av det som är i den s.k. kulturpåsen, och det upplevs som ett bekymmer. Det lär vara så att kulturministern på en konferens med länsteatrar har låtit förstå att länsteatern på Gotland skulle ha haft 1 miljon högre anslag om den inte hade ingått i det här försöket. Mina frågor till ministern är naturligtvis: Är det korrekt att ministern har låtit meddela detta? Vilken garanti har ministern för detta? Och vad händer om försöket skulle upphöra?

Herr talman! När det gäller dans och musik har riksdagen en viktig roll i fråga om att skapa ett sådant samhällsklimat att de som utövar dessa konstarter på ett rimligt sätt kan leva på detta. Det var glädjande att höra det som ministern sade om just inriktningen när det gäller dem som faktiskt är företagare på ett eller annat sätt. Det gäller alltså skilda förutsättningar jämfört med dem som är anställda i en annan form. I det här fallet tror jag att skattereglerna många gånger är hindrande. Dessvärre har vi ju de senaste veckorna tagit till oss händelser som har varit mindre smickrande. Man har på olika sätt försökt kringgå de här reglerna.

Herr talman! Jag tror att de flesta instämmer i att det finns ett nationellt ansvar för kulturen på vissa områden. Statens uppgift i denna del bör koncentreras på det som är nationella institutioner eller särskilda genrecentrum, som då har ett nationellt uppdrag. Självfallet bör det vara en rimlig geografisk spridning av dem som har nationella uppdrag. Vidare har man naturligtvis ett statligt ansvar för att det är en spridning av orkestrar och musikteatrar.

Herr talman! I mitt hemlän har vi regionmusik. Det är naturligtvis viktigt, inte minst för barnen på kulturskolan. Dessutom är den här läns-teatern en ryggrad i musiklivet, och så är det naturligtvis i alla andra län.

Mycket av det som jag har talat om hitintills handlar om en långsiktighet. I många fall måste solisten bokas år i förväg, och naturligtvis blir det då svårigheter med ettårsbudgetar. Det blir en viss ryckighet i planeringen. Och våra institutioner vet faktiskt inte hur mycket pengar de har nästa år förrän vi har beslutat oss här i dag. Det vore tacknämligt om det ginge att skapa en form för större planeringssäkerhet. Det vore bra om kulturministern tog sig en funderare på detta.

Avslutningsvis vill jag, när det gäller det här avsnittet, påminna om kyrkans roll när det gäller musik. Vi får inte glömma bort kyrkan. Den finns över hela landet. Den har fört vårt kulturarv vidare och är en viktig del i detta.

Herr talman! Jag ska gå över till idrotten, som också är en del av kulturutskottets verksamhetsområde. Det är en sak som jag skulle vilja ta upp när det gäller anslaget till idrotten från överskott från spelautomater. På s. 129 i budgetpropositionen står det att 93 miljoner ska fördelas från överskottet. Nu förväntas överskottet, enligt Svenska Spels prognos, bli 120 miljoner kronor. Då är naturligtvis frågan: Varför fördelas inte hela det här beloppet? Riksidrottsförbundet har ställt samma fråga i ett pressmeddelande när budgetpropositionen presenterades tidigare i höst. Kan det möjligen vara så att regeringen på något sätt försöker agera jultomte med idrottens egna pengar? Jag tror inte att det är någon bra idé. Jag tänker i varje fall bevaka detta för idrottens räkning.

En annan fråga som jag skulle vilja ha svar på gäller regeringens inställning. Kommer man att stödja etableringen av dopningsorganisationen WADA i Sverige? Några moderater har i en särskild motion framställt detta. Den kommer, såvitt jag har förstått, att behandlas på våren. Men det vore bra om ministerns inställning till detta redan nu vore känd.

Sedan önskar jag ett svar från ministern när det gäller det här utspelet om att få olympiska spel till Sverige, som en av ministerkollegerna stod bakom. Det är en ansökan som i grunden är orimlig, att man skulle förlägga spelet i flera länder och i flera städer. Har det verkligen varit en diskussion i regeringen om detta? Det gav ett något förvirrat intryck.

Herr talman! Jag ska något kommentera frågan om samlingslokaler och stöd till politiska organisationer. Frågan om samlingslokaler är en kommunal fråga. Kunskapen om behov och angelägenhetsgrad är naturligtvis långt större i kommunerna än i Stockholm. Kunskapen om möjligheter att samutnyttja lokaler finns naturligtvis i våra kommuner. Jag vill dock påpeka att det finns möjligheter att få anslag för handikappåtgärder från andra områden.

När det gäller stöd till politiska organisationer anser jag att det här bör ske samlat, dvs. inom konstitutionsutskottets ansvarsområde, och att alla organisationer naturligtvis ska behandlas lika. Så är det inte nu, och jag förutsätter att regeringen framöver kommer med ett förslag som rättar till detta. Därmed instämmer jag i Elisabeth Fleetwoods yrkande.

Herr talman! Nu ska jag kommentera det som ministern angrep Stockholm för. Jag tycker att det är något orätt att kulturministern angriper politiskt ansvariga i Stockholm när dessa inte har någon möjlighet att rätta till det här. I Stockholm har man efter maktskiftet i stadshuset fört

en aktiv kulturpolitik med en prioriterad inriktning på barn och ungdom. Jag kan nämna projektet Kultur i skolan som har ökat de ekonomiska möjligheterna för skolelever och förskolebarn att besöka kulturarrangemang. Man har gett ökade möjligheter när det gäller att köpa litteratur till biblioteken, och detta ska jämföras med det inköpsstopp som gällde 1996. Man har gjort en prioritering som ökar möjligheterna för barn, ungdomar och handikappade att ta del av fritidsutbudet. Däremot har man avvecklat subventionerna för vuxna när det gäller fritidsutbudet.

Det är så, herr talman, att kulturen i Stockholm har fått en större procentuell ökning av anslaget än vad som skett nationellt. Därutöver har man gjort Stadsarkivet tillgängligt – ytterligare en viktig del av Stockholms kulturarv. Huvudbiblioteket har förstärkts med ett antal miljoner, vilket har medfört en möjlighet till ökad satsning på barnens första bok, en speciell barnbokbuss och fler böcker till Astrid Lindgren-sjukhuset.

Tidigare här i replikskiftet redovisades några siffror, men de visar på en ökning. Jag har dem här, men jag tänker inte läsa upp dem igen.

I stället kommer hotet mot kulturen i Stockholm från regeringen och kulturministern. Ta t.ex. museiflyttfrågan. Om jag förstår detta rätt kommer de tre berörda museerna under de närmaste tre åren att få mindre anslag. Vad som händer efter dessa tre år vet vi inte alls. En annan fråga som inte är löst är hyreskostnaderna för statliga kulturinstitutioner i Stockholm. Här har tidigare nämnts Moderna museet, Operan och Dramaten. Jag förutsätter att kulturministern löser detta. I dagarna har det s.k. teatermuseet blivit aktuellt. Även det är ministerns ansvarsområde.

Stockholm har löst detta i fråga om andra nationella kulturinstitutioner. När det t.ex. gäller Konserthuset, som Stockholms läns landsting är huvudman för, ger man ett anslag på 60 miljoner till en stiftelse som har att hantera detta, både det konstnärliga och förvaltningen av fastigheten. När det gäller Liljevalchs, som Stockholms stad är huvudman för, har man ordnat det på liknande sätt, och där har man inte samma bekymmer.

Jag kan sammanfattningsvis säga att hoten mot kulturen i Stockholm kommer inte från majoriteten i Stockholm utan från regeringen och kulturministern.

Avslutningsvis har jag några frågor till kulturministern.

Stämmer det att Gotlands länsteater hade haft 1 miljon högre anslag om man inte hade ingått i försöket med kulturpåse? Det kunde vara viktigt att få klarhet i detta.

Kommer regeringen att stödja idrottens försök att förlägga dopningsorganet WADA till Sverige?

Är ministern beredd att återta anklagelserna gentemot Stockholm vad gäller kulturfientligheten, som inte är korrekta?

Anf. 120 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Det var väldigt många frågor. Jag kan inte besvara alla.

Jag känner inte alls igen den fråga som gällde Gotlands länsteater. Jag vet inte varifrån uppgiften kommer. Däremot har Gotlands länsteater skrivit till Kulturdepartementet och velat ha ökat anslag. Så långt är det korrekt. I övrigt känner jag inte till någonting om detta.

Sedan gällde det kulturpolitiken i Stockholm. Fakta sparkar, och de fakta som finns i bl.a. rapporten *Kultur Stockholm 2000* visar att publik-siffran när det gäller kulturarrangemang för barn och unga mellan 1998

och 1999 minskade från 251 000 till 161 000. För år 2000 har vi ännu inga siffror, men här var alltså skillnaden 100 000 lägre. Det handlade om barn från 0 till 19 år. Så ser det ut på en rad områden, och det är bekymmersamt.

Jag är definitivt inte Stockholmsfientlig. Jag har bott i den här regionen i 25 år av mitt liv. Jag har barn som har växt och växer upp i denna miljö. Det är därför jag är oerhört orolig över den kulturfientlighet som den borgerliga majoriteten i Stockholm praktiserar. Jag hoppas att Lennart Kollmats ska kunna tala sina partikolleger till rätta. Jag tror att det skulle spela en stor roll.

Anf. 121 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Gotlands länsteater. Det var på en paneldebatt i våras, där 300 personer var närvarande och kulturministern ingick i panelen, som diskussionen kom upp. Då ställdes det här löftet ut. Jag har kontrollerat detta två gånger. Det finns nog anledning att fundera över detta. Löften som man ger om 1 miljon extra måste man på något sätt stå för eller lämna någon garanti för.

Vad gäller Stockholms kulturfientlighet delar jag inte denna uppfattning. Jag har några siffror här. Besöken på bibliotek år 1997 var 4,3 miljoner. År 1999 var de 5 miljoner – en markant ökning. Kostnaderna per invånare var 1 219 kr år 1996 och 1 292 kr år 1999 – en markant ökning. Besöken i Kulturhuset var 950 000 år 1996. Detta år kommer de att bli över en miljon. Inte kan man påstå att detta på något sätt är kulturfientligt. Medieinköpen har ökat högst väsentligt, från 93 000 år 1995 till 182 000 föregående år – nära en fördubbling. Hur man kan få detta till en kulturfientlighet har jag faktiskt svårt att förstå. Jag tycker faktiskt att ministern är skyldig majoriteten i Stockholm en ursäkt för det här uttalandet. Det stämmer inte.

Anf. 122 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Herr talman! Det som gör att Stockholms kulturliv ändå är mycket rikt är de statliga insatserna. Exempelvis går 80 % av de statliga museianslag som vi beslutar om här i riksdagen till Stockholm. Jag räknade upp ett antal nya satsningar som har gjorts även under krisåren i Stockholm. Det betyder mycket. Men det som är kommunens ansvar, det kommunen bör göra, gör man inte. Man har valt att göra om den statliga invandrarlänecentralen till ett internationellt bibliotek – lagt till lite extra pengar genom att dra ned på andra håll. Det tycker jag är bra. Men det är hela tiden ett dribblande med mindre pengar.

Publiksiffrorna för t.ex. Kulturhuset redogjorde jag för. Det är Lava, som är en del av Kulturhuset, som ökar mycket kraftigt. De ungdomar som är engagerade i Lava ägnar en stor del av sin tid åt att bekämpa just den kulturpolitik som den borgerliga majoriteten i Stockholm praktiserar.

Vad gäller löften om pengar till teatrar kan jag säga följande. Jag har nu varit kulturminister i snart fem år. Skulle jag i paneldebatter lova pengar till all kulturverksamhet som, säkert av goda skäl, argumenterar för mer pengar skulle det inte finnas en krona att diskutera i en budgetproposition. Några löften om pengar avger jag aldrig – inte heller i denna kammare, som Roy Hansson har kunnat konstatera.

Anf. 123 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tar det senare först.

När man sitter i en panel och är kritisk mot ordningen att regionerna får fördela kulturanslaget själva är det förstås lätt att visa hur mycket bättre det hade varit om så inte varit fallet. Då kan sådant här halka ur. Jag har från två källor fått veta att så var förhållandet. Vi lär väl återkomma till den punkten. Jag kan förstå detta, för ministern är ju inte speciellt förtjust i att låta regionerna besluta hur man ska fördela pengarna. Ett sätt att skjuta detta i sank är ju att säga: Om inte ”om” vore, hade det varit mycket bättre – men så är det inte. Det här har kommit, och det lär stanna.

Kulturministern talar om att vi har statliga institutioner i Stockholm. Ja, det har vi eftersom Stockholm är Sveriges huvudstad. Men de är nationella intressen i högsta grad. Jag ser Moderna museet som hela Sveriges angelägenhet. Jag ser Operan som hela Sveriges opera. Dramaten, som vi gjorde ett besök på i går, är den dramatiska teatern för Sverige. Men det som kännetecknar dessa institutioner är att de har ekonomiska bekymmer beroende på att staten inte kan hantera hyressättningen. Och det är inte första året det inträffar. Jag tycker att det är dåligt att denna fråga inte är löst. Jag hoppas verkligen att det kommer en lösning i och med detta. Förra veckan dök detta med teatermuseum upp, som också är ministerns ansvarsområde. Om några veckor blir de husvillan. Jag har ännu inte hört eller sett något försök till lösning på det.

Därför tycker jag nog att man ska vara försiktig när man försöker slå sig för bröstet med detta. Det är nationella intressen som är lokaliserade till Stockholm. Det som Stockholm hanterar själv har inte samma lokalbekymmer som det som staten ansvarar för.

Anf. 124 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag tycker om alla barn. Och barnbarn. Jag är en av de få som verkligen har förstått hur viktigt det är för barn att få utlopp för sina känslor. Sina medkänslor. De där skinheads, t.ex. De har aldrig haft någon vuxen som har lärt dem att få utlopp för sina känslor. På ett kreativt sätt. Sina sparkbyxor. Du vill väl inte bli ett sådant där skinhead? Eller ett invandrargång? Det vill du väl inte bli? Ta fingerfärg, t.ex. Fingerfärg, det är kreativt.

Herr talman! Så där säger Tant Blomma, en rollkaraktär som Kristina Lugn har skrivit och som i allra högsta grad berättigar den diskussion om barn som tidigare förts här av kulturutskottets ledamöter. På ett ypperligt sätt har Birgitta Sellén lyft upp det. Och på ett väldigt fint sätt, tycker jag, att Elisabeth Fleetwood lyfte upp det när hon sade att konsten ska inte vi bedöma i dag. Vi måste låta de generationer som kommer efter oss få möjlighet att själva avgöra och uppleva. Det tyckte jag var fint, Elisabeth Fleetwood.

Herr talman! De områden som jag kommer att beröra i mitt anförande handlar om teater, dans, musik och konstnärernas villkor. Jag kan börja med att citera ur budgetpropositionen där man bl.a. säger: ”— — — att förbättra konstnärernas villkor är en fortsatt prioriterad fråga inom kulturpolitiken.” Statens insatser för konstnärerna handlar enligt regeringen både om direkta stöd och stimulansåtgärder för konstnärligt arbete och om upphovsrättsliga frågor, men också om att anpassa generella regelverk på

andra samhällsområden till de speciella villkor som gäller för konstnärerna. Just det där sista, att faktiskt få alla andra samhällsområden att lyfta upp konstnärernas särskilda villkor, är oerhört viktigt. Det kommer jag att återkomma till senare.

Jag vill också påminna kammaren om de mål för kulturpolitiken som vi har i dag och jämföra dem med den politik som vi bedriver i dag och som Vänsterpartiet har ställt sig bakom i budgetpropositionen. Bl.a. säger vi om de kulturpolitiska målen att det är:

1. att värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för att alla ska kunna använda den,
2. att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande,
3. att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar,
4. att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället.

Herr talman! Det fria kulturlivet har kommit på skam under en väldigt lång tid. Det tar kulturutskottet upp i sitt betänkande. Bl.a. lyfter vi upp frågan om att den fria scenkonsten och det fria kulturlivet har fått en anslagstilldelning, men den begreppsförvirring som råder och har rått under de senaste åren har gjort att när vi fattat de politiska besluten har vi tagit för givet att de fria teatergrupperna, som vi har talat om här i kammaren och som moderaterna nu så varmt talar om, egentligen inte fått någon kostnadsökning per grupp. Anslaget har egentligen gått till andra områden. Man har startat en ny dansverksamhet, mycket av pengarna har gått till arrangerande musikföreningar och arrangörsverksamhet. Inget ont om det, men vi får trots allt inte glömma bort den kritik som har riktats mot oss i politiken, att pengarna till de fria grupperna, till den fria scenkonsten inte har haft samma utveckling som det övriga bidraget. Vi vet i dag att det är sant. Det är ett område som vi har försummat.

Kulturrådet tar upp i sin omvärldsanalys för 2000 och världen slutsatser som handlar om det svenska teaterlivet och säger att man särskilt ska uppmärksamma de fria teatergrupperna genom att bl.a. verka för att de får bättre ekonomiska förutsättningar. Man säger detsamma om institutionerna, att den konstnärliga verksamheten inte bör utgöra en budgetregulator. Det är oerhört viktigt.

För en kort tid sedan lade Kulturrådet fram en rapport som just tar upp de fria teatergrupperna. Den heter *Vem säger sig fri? En översyn av de fria teatergrupperna* och är gjord av Ylva Gislén. Där lyfter man bl.a. upp barnteatern. Under de senaste 15 åren har de fria grupperna svarat för 25–30 % av teaterbesöken. På barn- och ungdomsområdet har det handlat om 40–60 %, medan anslagen till grupperna har legat på ca 3 % av det statliga teateranslaget, 6 % av det kommunala och 5 % av det regionala teateranslaget.

I sin rapport tar Ylva Gislén också upp några väldigt grundläggande frågor. Vad är det som har gått fel? Varför har det gått fel? Och framför allt: Vad kan vi göra åt det?

Om moderaternas förslag här att ge de fria grupperna ytterligare 20 miljoner kronor per år skulle jag vilja säga att det tycker Vänsterpartiet också. Nu har vi en annan budgetöverenskommelse som inte bygger på den budget som moderaterna lägger fram, nämligen minus 609 miljoner i kulturbudgeten. Därför går det inte att ställa upp på era 20 miljoner. Vi kan inte hitta de pengarna i dag. Men det är precis vad som behövs.

Ylva Gislén, som gjort undersökningen säger ”att en summa på någonstans mellan 40 och 50 miljoner kr är en mycket god fingervisning om hur mycket pengar som egentligen skulle behöva tillföras det fria teaterlivet – givet att man anser att den verksamhet och det utbud det fria teaterlivet nu står för är kulturpolitiskt önskvärt”. Det menar jag att Sveriges riksdag och regeringen tycker, med anknytning till de kulturpolitiska mål som jag tidigare läste upp. Är det så att vi inte tycker det längre, och är det så att vi fortsättningsvis också kommer att inskränka och urholka det ekonomiska tillståndet för den fria scenkonsten, måste vi också ta det ansvaret som kulturutskott och som riksdag och faktiskt ändra de kulturpolitiska mål som vi i dag står bakom. Nu tycker inte jag och Vänsterpartiet att vi ska ändra de kulturpolitiska målen. Tvärtom tycker vi att vi ska leva upp till dem på ett mycket bättre sätt.

Jag vill citera några ytterligare rader ur Ylva Gisléns rapport, för jag tror inte att alla har haft möjlighet att ta till sig den rapporten. Hon säger bl.a att ”de fria grupperna har helt enkelt vant sig vid att arbeta på det här sättet, och bidragsgivare har vant sig vid att få ut orimligt mycket verksamhet för orimligt lite pengar”. Där hade kulturministern en väldigt viktig poäng. Det arbete som hon presenterade är jätteviktigt, nämligen samtalet och dialogen med kommunerna och regionerna, landstingen. Det är oerhört viktigt, för mycket av urholkningen bygger på den bidragsprincip och den bidragsfördelning som finns ute i kommunerna och landstingen. I dag upplever jag att det inte finns ett samspel. Det finns inget nationellt ansvar för den här utvecklingen som har urholkat den fria scenkonstens tillvaro.

Avslutningsvis ur den rapport som Ylva Gislén har tagit fram vill jag citera följande: ”Kanske är det dags att vända på bevisbördan och sluta argumentera för varför de fria grupperna bör ha mer pengar och i stället låta bidragsgivarna motivera varför och på vilka grunder de fria grupperna förväntas arbeta under så mycket knappare omständigheter?”

Herr talman! Scenområdet är, som vi märker, sedan länge underfinansierat och klarar inte någon urholkning år efter år. Det finns en strukturell bomb, som de fackliga företrädarna väljer att kalla det för, på teaterns och scenkonstens område. Den här strukturella bomben är någonting som hotar kärnan i verksamheten för scenkonsten.

Vi har trots allt sett och trots allt bidragit till att försöka förenkla situationen och tillvaron i den liggande budgetpropositionen. Budgetpropositionen tar i år väldigt viktiga avstamp och steg framför allt för att jobba med de enskilda konstnärernas tillvaro.

Det handlar om pensionsfrågan, som jag tänkte avsluta med. De frilansande konstnärerna har inte haft några avtalspensioner i sina anställningar. Skulden för att pengar till avtalspensioner inte har kommit fram ligger hos staten som bidragsgivare tillsammans med kommuner och landsting.

Nu arbetar regeringen med den här frågan. Man ska komma med ett förslag till hur man ska få till stånd en lösning. Tillsammans med Teaterförbundet och Teatercentrum håller man på att se över frågan. Det är oerhört viktigt att man nu har tagit det här steget.

Samtidigt pågår det andra pensionsdiskussioner. Målsättningen är att pensionsåldern ska höjas till 67 år, och det ska gälla alla utan några som helst undantag. Det är orimligt att inte behålla de undantag som i dag finns. En dansare går i pension vid 41 års ålder. Man kan inte begära att en dansare som är 67 år ska medverka i Svansjön. Det vore ohållbart.

Man jag förväntar mig och förutsätter att regeringen i sin översynsgrupp kommer att ta till vara den kunskap som där finns om verkliga förutsättningar för konstnärerna.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna nr 4 och nr 7, som jag i och för sig inte berörde, men som ändå Vänsterpartiet står bakom.

Anf. 125 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Resonemanget kring kostnadsutvecklingen var ju intressant liksom att Tasso Stafilidis helst skulle ha velat ställa upp på detta. Jag vill ändå ställa en fråga om löneutvecklingen, inte bara för de fria grupperna utan även på institutionerna. De anslag som Vänsterpartiet har varit med om att ställa sig bakom räcker ju inte ens för att täcka löneutvecklingen för den personal som finns på t.ex. Dramaten, Operan och Moderna museet. Vad tycker Tasso Stafilidis att man ska göra för att nå upp till rimliga nivåer?

Sedan uppskattade Tasso Stafilidis det som kulturministern sade om samtal och dialoger med regioner och landsting. Tror Tasso Stafilidis att dessa dialoger kan föras i någon speciell öppenhet mot bakgrund av kulturministerns uttalande att regional kulturpolitik är ett hot mot den nationella kulturen? Ställer Tasso Stafilidis upp på det uttalandet, eller kan han tänka sig att lägga ut pengar i en kulturpåse och ha förtroende för våra politiska kamrater av olika färg i landsting och regioner?

Anf. 126 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Lennart Kollmats tog upp frågan om löneutvecklingen på institutionerna och inte bara för de fria teatergrupperna. Jag instämmer i det som Lennart Kollmats säger. Det är ett stort problem. De avtal som finns på teatrarna täcks inte av de 1,9 eller 1,4 procenten i löne- och omkostnadsomräkningar som staten i dag ger. Lönehöjningarna uppgår ju till mellan 3 och 4 %.

Som det ser ut i dag är vi tvungna att börja diskutera strukturfrågor. En väldigt viktig strukturfråga är t.ex. det som regeringen har tagit initiativ till, nämligen en översyn av hyrorna. Om man frigör de stora institutionerna från de hyresavtal som de tvingas leva under frigör man en väldigt stor summa pengar. Löneutvecklingskostnaderna gäller i högsta grad också institutionerna. För den fria scenkonsten existerar det ju inga löneomkostnadsuppräknningar, och det har det inte gjort på väldigt länge.

När det gäller regionerna har Vänsterpartiet presenterat ett förslag till hur vi skulle vilja att man utvecklade det regionala självstyret. Vi vill flytta ned mer makt till regionerna. Samtidigt måste staten fungera som den instans som har ett övergripande ansvar. Vi har fullt förtroende för

regionerna, men som det ser ut i dag är det ett misstag att tro att det hjälper att låta regionerna ta det fulla ansvaret. Dels får de inte de fulla ansvaret i dag, dels har de heller ingen möjlighet att tillgodogöra sig de medel som utbetalas eftersom man inte för den dialog som vi efterlyser.

Anf. 127 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag kan av egen erfarenhet garantera att landstingen har stora möjligheter att tillgodogöra sig statliga medel. De vet också hur de ska fördela dem inom kulturområdet.

När det gäller detta med hyrorna vet vi ju inte om det frigörs en massa pengar för institutionerna. Det är därför som det har tillsatts en utredning, för att man ska ta reda på hur det ska se ut. Vi vet ju faktiskt inte facit än. I så fall hade vi inte behövt att tillsätta en utredning.

Vad jag upplever nu är att Tasso Stafilidis står här och talar om på vilka punkter som Vänsterpartiet har misslyckats. Sedan försöker han dölja detta genom att tala om vad han skulle vilja göra i stället för att ta ansvar för den politik som han egentligen i utskottet står för. Det är ju det som står i det här dokumentet, och det är detta som gäller.

Anf. 128 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Både jag och Vänsterpartiet tar ansvar för den budgetproposition som är framlagd. Samtidigt innebär det ju inte att vi tycker att allt i budgetpropositionen är okej. Det tycker inte ens kulturministern. Man har fått ta och ge mellan olika områden. Budgetpropositionen har förhandlats fram mellan tre partier. Den bygger på att man ger och tar i en förhandling. Hade Kulturdepartementet och kulturutskottets ledamöter från samarbetspartierna själva fått bestämma tror jag nog att kulturen hade fått mer pengar.

Men som politiker är det viktigt att man tar ett helhetsansvar. Tyvärr har vi inte lyckats fullt ut. Därför är det ännu mer viktigt att vi mer tvärspolitiskt börjar diskutera strukturfrågor som ligger utanför att Moderaterna vill ta ifrån kulturen 609 miljoner för att göra helt andra prioriteringar. I stället borde man diskutera vad det är som brister och på vilket sätt vi kan göra reella förändringar.

Anf. 129 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Tasso Stafilidis nämnde att man inte hade fått någon kostnadsökning, men han menar väl att de fria grupperna inte har fått någon anslagsökning under de senaste åren. Sedan sade han att det är Sveriges riksdag och regering som har ansvaret för detta. Det tar man naturligtvis inte eftersom det inte görs någon anslagsuppräknings.

En sak som är bekymmersam, och som också Tasso Stafilidis nämnde, är man inte har råd att ha något pensionsavtal för dem som är med i de fria grupperna. Jag tycker att det är högst otillfredsställande, och det borde man komma till rätta med.

Vänsterpartiet ingår i samarbetspartierna, och då borde man föra fram sådana förslag som t.ex. omfördelning av pengarna till Riksteatern till de fria grupperna. Det är naturligtvis glädjande att man når 20–30 % teaterbesökare och 40–60 % barn. Det finns ju all anledning att fortsätta på den inslagna vägen.

Jag hoppas att vårt förslag om en förstärkning är välkommet. Det gäller alltså att välja sällskap om man vill ha igenom sin politik, och det finns anledning att fortsätta diskussionen på det här området.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 130 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Roy Hansson tar upp Riksteatern som ett exempel. Där har Vänsterpartiet definitivt inte samma åsikt som Moderaterna. Vi vill absolut inte ta några pengar från Riksteatern och föra över dem till de fria grupperna. Tvärtom inser vi vikten av att utveckla samarbetet mellan Riksteatern och de fria grupperna.

Som jag sade tidigare har de tre samarbetspartierna tagit ansvar för budgetpropositionen. Vi lägger fram konstruktiva förslag så att vi kan börja att jobba med dessa frågor. Vi ser över pensionskostnaderna och kostnadsutvecklingen över huvud taget. Kulturrådet har fått i uppgift att se över hela bidragsdelen för de fria grupperna, och det är väldigt viktigt. Jag har inte suttit i riksdagen i mer än två år, men jag tycker att man borde ha gjort det här för mycket länge sedan. Nu tar man äntligen tag i det. Man jobbar både med pensionerna och med bidragsutvecklingen. Man har satt fingret på detta och sagt att nu måste man göra någonting åt det, för man inser problemet med det.

Anf. 131 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattade att Tasso Stafilidis anförande helt, eller i vart fall det i väsentligaste, gick ut på att anslaget till de fria grupperna skulle ökas. Om nu inte vårt förslag om en omfördelning från Riksteatern till de fria grupperna är något speciellt bra förslag, vill jag gärna veta vilket förslag Vänsterpartiet har. Det bör redovisas här och nu.

Vi har gett en anvisning för hur vi vill klara ut det här. Men om man nu inte är beredd att göra en omfördelning utan bara vill ha mer pengar, tycker jag att det är en oschyst politik. Hur man ska hantera det här tycker jag att Tasso Stafilidis är kammaren svaret skyldig.

Anf. 132 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet driver frågan om att öka anslagen till de fria grupperna. Det har jag sagt gång på gång. Det jag lyfte fram i mitt anförande var just den rapport som Kulturrådet har presenterat. Där tar man just fram siffror på mellan 40 och 60 miljoner, vilket ni moderater faktiskt hamnar väldigt nära med era 20 miljoner per år. Det är ypperligt bra.

Vad jag menade i mitt anförande är att vi nu måste se till innehållet i de rapporter som lämnas fram och försöka göra verklighet av det. Men det går ju inte att göra verklighet av ett förslag och bygga upp pengar över en natt innan man har hittat de strukturella felen.

Återigen handlar det om strukturellt fel i anslagsfördelningen i hela det system som har pågått under så många år. Vi är beredda att vara med i diskussionen för att kunna rätta till detta. Jag tycker att det är mer schyst att utgå från den befintliga kulturen i dag än att, som ni moderater föreslår, å ena sidan ta ifrån kulturbudgeten 609 miljoner och å andra sidan pytsa ut de 20 miljonerna extra till de fria grupperna. Jag kan inte riktigt se hur er budget går ihop inom kulturområdet. Förvisso fördelar ni om

vissa av era medel till andra områden, men samtidigt urholkar ni ju det system som finns i dag.

Ska man bygga på ett nytt bidragssystem med nya regler eller ny struktur, är det väldigt viktigt att se vad det är vi utgår från, det vi har i dag eller det som ni talar om och som vi egentligen inte vet hur det kommer att se ut med minus 609 miljoner.

Anf. 133 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att ta upp områden som teater, dans och musik. Detta har debatterats här under en ganska stor del av dagen, och det är väldigt bra, tycker jag. Jag kommer också att vidröra konstnärernas villkor samt de fria teatergrupperna.

Jag vill inledningsvis, herr talman, instämma i det som Inger Davidsson tidigare har tagit upp i sitt anförande.

Att musiken har stor betydelse för oss människor, både vuxna och barn, är vi nog både här i riksdagens kammare och utanför det här huset helt överens om. Det finns många uttryck för detta.

Vi vet att under ett år sänder Sveriges Radio väldigt många timmar av musik, som lyssnas till av många människor. Televisionen visar många program som handlar om musik och som har många tittare. Kommersiella radiokanaler har många gånger enbart musik i sitt utbud. Till detta ska också läggas alla cd- och grammofonskivor samt kassetband. Vi kan också se att musikfonogramförsäljningen har ökat med 4 miljoner kronor under den gångna tioårsperioden.

Vi ska väl också lägga till alla de grupper som utövar musik på olika sätt runtom i landet i form av eget musicerande, körsång, instrumental musik osv. Få andra kulturområden visar med så stor tydlighet hur kultur kan bidra till mänskligt välbefinnande.

Herr talman! Jag ska säga något om den svenska folkmusiken. Den borde i alla sammanhang ses som en tillgång. I takt med ökande internationalisering har behovet av att profilera sig utomlands ökat, även om möjligheterna för sådant utbyte ofta är starkt begränsat. Folkmusiken och folkdansen har varit särskilt missgynnade vid fördelning av stöd till internationellt samarbete.

Vi kristdemokrater, herr talman, anser att bidragen till internationellt kulturutbyte och samarbete bör ses över så att en mer rättvis genretilldelning kommer till stånd.

Som jag tidigare har nämnt bedrivs det runtom i landet en levande och kraftfull verksamhet inom musik, teater och dans. Statens uppgift, anser vi kristdemokrater, är att bidra till ett levande Kultursverige genom att ge näring till olika kulturcentrum. Detta har också Inger Davidsson berört tidigare i dag.

De stora nedskärningar som det regionala musiklivet har tvingats vidkännas gör att det fortfarande finns en stor risk att det regionala musik- och teaterlivet utarmas. Därför står vi fast vid, som tidigare år, att länsmusiken måste ges utökade resurser och anslår även i år 15 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Det här är medel som naturligtvis också ska kunna användas till regional musik-, teater- och dansverksamhet.

Det finns all anledning att genom statliga insatser medverka till att förbättra musik-, teater- och dansgruppers förutsättningar att bedriva en långsiktig verksamhet.

Många skådespelare, dansare och musiker, herr talman, arbetar i dag under förhållanden som många av oss inte skulle acceptera. Det handlar om att ha någonstans att repetera, att få ut skälig lön för sitt arbete, att inte behöva genomföra en av många uppskattad samhällsverksamhet till avtalsvidriga löner.

I det här läget känns det otillfredsställande och oroande när regeringen nöjt i budgetpropositionen konstaterar att man under 1997–1999 har höjt stödet till de fria grupperna med 15 miljoner kronor. Det var ju inte den bild som presenterades och som uppfattades av konstnärerna själva när de besökte kulturutskottet, inte heller av Kulturrådet.

Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att kulturministern, som i dag har haft möjlighet att kommentera detta, använder argument som att man fortfarande stödar efter en borgerlig regering.

Kulturministern hade en bra ansats i början, när hon sade att hon var överens med oss kristdemokrater om att det här är en grupp som vi måste öka tryggheten för och att vi måste sträva mot att konstnärerna ska kunna leva på sitt arbete. Men sedan, när hon kände sig trängd, kom det här argumentet och talet om att stöda efter en borgerlig regering. Samtidigt återkommer Göran Persson ofta till talet om att man nu har egna pengar, att man fördelar med sina egna medel. För mig går inte det här ihop.

Nej, det handlar om att stärka och ge större förutsättningar för konstnärerna att utöva ett arbete som ger så många människor i dag en möjlighet att ta del av det som vi människor många gånger har svårt att sätta ord på, men som vi upplever som oerhört nära och sant.

Jag tror också att det är ett dilemma för Tasso Stafilidis i dag när han mycket strävsamt och uppriktigt har att försvara den politik som Vänsterpartiet naturligtvis ansvarar för. Jag kan förstå att det innebär en vånda att i kammaren försvara att man inte har kunnat ge de här grupperna det som de så väl behöver.

När Tasso Stafilidis säger att det här är ett område som vi inte har kunnat klara av förstår jag att ”vi” måste handla om just Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. För vi kristdemokrater har anslaget, återigen, ökade medel för just de fria teatergrupperna utan att förändra en grundstruktur när det gäller kulturpolitiken.

Det är också oacceptabelt, herr talman, att frågan om hur pensionerna för de fria grupperna ska säkras inte är löst. Vi kräver en snabb genomlysning av den här frågan, och vi vill att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med förslag till lösningar.

Den översyn av de fria teatergrupperna som Kulturrådet har genomfört tycker vi kristdemokrater är väldigt bra. Det är en mycket intressant läsning, som jag vill rekommendera. Vi kristdemokrater avsätter under det här anslaget 6,5 miljoner kronor utöver regeringen, alltså Socialdemokraterna och stödpartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet, till fria teater-, dans- och musikgrupper.

Jag vill också säga något, herr talman, om danskonsten. Dansens hus gör svensk och internationell samtida koreografi på hög professionell nivå tillgänglig. Det har stor betydelse för att fånga och behålla ny publik. Vi vet i dag att 25 % av besökarna under 1999 var under 25 år.

Två femtedelar var från utlandet. Man når, och riktar sig till, en mycket ung publik.

Utifrån att danskonsten saknar fasta institutioner ute i landet är det oerhört viktigt att Dansens hus, som också utvecklar egna konstnärer och koreografer, för att få fram danskonstnärer får förutsättningar att fortsätta utveckla det här arbetet. Det är ett arbete som också sker i dialog, utbyte och samverkan med den regionala danskonstverksamheten.

Danskonstens varande bygger i dag mycket på eldsjälarna som brinner för konstarten dans. När regeringen förra året ökade bidragen instämde vi kristdemokrater i denna angelägna anslagshöjning. Dessvärre tvingas vi nu konstatera att ändrade hyresförhållanden ätit upp större delen av anslagsökningen. Vi vill särskilt betona hur olyckligt det är att regeringen inte anser det möjligt att ge prioritet åt en ytterligare uppräknings av anslaget till Dansens hus. Detta sker trots att man vet att det handlar om en kritisk övergångsfas innan översynen av hyrorna har lett fram till bättre förhållanden, något som vi hoppas att det ska göra, för kulturinstitutionerna. Vi vill ha ett tillfälligt stöd på 1 miljon kronor år 2001 till Dansens hus. Vi anser att det är väl motiverat. Vi för också en argumentation kring detta i vår kulturmotion.

Herr talman! För att ytterligare stimulera det växande intresset för dans anser vi också att ett nationellt uppdrag bör ges. Det säger jag fast jag är väl medveten om att det inte är riksdagen som fattar den typen av beslut. Vi vill ändå öppna för den diskussionen. Vi anser att det är väldigt angeläget att dansen får ett nationellt uppdrag för att just utveckla danskonsten för barn och unga.

Jag vill avslutningsvis göra några bifallsyrkanden. Naturligtvis står jag bakom samtliga reservationer i utskottet men i dag yrkar jag bifall till de reservationer som Inger Davidson har avgivit.

Anf. 134 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Jag är glad över att Gunilla Tjernberg visar sin empati här i talarstolen. Men jag kan inte låta bli att undra och fråga: Hur går det ihop om man ser på de budgetreservationer som nu finns från Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centern? Hur ska *ni* kunna få igenom *era* ståndpunkter och åsikter när Moderaterna vill lägga ned en hel del av den kultur som vi har i budgeten? På vilket sätt tror Gunilla Tjernberg att hon och Kristdemokraterna kan föra sina frågor vidare på ett annat sätt än vad kanske vi lyckas med?

Det är trots allt flera olika parter som ska samarbeta, och det är också demokratins grunder att man tar och ger och kommer överens. Alla får inte allt, men man kommer någon vart på vägen.

Anf. 135 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att den kulturmotion som vi kristdemokrater har lagt fram är fullständigt finansierad. Vi har ingen ambition att göra en grundstrukturell förändring när det gäller kulturpolitiken. Det är alltså kristdemokraternas kulturpolitik.

Sedan är det också så att vi i dag är i opposition. Vi är fyra olika partier. Vi sitter inte i en regering och har inget förfarande med stödpartier omkring oss. Därför behöver vi inte heller lägga fram en gemensam politik. Kristdemokraterna driver en kulturpolitik som vi står för.

När det gäller stödet till de fria grupperna har jag uppfattat, om jag inte alldeles har missförstått någonting – och det har jag inte gjort i den här frågan – att Moderaterna stöder Kristdemokraternas grundsyn, som handlar om att de fria teatergrupperna behöver mer pengar.

Anf. 136 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt, tror jag, det som Gunilla Tjernberg har uppfattat om hur man vill satsa på de fria grupperna från Moderaternas sida. Men samtidigt är det ju väldigt intressant att lyfta upp den här frågan, för naturligtvis har vi i majoriteten, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, tagit de första, kanske lite stapplande, stegen. I dag står det här väldigt tydligt, och statsministern nämnde t.o.m. de strukturella kulturfrågorna i sin regeringsförklaring.

Det är oerhört viktiga frågor som nu faktiskt äntligen lyfts upp. Det är jag väldigt glad för, och jag hoppas att det kommer att vara samma sak i kulturfrågorna när ni kanske någon gång i framtiden, om det skulle bli så, samregerar med Moderaterna.

Anf. 137 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag bara noterar att Tasso Stafilidis i sitt anförande tog upp att man just när det gäller att se över stödet och stärka de fria teatergruppernas situation inte har lyckats: Det är ett område som vi har försummat – jag citerar innantill.

Jag bara konstaterar att det är så. Jag tror att vi framgent kan komma överens i fråga om de fria teatergrupperna, Tasso Stafilidis. Och det går ju väldigt bra att ta gemensamma tag tvärs över både block- och parti-gränser om det är en fråga som är tillräckligt angelägen. Så välkomna in i det arbetet, Vänsterpartiet!

Anf. 138 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Det är mycket ord här i dag, men väldigt lite musik, sång och dans. ”Musik ska byggas utav glädje, av glädje bygger man musik” – ni kanske kan nynna med i den refrängen. Men musik finns ju också med i livets svåra stunder. Ja, när finns det inte musik med i våra liv?

Musikindustrin är väldigt stor i Sverige. T.o.m. när man pratar om exportprodukter brukar man säga att vi lanserar väldigt mycket musik ut till världen. Den s.k. musikindustrin är trea, bland de största i världen alltså. Det är ganska fantastiskt. Tänk på Amerika och Japan och de enorma människomassor som de har i förhållande till vårt lilla Sverige! Musiken drar in 4,3 miljarder kronor. Någonstans börjar ett musikintresse att ta form för att sedan utvecklas till någonting som egentligen kan bli hur bra, hur stort, som helst om bara de rätta förutsättningarna finns. Vi får aldrig glömma bort att det stora börjar i det lilla.

Herr talman! Även när riksdagen ska ordna fest eller högtider av skilda slag finns det alltid musikinslag med. Det är naturligt. Det skapar en viss atmosfär och ger oss en känsla av tillfredsställelse. Vi kan inte vara utan detta inslag. Kan ni för en stund tänka er tillbaka till riksmötets högtidliga öppnande? Ni har kommit så långt att ni går uppför den gröna fina mattan till tonerna av nyckelharpspel.

Cecilia och Kerstin var två unga kvinnor från Tobo folkmusikinstitut som spelade för oss i år. Folkmusikinstitutet i Tobo fortsätter sin verksamhet. Man utvecklas, man förfinar folkmusik och dans i en stor skön förening.

För tredje året i följd får man också bidrag från staten. Jag ska be att få citera ur betänkandet på s. 59.

”Vid föregående riksmöte noterade utskottet att regeringen ansåg att långsiktiga, kompletterande bidragskällor bör vara ett villkor för statligt stöd till *folkmusikinstitutet i Tobo* ——. Utskottet förutsatte att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av hur institutet utvecklats. Utskottet förväntar sig att en sådan redovisning kommer att föreligga under det kommande året. I avvaktan på redovisningen är utskottet emellertid inte berett att tillstyrka någon sådan förändring av statsbidraget till Tobo folkmusikinstitut som yrkas i motion Kr237 (c), varför den avstyrks.”

Beträffande långsiktiga kompletterande bidragskällor vill jag säga att Tobo folkmusikinstitut får ökade medel från kommunen och landstinget och finns med i länsstyrelsens tillväxtavtal, som man rapporterar till regeringen på uppdrag av regeringen. Jag undrar: Sitter utskottet och väntar? Varför ställer inte utskottet regeringen till svars? Och hur följer regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet upp tillväxtavtalen ute i länet? Vad är det egentligen ytterligare som fordras?

Tobo folkmusikinstitut behöver även i fortsättningen stöd från staten för att man tryggt ska kunna arbeta vidare. Man får stöd, men det är inte öronmärkt, vilket jag vill att det ska vara. Det krävs mycket tid och kraft av eldsjälarna. De är beundransvärda i sitt arbete, och de har lyckats med att blåsa liv i en fin gammal byggnad i ett fint gammalt bruk, och det sjuder av verksamhet nu. Liv föder liv.

Det är angeläget att nationen, staten, skjuter till pengar även till folkmusikinstitutet i Tobo och gör det varaktigt. Det är en nationell angelägenhet, eftersom elever kommer från hela landet, från Skellefteå i norr till Staffanstorps i söder. Och i år kommer det även elever och andra från ställen utanför landets gränser. Musik förenar människor.

Folkmusikinstitutet arbetar även med att se till att hela Sveriges musikliv samlas till nationella konferenser för att hela tiden utveckla musiklivet inom denna gren.

Även instrumentutveckling pågår. Här finns egentligen ytterligare ett intressant område, nämligen den tanke som också har väckts i motioner, att vi i Sveriges riksdag borde kunna unna oss att se till att det finns ett nationalinstrument. Vilket som är lämpligt kan det finnas olika skäl att ha olika åsikter om. Men nog skulle det vara intressant att se vilka som skulle kunna konkurrera med nyckelharpan. Ja, varför utmanar man inte krafterna?

Herr talman! Statens anslag har alltså inte räknats upp. De har inte ens följt den allmänna kostnadsutvecklingen. Det är bekymmersamt för institutet. Löner, lokalkostnader, m.m. stannar inte på en given summa, och det går inte att jobba vidare på detta sätt. Jag skulle därför vilja uppmärksamma kulturutskottets ledamöter på detta och önskar att ni inför vårbudgeten har med er tonerna från riksmötets högtidliga öppnande. Låt Cecilia och Kerstin spela för er. Dessa toner borde mana till utveckling. Ni borde ha haft det med även i detta betänkande. Hur är det? Nog skulle

utskottet behöva ta med sig Kulturdepartementet och ministern och ta en skön och lärorik studiedag inte långt ifrån Stockholm. Ni kan åka tåg och vara tillbaka till kvällen. En dag på Tobo folkmusikinstitut, beläget i en av Upplands finaste bruksorter, rekommenderas. Och ta sedan hand om verkligheten lite mer och skriv inte på det sätt som har skett i detta betänkande om Tobo folkmusikinstitut.

Anf. 139 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag håller helt med Rigmor Stenmark om att det är glädjande att Tobo folkmusikinstitut nu äntligen har fått ett statligt stöd och att man fr.o.m. detta anslagsår också har fått en egen anslagspost, så att man inte ingår i en allmän pott längre. Men man behöver mer pengar. Vi är helt överens. Och vi kan hjälpas åt att jobba med denna fråga och hålla grytan kokande, tycker jag. Ett steg i taget. Man har fått en egen anslagspost nu.

Men detta är bara början. Vi vill ju ha folkmusikinstitut i Östersund, i Växjö och i Visby på Gotland. Rättvik är på gång. Vi har alltså mycket att jobba tillsammans med inom detta område.

Jag måste säga att jag redan betraktar nyckelharpan som nationalinstrument. Även om kulturministern inte har korat den som sådant så gör jag redan det. Låt oss hjälpas åt att också mynta det begreppet – nyckelharpan är vårt svenska nationalinstrument.

Anf. 140 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Det låter sig höras, Ewa Larsson. Jag tycker också att det förpliktar när man sitter med i regeringssamarbetet, att man inte bara åker ut till Tobo och lovar runt och sedan håller tunt. Gör någonting av detta nu också.

Anf. 141 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Om vi inte gjorde det skulle nog inte Tobo ha en egen anslagspost just nu.

Anf. 142 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra om Ewa Larsson verkligen kan lova att det finns en egen anslagspost och att den anslagsposten också bör uppräknas. Dessutom bör man samarbeta med skolan och utbildningen för att skapa ett unikt samarbete mellan dessa verksamheter, så att även utbildningen finns med som en grundplåt, stark nog att driva detta vidare. Det finns oerhört mycket mer att göra för Tobo. Men jag tycker att det är hedersamt att Ewa Larsson också kämpar för detta.

Anf. 143 PAAVO VALLIUS (s):

Herr talman! Jag ska ta upp frågor som gäller teater, dans och musik. Väldigt många av dessa frågor har redan debatterats. Jag tänkte därför förkorta mitt inlägg och beröra bara några av dessa punkter.

Jag börjar med konstnärernas villkor, vilka har debatterats väldigt flitigt i denna kammare. Jag kan med stor glädje konstatera att årets budget innehåller en rejäl satsning på just konstnärerna. Konstnärerna kommer med denna satsning att få bättre sociala förhållanden. De som försörjer

sig på skapande verksamhet får möjlighet till en utvecklad och tryggare tillvaro. Detta är ett steg på vägen till avtalsenliga löner och pensioner. Det skapar säkrare sociala situationer och ökar även förutsättningarna för större kreativitet.

När man också tar med arbetsmarknadsutskottets intentioner om att upprätta bättre villkor för arbetslösa konstnärer inom arbetslöshetsförsäkringen är detta ett ytterligare steg i rätt riktning mot en tryggare arbetsmarknad inom kulturområdet.

En intention är att konstnärerna inte ska tvingas söka jobb som inte har anknytning till deras skapande verksamhet, utan de ska kunna fortsätta att odla sin kreativitet, till gagn för både nyskapande och mångfald. Fortfarande återstår en hel del att göra inom kulturområdet men den ekonomiska situationen ger hopp om en fortsatt god utveckling.

De fria grupperna, som debatterats väldigt mycket här både i dag och tidigare, ökar naturligtvis mångfalden inom teater, dans och musik och är av mycket stor vikt för kulturlivet. Frågan om en prioritering av de fria grupperna bör ses över innebärande en satsning på bättre sociala förhållanden för skådespelare och konstnärer. Återigen är det satsningen på de sociala förhållandena som står i fokus.

Herr talman! Sedan ska jag säga några ord om Riksteatern. För oss socialdemokrater är Riksteatern av stor vikt för kulturell spridning och mångfald.

I en reservation tar moderaterna upp frågan om Riksteatern. De vill att det statliga stödet till Riksteaterns vuxenteaterverksamhet helt ska upphöra, vilket jag tycker är olustigt. I en tid med allt tydligare skillnader mellan stad och land, mellan olika etniska grupper samt mellan rika och fattiga såväl vad gäller pengar, kunskap och makt som vad gäller livskvalitet är Riksteatern mer angelägen än någonsin.

Riksteaterns uppgift är att erbjuda medborgare viktiga berättelser och god underhållning och att vara en garant för det fria ordet.

Under det senaste året har Riksteatern fattat en rad avgörande beslut som syftar till att teatern ännu bättre ska uppfylla sitt uppdrag. Jag tänker inte gå in på alla förändringar här men det är klart att det handlar om en riksteater i förändring och utveckling.

Riksteaterns publik har ökat med 70 % i Stockholmsområdet och med 67 % i övriga landet, vilket säger en hel del om dessa kulturella värden. För oss socialdemokrater är Riksteatern av stor vikt för kulturell spridning. Dessutom känner jag stor glädje över att Riksteatern har börjat samarbeta med den nyinrättade finska teatern i Sverige och också deltar vad gäller produktionskostnaderna. Det betyder att finskspråkiga får möjlighet att se teater på sitt hemspråk. Riksteatern gör mycket värdefulla insatser när det gäller samarbetet med minoriteter. Därför är det märkligt att moderaterna vill minska verksamheten för en sådan här kulturinstitution.

I en annan reservation uttrycker moderaterna sin önskan att ompröva Rikskonserterns verksamhet i syfte att minska den egna produktionen. Men denna kulturinstitution är ytterligare ett exempel på en verksamhet som vi socialdemokrater anser ett värdefullt arbete både för den kulturella tillgängligheten och för mångfalden. Den socialdemokratiska kulturpolitiken går ut på att ge förutsättningar för de kulturella institutionernas utveckling; detta samtidigt som vi satsar på bredden.

Vi lever i ett mångkulturellt samhälle, vilket betyder att det blir allt viktigare med ett mångkulturellt utbud. Mångfald och tillgänglighet är A och O för socialdemokratisk kulturpolitik. Vi kommer ständigt att verka för att nya grupper ska nås av olika kulturbudskap.

Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande.
(forts. 11 §)

Prot. 2000/01:36
29 november

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den 24 november

SoU5 Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (v, m, kd)

Votering:

161 för utskottet

142 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 14 c, 16 fp, 13 mp

För res. 1: 71 m, 33 v, 38 kd

Frånvarande: 13 s, 11 m, 10 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Mom. 3 (mål för hälso- och sjukvården)

1. utskottet
2. res. 2 (v)

Votering:

168 för utskottet

36 för res. 2

98 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 9 kd, 14 c, 15 fp, 13 mp
För res. 2: 35 v, 1 kd
Avstod: 71 m, 27 kd
Frånvarande: 14 s, 11 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 2 fp, 3 mp
Desirée Pethrus Engström (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 10 (inriktning och åtgärder för att öka mångfalden av vårdgivare inom vården och omsorgen)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

Votering:

161 för utskottet

36 för res. 6

108 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 1 kd, 14 c, 16 fp, 13 mp

För res. 6: 1 s, 35 v

Avstod: 71 m, 37 kd

Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU1 Totalförsvarsbudgeten för år 2001

Mom. 1 (utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2001)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

214 för utskottet

17 för res. 1

74 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 34 v, 36 kd, 14 c, 12 mp

För res. 1: 16 fp, 1 mp

Avstod: 71 m, 1 v, 2 kd

Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Ingrid Burman (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2 (inriktning av förbandsverksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (kd)

Förberedande votering:

71 för res. 2

38 för res. 3

196 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

159 för utskottet

70 för res. 2

72 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 1 m, 3 v, 14 c, 15 fp, 9 mp

För res. 2: 70 m

Avstod: 1 s, 32 v, 37 kd, 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 5 kd, 4 c, 1 fp, 6 mp

Kent Härstedt (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Berit Adolfsson (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 7 (inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknik-utveckling)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

180 för utskottet

35 för res. 7

90 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 kd, 13 c, 13 mp

För res. 7: 35 v

Avstod: 1 s, 71 m, 1 kd, 1 c, 16 fp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Rigmor Stenmark (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 23 (försvarspolitiska planeringsfrågor)

1. utskottet

2. res. 11 (v)

3. res. 12 (fp)

4. res. 13 (mp)

Förberedande votering 1:
16 för res. 12
13 för res. 13
275 avstod
45 frånvarande
Kammaren biträdde res. 12.
Förberedande votering 2:
36 för res. 11
15 för res. 12
253 avstod
45 frånvarande
Kammaren biträdde res. 11.
Huvudvotering:
164 för utskottet
35 för res. 11
106 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
För utskottet: 117 s, 33 kd, 14 c
För res. 11: 35 v
Avstod: 1 s, 71 m, 5 kd, 16 fp, 13 mp
Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Mom. 24 (en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp)

1. utskottet

2. res. 14 (m, kd)

Votering:

195 för utskottet

108 för res. 14

2 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 1 m, 35 v, 14 c, 14 fp, 13 mp

För res. 14: 70 m, 38 kd

Avstod: 2 fp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 4 c, 1 fp, 3 mp

Carl Fredrik Graf (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha rösta ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

11 § (forts. från 8 §) **Kultur, medier, trossamfund och fritid** (forts. KrU1)

Anf. 144 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle med anledning av fördelningen av bidrag till de fria teatergrupperna, som vi har diskuterat under eftermiddagen, vilja fråga hur Paavo Vallius ser på ett faktum som vi i kulturutskottet tvinga-

des uppleva när vi tillsammans studerade budgetpropositionen. Vi hade med en viss glädje kunnat konstatera att de fria teatergrupperna hade tillförts 15 miljoner kronor 1997–1999. När vi uppvaktades av företrädare för Kulturrådet och för skådespelarna själva gav dessa en annan beskrivning av läget.

Hur ser Paavo Vallius på möjligheterna att verkligen tillförsäkra de fria teatergrupperna gynnsamma förutsättningar att utföra sitt viktiga arbete? Jag vill få en kommentar från socialdemokraterna till detta.

Anf. 145 PAAVO VALLIUS (s) replik:

Fru talman! Jag har träffat företrädare för de fria teatergrupperna väldigt ofta och fått en bild av deras situation. Jag hade naturligtvis önskat att deras ställning hade stärkts redan i denna budget. Det är precis som Gunilla Tjernberg säger om diskussionen i kulturutskottet om hur de extra pengarna har fördelats. Vi kommer inför nästkommande år från vår sida i utskottsgruppen att titta på frågan om utökat anslag för de fria teatergrupperna.

Inför budgetförhandlingarna med Finansdepartementet kommer vi förhoppningsvis att få en utökad ram. Då måste vi titta på hur den ramen ska delas. Vi prioriterar de fria teatergrupperna högt.

Anf. 146 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag får tacka Paavo Vallius för svaret. Jag har stor förståelse för att det här är ett samtal som socialdemokraterna måste och bör föra med regeringen i budgetarbetet. Samtidigt ser jag det som oerhört viktigt att utskottet i sina majoritetstexter kan ange vad som är viktigt och vad som är väsentligt. Jag uppfattar att vi ska kunna få bra och tydliga skrivningar från utskottets sida när det gäller framför allt de fria teatergrupperna och konstnärernas villkor.

Fru talman! Låt mig få fortsätta med att fråga Paavo Vallius om det förslag som vi kristdemokrater har lagt fram om en genomlysning av hur det ser ut kring de fria gruppernas situation. Även pensionsdelen måste komma med i en sådan genomlysning. Bristen på uppräknings är tydlig i dag. Vi vill se en genomlysning och snabbt komma tillbaka till riksdagen och utskottet och presentera en sådan, så att vi får grepp om hur det verkligen ser ut. Hur ser Paavo Vallius och socialdemokraterna på det förslaget?

Anf. 147 PAAVO VALLIUS (s) replik:

Fru talman! Först vill jag påpeka att i den budget vi behandlar nu finns det mera pengar på konstnärernas villkor som också kommer de fria teatergrupperna till del. Det påverkar deras verksamhet positivt. Samma sak gäller förändringen i arbetsmarknadsförsäkringen. Den kommer delvis att beröra de fria teatergrupperna.

Min uppfattning i alla frågor är att utskottet måste ha en så bra bild som möjligt av den verklighet som rör de verksamheter som utskottet ansvarar för. Det gäller de förutsättningar de fria grupperna har för att göra kvalitativt bra teater, dans och musik. Det är viktigt att vi har detta arbete. Jag hoppas att vi kommer att reda ut frågan och få ett positivt beslut i framtiden för de fria teatergrupperna.

Anf. 148 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! I raden av ”borrande” – för att tala med Åke Gustavsson – moderata talare i denna debatt har jag ansvar för avsnitten om kulturmiljövård och museer samt medier och folkbildning. Jag kommer att behandla dem i tur och ordning. Tiden tillåter inte att jag alltför utförligt uttrycker mitt gillande för några av de initiativ som regeringen presenterar i budgetpropositionen, utan jag inskränker mig till oppositionspolitikers roll att i första hand tala väl om våra egna förslag.

Det moderata budgetförslaget innehåller 25 miljoner kronor mer i bidrag till kulturmiljövård än regeringen och utskottsmajoriteten är beredd att anslå. Det innebär en 10-procentig höjning. Just nu är intresset för kulturmiljövårdande insatser mycket stort även bland enskilda ägare av kulturminnesmärkta byggnader. Dessutom finns det byggprojekt i t.ex. gamla stadskärnor som kräver arkeologiska undersökningar för att kunna förverkligas. Det är då utomordentligt viktigt att det anslag som kan lindra de överkostnader detta innebär är tillräckligt stort för att möta de aktuella behoven. Risken är annars att andra angelägna ändamål under denna anslagspost, t.ex. satsningen på industrisamhällets kulturarv, får stå tillbaka.

I sammanhanget vill jag också, även om vi inte i den nu aktuella motionen har lagt fram något förslag i ärendet, uttrycka vår otillfredsställelse över att frågan om Riksantikvarieämbetets ställning ännu inte har fått sin lösning. En stark sektorsmyndighet utan egna betungande utföraruppgifter är nödvändig för att hävda kulturmiljövårdens ställning. Angelägna informations- och uppföljningsuppgifter kan bli lidande av den dubbla ansvarsrollen, och stödet till länsstyrelserna på det området kan tvingas stå tillbaka.

På många andra områden är denna renodlingsdiskussion aktuell. Jag hoppas att kulturmiljövården inte blir det område där myndighetsorganisationen förblir olöst.

Fru talman! Organisationsfrågan är också en länk över till mitt nästa område, nämligen museerna. Även denna gång måste vi konstatera att det inte finns något förslag om en ny struktur på museiområdet. Utskottet konstaterar att ”arbete fortfarande pågår inom Regeringskansliet med här aktuella frågor ...” Utskottet uttalar sedan att man ”förutsätter att det sedan lång tid pågående arbetet bedrivs skyndsamt”.

Obekräftade rykten gör gällande att det bara några dagar innan budgetpropositionen skulle läggas fram fanns med ett organisationsförslag för museisektorn men att detta drogs tillbaka. Låt oss hoppas att det finns med i nästa budgetproposition och att det kommer att präglas av saklighet och god förankring.

I år har uppräknningen av delproblem utökats med de centrala museernas magasinssituation. Moderaterna har i annat sammanhang förordat en utförsäljning av det statliga bolaget Svenska Lagerhus AB, vars hyresnivåer för lagerlokaler enligt uppgift är för höga för att museerna ska ha råd att hyra magasinlokaler hos dem. En privatisering och konkurrensut-sättning kan vara en del av lösningen på de problem som nu är aktuella.

Följetongen Arbetets museum fortsätter i de moderata kulturmotionerna. Vi anser fortfarande att det inte är en statlig uppgift att innan det övergripande förslaget till museistruktur har lagts fram gå in med stora ekonomiska resurser i en verksamhet där stiftarna så uppenbart inte visar

någon uttalad vilja att långsiktigt ta sitt ansvar. Jag kan inte låta bli att citera utskottsbetänkandet på s. 85, där man beträffande medel till regionala museer skriver om Nordiska akvarellmuseet att utskottet erinrar ”om sina principiella ställningstaganden i museifrågor, som bl.a. innebär att det ankommer på lokala och regionala intressenter att inrätta avdelningar inom ett länsmuseum och lokala museer samt att – när initiativ till nya museer tas – det är initiativtagarnas ansvar att investeringar och drift kan finansieras.” Detta ställningstagande upprepas två gånger på s. 87 i betänkandet.

Det är alldeles uppenbart skillnad på initiativtagare och initiativtagare. Heter man LO, ABF, KF och TCO behöver tydligen inte ansvarstagandet vara lika långtgående. Att dessutom, som regeringen gör, blanda bort korten genom att överföra bidraget till Arbetets museum till det anslag som är avsett för sådana museer i stiftelseform vars stadgar fastställt av regeringen är något svårförklarligt. Kulturministern har dessutom på en skriftlig fråga svarat att något regeringsfastställande av stiftelsen Arbetets museums stadgar inte är aktuellt. Inkonsekvensen är bara alltför tydlig.

Jag vill också kort beröra en annan aktuell museifråga. Det gäller Lunds universitets historiska museum, LUHM. Universitetet har valt att lägga en del av de besparingar de ålagts av Utbildningsdepartementet på humaniora, bl.a. på arkeologin, vilket har drabbat LUHM.

Som ett antal arkeologiprofessorer påpekat i en artikel på DN Debatt den 27 november har Sverige en av världens mest krävande skyddslagar för det arkeologiska kulturarvet. Varje år utförs omfattande arkeologiska undersökningar i landet. Sverige är med all sannolikhet det land som per capita lägger ned mest pengar på detta.

Om de beräknade nedskärningarna genomförs kommer det att innebära att den fyndfördelningsprincip som nu gäller för fornyfynd för stora delar av Skåne inte kan tillämpas längre. Föremålen ska då överlämnas till Statens historiska museum i Stockholm, som åsamkas kostnader för att ta hand om dem.

Det är min förhoppning att alla goda krafter, dit även Riksantikvarieämbetet och Region Skåne kan räknas, kommer att nå fram till en bra lösning. Fornfynd ur Skånes jord kan då ställas till förfogande för forskare och allmänhet inom regionen på en lättillgänglig plats.

Moderaterna har i fyra reservationer utvecklat sin syn på budgetpropositionens skrivningar under den nya rubriken Mediepolitik. Vi står självfallet bakom dem alla, men jag kommer för att spara kammarens tid inte att yrka bifall till någon av dem.

Fru talman! Regeringen har föreslagit att målet för mediepolitiken ska vara att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna. Förutom att vi har velat konkretisera målen mångfald, oberoende och tillgänglighet ytterligare vill vi byta ut ordet ”stödja” mot ”säkerställa”.

Den semantiska diskussionen engagerade utskottet men slutade med att regeringsförslaget fick majoritet. Vi anser att stödja innebär ett större mått av ingrepp och risk för politisering än säkerställa, som vi tolkar som vaksamhet och beredskap för regelkorrigeringar men utan klåfingrighet i detaljer.

I vår andra reservation motsätter vi oss den föreslagna utbyggnaden av det digitala marknätet. Den genomförda första utbyggnadsetappen har ännu inte utvärderats av Digitalkommittén på ett fullvärdigt sätt. Det enda man med säkerhet kan konstatera är att allmänhetens intresse trots marknadsföringsinsatser för tresiffriga miljonbelopp varit svalt. Den aktuella noteringen ligger kring 35 000 mottagarhushåll.

Svenska hushåll har i större utsträckning tillgång till digital-TV genom kabel eller satellit. Det pågår en snabb teknisk utveckling som kommer att medföra nya distributionsformer. Telenätet, elnätet, små radiolänkförbindelser m.m. kommer att kunna överföra digitala signaler med stor bandbredd samtidigt som behovet av sändningsfrekvenser i mobila telefon- och datanät ökar.

Post- och telestyrelsen har av detta skäl föreslagit att utbyggnaden av det digitala marknätet ska stoppas. Moderata samlingspartiet delar den uppfattningen. Den bild Miljöpartiet målar upp om ett hotande monopol om inte det digitala marknätet byggs ut med statliga pengar tror jag bygger på en felaktig uppfattning om den nya teknikens möjligheter.

Med samma kraft avvisar vi subventionering med statliga medel av dekodrar som det till 70 % statliga företaget Boxer ägnar sig åt. I sin iver att öka attraktionskraften i marknätet har man försökt att binda upp de kommersiella kanalerna i sitt utbud. Enligt propositionen finns det nu tillstånd till 18 kanaler. Jag är inte säker på att alla sänder över hela landet.

För att kompensera sig för bortfallet av reklamintäkter har nu Viasat velat ta ut en avgift av dem som tittar på dess sändningar i det digitala marknätet. Det programkort till Boxers dekodrarboxar som tillhandahålls mot en kostnad gör detta förfarande möjligt. Nu har Boxer förklarat sig villigt att självt betala för Viasat. Det sker förstås med statliga pengar, som då kan användas av Jan Stenbecks företag.

Samtidigt kräver SVT bra betalt för att distribuera sina program via satellit. Det moderata kravet har hela tiden varit att alla oberoende av sändningsteknik ska ha tillgång till SVT:s sändningar. Den tekniska termen för detta i den digitala TV-världen är att SVT ska ligga "framför kortet".

Förutom argumentet att man inte ska behöva betala för *public service*-programmen två gånger, både via TV-avgiften och via dekodraravgiften, tillkommer ett starkt argument som rör det nordiska samarbetet. På detta sätt kommer man nämligen att kunna se de svenska programmen i våra grannländer. I annat fall skulle den möjligheten upphöra när de analoga sändningarna stängs av.

Till sist inom detta område motsätter vi oss den föreslagna höjningen av TV-avgiften. Vi anser inte att den nuvarande Public service-beredningen kan avstå från att även utvärdera finansieringsalternativ. En fortsatt avgift på innehav av TV-apparat blir i ljuset av den tekniska utvecklingen alltmer obsolet.

Att datoraffärer ska registrera och rapportera köpare av datorer med TV-kort är redan en realitet. Snart kan det komma att krävas att kylskåpsköpare registreras, eftersom deras nya kylskåp också har förmåga att ta emot och visa rörliga bilder. Då är det hög tid att se över finansieringsformerna. I dagens Svenska Dagbladet finns uppgifter som pekar på att skolket från att betala TV-avgiften är större än vad Radiotjänst har

räknat med. Det finns ingen anledning att tro att betalningsmoralen skulle öka.

Låt den möjlighet till nytänkande som nu finns inför den nya tillståndsperioden resultera i en förutsättningslös analys av finansieringen av *public service*-uppdraget. Alltfler röster i medierna har de senaste dagarna höjts för en finansiering över skattsedeln. Jag anser att det finns skäl att lyssna på dessa och värdera de argument som man fört fram.

Fru talman! Det har uppstått ett fel, eller rättare: Vi har tänkt fel när det gäller anslaget till folkbildningen. Det skulle väl Lennart Kollmats med sina bingoord kalla för hjärnsläpp. Vi har föreslagit att 1 150 miljoner kronor ska överföras till utgiftsområde 16. Kvar finns då ca 1 363 miljoner kronor på anslaget Bidrag till folkbildningen.

När man tittar på Folkbildningsrådets preliminära statsbidragsfördelning säger det att studieförbunden kan räkna med att få ca 1 222 miljoner kronor. Då blir det drygt 140 miljoner kvar av det anslaget. Vår besparing behöver alltså inte innebära någon besparing för studieförbunden.

Jag vet inte vilka logiska kullerbyttor vi ägnade oss åt när vi skrev motionen. Men de siffror som här och nu redovisas bygger på Folkbildningsrådets beräkningar. Den enda orsak jag kan se är att vi inte uppmärksammade att de särskilda medlen till folkhögskolorna för arbetslösa ingick i totalbeloppet.

Fru talman! Med den korrigeringen hoppas jag att en del av de påpekanden som har gjorts kring Moderata samlingspartiets besparingar på studieförbundsområdet i varje fall för ögonblicket kan avblåsas.

Anf. 149 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska inte försöka att göra någon poäng av att Moderaterna har tänkt fel. Jag ska i stället göra ett par kommentarer.

Det gäller först övergången till digitala marksändningar. Det finns ingen som förnekar behovet av att satsa på det digitala nätet. Det analoga är på väg ut. Då är frågan om vi ska eftersträva att ha en mångfald på det eller inte. Jag föredrar en mångfald.

Jan Backman angriper Boxer för dess prispolitik för dekodrarna. Det är tämligen poänglöst om man inte menar att man ska förbjuda ett företag att inom konkurrensreglernas ramar bedriva den prispolitik det anser vara riktig. Det är nu en stor diskussion och mycket turbulens i den här världen, där också Viasat är inblandat.

Det andra jag ska säga gäller att man här har försökt måla upp bilden att det är en kraftigt sviktande betalningsmoral när det gäller TV-avgiften. Det stämmer inte. Det är en ökning av antalet betalda TV-avgifter.

Det hindrar inte – och det kan Jan Backman mycket väl ha en poäng i – att vi ser att det kan vara problem med det framöver. Det är därför man har beredningen och tittar på frågan. Dessutom har en särskild enmansutredare tillsatts för att titta på en del juridiska aspekter i dessa sammanhang.

Anf. 150 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Moderaterna vill också se en mångfald i distributionsformerna för digitala TV-program, Åke Gustavsson. Problemet för oss är att vi inte riktigt kan svälja det faktum att det är statliga företag som ger

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

sig in i subventioneringsdansen med pengar som skulle kunna användas på annat sätt i den statliga budgeten. Det åstadkommer något som vi uppfattar som en konkurrensnedvridning.

Vi kan naturligtvis inte förbjuda företagen att ge subventioner. Men det måste ske på samma affärsmässiga villkor som Viasat och Canal Digital har gjort.

När det sedan gäller huruvida TV-avgiftsbetalningsmoralen ökar eller minskar pekade i varje fall den siffra som jag hade tillgång till via Expressen i går på att det var färre avgiftsbetalare 1999 än vad det var 1995. De siffror som Åke Gustavsson nämnde tidigare i debatten angav att det under år 2000 har skett en ökning. Var den slutar kanske ännu är för tidigt att säga. Men från 1995 till 1999 har det skett en minskning av betalningsmoralen.

Anf. 151 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det där senare kanske vi inte ska gräla så mycket om. Jag utgår från att de siffrorna finns tillgängliga på Radiotjänst. Men den information som jag har lämnat tidigare om detta är korrekt i de här avseendena.

I min fråga som gäller den nya digitala världen är huvudfrågan huruvida man ska förbjuda ett bolag att bedriva den prispolitik som man anser rimlig på en konkurrensutsatt marknad därför att företaget råkar vara till 70 % statligt ägt och till 30 % privat. Den konkurrens man har att möta är ju bl.a. just Viasat i det här fallet. Jag har inga synpunkter på det, allra helst som det inte handlar om några skattepengar som pumpas in. Det är en del av den verksamhet som finansieras av ägarna till Boxer i det här fallet.

Anf. 152 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Det är väl just där som striden om påvens skägg står. Kan ett statligt ägt företag driva sin verksamhet med underskott utan att därvid använda statliga pengar? Jag menar att det inte kan det, och Åke Gustavsson menar att det kan.

Anf. 153 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! För det första ska jag be att få instämma med Jan Backman när det gäller Lunds universitets historiska museum. Jag besökte det i förrgår. Det är oerhört viktigt att de nio miljoner föremålen inte splittras nu utan stannar kvar nere i Skåne eftersom detta handlar om Skånes, och därmed Danmarks och Sveriges, historia till stor del. Då ska föremålen inte samlas här i Stockholm.

Den nuvarande osäkerheten om framtiden gör också att eventuella tilltänkta sponsorer stannar upp, och man hamnar på det sättet i en ond cirkel. Det är alltså oerhört viktigt att man sätter ned foten i det här avseendet och hittar en lösning som gör att museet kan fortsätta.

För det andra vill jag ta upp det som var en överraskning här. I mitt anförande sade jag att moderaterna är pratbara när man hamnar i koalition vad gäller pengar till kultur. Men jag visste inte att jag skulle bli bönhörd så snabbt! Här verkar det ju som att det som står på s. 159 i utskottsbetänkandet, där moderaterna i sitt eget särskilda yttrande säger att vi gjorde en besparing på 300 miljoner på folkbildningsansvaret, nu

plötsligt försvinner. Det är ju oerhört glädjande i så fall – 300 miljoner minskar av de moderata kulturbesparingarna! Då kan vi väl fortsätta debatten ett tag till, så kanske vi hamnar uppe på samma nivå.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 154 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Jag kan delvis tillmötesgå Lennart Kollmats begäran genom att säga att vid den nettobesparing på 368 miljoner som uppstår om vi bara tittar på den s.k. lilla kulturpolitiken, dvs. politikområde kulturpolitik, så är vårt belopp där 266 miljoner. Vi har då kvar 4 247 miljoner. Jämför vi det med anslaget 1999 så har vi sparat 77 miljoner. Det är inte felräkningspengar – det är slarvigt att säga så om miljonbelopp – men det bör i alla fall innebära en ganska rimlig möjlighet till omfördelning på olika sätt.

Anf. 155 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag är ledsen att jag inte har ytterligare en replik, för då hamnar vi kanske i ett nolläge. Det blir ju mindre och mindre kvar av de moderata besparingarna. Det var ju inte bara motionen, utan uppenbarligen även det särskilda yttrandet och tabellsammanställningen som verkar vara fel. Jag vill nog se nästa års budgetmotion innan jag till fullo har tillit till den moderata kulturpolitikens minskade besparingar.

Anf. 156 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Beloppet 1 150 miljoner i besparingar i posten 25:1 kan vi naturligtvis inte fränsäga oss. Det finns där. Men det som blir kvar på kontot räcker, som jag tidigare sade, till för de studieförbundsanslag som Folkbildningsrådet preliminärt har tilldelat studieförbunden. Det är det som jag tycker är det väsentliga.

Ett av skälen till att vi vill göra den här uppdelningen – som för övrigt presenterades av Lennart Fridén när vi hade besök av folkhögskolelärare här i förra veckan och som bemöttes mycket positivt från deras sida – är att jag tror att studieförbunden riskerar att få en minskad andel av ett sammanhållet anslag eftersom antalet folkhögskolor har ökat med över 20 de senaste åren, och antalet studieförbund bara har ökat med ett. Jag tror inte att folkhögskolorna i längden accepterar och nöjer sig med den andel av anslaget som de har haft hittills. Nu har man ju löst det hela med omfördelning mellan folkhögskolorna, men det kan man inte hålla på med hur länge som helst såvitt jag kan bedöma.

Anf. 157 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Inte heller Vänsterpartiet har något större förtroende för moderat kulturpolitik. Moderaterna vill ha en finansiering av *public service* via statsbudgeten. Det vill helt klart inte vi. Vi anser att mottagar- och licensavgifter fortfarande ska gälla, även om det råkar vara så att man väljer att se på TV i kylskåpet.

Det vi dock är överens om är att sändningarna även i den digitala världen ska vara okodade.

Min fråga till Jan Backman är: Vad är det som ska utgå under budgetramen när *public service's* 5,3 miljarder ska in där? Kulturbudgeten är ju bara på 7,8 miljarder. Kvar till övrig kultur blir alltså 2,5 miljarder

kronor. Det är det som folkbildningsanslaget är på i dag. Jag förstår inte det här – eller är det kanske så att moderaterna inte vill ha någon kulturpolitik?

Anf. 158 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! I den tidigare debatten om TV-avgifter och skattefinansierad *public service* var vi ändå – i varje fall de som uttalade sig – ganska överens om att TV-avgiften av människor betraktas som ett slags skatt. Vi har motsvarande förhållande när det gäller egenavgifter på socialförsäkringsområdet, som vad vi än kallar dem för ändå uppfattas som en skatt. Att välta in TV-avgiften i statsbudgeten måste kunna ske utan att det behöver göras på bekostnad av andra viktiga kulturutgifter. Den bild som man upprätthåller av att TV-avgiften på något sätt skulle vara fri från politiskt inflytande när vi, som tidigare har sagts här, dels själva här i riksdagen fastställer avgiftens storlek, dels dessutom fördelar den mellan de tre mottagarna SVT, SR och UR är verkligen en chimär.

Det är klart att det finns ett politiskt inflytande över hur pengarna i dag tilldelas *public service*, och våra företrädare i beredningen kommer säkert att under resans gång komma med förslag på hur pengarna ska användas för att stimulera en allsidig och heltäckande *public service*-verksamhet.

Anf. 159 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jan Backman säger att han vill att *public service* ska stå fri från staten. Men jag förstår inte på vilket sätt *public service* blir mer fri från staten om den kommer in i våra budgetramar och in i budgeten och även bekostas via skattemedel. Jag tycker att den är mer fri som det är i dag. Det finns också åtgärder som diskuteras i Public service-beredningen för att göra den ännu mer fri än vad den är i dag.

Frågan kvarstår dock. Antingen vill ni radikalt banta väldigt mycket av kulturpolitiken i andra delar – för ska det in under budgettaken så måste ändå något annat utgå – eller så är detta bara en manöver för att på så sätt sälja ut *public service*. Jan Backman vill kanske på det sättet göra även *public service* fri och privatisera den.

Anf. 160 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Vi har ju ett år kvar av det gamla avtalet och de där gällande tillståndsvillkoren. Jag tycker att graden av frihet fastställs just i tillståndsvillkoren. Om beredningen kommer att vara lyhörd för kravet på en fristående *public service*-verksamhet måste ju det återspeglas i tillståndsvillkoren. Det är ju på samma sätt med regeringens regleringsbrev som åtföljer andra bidrag inom kultursektorn, det må vara till länsmusiken eller till Dramaten. Det är de enda politiska riktlinjer som man ger dessa kulturella verksamheter. Varför skulle det råda andra regler för *public service* om de också fick sin finansiering och sina villkor fastställda på samma sätt? Det tycker jag är lite svårbegripligt.

Anf. 161 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tänkte säga något om några museer i Västra Götaland. Jag börjar med Nordiska akvarellmuseet.

Jag har följt tillkomsten av det museet från början. Jag har aldrig varit med om en så målmedveten och professionellt utförd process som den, och det är jag inte ensam om att tycka. Från början fanns det ett kompakt motstånd från många håll. Det vändes till ett stort stöd från alla inblandade. Jag skulle kunna berätta många episoder, men jag avstår från det. Jag vill bara tala om att Stiftelsen framtidens kultur gav ut en bok om processen i det här projektet. Det är rätt fantastiskt. Det är alltså en lysande framgångshistoria.

Redan två månader efter öppnandet i juni hade det förväntade besöksantalet för hela året kraftigt överträffats. Än viktigare är att det professionella arbetet med bl.a. utställningar, workshopar, utbildningar, barnverksamhet, forskning samt den konstpedagogiska verksamheten ger mycket goda förutsättningar för en fortsatt framgångsrik verksamhet. Det är också ett bra exempel på hur ett kulturprojekt kan få spridningseffekter i form av företagsamhet, investeringar och befolkningsutveckling i en kommun.

Museet har också gett Sverige en betydande goodwill i konstkretsar i hela Norden och även i övriga Europa. Från den regionala nivån har man på ett aktivt sätt medverkat till finansieringen för att kunna etablera museet. Västra Götalandsregionen bidrar till finansieringen av den årliga verksamheten. Museet bedriver ett kraftfullt utvecklingsarbete inom det konstpedagogiska fältet och tar här ett ansvar som närmar sig det man kan förvänta sig av de statliga centrala museerna. Det är precis det som framhålls som viktigt i budgetpropositionen.

Därför är det viktigt att också staten finns med i den långsiktiga finansieringen. De nuvarande formerna, där större delen av statens bidrag är tillfälliga, ger inte den planeringshorisont som krävs. För att långsiktigt säkra en kvalitativt högtstående verksamhet vid museet krävs ett statligt stöd. Jag är glad att kd, fp och mp delar den uppfattningen. Tydligt gör inte Socialdemokraterna det, trots att det finns många socialdemokrater som verkligen stöder det här projektet. Jag hoppas att alla vi från olika partier kan påverka regeringen så att man tänker om och finner en väg till långsiktigt statligt ansvar för Nordiska akvarellmuseet. Det är det museet verkligen värt. Det vore väldigt svagt om vi inte kunde klara det.

Sedan ska jag gå över till form och design. Form och design är profilområden i Västra Götaland. Här finns landets textila centrum i Sjuhäradsbygden med Textilmuseet och Textilhögskolan med vävskolan, Röhsska museet, Centrum för design, HDK, dvs. Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg, Nääs med sina slöjdtraditioner och Stenebyskolan med sina hantverksutbildningar på högskolenivå.

När Form- och designutredningen föreslår inrättandet av regionala form- och designråd är det naturligt med ett sådant i Västra Götaland med tyngdpunkt i Textilmuseet i Borås och Röhsska museet i Göteborg.

Röhsska museet är Sveriges enda museum för design och konsthantverk. År 1997 fick det ett s.k. nationellt nätverksuppdrag. Därför har Röhsska museet ett viktigt ansvar för att på olika sätt befordra ämnesområdet. Jag och Centerpartiet anser att Röhsska museet ska få ett utökat och förlängt nationellt åtagande och fortsätta den utveckling som inletts.

Staten bör satsa på det kapital som är nedlagt och låta Röhsska museet fortsätta att förstärka sin position som Sveriges centrum när det

gäller design och konsthantverk. På sikt borde ansvaret för verksamheten ligga hos staten. Likaväl som vi har ett statligt arkitekturmuseum i Stockholm bör Sverige ha ett statligt form- och designmuseum, och det skulle vara Röhsska museet.

Museet har under senare tid haft en del problem, men det beror till stor del på resursbrist. Därför föreslår vi att Röhsska museet nu ska få ett nationellt uppdrag för att utveckla nätverket för form och design i Västra Götaland men också nationellt. Centerpartiet har i sitt budgetförslag avdelat pengar för flera nationella uppdrag där detta ryms. Birgitta Sellén har också reserverat sig för detta, och det är bra.

Så går jag över till Textilmuseet i Borås. Genom utställningen Tutankhamun's wardrobe har det placerat sig på världskartan. I Sverige har uppmärksamheten varit enorm. Besöksantalet har också varit mycket stort. Utställningen är nu ute i världen på en turné som kommer att avslutas på Medelhavsmuseet år 2001. Något av plaggen i utställningen kommer att finnas med i den nya basutställningen som kommer att spegla hela 1900-talets utveckling inom mode och textil med utgångspunkt i masskonsumtion, postorderföretagen som är så kända från Sjuhäradsbygden, hela tekoindustrin osv.

Även i dag finns mer än 50 % av tekoindustrin i Sjuhäradsbygden. Ett delprojekt i den här basutställningen är finska kvinnor i textilindustrin med tanke på alla dem som invandrade från Finland för att arbeta i fabriker.

Museet har också ett nära samarbete med Textilhögskolan inklusive vävskolan i Borås. Man har också ett intensivt samarbete med branschorganisationen Proteko. Museet fungerar som en inspirationskälla och kunskapsresurs både för utbildningarna och för branschen. Högskolans elever har en egen designruta på museet – ett levande centrum för unga människor. Med företagens ökande intresse för egen forskning och produktutveckling är Textilmuseets samlingar också en guldgruva.

Textilbranschen har en mycket större och växande betydelse för svensk ekonomi än vad de flesta är medvetna om. Under 1999 uppgick exporten av tekovaror till 12,7 miljarder, vilket är mer än musikexporten, exporten av drycker och järnmalmsindustrin tillsammans. 7,2 miljarder av detta var textil och 5,5 miljarder var kläder. Jag blev själv mycket förvånad när jag fick de här siffrorna, men branschen har tagit fram dem. Det är rätt fantastiskt. Vi visste inte om det.

Mer än hälften av allt detta kommer från Sjuhäradsbygden. Det visar tydligt betydelsen av Textilmuseet och nätverket däromkring. Ett gemensamt projekt mellan Proteko, dvs. branschorganisationen, och Textilmuseet är en ny stor verkstad som ska arbeta pedagogiskt med att ge barn och ungdom kunskap om textil. Det handlar om allt från mönsterritning till design. Över huvud taget är den museipedagogiska verksamheten under stark utveckling. Textilmuseet är centrum för ett av våra viktigaste kulturarv. Det är ett nav i en stark näringslivsutveckling. Det är dessutom en spjutspets in i den nya tiden med en satsning på form och design.

Därför menar jag att det nu är hög tid att staten tar sitt ansvar och tilldelar Textilmuseet i Borås ett treårigt nationellt uppdrag. Jag är glad att Centerpartiet och Folkpartiet reserverat sig för just detta, men jag är mindre glad för att det inte har gått att få en majoritet för förslaget. Jag

hoppas att det på något sätt går att komma fram till lösningar så att Textilmuseet får det statliga stöd som man verkligen är berättigad till.

Fru talman! Jag står givetvis med kraft bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till samma reservationer som Birgitta Sellén tidigare yrkade bifall till.
(forts.)

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

11 § (forts.) Kultur, medier, trossamfund och fritid (forts. KrU1)

Anf. 162 ANNIKA NILSSON (s):

Herr talman! Jag skulle i mitt anförande egentligen koncentrera mig på museifrågor, men med tanke på de frågor som har dykt upp under debattens gång kommer jag att försöka svara på de frågor och funderingar som har varit.

Jag vill ändå börja med att säga att vi har en unik och väldigt rik museiinfrastruktur på både central nivå, regional och lokal nivå och även när det gäller fristående museer i form av Arbetslivsmuseum och andra former av inriktningar.

I det betänkande som vi behandlar nu gör vi en rejäl satsning på just museiområdet, därför att vi vet att framför allt de centrala museerna haft en ansträngd ekonomisk situation. Vi hoppas att den satsning som nu görs leder till att man kan säkra utvecklingsarbetet. Det görs också en satsning på museipedagogik för att arbeta framför allt gentemot barn och ungdomar, för att nå nya grupper.

Innan jag går in på de frågor som har kommit upp vill jag ta upp ett område. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi med kulturpolitiken når nya grupper, grupper som tidigare inte har varit så väldigt kulturaktiva. Ett sätt att göra det är att samarbeta med fackföreningar och gå ut på arbetsplatser. Vi har ett anslag som heter Kultur i arbetslivet och som finns hos Kulturrådet. Verksamheten inom det anslaget visar en oerhörd bredd och finns i hela landet. Det är min och socialdemokraternas övertygelse att denna verksamhet måste prioriteras.

Så över till de frågor som dykt upp under debattens gång. Jag kan börja med stödet till allmänna samlingslokaler. Det var en fråga från Birgitta Sellén. Nu är hon inte här, men förhoppningsvis når budskapet ändå fram. Det handlar om de 4 miljoner som tidigare låg på Ungdomsstyrelsen och som nu är överflyttade till anslaget som handlar om bidrag till allmänna samlingslokaler. Men det går till just riksorganisationerna

för informations- och utvecklingsarbete när det gäller ungdomar och samlingslokaler. Den information jag har är att dessa 4 miljoner även i fortsättningen kommer att fördelas av Ungdomsstyrelsen, även om själva anslaget ligger under en annan post. De 4 miljonerna ligger alltså kvar där.

När det gäller idrottsanslaget har det kommit frågor från Folkpartiet om forskningen. Man kan säga att grunderna för det anslag som vi i dag har på idrottsområdet är den idrottspolitiska proposition som lades fram för ett och ett halvt år sedan och som antogs i riksdagen för ett år sedan. Genom den satsning som nu görs av överskottet från Svenska Spels värdeautomater öppnas det, sades i den idrottspolitiska propositionen, för möjligheten att omprioritera inom det ordinarie anslaget till just bl.a. forskning och dopningsfrågor. Man kan säga att vi med den ökningen nästa år förhoppningsvis tar det första steget till en fördubbling av forskningsanslaget. Det ligger i linje med det som den idrottspolitiska propositionen lade fast. Målsättningen är att fördubbla det.

Sedan till överskotten från värdeautomater. De överskott som det beslutades om på Svenska Spels bolagsstämma i våras var överskotten för 1999 och var på sammanlagt 116 miljoner kronor. 93 gick till idrotten och 23 till barn- och ungdomsverksamhet. Vi har fått prognosen att efter de första nio månaderna är det överskott som kan fördelas till idrotten på 121 miljoner och till ungdomsverksamheten 31 miljoner kronor. Det återstår tre månader av året. Så förhoppningsvis kommer överskotten från värdeautomaterna att ge ett rejält tillskott till idrotten.

Avslutningsvis vill jag bara säga att jag vet att regeringen gör allt vad den kan för att stödja Stockholm stads kandidatur som säte för WADA:s kontor.

Anf. 163 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ge en eloge till Annika Nilsson som faktiskt går upp och besvarar på de frågor som har ställts. Som jag förstod på tidigare socialdemokratiska talare här så är det en tidigare idrottsminister som får ta hand om de här frågorna.

När det gäller forskningen är det rätt luddigt skrivet. Jag blev inte klokare av att anslaget ska fördubblas. Jag skulle gärna vilja veta från vilket belopp det ska fördubblas. Som jag läste det är det en fördubbling från noll, och då blir det inte så mycket. Men nu säger Annika Nilsson att det är från ett annat belopp.

Forskning är sådan till sin natur att den är långsiktig. Man kan inte bara veta från ett år till ett annat hur det här ska gå till och hur mycket som anslås. Därför är jag intresserad av att få veta vad Annika Nilsson menar med att fördubbla. Det är det ena.

Det andra som jag skulle vilja fråga om är en organisatorisk sak. Det är det problem som vi fick illustrerat i dag vad gäller idrottsfrågorna. De låg tidigare inom folkrörelserna inom departementet. Nu splittrades det. Idrottsrörelsen, som ju är den största folkrörelsen, hamnade för sig under Näringsdepartementet, medan folkrörelserna i övrigt och ungdomsfrågorna dessutom hamnade under Justitiedepartementet. Det här har kritiserats rätt starkt i tidningen Idrott, jag tror att det var i det senaste numret, där ledarskribenten Arne Ljungqvist skriver att risken är uppenbar att idrottsfrågorna uppfattas som mindre viktiga och att ministrarna betraktar

idrottsministerposten som ett roligt bonusuppdrag vid sidan av andra politiska frågor med högre prioritet.

Jag skulle gärna vilja höra Annika Nilssons kommentar till varför denna uppsplittring sker, som det nu har gått så att vi inte får det samlade begreppet kring ungdom, idrott, folkrörelse.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 164 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Forskningsanslaget ligger i dag på 10 miljoner kronor inom idrottsanslaget. Målsättningen är, som jag redan har sagt, att fördubbla det. Jag tror inte att man kan ha den målsättningen inför 2001, men jag tror att vi kommer att ta ett första rejält kliv under 2001. Förhoppningsvis har vi fördubblat det till 2002.

Jag håller med Lennart Kollmats om att det krävs en långsiktighet i forskningen. Vi vet att forskningen behöver förstärkas inom idrottsområdet, inom områden där det inte tidigare har forskats, framför allt de samhällsvetenskapliga ämnena – juridik och ekonomi. Vi ser att forskningen nästan enbart varit inriktad på det medicinska. Där förstärker regeringen anslaget.

När det gäller arbetsuppgifterna inom regeringen tackar jag i och för sig för att Lennart Kollmats tror att jag vet exakt hur statsministern organiserar sin regering, men jag vet inte riktigt skälen till att han har valt att dela på detta. Med den information som jag har i dag är det så att idrott och social ekonomi kommer att ligga under Näringsdepartementet och Ulrica Messing.

Generella folkrörelsefrågor och ungdomsfrågor kommer att ligga under Justitiedepartementet och Britta Lejon. Det är klart att man kan ha synpunkter på det, men den fördelningen får statsministern svara för.

Anf. 165 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Det var inte min avsikt att få veta vad statsministern hade för bevekelsegrund, utan jag undrade vad Annika Nilsson tyckte om detta. Det kan man ha en uppfattning om, sade hon, och det må väl vara hänt. Jag ska inte pressa henne mer på den punkten.

När det gäller forskningen var det bra att jag fick siffran 10 miljoner. Det statliga anslaget till idrottsforskning är för närvarande 25 miljoner. Nu anslås det 10 miljoner till Centrum för idrottsforskning. Sedan har det funnits professorer utspridda i landet på andra ställen. Det var därför som jag undrade om dubbleringen gällde 10 eller 25 miljoner, men nu fick jag reda på att det var en dubblering av 10 miljoner på sikt. Det är inte ens säkert att det blir aktuellt 2001 eller 2002, utan det kan komma senare. Men det var grundbeloppet som jag var ute efter.

Anf. 166 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det regeringen har skrivit är att det från idrottsanslaget har gått 10 miljoner, och det är detta anslag som regeringen har som mål att fördubbla. Min förhoppning är att vi kan se en fördubbling inom en tvåårsperiod.

Anf. 167 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har tre saker att ta upp. Det gäller först värdeautomater som det rådde tveksamheter kring tidigare i debatten. Läser man i propositionen är det i högsta grad oklart, och det är inte enbart jag som tycker det. Det var därför som jag tog upp det.

Det besked som vi har fått här i kväll är att det hitintills har gått med plus – 120 miljoner – och mera kommer innevarande år. Det börjar ett nytt år om en månad. Då är det viktigt att idrottsrörelsen vet vad man har för medel att planera för. Det har man alltså inte vetat förrän nu. Nu fattas det ett nytt beslut i morgon. Hur kommer detta då att framgå av beslutet?

Av betänkandet går det inte att utläsa hur stort överskottet kommer att bli. Det går inte heller att utläsa av budgeten hur stort det kommer att bli. Likväl är det viktigt att idrotten vet hur mycket pengar som man kommer att få. Min fråga är: Kan Annika Nilsson redogöra för hur idrotten kommer att delges detta belopp, om det nu blir 120 eller 140 miljoner? Jag tror att det är ganska angeläget att det kommer ett besked ganska snabbt.

Det vore bra om WADA arrangerades i Sverige. Med tanke på det som Annika Nilsson sade, kan vi då räkna med att vi får bifall till vår motion som ska behandlas längre fram i vår och som förordar det stöd som Annika Nilsson gav uttryck för i talarstolen?

Jag tror att ett samlande av idrottsforskningen till ett centrum är ganska angeläget. Och varför inte på Bosön? Nu är forskningen, som Lennart Kollmats sade, utspridd på olika platser. Min fråga blir då: Kommer det något initiativ i den riktningen? När det nu har anslagits pengar vore det bra att ta ett steg till.

Anf. 168 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller överskottet från värdeautomaterna får vi invänta det bokslut som görs av Svenska Spel. Vi vet inte hur stort det totala överskottet är förrän bokslutet har upprättats. Det slutgiltiga ställningstagandet görs ju på Svenska Spels bolagsstämma.

Jag förstår att idrotten känner en viss frustration över detta. Den utbetalning som skedde i våras var den andra i ordningen. Förhoppningsvis kommer man att komma fram till en stadig summa så att man vet hur stort överskottet blir en längre tid framöver. Men det har varit en inkörningsperiod som har varit trög. Nu ser vi en oerhört positiv utveckling.

Det är Stockholm som stad som ansöker om att få vara säte för WADA. Det är alltså inte staten eller nationen Sverige som ansöker. Nu sker det en urvalsprocess. Stockholm har gått vidare till finalomgången. WADA:s styrelse har utsett fyra personer som ska åka runt och besöka alla kandidatstäder. Vi får se på vilket sätt som man kan ge stöd. Jag vet att regeringen och idrottsministern är angelägna om att stödja Stockholms kandidatur.

Jag vet också att man tittar på Centrum för idrottsforskning. Jag kan i dag inte ge något besked om ifall man ska samla forskningen på ett ställe. Jag tycker att det i och för sig finns en styrka i att det bedrivs idrottsforskning runtom i vårt land på många högskolor och universitet.

Anf. 169 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Det är två saker när det gäller pengarna från Svenska Spel. Det är till att börja med de 60 miljonerna som vi har beslutat om, och det råder ingen tveksamhet här. Dessa pengar har nu utbetalats ett antal år. 1998 var det 55 miljoner.

Det är angående överskottet från värdeautomaterna som det råder tveksamheter kring. Om beloppet nu är högre än det som man kan utläsa av budgeten är det angeläget att man går ut med det budskapet. Jag vet inte hur man tolkar det beslut som vi ska fatta i morgon. På något sätt måste idrotten delges detta under innevarande år så att man vet hur stor omslutningen är för det kommande året.

Jag har förstått att det är Stockholm som ansöker om WADA. Men det är meningslöst att söka om man inte har staten bakom sig. Jag tror att det rörde sig om 14 eller 15 konkurrentländer. Det var därför som ett antal moderater motionerade om detta under den allmänna motionstiden. Om jag har förstått rätt kan vi då räkna med att vi får bifall till den motionen, och det tackar jag för på förhand.

Anf. 170 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det sista tror jag inte att Roy Hansson ska ta för givet.

Det var tio städer som hade ansökt om att få anordna WADA och sju länder har gått vidare till finalomgången. Idrottsministern har skrivit ett förord till Stockholms ansökan för att visa stödet från regeringen. Sedan får väl regeringen tillsammans med Stockholms stad diskutera vidare kampanjarbete och vem som ska göra vad.

Det som står i budgetpropositionen om överskottet är en redovisning av 1999 års överskott och som beslutades på bolagsstämman i maj 2000, alltså i våras. Enligt vad jag har kunnat utläsa finns det inte några exakta bedömningar av årets överskott. Det är klart att jag förstår att det är en del svårigheter under inkörningsperioden. Men förhoppningsvis kommer man upp till en garanterad nivå, och när man väl har gjort det finns det en långsiktighet i stödet från Svenska Spels överskott.

Anf. 171 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Herr talman! Jag ska tala lite grann om de utgiftsområden som rör bl.a. konstnärernas villkor och boken.

Det är svårt att värdesätta konst och kultur. De flesta av oss har en mycket personlig relation till kulturens vara eller icke vara som samhällsnytta.

Det finns också ett alltför stort antal politiker som när en önskan om att styra konsten mot vad de anser vara det goda eller fina. Men vad händer med konsten om den styrs av bidragsgivande myndigheter och politiker? Kan konsten då vara den fria och obundna kraft som så väl behövs i samhället? Det anser inte vi moderater. Därför är det hög tid att också förändra och förnya det svenska regelverket och låta individens val styra i allt högre grad.

Inte minst våra ungdomar, vilkas kulturvanor oftast finansieras av dem själva, anser det. Jag undrar därför vad Socialdemokraterna och Vänsterpartiet menar med kommersialismens negativa krafter. Är det männe ungdomarnas möjlighet till fritt val?

Många konstnärer är vad man kan kalla ofrivilliga företagare, och det talade ju också kulturministern om. De regler som kringgärdar småföretagandet måste tillsammans med skatteregler förenklas och i vissa fall avskaffas. Därför har vi tagit fram ett samlat förslag för att ändra på dessa villkor för kulturarbetarna.

Höga skatter drabbar låg- och medelinkomsttagare extra hårt. I den gruppen finns många av de konstnärer som tyvärr också tillhör några av våra lägst betalda.

Kulturministern sade tidigare här i dag att skattesänkningar sällan leder till paradiset. Nej, det tror inte jag heller. Jag tror att paradiset bara existerar i Bibeln, men det underlättar för människor att överleva på den inkomst som man har.

Bo Simeon Eriksson är konstnär, grafiker och författare. Han säger så här i en utredning i Gävleborgs län om arbetsvillkor och försörjning för konstnärer: ”Dock; jag vill nämna att hälften av ateljéstöd och inköp från offentliga medel, liksom andra intäkter för mig som konstnär, går direkt tillbaka till offentliga medel i form av sociala avgifter och skatt.”

Vidare säger Bo: ”Det är också besvärliga kulturpolitiska dilemman för offentlig kulturverksamhet att största delen av den budgeten går till icke konstnärligt verksamma och till byggande och skötsel av offentliga lokaler.”

Utredningen visar tydligt på hur komplicerad situationen är för konstnärer och hur svårt det är att passa in i de normer och regelsystem som gäller i samhället. Kulturministern svarade tidigare i dag inte ordentligt på frågan om den orimliga hyressituationen för våra kulturinstitutioner. Men den frågan måste lösas snart. Då kanske också institutionerna kan börja ersätta konstnärerna bättre. I dag är det skrämmande små medel som går till just konstnärerna.

I propositionen säger regeringen att man måste anpassa generella regelverk till de speciella villkor som gäller för konstnärerna. Det hörde vi också kulturministern uttrycka här i kammaren i dag. Men det händer ju ingenting! I en debatt om kultursponsring menar finansministern att reglerna inte behöver förändras trots att t.ex. Riksskatteverket anser att det saknas direkta regler för sponsring. Det har vi också hört två varianter av här i kammaren. Åke Gustavsson lovade att man skulle se över reglerna om de inte var tydliga, men han är tydligen dissident. Kulturministern svarade ju att hon nog inte trodde det med anledning av att han hade den tron. Han sa ju tydligt att man skulle se över dem. Då undrar jag lite grann var socialdemokraterna står i den här frågan.

”Gärna medalj men först ett rejält arbete med konsten – gärna medial uppmärksamhet men först en grund som botten i mitt arbete och vad jag gör och har gjort – gärna medalj men först ordentlig betalning för arbetet (eventuellt pensionsutbetalning när det är så dags).” Det är ytterligare ett citat av Bo Simeon Eriksson i den utredning som Gävleborgs län har låtit göra om konstnärernas villkor.

Så ska jag tala lite grann om boken. Boken är en viktig kulturbärare, och med den kommer också den bildning som är så avgörande för oss alla. Det är naturligtvis särskilt viktigt att våra barn och ungdomar får tillgång till boken och till ordet. Skolan har en viktig uppgift i det. Biblioteken är betydelsefulla men kan med hjälp av den nya tekniken få en helt ny roll. Därför anser vi att bibliotekslagen bör upphävas så att

man på ett modernt och effektivt sätt kan utveckla biblioteken. Bibliotekslagen gör inskränkningar i det kommunala självstyret precis som flera andra förslag som regeringen har lagt fram under den senaste tiden. I min egen hemkommun fungerar biblioteket alldeles utmärkt. Det är öppet 365 dagar om året. Även inom det här området behöver staten renodla sitt ansvar.

Vi moderater vill öka stödet till talboks- och punktskriftsbiblioteken med nästan tio miljoner kronor. Delaktighet på jämlika villkor är ett krav som vi har antagit, och i FN:s standardregler står det att man ska ge människor med funktionshinder en försäkran om delaktighet och jämlikhet i samhället. All kultur måste vara tillgänglig för alla människor. Det finns fortfarande alltför få talböcker, och därför anser vi moderater att anslaget ska ökas så att vi kan erbjuda fler digitala böcker. För föräldrar till exempelvis funktionshandikappade barn måste tillgången till bl.a. läroböcker bli bättre så att de kan hjälpa sina barn med läxorna hemma.

Herr talman! Vi behöver en större frihet på kulturens område och mindre av den ovanifrån styrda politik som förs av regeringen och dess stödpartier, Vänstern och Miljöpartiet. Den politik som de driver hämmar både nya initiativ och nyskapande.

Anf. 172 PETER PEDERSEN (v):

Herr talman! Med tanke på dagens datorhaveri här i riksdagen känns det ganska skönt att jag har tilldelats en sådan här liberoroll bland de tre vänsterpartister som skulle prata om och kommentera kulturutskottets förslag till budget i fråga om kulturfrågor. Då kan jag ganska fritt kommentera en hel del av det som har sagts under dagen och inte vara bunden av något speciellt manus.

Först vill jag ta upp de angrepp, hårda eller mjuka, som har riktats mot den trio som bildar majoritet här i riksdagen, nämligen den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi har fått höra krokodiltårar: Vad synd det är att inte Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan få gehör för sin krav. Så låtsas man som om allt skulle vara frid och fröjd om borgerligheten hade majoritet.

Jag kan trösta alla de som har haft sådana kommentarer med att enigheten i den trepartikonstellation som bildar majoritet är betydligt säkrare och har mindre spännvidd än vad man kan se på den borgerliga sidan. Jag lyckades inte följa med i alla turer som Jan Backman hade med felräkningar och feltänk och vad det var i Moderata samlingspartiets kulturpolitik. Jag tycker nog att det är större än den lilla felräkningen när det gäller folkbildning.

Oavsett det kan man titta på spännvidden. Den går från att man vill minska kulturbudgeten med 668 miljoner kronor, eller om det nu var 338 miljoner, jag fick inte det riktigt klart för mig, till att Centern vill öka med 165 miljoner kronor. Så stor spännvidd har det inte varit i de diskussioner som har försiggått mellan Miljöpartiet, Vänstern och socialdemokratin, det kan jag säga. Det innebär självklart att Vänstern delvis skulle kunna se andra prioriteringar, liksom Miljöpartiet och för den delen även socialdemokratin, om de fick bestämma själva. Men så är inte det parlamentariska läget.

Jag tycker att det är lite trist, även om man inte ska bidra till politikerförakt, att borgerligheten låtsas. Om t.ex. vi, som Tasso Stafílidis sade

tidigare, tycker att det är fantastiskt trevligt att Moderaterna har kommit på att man skulle kunna höja anslaget till de fria grupperna med 20 miljoner kronor, så fungerar inte systemet så att vi bara hoppar på det förslaget. I så fall ska vi acceptera hela Moderata samlingspartiets förslag till budget för alla utgiftsområden. Det vet ni mycket väl. Varför låtsas som att vi bara kan byta åsikt och ta godbitarna ur varje partis förslag? Så funkar inte den budgetprocess vi har. Det är förklaringen till att vi har kommit fram till att det majoritetsförslag som vi nu är överens om är det bästa som finns för handen.

Jag skulle också vilja kommentera det där med idrottsfrågorna lite grann. Jag och Charlotta L Bjälkebring har ett särskilt yttrande där vi ställer likartade frågor som Lennart Kollmats. Det är trots allt något otydligt hur det här ska organiseras och finansieras. Vi hoppas på klarlägganden framåt i tiden så att det väldigt tydligt framgår hur mycket pengar det är fråga om och till vilken organisation.

När det sedan gäller idrottsanslaget och Svenska Spel så kan man konstatera att man från Svenska Spels bolagsstämma nu under ett antal år har bidragit med 60 miljoner. Till det kommer de här värdeautomatspelelen. Det ligger väl i sakens natur: Om man inte har slutresultatet för år 2000 är det svårt att bestämma hur mycket som ska fördelas. Men jag skulle också vilja ställa en fråga till Annika Nilsson om det här. I idrottspropositionen står det på s. 42 att när man får koll på det här med värdeautomatspelens överskott ska det göras om till ett vinstdelningssystem. Då ska man i stället för att peka ut det här som överskott från värdeautomaterna ta det från det totala överskottet inom Svenska Spel.

Det skulle vi välkomna. Det borde göra att det här blir mycket lättare så att man vid en tidigare tidpunkt kan fastställa hur mycket pengar som ska gå till idrottsrörelsen. Dessutom skulle man då komma ifrån den här olyckliga kopplingen mellan spel på värdeautomater och bidrag till ungdomsverksamhet inom olika kultur- och idrottsföreningar. Vi gillar inte den kopplingen. Vi skulle hellre se en mer allmän koppling till Svenska Spel.

Jag tänker inte säga vad vi inte har lyckats med. Jag kan bara lyfta fram de saker som vi inom Vänsterpartiet tycker är mycket viktiga. Dit hör allmänna samlingslokaler. Där har vi just en sådan fråga där man kan se på den s.k. borgerliga enigheten och hur stor oenighet som råder. Moderaterna föreslår en minskning med 19 miljoner kronor, kd en ökning med 10 miljoner, Centern en ökning med 21 miljoner och Folkpartiet en ökning med 5 miljoner.

Även här kan man konstatera att Moderaterna på ett mycket speciellt sätt utmärker sig. Man hävdar att det här är en kommunal fråga. Vi ser runtom i landet att antalet allmänna samlingslokaler minskar. Man höjer hyror och försvårar för föreningslivet att hyra in sig i lokalerna. Det är en oerhört viktig demokratisk fråga där även vi från riksdagen ska ha ett ord med i laget. Vi ska också lägga fram pengar för att man ska möjliggöra de här demokratiska mötesplatserna även i framtiden.

Herr talman! Det har också kommit förslag här i dag om att inrätta olika nya museer med statlig medfinansiering. En del av dessa förslag är säkert utmärka, precis som tidigare förslag som har kommit under andra år. Men jag kan bara konstatera att vi i fråga om detta har ett principiellt ställningstagande här i riksdagen som i princip omöjliggör nya åtagan-

den. Om vi ska ändra på dessa avslagsyrkanden föreslår jag att ni bifaller en motion som jag har väckt och som kommer upp senare. I denna motion yrkas på att man ska se över de principiella reglerna och därmed möjliggöra för nya intressanta museer att tillkomma med hjälp av statligt stöd, åtminstone en medfinansiering från statens sida.

Jag ska kortfattat även beröra bokmomsen. Det är uppenbart så att det finns en majoritet av partierna här i riksdagen som tycker att en sänkning av bokmomsen skulle vara en naturlig del om vi vill öka läsandet. Vi har också sagt att detta måste kopplas till andra åtgärder, därför att om man inte läser böcker så spelar det ingen roll om priset är 300 kr eller 270 kr. Det måste alltså vidtas nya åtgärder för att man ska komma till rätta med detta.

Vi tycker också att detta borde vara en intressant del när man diskuterar framtida skattesänkningar. En skattesänkning på böcker påverkar ju inte det utgiftstak som vi har fastställt, och därmed bör detta ingå som en intressant del när det gäller framtida skattesänkningar. Jag kan bara konstatera att vi inte har nått framgång. Det ska jag ärligt säga. Men däremot är det alldeles tydligt att Vänsterpartiet tidigare har väckt partimotioner i vilka det tydligt framgår att vi också vill se en sänkning av bokmomsen. Men en sådan ska också kombineras med vissa åtaganden mot bokhandlare och förläggare. Det är alltid enkelt att kräva att staten ska minska sina skatteintäkter. Det vore också bra om motparten tog ett eget ansvar och bidrog till ytterligare sänkningar av bokpriserna. Vi vill nämligen ha garantier för att detta verkligen kommer bokköparna till godo och att det inte ökar förläggarnas eller bokhandlarnas marginaler. Men vi ber att få återkomma i denna fråga. Eftersom intresset är stort och många partier driver frågan så finns det väl en viss möjlighet till framgång, som jag ser det, längre fram.

Jag har en avslutande kommentar. Det är lite tråkigt att de flesta nu har gått. Men Rigmor Stenmark talade om den svenska musikindustrin. Jag kan bara konstatera att det är litet trist att det mesta av pengarna inte hamnar i Sverige utan i andra länder i och med att de s.k. svenska skivbolagen faktiskt ägs av utländska skivbolag. Då borde också en annan fråga lyftas fram, vilken vi också har väckt, nämligen frågan om fonogramstödet. Jag kommer att ställa en interpellation till kulturministern i den frågan. Vi tycker att det är trist om vi genom den, som vi kan tycka, lilla sänkningen bidrar till att ytterligare små oberoende svenska skivbolag tvingas att slå igen verksamheten eller minska sin verksamhet. Där hoppas vi också på klarlägganden genom skrivningarna i kulturutskottet.

Avslutningsvis yrkar jag, liksom Charlotta L. Bjälkebring, bifall till reservationerna 4 och 7.

Anf. 173 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en enkel debatteknik att bolla över frågan till oppositionen och börja tala om hur vi ska kunna samarbeta. Det har vi klarat av tidigare. Det handlar inte bara, Peter Pedersen, om en krona hit eller dit eller, som i detta fall, kanske en miljon hit eller dit, utan det handlar också om mer ideologiska, övergripande och större frågor. Och det har kommit upp ett antal sådana i dag där Vänsterpartiet har fått ge med sig. Och nu är det ju ni som sitter och har ansvaret. Vi tar gärna

tillbaka det, men i dag är det alltså Peter Pedersen som för Vänsterpartiet ska svara för varför han går med på detta och ändå finns kvar.

Vi kan ta exemplet med kasinon. Kasinon var något som Vänsterpartiet motarbetade med näbbar och klor, men som den här konstellationen har röstat fram och som vi nu får se förverkligas. Det vill varken Peter Pedersen eller jag, men jag har åtminstone inte varit med om att bidra till det hela.

Frågan om bokmomsen, som togs upp på slutet, hade ni haft möjlighet att driva fram. Det ska komma skattesänkningar, ganska stora sådana, och det handlar om miljardbelopp, medan bokmomsen handlar om mellan 600 000 kr och maximalt 1 miljard. Det finns lite olika beräkningar. Men den finns inte med.

Fonogramstödet togs också upp här på slutet. Det sker ingen liten neddragning av det – en fjärdedel av det som fanns tidigare. Och det är just de små skivbolagen som man räknar med kommer att drabbas hårdast.

Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknning. De fria grupperna har Tasso Stafilidis varit inne på, och han är väldigt bekymrad för dem och har ingående beskrivningar av hur läget är för dem. Men de får inte tillräckligt med pengar.

Anf. 174 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Jag sitter i kulturutskottet därför att jag tycker att det är mycket intressant med kulturfrågor. Men jag är samtidigt riksdagsledamot för Vänsterpartiet och konstaterar att med den budgetordning som vi har har vi att ta ställning till helheten. Och jag kan bara konstatera att även om jag kan hitta små frön av upplysning hos de borgerliga partierna, så är det uppenbart så att om jag ser till helheten så får vår politik ett mycket större genomslag i det samarbete som vi har med den socialdemokratiska regeringen och med Miljöpartiet. Det innebär ju i en treparti-konstellation att vi, i och med att vi är ett mycket mindre parti och inte sitter i regeringen, får framgång men att vi inte ställer oss i talarstolen och säger att vi har bidragit till just en viss formulering i propositionen. Vi tar inte heller åt oss äran för att vi har fått igenom det ena eller det andra. Vi vill faktiskt se att någonting sker i verkligheten mer än att Vänsterpartiet får äran av att ha bidragit till en viss formulering. Det viktiga är att det händer någonting i verkligheten i kulturlivet. Och jag tänker inte avslöja vad det har inneburit, dvs. jag vet att vi har haft en viss påverkan men att vi inte har lyckats i alla avseenden. Och det vore konstigt om Vänsterpartiet skulle diktera för socialdemokratin vilken kulturpolitik som vi ska ha.

Men det intressanta är trots allt att skiljelinjen i kulturfrågor inte går mellan borgerlighet och den socialistiska Vänstern och det gröna alternativet Miljöpartiet, utan den går snarare mellan Moderaterna och resten av partierna som jag skulle vilja se det. Det är förvånansvärt stor samstämmighet i många stora frågor. Sedan kan Kristdemokraterna och Vänstern hamna på samma ståndpunkt i vissa frågor, t.ex. i fråga om kasinoverksamhet. Men detta har vi fattat ett beslut om här i Sveriges riksdag, och då måste vi i Vänsterpartiet också anpassa oss till det beslutet. Så är demokratins spelregler. Vi kan inte fortsätta i det oändliga och dra upp dessa frågor. Däremot kan vi påverka, vilket vi försökte med lite grann. I

stället för att säga att man ska överföra överskott från värdeautomatspel, vilket vi egentligen inte vill ha, vill vi hellre att Svenska Spels överskott går till idrottsrörelsen. Det skulle vara en mindre anstötlig koppling mellan ungdomsverksamhet och Svenska Spels ganska breda verksamhet i stort.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 175 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vet hur budgetprocessen går till. I mitt första inlägg gjorde jag också en genomgång av den, därför att många utanför denna kammare tror att den går till på ett annat sätt än den gör. Därför har jag aldrig trott att ni skulle kunna rösta med oss i någon enstaka fråga.

Men det som jag vill komma åt är att jag tycker att vi ska diskutera sakfrågor. Jag tycker att ni gör det lite för enkelt för er när den ena efter den andra går upp i talarstolen och säger att man inte har fått igenom allt, men hur ska det gå för er ihop med moderaterna? Vi har prövat det, och vi har en ideologisk samsyn i väldigt många frågor. Och även i kulturpolitiken så fick vi en bra politik, som jag ser det, under de år när vi hade en gemensam regering. Det kan vi sluta tala om nu. Det blir aktuellt nästa gång när vi får denna möjlighet. Men i dessa debatter så tycker jag att vi ska hålla oss till de sakfrågor där vi har olika synpunkter på om regeringsalternativet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet driver en bra politik i de olika sakfrågorna, och jag har nämnt några sådana exempel där jag inte tycker att ni gör det.

Anf. 176 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att Vänsterpartiet står bakom budgetuppgörelsen. Alltså står vi också bakom den uppgörelse som finns om kulturbudgeten. Det innebär inte att vi till hundra procent tycker att alla anslag är exakt som de skulle vara om vi själva fick bestämma. Men det ligger i sakens natur.

Jag tycker att det också kan vara ärligt att vi här lyfter fram vissa viktiga frågor. Därmed kan kammarens ledamöter åtminstone indirekt förstå vilka frågor, i alla fall några av dem, som vi försökte driva i förhandlingarna. Och vi kommer att fortsätta att driva dem. Vi är fullständigt övertygade om att den konstellation som nu har majoritet bidrar till ett bättre kulturliv än den borgerliga fyrpartikonstellationen, som ju alternativet skulle vara, skulle kunna bidra med.

Jag konstaterar fortfarande att spännvidden är enormt stor i den borgerliga gruppen om man jämför med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 177 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Inger Davidsons kommentarer är likartade. Det är inga krokodiltårar som gråts här. Det kan jag garantera, Peter Pedersen! Det finns verkligen en principiell skillnad. Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna går ju fram som en enhet. Vi andra partier är fortfarande i opposition, i alla fall än så länge, och vart och ett svarar för sin politik.

Vad jag har vänt mig mot är att ni representanter för Vänstern och Miljöpartiet försöker ge sken av en annan politik än den som ni kan stå upp för, precis som Peter Pedersen nu själv har redovisat. Alla är inte lika diskreta som Peter Pedersen och talar om vad man har medverkat till och

vilka formuleringar man har gjort. Det är den delen som jag vänt mig mot och där är det alltså inte fråga om några krokodiltårar.

Sedan är det väl riktigt att en majoritet sett till antalet partier – jag är inte lika säker på att det också gäller antalet mandat – här i kammaren står upp för en sänkt bokmoms. Jag önskar gärna Peter Pedersen lycka till i förhandlingsarbetet med en mycket motsträvig kulturminister när det gäller att få igenom en sänkning av bokmomsen.

Anf. 178 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Vänsterpartiet har stor, otrevlig och långvarig, vana vid att vara i opposition. Det är mycket enklare att vara i opposition och att så att säga braska på lite här och där. Man vet ju att man sannolikt inte behöver ta ansvar för det hela.

Under 90-talet har vi i en rad kommuner och landsting fått möjligheten att vara i majoritetsställning. Många av våra ledamöter nu i riksdagsgruppen har den bakgrunden. Jag törs påstå att vi har den bestämda uppfattningen att vi kan skriva program om vad vi vill genomföra. Det handlar ju då om den vision man har på många områden. Men vi inser att det, för att framgång ska kunna nås, faktiskt krävs kompromisser. Och för att kunna uppnå kompromisser är det nödvändigt att man inte hela tiden springer ut och talar om vad man lyckats eller inte lyckats med, för då blir det ingen kompromiss nästa gång. Därför går jag inte in på detta.

Det är inget okänt faktum att vi vänsterpartister ganska länge har drivit frågan om sänkt bokmoms. Vi menar att det här måste kopplas till andra åtgärder – samma koppling som för övrigt ensamutredaren på Kulturdepartementet har kommit fram till. I budgetpropositionen kan man se exempel på en rad olika åtgärder för att på olika sätt stödja litteraturen men där olika borgerliga partier är inne och petar och vill ta bort vissa bidrag.

Vi vill inte ha en omkoppling av det slaget att man ska finansiera det här genom sänkningar i andra avseenden, t.ex. när det gäller litteraturstöd. Det behövs en rad olika åtgärder för att få i gång läsandet, inte minst bland våra barn och ungdomar, och inte minst bland unga män krävs det ett batteri av åtgärder. Vi tror att frågan om sänkt bokmoms bör vara given i diskussionen om sänkta skatter i framtiden – då jämföras med sänkta inkomstskatter, förmögenhetsskatter eller vad det nu kan vara.

Det är lättare att ha principen att alla skatter ska sänkas, för då följer bokmomsen med på köpet så att säga.

Anf. 179 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Herr talman! Alldeles strax ska jag beröra arkivfrågorna men först vill jag något kommentera det som diskuterats här om stöd till allmänna samlingslokaler. Jag ser att Annika Nilsson inte är kvar här i kammaren men det finns kanske någon annan som kan ge svar. Annika Nilsson redogjorde ju för de 4 miljoner som kommer från ungdomssidan och som ska gå till allmänna samlingslokaler så att det samlade stödet i budgeten blir 19 miljoner. Hon talade i det sammanhanget om stöd till allmänna samlingslokaler och om att detta sedan skulle gå tillbaka, som stöd för informationsinsatser, till Ungdomsstyrelsen. Det tycker jag är att väldigt

mycket krångla till det hela. Då blir ju stödet till allmänna samlingslokaler ungefär 15 miljoner.

I mitt korta inlägg här kommer jag att uppehålla mig vid arkivfrågorna. Jag har inget yrkande men står självklart bakom alla kristdemokratiska reservationer och de yrkanden som lagts fram här i debatten. Vad jag kommer att beröra finns med i det särskilda yttrande som kristdemokraterna har avlämnat och som rör budgetfrågorna.

För några veckor sedan besökte jag Arkivcentrum i Värmland. Arkivens dag arrangerades då i hela landet. Det var en givande upplevelse. Arkivet sjöd verkligen av liv. Det var intressanta föreläsningar och det fanns utställningar. Olika typer av experthjälp mötte oss besökare. På arkivet kunde jag få en första introduktion i släktforskning och också hjälp med att i arkiven söka information av olika slag.

I en speciell monter fanns det gamla kyrkböcker, faktiskt från 1700-talet, där det fanns anteckningar om att varg och björn hade tagit barn – i Värmland, liksom på många andra håll i landet, förekommer det en intensiv debatt om rovdjuren. Men här fanns alltså ett gammalt dokument med en klar koppling till den debatt som vi i dag har i Värmland. Med detta vill jag visa att arkiven är viktiga och aktuella.

Runtom i landet finns det många arkiv av olika karaktär. De intressanta samlingar som finns speglar människors egna tankar, föreställningar och handlingar. Vi kan följa idéer och handlingsmönster i vårt rika kulturarv ända från medeltiden och fram till våra dagar. Vi kan då se hur det moderna Sverige växer fram på central och regional nivå.

Därför är det viktigt att både bevara och utveckla mångfalden och tillgängligheten på området. Det ökade intresset för släktforskning och hembygdsforskning har gjort att arkiven på senare tid fått ett uppsving när det gäller allmänhetens användning. Forskarplatserna är hårt utnyttjade, vilket naturligtvis är glädjande. Men samtidigt visar tillströmningen att vi måste följa utvecklingen med vaksamhet.

Arkivområdet är en mycket viktig del av kulturarvsarbetet. I dag är det nog viktigare än någonsin med kopplingen mellan historia, nutid och framtid. Vi måste se över hur vi kan göra nuet tillgängligt för morgondagens forskning. För museerna är det nödvändigt att de olika arkivverksamheter som finansieras via statsbudgeten får möjlighet att verka långsiktigt. Att regeringen även på arkivområdet skapar ryckighet vad gäller förutsättningarna för verksamheterna genom anslagssparande och tillfälliga indragningar av anslag – med följande kompensationsinsatser, som vi nu ser – är därför olyckligt. Den statliga politiken måste visa förståelse för verksamhetens natur.

Många av de regionala arkiven brottas i dag med stora ekonomiska problem trots att arkiven har genomgått en stark utveckling och fått ett vidgat arbetsfält. Bl.a. i syfte att göra samlingarna tillgängliga för bredare användargrupper har resurserna relativt sett inte ökat. Det statliga stödet till folkrörelsearkiven ligger fortfarande kvar på samma nivå som år 1972 då de infördes. Att samla in och säkerställa information, att göra den tillgänglig och att dessutom arbeta aktivt för att fler ska få tillgång till samlingarna kräver betydligt större resurser än arkiven i dag har till sitt förfogande. Särskilda utvecklingsinsatser i form av exempelvis arkivpedagogik behöver också göras.

De regionala arkiven arbetar på uppdrag av ett rikt och brett föreningsliv och en stor ideell sektor och utgör en stor resurs för både den offentliga och den privata sektorn. För att möjliggöra det viktiga arbete som sker vid de regionala museerna föreslår vi kristdemokrater att anslaget 28:23 Bidrag till regional arkivverksamhet höjs med 1 miljon kronor nästa år. Där vill jag återigen hänvisa till vårt särskilda yttrande. Summan kan tyckas liten men med tanke på att anslaget på det här området är blygsamt är varje krona mycket värd.

Kristdemokraterna menar att satsningen på industrisamhällets kulturarv, folkrörelsearkiven och arbetarrörelsens arkiv ska ses som en helhet. Ute i landet är det mycket vanligt att arkivmaterial från arbetarrörelsen finns i folkrörelsearkiven. Mot den bakgrunden anser vi också att de 800 000 kr som regeringen föreslår ska gå till en ensidig satsning på Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek borde fördelas så att de även kommer övriga folkrörelsearkiv till godo. För övrigt lär arbetarrörelsens arkiv ha fått extra medel utöver de här medlen.

Förra året noterade vi tacksamt att regeringen äntligen hade hörsammat kulturutskottets påtryckningar och insett behovet av en omfattande och oberoende utvärdering av det statliga arkivväsendet. Vi markerade hur viktigt det var att den här utvärderingen snabbt kom till stånd men vi visade också att vi hyste farhågor för en fördröjning. Att dessa var berättigade visar årets budget där regeringen redogör för att man ännu inte har kommit i gång med utvärderingen. I stället avser man att tillkalla en utredare under hösten.

Med denna senfärdighet skadas verksamheten. För att inte förvärpa den ytterligare vill vi än en gång uppmana regeringen att skynda på detta så angelägna arbete. I betänkandet konstateras det att frågan bereds i Regeringskansliet. Därför vill jag avsluta mitt lilla anförande med en fråga. Nu är ju faktiskt snart det här året slut. Min fråga blir hur det går med utredningen.

Anf. 180 AGNETA RINGMAN (s):

Herr talman! Bildning och folkbildning – idéhistorikern Bernt Gustavsson menar att bildning, det ord som Lennart Kollmats tidigare i dag sade att han var så förtjust i, är den utvecklingsprocess som varje människa genomgår under sitt liv från barn till mogen människa. Och visst är det så.

Ständigt gör vi nya erfarenheter som vi bearbetar och som blir en del av oss. När vi i dag talar om det livslånga lärandet är det viktigt att vi kan lära oss saker på olika sätt. Vi kan bilda oss i olika miljöer, i både formella och informella former. Vi talar i dag mer och mer om en välutbyggd infrastruktur för de vuxnas lärande.

Folkbildningen har en central roll både i utbildnings- och kulturpolitiken, inte minst för att stärka demokratin och göra människor mer delaktiga i samhället. Folkbildningen har inneburit att många människor har fått en ny chans och att de har funnit en ny stimulans i lärandet.

Herr talman! Den nya tekniken öppnar nya möjligheter för folkbildningen. Med IT som redskap i folkbildningen får många fler chans att bli förtrogna med och ta del av den nya tekniken. Folkbildningen är särskilt väl lämpad för detta eftersom den finns över hela landet och når människor som av olika skäl tidigt lämnar den vanliga skolan. Den nya tekni-

ken kan hjälpa till att skapa nya kontakter och band mellan människor i olika länder, mellan folkbildning och bibliotek, mellan folkbildning och högskola och mellan folkbildningen i olika delar av landet.

Visst är det bra med e-post och debatter i radio och TV. Men människor vill också komma samman och mötas för samtal och diskussioner. Även här har folkbildningen en viktig uppgift i att skapa mötesplatser. Jag har också uppfattat det som att studieförbunden ser det här som en angelägen uppgift.

Nu hade jag tänkt mig att ge mig på moderaterna när det gäller neddragningen med 300 miljoner kronor i fråga om folkbildning. Men efter Jan Backmans försök till förklaring ser jag faktiskt fram emot kommande behandling av de här ärendena. Jag fick inte riktigt ihop det här med hjärnsläpp och den förklaring till hjärnsläpp som Jan Backman redovisade.

Jag försöker i stället att slå på trumman för folkbildningen som socialdemokraterna ser det och som vi tycker har en given plats i dagens och morgondagens samhälle.

Demokratiutredningen tar t.ex. upp vikten av människors engagemang och aktiviteter på kulturområdet för demokratin. En viktig roll är också att dela med oss av idéer kring svensk och nordisk folkbildning för en utveckling av de unga demokratierna på andra sidan Östersjön. Tyvärr finns det inte medel för alla som vill att i dag jobba med de här frågorna. Det här ser jag som en framtida utmaning.

Folkbildningen erbjuder också många tillfällen till kulturupplevelser och ett eget skapande, inte minst i de dryga 250 kommuner som i dag saknar statliga kulturinstitutioner. Där är folkbildningen en viktig aktör.

Kulturrådet påpekar i sin omvärldsanalys att det är viktigt med kultur för människors hälsa och välbefinnande. Den nationella folkhälsokommittén lade nyligen fram sitt betänkande. Där förs också ett resonemang om kulturens och folkbildningens betydelse för folkhälsan. Kommittén slår fast att det finns ett klart samband mellan kultur och människors hälsa. Kulturen är också viktig för att öka kreativiteten och trivseln på en arbetsplats. Det leder också i många fall till ett bättre arbetsresultat, konstaterar kommittén.

Kommittén stöder sig på forskningsresultat. Men man kan väl säga att forskningen därmed bara bekräftar det som vi alla här redan vet, att kulturen är viktig för vårt välbefinnande – både för oss som utövare och genom att vi tar del av det som andra har skapat. Den är viktig för vår hälsa och för att vi ska få en rikare fritid och få ut mer av vårt arbete.

Anf. 181 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! I detta omfattande betänkande vill jag lyfta fram två kulturområden, Göteborgsoperan och Göteborgsmusiken, som är värda att uppmärksammas i debatten i dag.

Först Göteborgsoperan som efter fem säsonger etablerat sig i branschen och hos publiken. Verksamhetens omfattning kan väl mäta sig med Kungliga Operans vad gäller antal föreställningar och mängden publik. Göteborgsoperan har t.o.m. fler besökare – 218 000 mot Kungliga Operans 209 000 under 1999. När det gäller antalet föreställningar hade Göteborgsoperan 210 stycken på den stora scenen under 1999 mot Kungliga Operans 217. Men när det gäller de offentliga bidragen tar likheterna

slut. Kungliga Operan får 288 miljoner medan Göteborgsoperan får 162 miljoner. Stockholmsoperan får alltså 126 miljoner mer per år. Är detta rättvist?

Nu kan någon hävda att Kungliga Operan är en riksinstitution medan Göteborgsoperan är en donation. Men båda har ett liknande utbud och behövs. Varför då särskilja den ena från den andra? Göteborgarna har visat initiativkraft och uppfinningsriktighet genom att redan från start arbeta målmedvetet på att också nå en publik utanför Storgöteborg och att nå den breda allmänheten, vilket man i dagsläget faktiskt har lyckats med. Nu kommer cirka hälften av alla besökare från orter utanför Göteborgsområdet. Göteborgs universitet har visat i studier att över 30 % av den vuxna befolkningen i Göteborg med omnejd återkommande gör minst ett besök på Göteborgsoperan om året. Göteborgsoperan har under de gångna fem åren uppnått en bredare förankring hos befolkningen än vad exempelvis såväl Nya som Gamla Ullevi har uppnått. Och det vill inte säga lite i en fotbollsstad som Göteborg!

Ett stort problem för Göteborgsoperan har redan från starten varit bristande finansiering av driften. Västra Götaland gick in med 110 miljoner under 1999, och innan verksamheten överflyttades till regionen 1999 var Göteborgs kommun ekonomiskt ansvarig. Man bidrog med 95 miljoner under 1998. Göteborgarna och Västra Götalandsborna har genom skattsedeln varit med och bidragit till sin opera.

Vad gör då stockholmarna för sin opera?

I Göteborgstidningen i förrgår visade man på ett intressant räkneexempel. I Stockholm har man drygt 4 kr mindre i kommunalskatt än i Göteborg, och man kommer att sänka skatten ytterligare nästa år med 15 öre. Om man nu i stället nöjde sig med att sänka skatten med 14 öre och avstod 1 öre till att aningen själv betala sin opera skulle det inbringa 11,4 miljoner kronor. Om man fortsatte räkneexemplet och i stället lät Göteborgsoperan få motsvarande pengar från de statliga bidragen och lät bidraget till Kungliga Operan minska med motsvarande belopp skulle dessa pengar precis finansiera Göteborgsoperans underskott.

Det kan inte vara rimligt att Kungliga Operan ska få 60 % mer i samhällsbidrag än Göteborgsoperan!

Kristdemokraterna har i sin budget anslagit 70 miljoner kronor mer till kulturen under utgiftsområde 17 än vad regeringen har. Det finns goda skäl att bifalla motionsyrkandet i motion 248 om att Göteborgsoperan får en höjning av sitt statsbidrag med 20 miljoner. Inte minst förefaller denna åtgärd rimlig mot bakgrunden av att regeringen beslutat att höja bidragen för år 2000 till Kungliga Operan och Kungl. Dramatiska teatern med just 20 miljoner kronor.

Herr talman! Nu till en annan viktig kulturinstitution i Göteborg, nämligen Göteborgsmusiken. Göteborgsmusiken bildades 1905 under namnet Spårvägens Musikkår Göteborg. Göteborgs spårvägar var huvudman fram till 1992, då Stiftelsen Göteborgsmusiken bildades av stiftarna Göteborgs spårvägar, Göteborg och Kompani och Göteborgsmusikens Vänförening. Göteborgsmusiken är den enda civila heltidsanställda professionella blåsarsymfoniska orkestern i Sverige. Orkestern består i dag av 30 personer och har ett etablerat samarbete med såväl Göteborgs Symfoniker som Göteborgsoperan.

År 1996 fick orkestern efter riksdagsbeslut statligt kulturstöd, och samtidigt fick man uppdraget att verka som flygvapnets musikkår. Orkestern har fått stor uppmärksamhet genom ett flitigt konserterande och genom turnéer över hela landet. Mest känd har man blivit genom fonograminspelningar, som under namnet Svenska sommarfavoriter 1, 2 och 3 har sålts i 80 000 exemplar – en unik framgång för en orkester inom blåsmusikgenren.

Göteborgsmusiken bör bli stomme till ett genrecenter för blåsmusik i Göteborg, och det skulle då ligga i dess uppdrag att genom turnéverksamhet, tonsättarsamarbete och internationellt utbyte utveckla och befästa svensk blåsmusik.

De ekonomiska anslagen i dagsläget är mycket knappa, och det hade enligt min mening funnits goda skäl för utskottet att bifalla förslaget i motion Kr304 om en förstärkning av det statliga bidraget med 2,65 miljoner kronor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna Kr248 och Kr304. Båda är flerpartimotioner väckta av ett antal ledamöter på Göteborgsbänken.

Anf. 182 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Den politiska illustrationskonsten fångar komplicerade dagsaktuella sammanhang i en form som gör politiken intressant och begriplig för en bred allmänhet. Den politiska satiren roar och oroar. En bild kan verkligen säga mer än tusen ord.

En av de främsta tecknande politiska kommentatorerna är Evert Karlsson, signaturen EWK. Han har från 50-talet och en bra bit in på 90-talet gjort bildkommentarer till politiska skeenden i vårt land och på den internationella arenan. Han har fått många internationella utmärkelser, och de flesta känner säkert igen hans prisbelönda verk, t.ex. ”Moder Jord” och ”Mao”. Ingen har som EWK skildrat det kalla krigets aktörer och komplicerade skeenden. Många svenska politiker av alla politiska kulörer har också blivit avbildade och förevigade av EWK.

EWK föddes i Söderköping. Sedan ett antal år tillbaka planerar Stiftelsen EWK-museet där att uppföra ett museum. Museet ska förstås inrymma samlingar av EWK samt annan illustrationskonst under 1900-talet som belyser den politiska debatten, men framför allt är museet tänkt att bli ett nationellt centrum för politisk bildkonst och för de konstnärer som är verksamma inom den här genren och som vill utveckla den. En annan viktig uppgift är att initiera forskningsprojekt inom området. Som centrum för politisk konst kommer museet också att ordna tillfälliga utställningar, seminarier och andra aktiviteter i samverkan med folkbildningsorganisationer och skolor.

Vi socialdemokrater på Östgötabänken som har motionerat i frågan är övertygade om att ett museum av det här slaget skulle fylla ett nationellt behov och att det med hänsyn till att EWK är internationellt erkänd sannolikt också skulle väcka intresse utanför vårt lands gränser.

Sammantaget motiverar detta enligt vår mening mycket väl ett bifall till motionens yrkande att regeringen förklarar det som ett nationellt uppdrag att uppföra ett museum för politisk illustrationskonst.

Herr talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till motion Kr333.

Anf. 183 ANITA SIDÉN (m):

Herr talman! I Göteborg finns Göteborgsoperan med stort O. På Göteborgsoperan har musikteater och dans i kombination med musik, rörelse och bild stora möjligheter att attrahera ungdomar. Våra unga växer ju upp i video- och Internetsamhällets stora utbud av ljud- och bildupplevelser, så den närhet, den atmosfär och den känsla som bara ett besök på Operan kan ge kan behövas.

Operan i Göteborg kan mycket väl jämföras med Kungliga Operan både vad gäller antal föreställningar och vad gäller mängden publik. Hälften av alla besökare på Göteborgsoperan kommer från orter utanför Göteborg, som tidigare här har sagts. Det totala statsbidraget till Göteborgsoperan uppgår till nästan på kronan lika mycket som invånarna i Västra Götaland betalar i statsskatt för Kungliga Operan i Stockholm.

I rapporten *Från Sevilla till Duvemåla* lyfter Statens kulturråd fram Göteborgsoperans behov av utökat statligt anslag, ett behov som även framgår av motionen Kr248. Visst är operan kostnadskrävande, men det är viktigt att människor i alla åldrar kan nås av denna konstform. Göteborgsoperan har lika stort ansvar som operan i Stockholm men inte lika stort anslag. Göteborgsoperan är både effektiv och duktig på att dra in stora biljettintäkter och sponsorsintäkter. Dessutom vågar Göteborgsoperan satsa på musikalerna för att öka inkomsten. Trots detta räcker inte anslagen till.

I Göteborg finns Svenska balettskolan. Skolan, som ligger på Hisingen, har riksintag och samarbetar med Göteborgsoperan. Svenska balettskolan finns även här i huvudstaden. I Göteborg är skolan – som all annan verksamhet på operan – lika betydelsefull som balettskolan här uppe.

Herr talman! Det är viktigt att den kvalitet och den publika gensvar som Göteborgsoperan mött får en fortsättning. Då det kommer att saknas pengar är det stor risk för att barn- och ungdomsverksamheten upphör och att Sverige förlorar en av sina två operascener.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till flerpartimotionen Kr248, som visar på Göteborgsoperans behov av ett ökat anslag.

Anf. 184 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag delar helt innehållet i det som Anita Sidén och Annelie Enochson har anfört beträffande Göteborgsoperan. Vi från Folkpartiet har tagit upp medel till Göteborgsoperan i vår kommittémotion. Då inträffar dock det intressanta att i och med den behandling av vår motion som skedde i samband med finansutskottets betänkande nr 1 har vi inte möjlighet att yrka bifall till den. Vi har fått uppgift om att hela vår motion och dess budgetkrav därmed har fallit.

Man kan uppenbarligen som enskild ledamot yrka bifall till ett anslag om 20 miljoner kronor. På s. 56 i betänkandet står det att motionärerna ”föreslår en ökning av anslaget med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för en uppräknings av statsbidraget till Göteborgsoperan”.

Motion Kr304 handlar om en omfördelning, vilket jag kan begripa. Jag tycker att man gör det väldigt lätt för sig genom att överlåta till regeringen att göra denna omfördelning. Det här är en teknikalitet som jag inte har råkat ut för tidigare. Jag vet inte om det är möjligt att göra det lika lätt för sig beträffande de här 20 miljonerna och att tankegången är

att de då ska omfördelas av regeringen, varigenom man som motionär skulle slippa ta ställning till hur detta klaras budgetmässigt. Jag förstår inte riktigt den här tankegången.

Prot. 2000/01:36
29 november

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 185 ANITA SIDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag har tagit reda på att den här möjligheten finns. Naturligtvis hoppas jag att alla kammarledamöter ska komma till insikt om att Göteborgsoperan behöver de här medlen för att kunna fortsätta med en bra och högkvalitativ verksamhet.

Ju fler som ansluter sig till denna motion, desto ljusare blir situationen för Göteborgsoperan. Möjligheten finns att vi kan kämpa. Skulle vi inte få medel i år får vi fortsätta nästa år.

Anf. 186 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag delar naturligtvis den förhoppningen. Jag känner samtidigt att jag tyvärr inte kan ställa upp på yrkandet, eftersom Folkpartiet har väckt en avvägd kulturmotion.

Jag tycker att Anita Sidén ska börja med att övertyga hela sitt eget parti att ställa upp bakom dessa 20 miljoner kronor. Då är det lättare att ta diskussionen längre fram.

Anf. 187 ANITA SIDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag sade nyss att jag hoppas att hela kammaren kommer till insikt i denna fråga. Läser man tidningen GT i dag, eller om man har gjort det i några dagar, har man kunnat följa en debattserie om anslagen till våra operor.

Göteborgsoperan har lyckats nå en helt ny publik. Dessutom har den lyckats väl med sitt nationella uppdrag, vilket framgår inte minst av dagens artikel.

Inte ens de ledande socialdemokraterna i rikets andra stad ger det framlagda anslagsförslaget godkänt. Nästa talare är göteborgare. Här finns chansen att ännu fler ansluter sig till motionen.

Ju fler som ansluter sig, desto bättre för vår opera i Göteborg.

Anf. 188 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Herr talman! Vi socialdemokratiska riksdagsledamöter från Västsverige har i motion Kr303 under allmänna motionstiden motionerat om en översyn av Göteborgsoperans statsbidrag.

Göteborgsoperan är i dag en kulturangelägenhet för hela Västsverige. Det är en region med över 1 ½ miljon invånare. Publiktillströmningen och antal föreställningar gör att Göteborgsoperan i dag mycket väl kan jämföras med Kungliga Operan i Stockholm.

Sedan regionen Västra Götaland bildades kan man med fog säga att Göteborgsoperan har blivit hela Västsveriges opera och en kulturell mötesplats i regionen. Göteborgsoperan uppfyller mycket väl högt ställda förväntningar och krav. Det är därför beklämmande att jämförelse med exempelvis Kungliga Operan i Stockholm visar att Göteborgsoperan tillförs för lite resurser.

De offentliga bidragen och de konstnärliga resurserna är utifrån både ett verksamhetsperspektiv och ett publikperspektiv betydligt mindre än

de andra musikteaternas. Utskottet skriver i sitt betänkande att det förutsätter att Kulturdepartementet årligen i budgetarbetet gör en översyn av statsbidragen till kulturinstitutionerna, däribland Göteborgsoperan. Det är bra.

Göteborgsoperans verksamhet och ekonomi har genomlysts av Kulturrådets rapport *Från Sevilla till Duvemåla*. I rapporten framgår att Göteborgsoperan är en kulturinstitution där verksamhetsbidraget borde höjas.

Herr talman! Jag ska inte yrka bifall till min motion, men jag ska ändå göra ett yrkande. Det är min och de västsvenska socialdemokraternas förhoppning att regeringen och kulturutskottet i en snar framtid drar samma slutsats som Kulturrådet och höjer verksamhetsbidraget till Göteborgsoperan, hela Västsveriges opera.

Anf. 189 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! I anledning av Claes-Göran Brandins anförande vill jag göra ett par kommentarer. Under den budgetproposition som vi nu behandlar finns det ingen möjlighet att ge ett ytterligare anslag till Göteborgsoperan. Däremot tror jag att de flesta av oss har lyssnat noga på debatten.

Jag tror också att vi har anledning att inför nästa budgetår noggrant följa utvecklingen, och vi ska då också titta noga på anslaget. Jag håller gärna med om att det finns en poäng i den diskussion som förs om en viss obalans i anslagen i detta fall. Det var det ena jag ville säga.

Det andra är att vi inte är så oerhört kategoriska i vårt avstyrkande av motionerna som det möjligen kan låta här. Utskottet säger att det inte *nu* är påkallat att göra något ytterligare. Vi kan alltså inte nu göra någonting.

Genom att sätta in ordet nu markerar utskottet en viss öppenhet i frågan. Den öppenheten måste vi självklart ha. Det finns anledning att titta på Göteborgsoperans ekonomiska situation, och inte minst det starka stöd som den uppenbarligen har i hela regionen.

Anf. 190 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Herr talman! Jag tackar kulturutskottets ordförande för de varma orden. Jag ser fram emot nästa års budgetarbete. Jag hoppas också att man ser över de, som vi tycker, orättvisor som finns mellan Kungliga Operan och Göteborgsoperan.

Anf. 191 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag är vice ordförande i kulturutskottet, men jag tror mig i vart fall kunna tala för socialdemokraterna i kulturutskottet. Vi kommer noggrant att studera detta.

Överläggningen vad härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 november.)

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

2000/01:46 Redogörelse för en överenskommelse mellan staten och landstingen om ersättningar till hälso- och sjukvården för år 2001

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2000/01:SfU2 Anslag inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 29 november

2000/01:212 av *Birger Schlaug* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Ökad mängd försöksdjur inom EU och minskad validering

2000/01:213 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Rester av bekämpningsmedel i dricksvatten

2000/01:219 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Pälsfarmning

2000/01:222 av *Håkan Juholt* (s) till statsrådet Britta Lejon

Upphandling till landets skolbespisningar

2000/01:223 av *Harald Nordlund* (fp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Laxforskningsinstitutet

2000/01:227 av *Stig Sandström* (v) till miljöminister Kjell Larsson

Bullerstörningar vid flygaktiviteter

2000/01:239 av *Krister Örnfjäder* (s) till socialminister Lars Engqvist

Undersköterskornas arbetsuppgifter

2000/01:240 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Missbruksvården i kris

2000/01:242 av *Marianne Samuelsson* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Förgiftade kor

2000/01:244 av *Johan Pehrson* (fp) till miljöminister Kjell Larsson

Sveriges och EU:s agerande i klimatfrågan

2000/01:250 av *Sven Bergström* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Vägstandarden

2000/01:251 av *Johan Pehrson* (fp) till socialminister Lars Engqvist

Flyktingars rätt till vård

2000/01:252 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Körkortsundervisning på gymnasieskolan

2000/01:253 av *Carina Hägg* (s) till socialminister Lars Engqvist

Östrogenbehandling

2000/01:254 av *Ola Karlsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Försvarets bilar

2000/01:255 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturminister Marita Ulvskog
Skeppsholmen

2000/01:256 av *Kerstin Kristiansson Karlstedt* (s) till näringsminister
Björn Rosengren
Sandöbron

2000/01:257 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Livstidsstraff

2000/01:259 av *Lena Ek* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Gotlandsflyget

2000/01:260 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Arbetslöshetsförsäkring för småföretagare

2000/01:261 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Könsskillnader i pensionsystemet

2000/01:262 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Trygghet för handlarna

2000/01:263 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Samernas deltagande i förvaltningen av Lapponia

2000/01:266 av *Fanny Rizell* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Platsbrist vid § 12-hemmen

2000/01:267 av *Kia Andreasson* (mp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Demokratiutbildningen i skolan

2000/01:268 av *Jeppé Johnsson* (m) till jordbruksminister Margareta
Winberg
Gamla fiskenät

2000/01:270 av *Elizabeth Nyström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Fastighetsmäklares medverkan vid företagsförsäljningar

2000/01:271 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Bekämpning av gränsöverskridande narkotikahandel

2000/01:272 av *Jeppé Johnsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
TV-gudstjänster

2000/01:273 av *Holger Gustafsson* (kd) till näringsminister Björn Ro-
sengren
Vänern

2000/01:274 av *Lennart Degerliden* (fp) till näringsminister Björn Ro-
sengren
Färjetrafiken mellan Vasa och Umeå

2000/01:275 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsminister Björn Ro-
sengren
Konsortium för snabb utbyggnad av E 6:an

2000/01:276 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren
Domänverkets nydaning

2000/01:277 av *Stefan Hagfeldt* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Anslaget till polisväsendet

2000/01:278 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Förändringar inom åklagarväsendet i Skåne

2000/01:279 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Utländska kvinnors stryktålighet
2000/01:284 av *Marianne Beyer* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Lokalisering av vindkraftverk
2000/01:285 av *Anne-Katrine Dunker* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Koldioxidutsläppen
2000/01:286 av *Gunnel Wallin* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Jordförvärvslagen
2000/01:287 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Asylsökandes rätt till hälso- och sjukvård
2000/01:288 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Utländska läkare
2000/01:289 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Skillnad mellan privat- och offentliganställda
2000/01:290 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Beteendevetenskaplig forskning om mobbning
2000/01:291 av *Eva Arvidsson* (s) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Generalisering av elevers möjligheter
2000/01:292 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Leif Pagrotsky
Öresundskontoret
2000/01:294 av *Kenneth Lantz* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Hjälpmedel för urostomiopererade
2000/01:295 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Abortregister och bröstcancer
2000/01:297 av *Lars Hjertén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Social snedrekrytering i högskolan

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 december.

14 § Kammaren åtskildes kl. 20.16.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanrådets början t.o.m. 7 § anf. 22 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 56 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 94 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.54,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.58 och
av förste vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Den nya fattigdomen och vägarna till en ökad social rörlighet	1
Anf. 1 BO LUNDGREN (m)	1
Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	1
Anf. 3 BO LUNDGREN (m)	4
Anf. 4 HANS ANDERSSON (v)	6
Anf. 5 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	7
Anf. 6 LENNART DALÉUS (c)	9
Anf. 7 KARIN PILSÄTER (fp)	10
Anf. 8 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp)	12
Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	13
Anf. 10 BO LUNDGREN (m)	14
Anf. 11 HANS ANDERSSON (v)	15
Anf. 12 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	16
Anf. 13 LENNART DALÉUS (c)	17
Anf. 14 KARIN PILSÄTER (fp)	17
Anf. 15 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp)	18
Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	18
Anf. 17 BO LUNDGREN (m)	19
Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	20
2 § Justering av protokoll	20
3 § Meddelande om aktuell debatt	21
4 § Anmälan om inkomna faktagromemorior om förslag från Europeiska kommissionen m.m.	21
5 § Hänvisning av ärende till utskott	22
6 § Förnyad bordläggning	22
7 § Totalförsvarsbudgeten för år 2001	22
Försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU1	22
Anf. 19 HENRIK LANDERHOLM (m)	22
Anf. 20 STIG SANDSTRÖM (v)	24
Anf. 21 ÅKE CARNERÖ (kd)	26
Anf. 22 RUNAR PATRIKSSON (fp)	31
Anf. 23 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	32
Anf. 24 STIG SANDSTRÖM (v) replik	37
Anf. 25 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	37
Anf. 26 STIG SANDSTRÖM (v) replik	38
Anf. 27 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	38
Anf. 28 ÅKE CARNERÖ (kd) replik	38
Anf. 29 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	39
Anf. 30 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	39
Anf. 31 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	39
Anf. 32 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	40
Anf. 33 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	40
Anf. 34 TONE TINGSGÅRD (s)	41
Anf. 35 HENRIK LANDERHOLM (m) replik	43

Anf. 36	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	43
Anf. 37	HENRIK LANDERHOLM (m) replik.....	43
Anf. 38	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	44
Anf. 39	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c).....	44
Anf. 40	HENRIK LANDERHOLM (m) replik.....	46
Anf. 41	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik.....	47
Anf. 42	HENRIK LANDERHOLM (m) replik.....	48
Anf. 43	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik.....	48
Anf. 44	MARGARETA VIKLUND (kd).....	48
Anf. 45	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	51
Anf. 46	MARGARETA VIKLUND (kd) replik.....	51
Anf. 47	ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	51
Anf. 48	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik.....	52
Anf. 49	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik.....	53
Anf. 50	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik.....	53
Anf. 51	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik.....	53
Anf. 52	TONE TINGSGÅRD (s).....	53
Anf. 53	ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	54
	(Beslut fattades under 10 §.).....	54
8 §	Kultur, medier, trossamfund och fritid	54
	Kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU1	54
Anf. 54	INGER DAVIDSON (kd).....	54
Anf. 55	ELISABETH FLEETWOOD (m).....	58
Anf. 56	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	60
Anf. 57	BIRGITTA SELLEN (c).....	63
Anf. 58	LENNART KOLLMATS (fp).....	66
Anf. 59	TREDJE VICE TALMANNEN	70
Anf. 60	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	70
Anf. 61	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	71
Anf. 62	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	71
Anf. 63	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	71
Anf. 64	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	71
Anf. 65	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	71
Anf. 66	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	72
Anf. 67	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	72
Anf. 68	EWA LARSSON (mp).....	72
Anf. 69	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	78
Anf. 70	EWA LARSSON (mp) replik.....	78
Anf. 71	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	79
Anf. 72	EWA LARSSON (mp) replik.....	79
Anf. 73	ÅKE GUSTAVSSON (s).....	79
Anf. 74	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	82
Anf. 75	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	82
Anf. 76	LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	83
Anf. 77	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	83
Anf. 78	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	83
Anf. 79	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	84
Anf. 80	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	84
Anf. 81	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	84

Anf. 82	EWA LARSSON (mp) replik	85
Anf. 83	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	85
Anf. 84	EWA LARSSON (mp) replik	86
Anf. 85	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	86
Anf. 86	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	87
Anf. 87	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	87
Anf. 88	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	88
Anf. 89	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	88
Anf. 90	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	89
Anf. 91	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	89
Anf. 92	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	89
Anf. 93	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	90
Anf. 94	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	90
Anf. 95	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	92
Anf. 96	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	93
Anf. 97	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	93
Anf. 98	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	93
Anf. 99	LENNART KOLLMATS (fp) replik	94
Anf. 100	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	94
Anf. 101	LENNART KOLLMATS (fp) replik	95
Anf. 102	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	95
Anf. 103	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	95
Anf. 104	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	96
Anf. 105	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	96
Anf. 106	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	96
Anf. 107	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	96
Anf. 108	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	97
Anf. 109	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	97
Anf. 110	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	98
Anf. 111	EWA LARSSON (mp) replik	98
Anf. 112	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	98
Anf. 113	EWA LARSSON (mp) replik	99
Anf. 114	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	99
Anf. 115	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	99
Anf. 116	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	100
Anf. 117	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik.....	101
Anf. 118	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	101
Anf. 119	ROY HANSSON (m).....	101
Anf. 120	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	104
Anf. 121	ROY HANSSON (m) replik	105
Anf. 122	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	105
Anf. 123	ROY HANSSON (m) replik	106
Anf. 124	TASSO STAFILIDIS (v)	106
Anf. 125	LENNART KOLLMATS (fp) replik	109
Anf. 126	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	109
Anf. 127	LENNART KOLLMATS (fp) replik	110
Anf. 128	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	110
Anf. 129	ROY HANSSON (m) replik	110
Anf. 130	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	111

Anf. 131 ROY HANSSON (m) replik.....	111
Anf. 132 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	111
Anf. 133 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	112
Anf. 134 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	114
Anf. 135 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	114
Anf. 136 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	115
Anf. 137 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	115
Anf. 138 RIGMOR STENMARK (c).....	115
Anf. 139 EWA LARSSON (mp) replik.....	117
Anf. 140 RIGMOR STENMARK (c) replik.....	117
Anf. 141 EWA LARSSON (mp) replik.....	117
Anf. 142 RIGMOR STENMARK (c) replik.....	117
Anf. 143 PAAVO VALLIUS (s).....	117
(forts. 11 §).....	119
Ajournering.....	119
Återupptagna förhandlingar.....	119
9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den 24 november.....	119
SoU5 Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården.....	119
10 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	120
FöU1 Totalförsvarsbudgeten för år 2001.....	120
11 § (forts. från 8 §) Kultur, medier, trossamfund och fritid (forts. KrU1).....	122
Anf. 144 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	122
Anf. 145 PAAVO VALLIUS (s) replik.....	123
Anf. 146 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	123
Anf. 147 PAAVO VALLIUS (s) replik.....	123
Anf. 148 JAN BACKMAN (m).....	124
Anf. 149 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	127
Anf. 150 JAN BACKMAN (m) replik.....	127
Anf. 151 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	128
Anf. 152 JAN BACKMAN (m) replik.....	128
Anf. 153 LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	128
Anf. 154 JAN BACKMAN (m) replik.....	129
Anf. 155 LENNART KOLLMATS (fp) replik.....	129
Anf. 156 JAN BACKMAN (m) replik.....	129
Anf. 157 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	129
Anf. 158 JAN BACKMAN (m) replik.....	130
Anf. 159 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	130
Anf. 160 JAN BACKMAN (m) replik.....	130
Anf. 161 MARIANNE ANDERSSON (c).....	130
(forts.).....	133
Ajournering.....	133
Återupptagna förhandlingar.....	133
11 § (forts.) Kultur, medier, trossamfund och fritid (forts. KrU1).....	133

Anf. 162	ANNIKA NILSSON (s)	133
Anf. 163	LENNART KOLLMATS (fp) replik	134
Anf. 164	ANNIKA NILSSON (s) replik	135
Anf. 165	LENNART KOLLMATS (fp) replik	135
Anf. 166	ANNIKA NILSSON (s) replik	135
Anf. 167	ROY HANSSON (m) replik	136
Anf. 168	ANNIKA NILSSON (s) replik	136
Anf. 169	ROY HANSSON (m) replik	137
Anf. 170	ANNIKA NILSSON (s) replik	137
Anf. 171	ANNE-KATRINE DUNKER (m)	137
Anf. 172	PETER PEDERSEN (v)	139
Anf. 173	INGER DAVIDSON (kd) replik	141
Anf. 174	PETER PEDERSEN (v) replik	142
Anf. 175	INGER DAVIDSON (kd) replik	143
Anf. 176	PETER PEDERSEN (v) replik	143
Anf. 177	LENNART KOLLMATS (fp) replik	143
Anf. 178	PETER PEDERSEN (v) replik	144
Anf. 179	DAN KIHLESTRÖM (kd)	144
Anf. 180	AGNETA RINGMAN (s)	146
Anf. 181	ANNELIE ENOCHSON (kd)	147
Anf. 182	VIOLA FURUBJELKE (s)	149
Anf. 183	ANITA SIDÉN (m)	150
Anf. 184	LENNART KOLLMATS (fp) replik	150
Anf. 185	ANITA SIDÉN (m) replik	151
Anf. 186	LENNART KOLLMATS (fp) replik	151
Anf. 187	ANITA SIDÉN (m) replik	151
Anf. 188	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	151
Anf. 189	ÅKE GUSTAVSSON (s)	152
Anf. 190	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	152
Anf. 191	ÅKE GUSTAVSSON (s)	152
	(Beslut skulle fattas den 30 november.)	152
12 §	Bordläggning	153
13 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	153
14 §	Kammaren åtskildes kl. 20.16	155

Elanders Gotab, Stockholm 2001